

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

HECE ÖYKÜ

ÖN YAZI

Rasim Özdenören: Şu Geçip Giden Bulutlara Bak!

SÖYLEŞİ

Ali Karaçalı *Saat Yirmi Dörtte Saksafon Dersi* üzerine Arif Ay ile
Emin Gürdamur *Kuklalar İçin İplerden Sonra Yaşam* üzerine Sema Bayar ile
Şeyma Subaşı *Kalbin Arka Odası* üzerine Ayşegül Genç ile konuştu.

DOSYA

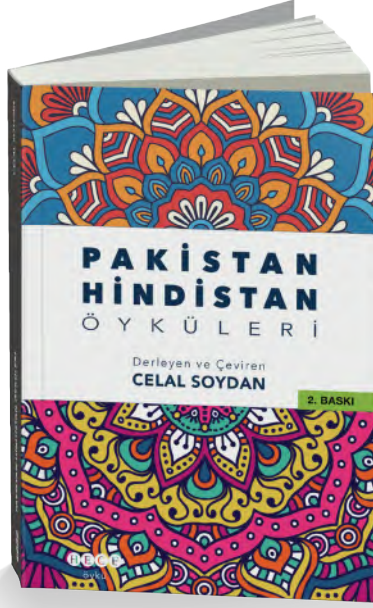
Salgın Yılında Öykü: 2020'ye Bakış

Abdullah Harmancı, Ertan Örgen, Safiye Gölbaşı, Banu Altınova, çeşitli açılardan
2020 öyküsünü değerlendirdiler.

İsmail Sert, Yunus N. Eraslan, Engin Elman, Özlem Güner, Mehmet Narlı, Rüveyda
D. Kılıç, Tuba Dere, Müzeyyen Çelik, Sema Bayar, Fatma Aydar, C. Efgan Akgül,
Selma Maşlak, 2020 yılında yayımlanan 40 öykü kitabı üzerine yazdılar.

HECEÖYKÜ'DE İLKLER

Nurcan Anka, Saliha Feriadoğlu İlhan, Mehmet Baynal

PAKİSTAN HİNDİSTAN ÖYKÜLERİ

Celal Soydan

Öykü, 240 Sayfa

Urdu (Pakistan-Hindistan) edebiyatının önde gelen yazarlarının öykülerine yer verdiğimiz bu seçkide, birçok etnik köken, dil, din ve kültürün iç içe yaşadığı bu iki ülkenin kültür yapısı ve sosyal yaşamından kesitler bulacaksınız. Doğu ve Batı edebiyatlarından beslenerek gelen Urdu edebiyatı, coğrafyasının kültür zenginliğini ekleyip yarattığı sentezle köklü bir yazın geleneğine sahiptir. Gizemli ve büyümlü bir ülke olarak belleklerde yer eden bu bölgenin edebiyatı da kuşkusuz zengin kültürel değerler barındırıyor. İşte bu öyküler, o rengârenk kültür mozaigine bir kapı aralıyor.

www.hece.com.tr

bilgi@hece.com.tr

[heceyayinlari](#)

İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ YIL:18 SAYI:103 ŞUBAT-MART 2021

ISSN 1304-7604

HECEÖYKÜ

ŞUBAT

MART

103

HECEÖYKÜ

İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ

ISSN 1304-7604

YIL: 18 SAYI: 103

Şubat-Mart 2021

Yayın Türü: Yerel Süreli

Hece Yayıncılık Ltd. Şti. Adına

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü: Ömer Faruk Ergezen

Genel Yayın Yönetmeni Rasim Özdenören

Yayın Kurulu Ali Karaçalı, Ali Necip Erdoğan, Ali Ulvi Temel,

Dinçer Eşitgin, Emin Gürdamur, Hatice Bildirici

Yönetim Yeri Konur Sk. No: 39/1 Kızılay/Ankara

İletişim Tel: (312) 419 69 13

Fax: (312) 419 69 14

İnternet Adresi: www.hece.com.tr

e-mail: hece@hece.com.tr

www.hece.com.tr

hece@hece.com.tr

heceyayinlari

Teknik Hazırlık: Hece

Kapak: Hece www.hece.com.tr

Baskı: Emsal Matbaa Tanıtım www.emsalmatbaa.com.tr

2021 Yılı Abone Bedeli:

Yıllık: 190 TL.

Kurumlar İçin: 580 TL.

Hece ve Heceöykü Dergisi İçin: 480 TL.

Yurt Dışı: 100 Euro

Posta Çeki: 149582

Hece Basın Yayın Ltd. Şti.

Heceöykü'ye gelen yazılar yayın kurulunun onaylaması durumunda takip eden üç sayıda

yayınlanır. Gelen yazılar yayımlansa da yayımlanmasa da geri verilmez.

İlkelerimize uymayan ilanlar alınmaz.

Baskı Tarihi: 31.01.2021

İÇİNDEKİLER

ÖNYAZI

Rasim Özdenören / Şu Geçip Giden Bulutlara Bak! / 5

FOTOĞRAF ÖYKÜ

Selçuk Azmanoğlu / 7

ÖYKÜ

Arif Ay / Lirik Çıngırlar/ Kamyon / 8

Hasibe Çerko / Kapalı Mevsim / 10

Müzeyyen Çelik / Kör Öfke / 14

Zeynep Hicret / Daha Dün Gibi / 17

Soner Oğuz / Süleyman'ı Nasıl Kaybettik? / 20

Sema Bayar / Allah Bilir Asaf Efendi / 28

Mustafa Uçurum / Çörçil / 34

Vural Kaya / Küçürek Öyküler / 37

Zeynep Sati Yalçın / Kıpırtı / 38

Sercan Ceylan / Felemenkçe Ölüm / 45

İbrahim Halil Çelik / Nüfus Cüzdanım / 50

Ayşe Bağcıvan / Kurşuni / 55

Ethem Erdoğan / Süt Kuvars / 57

SÖYLEŞİ

Ali Karaçalı / Arif Ay'la *Saat Yirmi Dörtte Saksafon Dersi* Üzerine / 62

Emin Gürdamur / Sema Bayar ile *Kuklalar İçin İplerden Sonra Yaşam* Üzerine / 68

DOSYA

SALGIN YILINDA ÖYKÜ: 2020'YE BAKIŞ

Abdullah Harmancı / 2020'de Türk Öyküsü / 76

Ertan Örgen / Öykü Hasılası / 80

Safiye Gölbaşı / Öyküde Salgın İzleri / 87

Banu Altınova / Öykü Üzerine Kuramsal Kitaplar / 91

Yunus Nadir Eraslan / 2020'de Yayımlanan Öykü Kitapları / 95

**İsmail Sert, Yunus Nadir Eraslan, Engin Elman, Özlem Güner, Mehmet Narlı, Rüveyda Durmaz Kılıç,
Tuba Dere, Müzeyyen Çelik, Sema Bayar, Fatma Aydar, Cahit Efgan Akgül,
Selma Maşlak / 2020'den 40 Öykü Kitabı / 101**

ÖYKÜ ÜZERİNE

**Müge Göncü / Varlık ve Hiçlik Arasında: Gibiciler / 148
Ali Necip Erdoğan / Öykünün Belleği / 154**

YAŞADIĞIM GİBİ

Mehmet Aycı / Yaşadığım Gibi / 158

BAŞKA DÜNYALARIN ÖYKÜLERİ

**Ulug'bek Hamdam / Söz / 160
İbrahim Gülistan / Bir Çift Balık / 167**

HECEÖYKÜ'DE İLKLER

**Nurcan Ankay / Makas / 170
Saliha Feriadoğlu İlhan / Rüya Yongası / 176
Mehmet Baynal / Köstekli Saat / 184**

KİTAPLIK SÖYLEŞİLERİ

Şeyma Subaşı / Ayşegül Genç ile *Kalbin Arka Odası* Üzerine / 188

RASİM ÖZDENÖREN

ŞU GEÇİP GİDEN BULUTLARA BAK!

Yabancı

“Öyle, anlaşılmaz adam, kimi seversin en çok, ananı mı, babanı mı, bacını mı, yoksa kardeşini mi?”

“Ne anam ne de babam var, ne bacım ne de kardeşim.»

“Dostlarını mı?”

“Anlamına bugüne kadar yabancı kaldığım bir söz kullandınız.”

“Yurdunu mu?”

“Hangi enlemedir, bilmem.”

“Güzelliği mi?”

“Tanrısal ve ölümsüz olsaydı, severdim kuşkusuz.”

“Altını mı?”

“Siz Tanrı’ya nasıl kin beslerseniz, ben de ona öylesine kin beslerim.”

“Peki, neyi seversin öyleyse sen, olağanüstü yabancı?”

“Bulutları severim... işte şu... şu geçip giden bulutları... eşsiz bulutları!”

(Baudelaire, *Paris Sıkıntısı*, Adam Yayınları, 1984 / 2. Basım, Çev.: Tahsin Yücel)

Mal mülk edinme hırsının insan tarihinde doruk noktaya ulaştığı bir zaman diliminde Baudelaire’in hiçbir değeri zimmetinde tutmak istemeyişi dikkate değer bir olgu olarak görünüyor. Ne ana baba, baci, kardeş bağlılığı, ne dost ilişkisi, ne yurt aidiyeti, ne altın ne de hatta tanrı... Tanrı da değil. Değil, çünkü o kavram da temellük edinilmiştir.

Bütün bunlardan geriye sadece bulutlar kalıyor, bazı bulutlar, eşsiz bulutlar... Bir, bulutlar kalıyor, çünkü onu temellük etmeye kimse güç yeti-remiyor. Mülkiyet konusunun dışında kalmayı başarabilmiş olan, yalnızca işte şu geçip giden bulutlar... Eşsiz bulutlar...

Bulutları henüz kimse fetiş haline getirmediği için Tanrı’ya ortak koşul-

mamış olarak bakiye bir o kalmıştır.

Bulutlardan geriye kalan her ne varsa -ki şair, onların birkaçını örnek olarak anıyor- tümü Tanrıya ortak haline getirilmiştir ya da doğrudan Tanrı kılınmıştır...

19. yüzyılın üçüncü çeyreğinde yapıyor şair bu tespiti... Henüz her şeyin mülkiyet konusu haline getirilmediği bir zaman dilimi olarak düşünebiliriz o dönemi...

Fakat şairin delici, nüfuz edici gözü gerçekliği tam onikiden nişan almayı başarmıştır.

Tam da o günlerde, ABD Başkanı Franklin Pierce, Kızılderili Reis Seattle'a üzerinde yaşadıkları toprağı kendilerine satması hususunda bir mektup gönderiyor. Reis Seattle da Başkan'a cevap veriyor: "Tamam da diyor, şu bulutların bedelini, ormanın üstünde süzülen buğunun bedelini nasıl tayin edeceğiz?" diye soruyor.

Bir nesnenin mülk edinilmesini anlayabiliriz. Fakat suyun hıştırtısını, rüzgârın hızını, kurbağanın vıraklamasını nasıl temellük edeceğiz?

İnsanın ben'i nasıl temellük edilebilir? Onu temellük edebilmek için insanı insan olmaktan çıkartmak lazım. Onu köle haline getirmek lazım. Köleye insan olarak baktığında artık o alım satımın konusu olmaktan çıkar.

İnsanın kafa ürünü eskiden işte tam da zikrettiğimiz bağlamda alım satım konusu değildi. Onun kafa ürünü insanın aynına tekabül ediyordu. Dolayısıyla ona bedel biçilemiyordu. Ne zaman ki, insanın kafa ürünü metaya dönüştürüldü, ona da bedel biçilmeye başlandı.

İlginç bir süreç: bir yandan nesneye dönüştürülmemiş hiçbir şey bırakılmıyor, bir yandan da nesneye dönüştürülmüş her ne varsa fetiş haline getiriliyor, tanrılaştırılıyor.

Hadisi Kutsi'de belirtilen gerçeklik gündelik hayatımızın içinde birebir yaşanıyor: "Kim Allah'tan başka bir şeye taparsa, Allah onu ona musallat eder!" Burada *musallat etme* ne demek oluyor? Eğer *bir şey* senin tanrın olmuştaysa, sen de onun kulu haline gelmiş olursun.

Kendi içine ve nesneler dünyasına bir göz at: senin kaç tanrın var ve sen onun hangisine kul olmuşsun? Acaba hepsine birden mi?..

Yoksa kurbağa sesi ve buğunun ormanın üstünde süzülüşü de metaya dönüştürüldü mü?

Selçuk Azmanoğlu

Lirik Çingilar/Kamyon

Ev boşalmıştı.

Her yere sessizlik sinmişti. Hani ölü kalkmış ev derler ya... Öyle işte.

Tavana kadar paket paket dizilmiş kitapların, dergilerin yerleri bomboştu. Onların yeri duvarın kirlenmiş badanasından dolayı daha temiz ve beyaz görünüyordu. Odaları, salonu her tarafı kâğıt parçaları ve toz kaplamıştı. Yıllar önce terk edilmiş izlenimi veriyordu. Oysa daha üç gün önce süpürölüp temizlenmişti. Öyleyse bu hâl neyin nesiydi? Öfkenin ve nefretin izleri olmayıdı. Her yere terk edilmişlik sinmişti: Solgun kilime, saksıdaki ıtının kokusuna, duvar saatinin geri kalmışlığına...

Nöbeti devredip eve dönüyordum. Sokağın başında, oturduğum apartmanın önünde kamyonu görünce yüreğimde tarifsiz bir sızı hissettim o an. Çakılıp kalmıştım. Boşluğa mı bakıyordum? Boşluk neydi? Yapağını dökmüş ağacın, lambası kırılmış elektrik direğinin, yan apartmanın birinci katının balkonunda asılı geceden kalma çamaşırların, hele o çamaşırlar içindeki çiçekli paçalı donun ne işi vardı boşlukta?

Geri döndüm. Caddeye indim. Arada bir oturup çay içtiğim kahvenin cam önündeki masasına oturdum. Şimdi boşluğa değil, caddeye bakıyordum. Kamyon birazdan buradan geçecekti nasılsa. Son kez görme arzum depreşti nedense. Dalgınlığımı fark eden garson çay bardağını masaya vururcasına koydu. Bardak şangırtıyla sarsılmıştı. Çalkalanan çay, tabağa taşmıştı. Garsona homurdanarak çay bardağını yere çırptım.

Caddede trafik birden yoğunlaştı. Korna sesleri birbirini takip etti ve trafik durdu. Korna, motor seslerine insan sesleri de karıştı. Garson merakla kapıya çıktı. Ocakçı oralı olmadı. Bardakları yıkamayı aheste aheste sürdürdü. "Salağın biri vurmuştur birine." dedi bana bakarak. Kahvede benden başka kimsenin olmadığını o an fark ettim. Ocakçının sözünü sahiplenmedim. Söz havada asılı kaldı. Ocakçı bozulur gibi oldu. Öfkesini garsondan çıkartırcası-

na dışarı seslendi: “Boşları toptasana zübük!”

Vakit hayli uzadı. Trafik akmaya başladığı hâlde bizim kamyon geçmedi. Her şeyim ona yüklenmişti. Biliyordum. Onu son defa görmeyi arzum: Hayallerimi, anılarımı, hüznlerimi, sevinçlerimi, gençliğimi, aşkıımı...

Kahveden çıktım. Sokağa girdim. Apartmanın önü boştu. Rüzgârın önünde yapraktım sanki, sürüklenircesine apartmandan içeri girdim.

HASİBE ÇERKO

Kapalı Mevsim

Çıplak göğün altında uçsuz bucaksız bahçelerin süslediği bir yabancı vadi; seslerle, sonbahar rüzgârlarıyla dolu.

Hastayım, gözlerim yorgun ve kederli, tutunmuşum çiyin içinde, -çok gençken maviliğim olan- bir ağacın gövdesine ve yüreğim sarmaş dolaş senin rüya sözlerinle, tanrısal sadeliğinle tatlılıkla içimi yakan.

Her şeyde senin soluğun; dalgalanıp duran, saydam, engin, kaçınılmaz değişimden uzak, tepeler arasında.

Kutlu ışığın eskisinden daha görkemli bağışlarla kuşattı yüreğimi, sonsuz sevginin toprağının saklı derinliklerine inebilmem için, yeryüzüne ait doluluğu hafifçe devindirdi, taşıdı öteye.

Dingin bir parıltı gibi yüceldi o güzelim kaynaklar ve yaprak nehirleri!

Bu topraklarda hep yeniden göveren iyiliğin, yatıştırsın uyanışın acısını;

nergis ya da sümbül, dudağından dökülen sözcüklerin yumuşaklığına erişemez,

o gül renkli akşamların ipeksi hışırtılarla akan meltemi senin esrik zarafetinden taşan salınımınla okşayamaz ruhu.

Daha dünya gözüyle görmeden tanırırsın kendi gölgen gibi benliğimi, başlangıcımın bir zamanlar beslemiş olduğu umutsun,

ve rüyalarımındaki şarkısın görünmezlikten sızan ve bütün dünyaları önüme seren.

Yalnızlığımın neşeyle yoğrulmuş yankısı, yavaşça ineriz aşkın ve ölümün gençleştirici sahillerine. Bizimle ay arasındaki o çizgi silinir parmaklarının ak aleviyle...

Seni arar, başka hiçbir şey görmez gözüm ey umut,

yıldızlarla yıkadığın o erguvan rengi gecenin kemerleri altında.

Orada, dokunun görünmez kristalinde hep tesellilerle daldım uyku-

ya; iyileştirirdin, çünkü sınırlarımın bilincine varıp, ayırırdım aşkı kötüden, -o taş kesilmiş yer, korkunç bir güzellikti ama asla benzemiyordu şifa veren sevgiye.

Kendimden geçip ne yapacağımı bilemediğim bir dehşet anında elimden tuttu, bu o dünyeviliğin karanlık güçlerinden kurtuluşumdu.

Yine kendi doğumuma senin sarıp sarmalayan sesinle geri döndüğüm noktada üzüntüm kat kat arttı, ölümlü geçmiş i özledim. Pek çok biçim uğultularla dolandı çevremde. Merhametine hayran olmuşum. Hatıraların gömülmesine izin vermedin.

Bahçenin sarımtırak bir düzlüğünde, dört yanda otlar üstünde mırılda-
yan koyunlar yarattı canlılığın. Geniş, sakın düzlükte göze çarpan portakal
rengi kır, çocukların dansını seyretti yeşil gözlerle. Daha minicik yapraklı
nohutlarla üzüm var ellerinde sen kokan. Şafakta otlar üstünde sarısal-
kımları yiyor kimisi. Kayalara tırmanıyor, dans ediyor ve koro halinde gürül-
tü çıkarıyorlar. Koyunları vadiye sürüp sırtlardan aşağı atıyorlar kendilerini.
Kayıp gidiyorlar doğan güneşin ışıkları içinde seyrek çamların uğultusuyla
büyülenmiş yere doğru.

Özsuları kurumuş köklerin,

hafif ve esrarlı şırıltısı kaynakların - her şey rahminde saklı.

Ürpertisinin

pınara inen geyiğin, ötüşü

yaralanmış bülbülün, lisanın altın çalılığı.

Görünmez kar ıslıtlı kuyulara çekilen yeşil ve gümüş ağaçlar dipten
seni fışkırıyor, - tertemiz nefesini: sınırlardan gelen ıslı ıslı yankı zerrecikle-
rinle dolu.

Dev sırtlarda yeryüzünü sonsuzlukla birleştiren elmaların bakır gövde-
leri yanıyor arı ateşte.

Saplarında ürperen meyveler tütüyor renk renk, capcanlı.

Her varlığı eriten şehvetli uzam yalnızca senin inci çiçeklerini açıyor.

Kuru ve cansız şeyler perdelemiyor senin yüzünü, engellemiyor yağışını
sessizce

nur demetleri halinde üzerime

okyanus gibi,

kimi zaman ölümcül köpükler saçıp koyulaşan.

Ve bu olmamış sözler, aşksız yarı gövdeler, sert biçimler

rüzgâra karışıp yok oluyorlar.

Uç verip yeniden tutuşuyor manzara. Bir kuş cıvıldıyor, uyarıyor canlı
solukları; tepelerin eteğinde uzanan üzüm bağı seni içip seni yansıtıyor,

Onlarla -temsil etmem için can evimde beliren yaradılışlar- en küçük

kımılıtlarımızın kaynağısın, bu nedenle bütün saydam kırılğanlıklar senin ağzınla şarkı söylüyor, çatlıyor üzümlerin saydam damarları.

Uçsuz salınımınla havada bir büyü tadı dönüyor.

Kuzey bahçelerinden rüzgâr ele avuca sığmayan sözcüklerle dolu esi-
yor. - O sözcük ki, zamanın başlangıcından da önce, anlamdan, oluştan da
önce varolan saflıktı, kendinden kendine dalgalanıyordu çırılçıplak, kapalı,
yapayalnız! - Ağaçlar şeffaflaşıyor, otlar birden tepelere tırmanıyor, serpilip
gülüyor ve aralarında birkaç oluş papatyası bembeyaz ürperiyor.

İssiz bağ, gökyüzü, genişledikçe genişleyen kokulu mesafe.

İçime çekiyorum seni doyasıya.

Aşırı duyarlı gelişime katılmayan tek canlı yok gibi.

Milyarlarca renksiz billur nemlendiriyor boşluğu: ılık şeylerin üstünden
belli belirsiz bir nehir geçiyor, havayı ağırlaştırmaksızın,
ikinci bir havanın güçlü akımıyla, çok hafif,
ıslak bir akıntı niteliğiyle geçiyor.

Meleksi çizgilerin artık çok uzaktaki yapraklar arasında gezindiği yük-
sekliklere kadar ulaşıyor

oluş sevinci.

Dorukların üzerinde

senin açıklığının sezgisiyle kaynayan göl,

yıldızların müziğiyle, tanrısal *incilerin* ve çiçek tozlarının koşuşturmalara
ıyla yüklü,

büyük kavuşma ânının hasretiyle iç geçiriyor.

Ah, nasıl çıkar giderim bu mutlu diyardan,

iç dünyamı sarmışken imkânsız aydınlığın ve girdaplarla köpüklenen
duru küllerin

yeniden yaşam verirken bana,

ah, güzeller güzeli, nasıl çıkar giderim bu mutlu diyardan.

Evet, bilinmezliğin dehşetli fısıltılar halinde amansızca çevremi kuşat-
masından korkup tez kaçtım senin şefkatli kucağına.

Şimdi önünde eğiliyorum titrek bir pervane gibi.

Gidemiyorum, sırtımda evrenler dolusu yük, yara, tecrübe. Sanki çılgına
dönmüş zehirli bir düşünce var kanımda. Bitkinim, ölüyorum tutkulu arzu-
lardan.

Ey benim huzurum, öylesine doygun bir tazelikle ama dayanılmaz has-
retle gülümsüyor ve yayılıyor ki benliğime,

aynı anda bu yitmiş bahçelere, eski ağaçların düzlüklerine,

en yakın sınırların derinliğine dek işliyor sıcak yüzün - ilk başlangıçların
yalnızca kendine sadık, ezen çıplaklığının acısını darmadağın ediyor,

aşıyor dilsizliğin mermer soğuşunu, o yakıcı parıltıyı.

Biliyorum, yalnızca sen bırakmazsın beni

sona erse de gece.

Tanrısız öpüşlerin unutturur yüreğime hançer gibi saplanan yoksunluğu.

Onca ayırt edilemezlik içinden görülmedik canlılıklar, şekiller, kelimeler
doğuran yüzünü esirgemezsın, cenneti hissettirirsin en derinden, yaşarsın
benimle.

- Mevsimler dolusu, bütün zamanlardan öte.

MÜZEYYEN ÇELİK

Kör Öfke

“Tam on senedir, bu adam olmadan hayatım nasıl olurdu diye düşünüyorum. Bütün hayallerim bunun üzerine. Kişiliğim nasıl bir hale gelirdi, ne gibi hatıralar biriktirdim, kendimi nasıl iyi ve değerli hissederdim; bunu hayal ediyorum. Yahut kendimi nasıl ifade ederdim?”

Ben saatsiz bir bombayla, tasmaından kurtulmuş azgın bir köpekle aynı çatı altındayım yıllardır. İlk iki sene lojmandaydık. Sesi çok çıkmıyordu. Saklamıştı kendini. Zorluyordu ama. Dışlerini sıkı sıkı konuşuyordu. Sonra bir şeyleri bahane etti ve biz lojmandan taşındık. Lojman çok ucuzdu, üniversiteye yakındı. Taşınma amacımızı ilk zamanlar anlayamadım bu yüzden. Lojmanın mutfak dolapları çok eski diye de işime gelmişti bu durum. Nereden bileyim? Adam şiddetini gizleyemez olmuş meğer. Tutamamış artık kendini. Bağırış çığırışımız yüzünden fakülteden arkadaşlarına rezil olmayalım diye biz oradan kaçmışız.

Yeni evde gerçek Harun Bey ile tanıştık.

Eve girer girmez başladılar. Nesrin, bu bardak niye burada? Nesrin, sen ne kadar dağınıksın? Nesrin evi bok götürüyor, temizle şu evi? Nesrin camları sil, pencereyi açmaya utaniyorum. Nesrin yemek yapmayı biraz öğrensen. Nesrin annem bizde kalacak işten izin al, annemle ilgilen. Nesrin kız kardeşim gelecek, işten izin al onu gezdir. Nesrin, gömleğimde leke kalmış, Nesrin, kotumun rengi solmuş, Nesrin, ben bu akşam çalışacağım sesini duymayayım. Nesrin, sen çok kilo aldın, popon aldı başını gidiyor, böyle olmaz. Ekmeği bırak. Çocuk doğursan tank gibi olursun Nesrin!

Ben bir akademisyenle evlendiğimi sanıyordum. Üstün özellikler hayal etmişim. Anlayış, aşk, tutku, sohbet, paylaşım, eğlence falan hayal etmişim. Ne hayal ettiysem tam tersi vardı hayatımda. Sadece Harun uygun olduğunda beraber uyurduk. Odasındaki çekyatta uyurdu çoğu zaman. Yayınları, makaleleri, sempozyumları hiç bitmezdi. Ben, kendi kendime yaşıyordum o evde. Üstelik de hiç istenmiyordum.

Bir akşam Harun geldi, yemeğini yiyip odasına geçti. Ben de yatak odasına geçip bi çarşaf serdim. Epilasyon makinesini çalıştırdım. Televizyonda da bir şey olmayınca bari işimi yapayım, demiştim. Harun makinenin sesinden rahatsız olmuş. Makaleme senin yüzünden odaklanamadım, şimdi bunun sırası mı aptal kadın, diye üstüme yürüdü. Makinenin kablosunu koparıp adaptörünü kafama vurdu. Şakağımdan kan sızdı. Ben orada dondum. Ben orada yok oldum. Nefesim gitti. Kanım damla damla çarşafa düşerken Harun odasında hâlâ bana söyleniyordu.

Ben kötü bir kadın olmalıyım.

Çirkinim.

Beceriksizim

Giydiğim yakışmıyor.

Konuşmayı bilmiyorum.

Oturmayı kalkmayı bilmiyorum.

Pisim.

Değersizim.

Bir çiçeği ya da hediyeyi zaten hiç hak etmiyorum.

Kadınlık mesleğinde başarısızım.

Harun benimle niye evlenmişti peki? Harun kendini tanımıyor muydu? Kariyerinin her şeyden öncelikli olduğunu bilmiyor muydu?

Hayır, konuşacağım. Bu böyle olmaz. Ben, günden güne kendimi tanıyamaz oldum, bambaşka birine dönüştüm. Bana kendimi kötü hissettirdikçe kendimden tiksinemeye başladım.

Kendimden tiksinemeye alıştım zamanla. Ben demek ki böyle bir varlıktım. Evde yemek ve temizlik yapması için eve alınmış biriydim. Hoş, onu da başaramıyordum. Onun dışında kendimi insan gibi hissettiğim hiçbir durum yoktu. Akışına bırakıp yaşıyordum. Harun bağırmayı seviyordu, bağırdıkça erkekti. Ben köşeye büzüldükçe üstümde denediği şiddet onun için daha eğlenceli bir hale gelmişti. Âdeta beni ezerek egosunu yüceltiyordu. Diliyle ruhumu elleri ve ayaklarıyla bedenimi yaralamaya devam ediyordu. Doçent olunca biraz duruldu. O esnada nasıl olduysa ben hamile kaldım. Doğacağı varmış Zehra çiçeğimin. Doğdu. Doğumdan sonra Harun bana bir daha bir kadın olarak dokunmadı ama ayağının altında gezinen bir varlık vardı artık. Zehra ayaklanana kadar büyük problemler yaşamadık ama Zehra meraklanıp onun kitaplarına, bilgisayarına dokundukça Harun yine delirmeye başladı.

İki buçuk yaşında ilk dayağını yedi kızım. Eğitim fakültesinde ders veren babası kızıma vurdu. Bağırmandan çocuk eğitimi olamayacağı, çocuğu fazla rahat bırakmanın sakıncaları, fazla sevgi göstermenin çocuğu şımartacağı konusunda sık sık eşimden brifing aldım. Evet, eğitim fakültesinde ders ve-

riyor eşim. Doçent.

Birken iki olduk. İkimize yönelmiş şiddetle baş etmek zorundaydım artık.

Birkaç arkadaşşıma açtım durumu. İnanamadılar. Boşansana dediler. Kolay mı boşanmak? Bizim toplumda hele! Ne takıyorsun toplumu dediler. E nasıl takmayayım. Geç evlendim ben. Evlenemeyip evde kalırım diye ödü koptu milletin. Bayramlarda nefes aldırmadılar ya! Şimdi bunların arasına nasıl boşanıp da gideyim. Perişan ederler insanı. Kendim başka yerde hayata tutunmaya çalışsam çocukla kolay mı? Peşimizi bırakır mı bu adam? Söylemesi kolay tabi.

Ben, Harun'suz biz hayat hayal ederek devam ettirdim bu evliliği. Evrendeki yalnızlığımı bu hayale tutunarak bastırdım. Yemek masası var ama Harun yok mesela o masada. Oturma odasında televizyon başında bütün öfkesiyle oturan o adam yok o koltukta. Yatakta hep yalnızım. Çalışma odası benim de çalışma odam. Dilediğim zaman girip dilediğim kitabı alabiliyorum. Zehra'nın şen kahkahalarının ve yaramazlıklarının tek karşılığı daha çok kahkaha atması ve daha çok dağıtması evi. Kitaplar hep yerlerde mesela hayalimde. Bütün duvarlar karalanmış ve bacaklarıma korkudan dolanan bir kız değil de gözleri afacanlıktan irileşmiş, bakışları şen şakrak bir kız çocuğu var. Ben bu hayallere tutundum on yıl. Harun'suz mutlu bir hayat hayaline.

Hiç mi iyi gününüz yok, dedi annem bir defasında.

Yok. Vallahi yok, billahi yok. Biz niye varız bilmem?

On yılın sonunda Zehra ikinci sınıfa gidiyor. Tuvalette başka kızlar bunu sıkıştırmış. Zehra sesini çıkaramamış. Öğretmene söylersen seni öldürürüz, demişler. Akşamına çocuk olduğundan daha korkak, daha pısırik, daha solgun geldi eve. Anlattırdım. Yalvarıyor, anne ne olur öğretmene söyleme. Beni öldürürler anne! Ağlıyor, dayanamıyorum. Kan beynime sıçradı. Şimşekler çaktı zihnimde. Ben yaptım işte bunu. Bunun sebebi benim. Çocuğumun bu şiddetin içinde büyümesine ve bu derece korkak olmasına ben sebep oldum. Başka kimse değil. Babasının ne olduğu belliydi. Ben tuttum onu bu cehennemnin içinde. Harun öğrendi meseleyi. Sen de iki tane vursaydın, böyle salya sümük eve mi geldin, dedi. Eğitim fakültesinde ders veriyor!

Ertesi gün soluğu okulda aldım. Ortılığı ayağa kaldırdım. İçimden başka bir kadın çıktı. Bu kadın neden bu zamanı bekledi çıkmak için? İşte, burada asla affedemem kendimi.

Harun'u, kariyerini, çalışma odasını, makalelerini, bildirilerini, sempozyumlarını, öfkesini, azarlarını, bütün şiddetini terk ettik. Zehra beni suçlamayacak kadar olgun, âdeta sekiz yaşında güngörmüş bir kadındı.

Anında boşanma davası açtım. Tazminat ve nafaka meseleleri gündeme gelmeden Harun bizi aramadı.

ZEYNEP HİCRET

Daha Dün Gibi

Daha dün gibiydi acısının gözlerine yüklediği ağırlık. Daha dün gibi o ağırlığın gözpınarlarından taşması. Tarihçesine bakılırsa sanki dün gibi de değil. Belki otuz, otuz beş yıl kadar öncesi. Belki tan yeri henüz ağarmamış bir sabahın başlangıcındadır yine. Yine bir pencere kenarında dikiliyordur. Yaşlı gözleriyle ve titreyen kalp kapakçıklarıyla perdenin altından babasını seyrediyordur. Polisler onu yakalamadan, akşam eve dönsün diye dualar ediyordur.

“Ne olur Allah’ım, koru babamı.” Henüz tek bildiği duanın bu cümleden ibaret olduğu zamanlar. Büyüdükçe korunma ve muhafaza duaları öğreniyor. Sabah akşam babasının ardından okuyup üflüyor. Dualara ayetler, sûreler ekleniyor. Ezberi de korkusuna eşit büyüüp güçleniyor. Tek isteği, polislerin dikkatini çekmemesi, aksi takdirde alıp götürürler çünkü babası asker kaçağı. Devlet baba dediklerini pek baba gibi hissedemiyor, bu babadan korkuyor. Babasına bir şey olursa devlet babayı ve polisi suçlayacak. Bu iki güçten Allah’a sığınıyor ve babasını koruması için yalvarıyor. Her sabah, tan ağarmadan evden çıkan babasının ardından bildiği sûreleri, ayetleri hızlı hızlı okuyor. Korktuğunu görmesin, endişelendiğini sezmesin diye perdenin altından yapıyor okumalarını. Köşeyi dönüp gözden yitene kadar devam ediyor, tam köşeyi döneceği sıra, âmin, diyerek üflüyor. Dua yüklü nefesiyle onu efsunladığı her sabahın akşamından emin oluyor. İçi bu inançla dolu olarak günleri güven içinde geçiyor. Dualarıyla onu devletten ve devletin polisinden korumayı başarıyor.

Daha dün gibidir onu ilk kurtardığı günün anısı. Daha dün gibi o âni yaşıyor. Henüz dua etmeyi öğrenmemişti o sıra. Dilinin tamamlayabildiği cümle sayısı o kadar kısıtlıydı ki, buna rağmen “hayır” demişti babasını soran üniformalı iki adama. “Burada öyle biri oturmuyor, bahçe burası.”

Bahçede papatya topluyordu. Demir kapının gıcirtısını işittiğinde dönüp baktı. Daha önce görmediği kılık kıyafette iki adam ona doğru gelmekte-

di. İlk gözüne çarpan başlarındaki şapka oldu, sonra bellerindeki tabancayı gördü. Korkmuştu. Babasının adına benzer bir adı sorduklarında korkusu iki-ye katlandı. Her hatırladığında bu anı, açık vermediğine şükreder. Sonraları öğrendi işin iç yüzünü. Bu adamlar ara ara gidip gelmeyi sürdürdüler ve ona babasıyla aynı adı taşıyan adamı sorup durdular. Bu isimde birini duyup duymadığını... Buralarda bu isimde kim var? Hayır, bilmiyor. Burada bu isimde kimseyi tanımıyor. Bir kere bile ona kendi babasının adını sormamış olmalarına hayret ediyor. Çünkü sorsalar ağzından kaçırabilirdi. Onlar da şıp diye yakalarlardı babasını. Yalnız bir kere annesine sordular. Artık işi sıkı tuttukları devredeydiler. Ta evimizin kapısına kadar gelmişlerdi. Annem kimliğini uzattı kapının ardından. Bekârlık kimliğini görünce bir daha gelmediler. İşte böyle korudular onu devletten ve polisten.

Daha dün gibiydi salondaki koltukta oturuşu. Odalardan odalara geçiş ve bana “ilk göz ağrım” diye sesleniş. Koltuğun her zamanki bölümünde bağdaş kurup oturuşu gözümünden gitmez. Yemek masasının kısa kenarında kahvaltı edişi dün gibiydi. Şimdi ise uzunca bir zaman geçmiş gibi birbirimizle bağlantımız, haber ağımız kopmuş. Ne biz ona ulaşabiliyoruz ne o bize ulaşmayı deniyor. O kontrol kontrolcüsü baba artık bizi umursamıyor. Ne yapıp ettiğimizle ilgilendiği yok. Şimdi alıp başımı gitsem “neredesin” diye sormaz. Akşam eve gelmesem, ortalığı ayağa kaldırmaz. Oysa daha dün gibiydi, kafamı attıran dünyaya kızıp evden ayrılışım. Onun da bana, bir akşam izin vermesi yalnızca. Yarın eve geliyorsun hemen, deyişi dün gibi kulaklarımda. Ev denen şeye bu kadar bağılyken ve her birimizi evde tutmayı başarmışken...

Ev, eski ev değil artık. Akşamları hep aynı saatte kapısı çalan, sokağın kokusu bir babanın tok selamıyla içeri dolan, eşiğinde bir çift erkek ayakkasının çevrili durduğu o ev değil. Oysa dün gibiydi, merdivenleri çıkan ayak seslerine kulak kabartışımız. Onun ayağının farklı bir sesi olurdu. Yalnız biz tanırdık o sesi. Geldiğini anlardık. Odalardan odalara koşuşturur, köşe bucaklara saklanırdık. Kimsecikler de yokmuş evde, derdi. Hiç bozmazdı oyunumuzu. Nerede bu evin ahalisi? Biz saklandığımız köşelerde kıkırdardık. Biraz arar gibi yapar sonra tek tek bulurdu saklandığımız yerleri. Ortaya çıkana cebindeki minik çikolatalardan verirdi. Uyuma vakti geldiğinde yataklarımıza girer, ondan peygamber kıssaları dinlerdik.

Her şey dün gibiydi ama bugün evin sohbeti değişti. Ev ayrılığın ve ölümün hikâyesini anlatıyor. Evin nağmesi değişti. Evden hıçkırıklar yükseliyor. Evin çehresi değişti. Evin yüzünü karalar bağladı. Ev buhran içinde feryat ediyor. Merdivenlerinden çıkan ayak sesleri değişti. Evin odalarını ölüm meleşinin kokusu doldurdu. Evin ahalisi bu misafirden sakınmıyor, ona da gizli

bir köşenin kalmadığını, istediği kimse onu bulup çıkaracağını biliyorlar ama bu kez koluna takıp götürceği kişinin ilk kendilerinin olmasını istediklerinden cüretkâr davranıyorlar. Evin sakinlerini bu cüretkâr davranışlarından ötürü sakinliğe davet edenler olsa da biliyorlar ki alabildiğine sakinler. Sakince yaşıyorlar. Bu evde yemekler pişmeden, sofralar kurulmadan, sular doldurulmadan, çalınan kapılar açılmadan, perdeler çekilmeden de yaşanabiliyor. Oysa dün, direği yıkılan bir evin altında nefes alacakları söylenecekti kendilerine şaşar kalırlardı. Tam hayatın hasat zamanında elleri avuçları boş kalacakları haber verilseydi, akıllarını oynatırlardı. Şimdi yüreklerinden yükselen ağıtlar evin odalarını doldurmakta. Oysa dillerinde neşe cümleleri ve kucak dolusu ümitlerle odalardan odalara seğirtişleri dün gibiydi. Daha dün gibi şu koltukta oturan adama, bir merhamet deryası kalbe, bir güleç çehreye, bir suskun bakışa, bir gül dalına baba deyişleri.

D a h a d ü n g i b i .

SONER OĞUZ

Süleyman'ı Nasıl Kaybettik?

“Beni hikâyeden al, yoksa öleceğim!” diyordu kendi kendine. Bu söylediklerine anlam verememiş, İhsan’la göz göze gelmiştik. Islak, nemli bir serinlik doldu camdan içeri. Asfaltın acı kokusu genizlerimizi yaktı. Kafasını pencereden uzatırken şehrin üzerine boşalttı ciğerindeki dumanı. “Anlamıyorsunuz!” dedi. Evet, anlamadığımız doğruydı. Gözlerindeki tedirginlik elle tutulur bir hal almıştı neredeyse. Bu tedirginliğin nedeni hakkında şimdilik en ufak bir fikrimiz dahi yoktu. Süleyman, odanın içinde amaçsızca dolaşıyor; sesini bir yükseltip bir alçaltarak biteviye aynı şeyleri söylüyordu tavana bakarak:

“Beni bu hikâyeden al, yoksa öleceğim!”

Ellerini yalvarır gibi açmasından, içindeki çaresizliğin karanlık bir kuyu olup onu boğduğunu anlayabiliyorduk yalnız. Kimle konuşuyordu peki? Her şeyini yitirmiş bir insanın çaresizliği gibi dolaşıp duruyordu odada. Elindeki sigaranın külleri odanın her köşesine savruluyor; hiç orali olmuyordu. Belki de kötü bir rüyadan uyanmış da etkisinden kurtulamamıştı henüz. Deli gibi dönüp dolaşmakla hep aynı noktasına geldiği şu odada tek derdi vardı: hikâyeden ayrılmak. Bir film yıldızı olsa anlardık, beğenmediği senaryoda oynamayı reddedebilirdi pekâlâ. Ne de olsa artistlerin senaryoyu önceden görmek gibi bir şansları vardı. Lakin şimdi illaki yaşamak zorunda olduğu bu hikâyenin ortasında ne olmuştu da -bunun mümkün olmadığını bile bile- ayrılmak istiyordu? Başına gelecekleri biliyormuş, her şeyden haberi varmış gibi davranması tedirgin ediciydi. Çatlayan, titreyen bir sesle dakikalarca konuşuyor “Yoksa öleceğim.” diyordu sonunda. İhsan, “Bak bana Süleyman, şimdi şu koltuğa otur ve beni dinle! Evet, şimdi bir öyküden geçiyoruz. Bu öykünün sonunda hepimiz öleceğiz. Öleceğiz demek, bu hikâyeden sonra var olmayacağımız anlamına gelmez. Başka bir öyküye adım atacağız vakti gelince. Hepsini bu! Öykünün sonunda öleceğiz diye senin gibi şu odada dolaşır, hep aynı şeyleri tekrarlarsak hiçbir zaman hakiki bir hikâyemiz olmaz.” diye

uzun bir tirada girişince büsbütün şaşırmıştım. “Anlamıyorsun!” dedi. “Ben bu hikâyede başıma geleceklerden bahsediyorum.” Ellerini açıp yalvarırcasına tavana baktı yeniden:

“Beni bu hikâyeden al!”

O gece, sabaha kadar Süleyman’ı yatıştıramadık. Evin içinde dört dönüp aynı şeyleri tekrarlardı durdu. “Anlamıyorsunuz!” dan başka bir açıklama da yapmadı. Bize anlatmasa da bildiği bir şeyler olduğu muhakkaktı. Hikâyenin geleceğine dair bir şeylerden haberdar olması elbette dehşet vericiydi. Ama İhsan’la ben bunun mümkün olmadığına inanıyorduk. Tüm bunlar tarot kartlarına meraklı sevgilisinin başının altından çıkıyordu belki. Zerrin, ters kader çarkını göstererek kaçan fırsatlardan, çok çabalamasına karşın bir şey elde edemediğinden bahsetmiş, ardından kılıçların onlusu ile hayatındaki tüm yenilgilerin kendi dışındaki bir nedenden kaynaklandığına onu ikna etmiş olabilirdi. Tılsımların dokuzlusu ise bu kaybedişlerin süreceğini söyleyen, ümitsizliğini perçinleyen bir işaretti. Gerçi, Süleyman böyle şeylere inanmazdı. Fakat güçlü bir kadın sadece birazcık çabayla sizi “asla!” dediğiniz birçok şeye ikna edebilirdi. Üzerinde durduğumuz bu olasılık İhsan’la bana yine de çok uzak geldi. Belki de her şeyin nedeni, okuyup etkisinde kaldığı bir kitaptı. Hatta bir kitabın tamamını bırak tek bir aforizma dahi bu felakete davetiye çıkarmış olabilirdi. Camus, onu hikâyeden çıkma özgürlüğüne inandırmıştı belki de. İhsan’la sabaha dek Süleyman’ın hikâyeden ayrılmak isteşişinin nedenleri üzerine konuştuk, tahminlerde bulunduk. İlk anda çok mantıklı gelen tüm olasılıklar, kısa sürede yerini yenilerine bırakıyordu. Bir sonuca varamasak da en azından bu duruma neyin sebep olamayacağına dair birtakım fikirler edinmiş oluyorduk.

Kısa bir uykunun ardından pencereden yüzüme vuran sabah güneşinin sıcakıyla gözümü açtım. İhsan ise çoktan uyanmış, gözleri tavanda belki de Süleyman’ın hâlini düşünüyordu hâlâ. “Sanırım,” dedi “kendine gelmiştir.” Süleyman’ın odasına girmeden önce, dün gecedden bahsetmemek üzere sözleştik. O an, bunun anlık bir öfke patlaması olduğunu ve dinlendirici bir uykunun ardından geçmiş olabileceğini düşünmekle kalmamış, buna inanmıştık da. Kapıyı yavaşça vurup odaya girdik. Süleyman sırtını duvara yaslamış, yatağın üzerine bağdaş kurmuş, gözlerini bir noktaya sabitlemiş halde oturuyordu. Yüzümüze hiç bakmadan içimizden geçenleri, şu odaya girmeden evvel konuştuğumuz her şeyi biliyormuş gibi dudaklarını acı acı gülümseterek söze girdi: “Düşündüğünüz gibi değil. Ben bir şekilde şu hikâyeden çıkmalıyım. Siz de bu konuda bana yardım etmelisiniz.” dedi. Anlaşılan tehlike geçmemişti henüz. Neyse ki bugün için ortak bir planımız vardı da Süleyman biraz olsun kafa dağıtabilirdi.

Açık pencereden odaya dolan rüzgâr, komodinin üzerindeki kâğıtları hışırdatarak dalgalandırdı. İhsan da kâğıtları fark etmişti. Birkaç sayfa ise yatağın içinde köşelerinden kıvrılmış halde duruyordu. Anlaşılan Süleyman bunları okuyarak uyumuştı. Bizim bu sayfalara baktığımızı fark edince hep-sini çabucak toplayıp çekmeceye tıktırdı.

O gün balığa gidecektik. İnşallah mı demedik hatırlamıyorum. Oysa günler öncesinden atışmaya başlamış, kimin daha fazla balık tutacağı konusunda iddialara tutuşmuştuk. Ne de olsa üçümüz de denizi olan şehirlerden geliyorduk. Kahvaltıdan sonra öğle sıcaklığının geçmesini, güneşin tepeyi aşmasını beklemeye başladık. Süleyman, “Olmaz,” dedi; “ben hikâyeden ayrılıyorum.” Yalnız unuttuğu belki de o an düşünmek dahi istemediği bir gerçek vardı. Hikâyeden ayrılmak, kendisinin değil, sadece yazarın alabileceği bir karardı. Burada benden istediği şey, şimdilik üçümüze dair bu öykünün anlatıcısı olarak yazardan bir ricada bulunmamdı. Fakat üçümüz de Nahit Bey’i iyi tanırdık. Öyle ince ince hesaplama dan masa başına geçmez, bir öykünün başı ve sonu kafasında netleşmeden yazmaya koyulmazdı. Bu nedenle yalnızca Nahit Bey’in sonunu bildiği şu hikâyede, onun bizler için tasarladığı finali değiştirmek pek de mümkün görünmüyordu. Bu anlamda bir ricada bulunmak, işleri enikonu karıştırıp içinden çıkılmaz hale getirebilirdi.

Nahit Bey, yıllardır kısa öyküler yazar, bu alanda edindiği şöhret ona müthiş bir özgüven halinde dönmüş olmalı ki kafasında kurduğu dünyadan dışarı asla çıkmaz, işine karışılmasındansa nefret ederdi. Şimdi ben Nahit Bey’den böyle bir ricada bulunacak olsam derhal öfkelenip tahta kalemin ucunu sivriltilip kalbimize saplayarak Süleyman’ı yahut tüm planlarını bozmaya çalışan beni oracıkta öldürebilirdi. Peki, ne yapmalı da Nahit Bey’i buna ikna etmeliydik? Neyse ki Süleyman, “Biraz düşünelim, daha zamanımız var sanırım.” dedi de biraz olsun rahatladık.

Sınavlardan sonraki ilk pazar balığa çıkmayı, vizelerden günler önce kararlaştırmıştık. İlk müdavimi olduğumuz çay bahçesine uğrayacak sonra eve gelip malzemeleri alarak ırmağa gidecektik. Olta takımları, ağlar, şemsiye, sandalyeler, mangal, semaver ve lazım olabilecek her şey evde hazır vaziyette bizi bekliyordu nasılsa.

Orta yaşlarını deviren Nahit Bey iyi bir öykücüydü. Kusursuza yakın kurgularıyla birçok otoritenin de takdirini kazanmıştı. Kendisiyle yapılan söyleşilerde en çok ölüme dair soruları sever, bunları yanıtlarken ayrı bir zevk duyduğu ışıldayan gözbebeklerinden anlaşıldı. Yazarken birilerini öldürmekten hoşlandığı da malumumuzdu. Aklıma yatmayan tek şey vardı: Nahit Bey, bizim gibi öğrencilikten başka hiçbir meziyeti olmayan üç gençle niçin uğraşındı? Bunları düşünürken bir yerlerde renk vermiş olmalıydım ki İh-

san, daldığı sulardan başını çıkarıp “Biz daha önce hiçbir öyküde bu denli önde olmadık. Şimdi anlayabiliyor musunuz? Biz son hikâyenin başkişileriyiz, bu da demek oluyor ki Nahit Bey için bir öğrenci evinde kalan sıradan üç delikanlı değiliz artık.” Süleyman’ın gözleri ışıldadı. “Demek onun için sıradan kişiler değiliz. Bir okul sahnesi olunca çağırmak yerine bu kez oturmuş bize bir öykü yazıyor.” dedi heyecanla. Yüzünde bir anlık da olsa mutluluğa benzer bir ifade belirmişti. Celladına olan bu hayranlığı çok sürmedi, gözbebeklerine aynı korku oturdu yine.

Limon aroması ve buz gibi gazoz, beynime giden tüm damarları açmıştı sanki. Asıl mesele Süleyman’ın tüm bunları nereden bildiği ve bu iş, şu noktaya gelmesine rağmen bildiklerini anlatmamakta neden direndiği idi. Limonlu gazozumdan bir yudum daha aldım. Âdeta kendi içimde bir başkası doğmuştu ve bana bu vaziyetin izahını yapmaya çabalıyordu. Süleyman, bir şekilde, bu öyküdeki kaderine dair satırlara ulaşmıştı ve şimdi başına gelecek olan çoğu şeyi biliyordu. Ölümünün ne zaman ne şekilde gerçekleşeceğini de. Bu, insan için korkunç bir haldi ve dahası aynı öyküde yaşadığımızı göre İhsan’la benim kaderlerimize dair de malumat sahibiydi. Kendi çektiği bu azaptan bizi korumak adına bildiklerini saklamaya, çenesini tutmaya çalışıyor olmalıydı. Biraz üzerine varınca öykünün bizce bilinmeyen yanlarını ifşa etmekten sakındığı için son provada dudaklarına iğneler sıkıştırmış bir terzi gibi susuyordu. Öyle ya, hayat ne getireceği, nereye çıkacağı kestirilemez bir yoldu. Onu bizim için cazip kılan da sürprizlere açık olmasıydı. Bu hususu Nahit Bey’le konuşmanın bir faydası olacağına inanmasam da sonuçta onun son öyküsünün anlatıcısı olarak bu kadarını düşünebilmeme müsaade etmesi, beni bir parça olsun umutlandırdı. Öyle ya, Süleyman’ı ölmekten, bizi de kaderimizi bilmekten kurtaracak bir seçenek olmalıydı. Sonuçta Nahit Bey, gönlü kelimelerle yoğrulmuş bir edebiyat adamıydı. Bizse kimseye bir zararı dokunmamış üç üniversite öğrencisi... Nahit Bey’in Süleyman’ı öldürmemesi için onca sebep gösterebilirdik. Ben tüm bunları düşünürken Süleyman’la göz göze geldik. Süleyman, ne düşündüğümü, neyin peşinde olduğumu anlamış fakat beni avutmak için sahte bir merak yansıtmıştı sanki yüzüne. Sonra gözlerini kaçırarak geriye, plastik sandalyenin arkılığına, yüklenir gibi yaslandı. Birkaç çatırtının ardından Süleyman’ı kırılan sandalyenin yanında boyulu boyunca uzanmış gördük. Üzerindeki tozu toprağı silkelerken bizi dehşete düşüren şu cümleleri kurdu: “Bunu da biliyordum; her şeyi biliyorum fakat hiçbir şeye engel olamıyorum. Bunun ne kadar berbat bir şey olduğunu anlamanız mümkün değil.” Kanımı içime uyuşturan bu sözlerden sonra İhsan, birkaç gün zamanımız olduğundan, nasılsa bir çare bulacağımızdan bahsedip onu yatıştırmaya çalıştı. Süleyman, “Evet, birkaç günümüz var fakat şunu

düşündünüz mü hiç? Bu, bizim içinde yer aldığımız öykü için doğru olabilir ama Nahit Bey için belki de üç dakikaya karşılık gelecek bizim üç günümü-zü yazmak. Biz sonuçta zamanı kendi boyutumuzla göre değerlendirmeliyiz.” Farklı bir boyutta, farklı bir hızla akan zamanı düşünmek tüylerimi ürpert-mişti. Toplam ömrümüz belki Nahit Bey’in bir sigara içişine denk düşüyordu. Ama biz bu sigara mühletine çok şey sığdırabiliyorduk. Hesabı ödeyip ne yapacağımızı bilemez halde sokağa attık kendimizi. Zaman üzerine düşün-düklerimizde yanılıyorduk muhtemelen.

Öncesinde hiçbir şekilde söz birliği etmemiş olmamıza rağmen hiç ko-nuşmadan eve doğru yürüyorduk. Durağa çıkan merdivenleri koşar adım indik. Asfalta adım atar atmaz siyah bir Chevrolet, aynası Süleyman’ın sol tarafına çarpıp kırılarak hızla geçip gitti. “Korkmayın.” dedi Süleyman. “Bu da değil. O Chevrolet’yi, şoförüyle nasıl göz göze geleceğimizi, buna rağmen adımımı yola nasıl atacağımı, her şeyi ama her şeyi biliyordum. Neyse ki öykünün burasında hiçbirimiz için korkulacak bir şey yok.” Süleyman’ın tüm bunları biliyor ve bize hiçbir şey söylemiyor oluşu ne kadar tedirgin ediciyse bu son cümleleri de o kadar rahatlatıcıydı. Tempolu bir yürüyüşle evimi-zin sokağına gelmiştik. Apartman girişindeki karanlıktan elektriklerin kesik olduğunu anladık. Altıncı kata merdivenlerden çıkacaktık çaresiz. Beşinci kat merdivenlerindeyken elektrikler gelmiş, otomatikler yanmıştı. İçimde şu an için yapmamız gerekenlere rağmen hikâyeye uyup balığa gitmekle evde oturmanın alacağımız riski azaltabileceği fikri çatışıp duruyordu. İhsan ceplerinde anahtar ararken kapıyı aralık bırakıp çıktığımızı fark ettik. Hayır, İhsan kapıyı iki ayrı anahtarla üçer defa kilitlemişti ben ayakkabılarımı gi-yerken. Bunu İhsan da ben de adımız gibi biliyorduk. Korku ve şaşkınlık arası bu duygunun zerresi yoktu Süleyman’ın yüzünde. Süleyman, “Burada” dedi. “O burada!”. Eve dağılıp tüm odaları taradık. Hiçbirimiz bu eve bir yabancıнын girdiğine dair bir ize rastlamamıştık. Ta ki Süleyman’ın odasına girene dek... Öyle ilk anda fark edilmeyen bir işaret vardı bizim için. Komodinın üzerinde-ki notlara mavi tükenmez kalemle birkaç paragraf eklenmişti. Dehşet için-deydik. Süleyman, kâğıtların hepsini telaşlı bir acelelilikle topladı. “Hayır,” dedi; “siz hiçbir şeyi bilmeyeceksiniz!” Tüm ısrarlarımıza rağmen sayfaları alıp çekmeceye tikiştirdi. İhsan, nasıl ve ne ara oraya vardıysa pencerenin kenarından seslendi: “Buraya gelin, vallahi burada!” Koştuk, çöp konteynırı-nın yanından ara sokağa sapan Nahit Bey’i kemik çerçeve gözlükleri, çağla yeşili gömleği, bej renkli pantolonuyla açık seçik görüyorduk hepimiz. Tam sokak lambasının dibinden kıvrılırken dönüp pencereye bakmıştı. Alay, öfke, korku, panik... Yüzünde hiçbir duyguya dair bir emare yoktu. Sadece bizi son defa görüp şu sokağı terk etmek istiyor gibi kısacık bakmıştı üçümüze. Peki,

binada elektrikler kesikti ve biz merdivenleri çıkarken hiçbirimize görünmeden aşağı inmeyi nasıl başarmıştı? Bu, bir yazar için pek de zor olmasa gerekti. Ya da bu duruma fazlaca bir esrar katmaya gerek yoktu. Elektrikler, biz beşinci katın merdivenlerindeyken gelmişti. Nahit Bey, elektrikler gitmeden asansöre binmiş, kesinti esnasında bir süre mahsur kalmış, ardından elektrikler gelince aşağı inmişti. Peki, neden kendini bize hiç göstermeden çekip gitmemişti de şu pencereye üçümüzü dizip bize bakmıştı? Anlaşılan kendini hikâye kişileri arasına katmakla bizimle bir oyun oynuyordu. Nahit Bey, böyle oyunlar oynamayı oldum olası severdi. Şimdi de öykünün devamı ile ilgili bilgileri Süleyman'ın odasına bırakıyor, hikâyeyi ise bana anlatıyordu. Böyle yapmakla bir anlamda bizim dünyamıza dalmış oluyordu. Bu tür oyunlar bazı okurların ilgisini çekerdi elbet. Lakin kendini şu sapakta bize göstermekle bir risk aldığını da biliyor olmalıydı. Sonuçta bu öykünün bir yerlerinde Süleyman ölebilirdi. Nahit Bey tarafından öldürüleceğini bilen Süleyman, kendi hayatını kurtarmak adına Nahit Bey'in hayatına son verebilirdi. Peki, Nahit Bey buna müsaade eder miydi? Hangi yazar kendi kahramanının raylarından çıkıp kendini çiğneyip geçmesine izin verirdi? Tüm bunları düşünürken kafamın içinde bir ısınma hissediyordum.

Merdivenlerden gürültülü bir biçimde koşarak indik, fakat ne yapabileceğimiz konusunda hiçbir fikrim yoktu. Nahit Bey'i bulacaktık, ya sonra? Belki Süleyman'ın hayatını bağışlaması için ona yalvaracak ya da o esnada elimize geçen sert bir cisimle beynini patlatıp öldürecektik yazarımızı. İşin garip tarafı şu, onu bulduğumuz an, ona ne yapabileceğimizi bilen, hatta tüm bunları belirleyen adamın peşindeydik. Bu durumu hesaba katınca biraz daha sakın davranmak gerektiğini anlıyorduk. Diyalog kurmak, onu güzellikle ikna etmeye uğraşıp Süleyman'ın ölmemesi gerektiğine inandırmak, bunun için makul gerekçeler sunmak işe yarayabilirdi belki.

Geçtiğimiz yollarda Nahit Bey'e dair bir iz göremesek de evinin bulunduğu sokağa kadar gelmiştik. Zaten Nahit Bey bizden üç sokak ötede oturuyordu. Öyle uygun görmüştü. Kirası üç öğrencinin bütçesini ziyadesiyle aşacak bu daireye ilkin bakma gereği dahi duymamıştık. Bir gün çay bahçesinde otururken masamıza gelen ev sahibi, evini kiralamak isteyip istemediğimizi sormuş; kendi çocuklarının da şehir dışında okuduğunu, dolayısıyla öğrencinin halinden anlayacağını, istersek evi düşük bir ücret karşılığında bize kiralayabileceğini söylemişti. Ağzlarımız açık bu teklifi kabul ettikten sonra adamcağızın ne enayiliğini ne kafası çalışmazlığını bırakmıştık. Şimdi anlıyordum ki tüm bunlar bize Nahit Bey'in bir oyunuydu. Şu son öyküyü yazabilmek için çok fazla bir zahmete girerek kendine yakın bir yerde oturmamızı sağlamış ve yazdığı hikâyenin müsveddelerini kendisi için fırsatlar yaratarak

gizliden gizliye evimize girip Süleyman'ın çekmecesine bırakmıştı. Sonra ise bir şekilde Süleyman'ın bunları okumasını sağlamış ve onu hikâyeyi bize açıklamaktan menetmişti. Peki, şimdi ne değişmişti de bizim tüm bunları anlamamızı istiyor ve kendisinin peşine düşmemiz için bu açık kapıları bırakıyor, tüm ipuçlarını gözümüze sokuyordu?

Bizi de kendini de oyunun bir parçası haline getirerek öykü anlayışında postmoderne doğru bir evrim başlatıyor olabilirdi.

1. Canı sıkılmış ve bizimle ilgili yazacak bir şey de bulamadığından dört kişilik şu oyunu tasarlamış olabilirdi.
2. Ömrünü öyküye adadığını okurlarına anlatmak için kendini bir öykü kişisine öldürtmeye gayret ediyor olabilirdi.
3. Nahit Bey, gerçekten böyle bir hayat yaşıyor; hikâye kahramanları için kurduğu bu dünya elinde olmaksızın onu içine çekiyor olabilirdi.
4. Bu mücadelenin sonunda bizi galip çıkararak öykü kişileriyle cedelleşmenin bir yazar için hiç de kolay olmadığını vurgulamak istiyor olabilirdi.

(...)

43. Her şeye rağmen ipleri elinde tuttuğunu, burada patronun kendisi olduğunu, bu öyküde onun istemediği bir şeyin gerçekleşemeyeceğini kanıtlamak istiyor olabilirdi.

Evet, bunun en az 43 sebebi olabilirdi. Kurmacanın dünyasında milyonlarca olasılıktan bahsedilebilir. Burada mucize yoktur. Belki de sırf bu yönüyle yazı, hayatın kendisinden daha zengin, daha çekici geliyordu bize.

Tüm bu ihtimaller kekeme bir ritimle akıyordu içimde. Kesik kesik düşünebiliyor, bir düşünüp bir duruyordum. Belli ki Nahit Bey, öykünün burasında oldukça zorlanıyordu. Sigara yakıyor, çayını yudumluyor, telefonuna bakıyor hatta bir öykünün sonuna yaklaşmışken yeni bir öykünün taslağını oluşturuyor olabilirdi. Belki de bizi bir kenara katlayıp kaldırmış, vurucu bir final cümlesi düşünüyordu balkonundan şehre bakarak. Ölçüp biçiyor, hesaplıyor; bize bilinmedik kaderler, umulmadık ölümler yazıyordu kâğıt üzerinde. Yalnız tüm bunları aklıma koyanın da Nahit Bey'in kendisi olduğunu düşünmek, içimde ona karşı beslediğim saygıyı büyütüyor; korkumu ise daha bir derinleştiriyordu.

Kapıyı çaldık. Nahit Bey sanki bizi başka bir hikâyeden geliyormuşuz gibi telaşsız ve rahat karşıladı. Üzerinde ise bambaşka kıyafetler vardı bu kez. Yüzündeki geniş tebessüm, gözlerindeki korkusuz anlam beni tedirgin etti. Zira bizim ona yapabileceklerimizi ve buraya neden geldiğimizi de biliyor olması gerekiyordu şu hikâyenin mantığına göre. Nahit Bey, bir

el işaretiyle terasa çıkan merdivenleri gösterdi. Balkonda elektrikli ocağın üzerindeki çaydanlıktan dört fincan çay doldurup masaya bıraktı. Masanın kendisine yakın köşesinde ters çevrilmiş halde duran kâğıtlar muhtemelen bizim öykümüzün müsveddeleriydi. Peki, Süleyman yeni yazılan bu sayfalar hakkında bilgi sahibi miydi? Öyle ya belki Nahit Bey, canını çoktan bağışlamıştı. Bu nedenle temkinli olmakta fayda vardı. Bir an masanın üzerindeki tüm kâğıtları un ufak parçalayıp balkondan savurmak geçti içimden. Nahit Bey, gözlerime bakıp sarkık bıyıklarının altından anlamlı bir gülüş bıraktı ortalığa. Sonra her birimize o kendine has babacanlığıyla hâl hatır sordu. Bir ihtiyacımız olursa ilk çalacağımız kapının burası olduğunu, hiç çekinmememiz gerektiğini söyledikten sonra “Sahi,” dedi, “gençler, sizi hangi rüzgâr attı buraya?”. Üçümüz göz gözeydik. Bu bakışmalarla vaziyeti ona açıklayacak kişiyi seçmek ve sonrası için onu yüreklendirmek niyetindeydik. Süleyman’la İhsan’ın bakışları gözlerimde kilitlenince sağ elimin başparmağıyla tamam işareti yaptım. Bir yalancı öksürükle boğazımı temizlemeye çalışıyordum ki Nahit Bey’in bıyık altından gülüşüyle tüm dikkatim dağıldı. “Haa!” dedi; “gençler iyi ki geldiniz. Süleymancığım sen mühendis olacaktın değil mi? Şu bizim sigortalar durmadan atıyor. Ben bu işlerden hiç anlamam, elime de yakışmaz zaten. Çekmecece birkaç alet edevat var. Sana zahmet bir bakıversen?” Süleyman bir tornavida ve kontrol kalemi bulmuş sigortaların olduğu panoya doğru giderken Nahit Bey’e dönüp “Ama beni bu hikâyeden alacağına söz ver!” dedi. Nahit Bey, elinde çevirdiği kalemi kırıp çöpe attı. Öyküyü tamamlayıp mı atmıştı, yoksa burada bitirmiş miydi her şeyi? Süleyman’ın sesi koridordan geliyordu, “Söz verdin bak!”

Aslında elektrik mühendisi olacak olan bendim, Süleyman edebiyat okuyordu.

SEMA BAYAR

Allah Bilir Asaf Efendi

Felah Baba ayağında kamançileri, üzerinde haydariyesi, başında beyaz takkesi ile Karagümrük'ün dar ve ıssız sokaklarından geçip Cafer Baba tekkesine doğru yola koyulduğunda henüz güneşin kızılığı Arnavut kaldırımlarından, pencere pervazlarından, nemli ahşap kapıların aşınmış yüzlerinden çekilmemişti. Kızıl mor renkleriyle gök kubbe, yavrusunu birazdan geceye teslim edecek bir anne şefkatiyle yeryüzünü kucaklamış, sımsıkı sarmıştı. Felah Baba tekkeye yaklaştıkça ihvandandır, muhibbandandır genç yaşlı tanışlar, loş sokaklardan bir bir önüne çıkıyor; hürmet gösterdikleri bu ihtiyarı sağ ellerini göğüslerine bastırıp içten bir "huuu" çekerek selamlıyorlardı. Cafer Baba tekkesinin alını secde nuruyla parıldayan, tevazudan yarı kamburlaşmış müritleri cuma gecelerini ihya etmek üzere yola düşmüşlerdi. Felah Baba, akşam ezanından önce okunan vird-i sağire yetişmek ve ardından kurulacak sofrada hatırı sayılır bir yer kapabilmek için önünden hızlı adımlarla geçip giden din kardeşlerine mırıl mırıl dualar okuyor; topal ayağını yormadan, sanki hiç acelesi yokmuş, sanki o gitmeden kimse çorbaya kaşık vurmuyacaktı, o tekkeden içeri adımını atmadan güneş batmayacaktı, öylece ufukta Felah Baba'sının sağ salim türbenin kapısından girişini seyredecekti gibi ağır aksak ilerliyordu. Tekkedeki zikir nihayete erip dervişan hafta gecelerini ihya etmenin verdiği huzurla bir bir hanelerine dağılırken karanlıkta yeşil gözleri zümrüt taşı gibi parlayan bir kedi Felah Baba'nın eteklerinden çekiyordu. Yolunu tekkenin bitişiğindeki Canfeda Sultan Camii'ne çevirdi.

Allah Bilir Asaf Efendi dört beş yaşlarında var yoktu, elinde çıkını, dilinde masalı, caminin kible yönüne düşen kırık dökük bir misafir taşının üzerinde oturuyordu. Annesi giderken ona eski bir fanila ile kuru bir somundan başka bir de masal bırakmıştı. Denizkızı Cihannur'un masalı. Felah Baba, gecenin alacasında gözlerini caminin taş duvarlarına dikmiş, kabil olsa o taşların arasında yitip gidecek çocuğa baktı. İhtiyarlığın parlak bir balmumuna çevirdiği yeşil damarlı fakat bir o kadar müşfik elini çocuğun omzuna

koydu. Çocuk başını kaldırdı. Ona bakan kahverengi iki iri kestaneyi andıran gözlerden düşen kırık parıltılara sığındı. Felah Baba çocuğu yanına kattı. Ne kimselere bir şey sordu ne de sorulan sorulara yanıt verdi. Cennet mekân Yavuz Han'ın ismi ile malum karakolun, Yavuz kadar keskin bakışlı, sert mizaçlı genç komiserinin bir gece vakti ansızın mahallede peyda olan bu yavru kuş hakkındaki tahkikatını bile kardeşimin oğludur, bize sığınmıştır, diye geçiştirdi. Nihayetinde o da bir âdemoğluydu ve bütün âdemoğulları gibi bu yavrucağın babası da Felah Baba'nın hem insaniyette hem de dinde bizzat kardeşi sayılırdı. Asaf böylelikle tekkenin himayesine girdi.

Allah Bilir Asaf Efendi, ki o zamanlar adı sadece Asaf'tı, o gün bugündür Felah Baba'nın yanından ayrılmaz, cuma gecelerinde zikir halkasının ortasında diğer çocuklarla birlikte Felah Baba'sının elinden tutar, yemeğini onunla birlikte garipler sofrasında yer, hafta gecelerinde sohbeti eteklerinin dibinde dinlerdi. Felah Baba, ihtiyar yaşında bir evlat sahibi olmuştu olmasına da çocuğun ihtiyaçlarını görecektir dermandan yoksundu. Onu, tekkenin müstemilatına sığınan Acuze'nin yanına kattı. Asaf, günden güne büyüyor, emsallerine nazaran gürbüz bir delikanlı olacağı daha o yaşlarında belli oluyordu. Mektep vakti geldiğinde mahalledeki yaşlılarıyla birlikte kara önlüğünü kuşandı, Acuze'nin kenarına siyah iplikle A harfi kondurduğu yakalığını taktı. Felah Baba'sının akşamdan boyadığı, yeni ökçeler çaktığı iskarpinleri giydi. Fakat üçüncü sınıfa kadar mektebe gidebildi. Hoca Hanım'ın dediğine göre bu gürbüz oğlanın elinin ayarı yoktu. Eline ne geçerse ufalanır, mengeneleri andıran parmakları arasında yitip giderdi. Bütün gün bahçede kedilerin peşinde dolanır, savrukluğuyla arkadaşlarının diline düşer, bir fiskeyle kendisine sataşanları yere sererdi. Üstelik a'yı b'yi belleyemez, hesaptan anlamaz, iki satır yazı yazamazdı. Mektepte üçüncü yılıydı, yine de doğru düzgün okumayı sökmemişti. Okumak olmayınca diğer derslerin esamisi okunmazdı. Felah Baba mektepten ümidini kesince oğlana, eski yazıyı öğrenmesi için gençten bir müridin rahlesi önünde diz kırdırdı. Tı ile zı birbirine benziyor, be sanki yer yokmuş gibi ha'nın sırtına biniyordu. Elifba cüzü de bir daha açılmamak üzere kapandı. Mahalleli de Felah Baba'larının yüzü suyu hürmetine çocuğa bir zanaat öğretmek için seferber olmuştu. Asaf önce tekkenin karşısındaki manavın küfelerini taşıdı, aşağı mahalledeki oduncunun yanında odun kırdı, sokağın başındaki demirci ustasının yanında iş tuttu. Verilen işe ses etmedi, ocak başında demir dövdü, kızgın demirlerin inadını kırdı da öyle ansızın kedilerin peşine takılıp giden aklına mukayyet olamadı.

Gel zaman git zaman Asaf'ın garipliğine, Felah Baba'nın gönül kırılgılığına dertlenen Şeyh Efendi, Felah Baba'nın da rızasını alarak oğlanı mutfağın hizmetine verdi. Pazuları otuz okka gelen bu delikanlı kandillerde helva ka-

zanlarını bir başına taşıyor, kurban bayramlarında kara koyunları bir başına yüzüyordu. Ocak Şeyhi'nin kapı önünde, eşik kenarında dolanan kedilerden başka bir şikâyeti yoktu. Acuze de dertlenirdi bu kedilerden, yüzü yer süpürdü. Oğlan ne vakit mutfağın bahçe kapısından başını uzatsa mahallenin kedileri mırıl mırıl toplanıyor, kendilerine verilecek bir yudum sütün, bir parça etin hürmetine Asaf'ın etrafında dört dönüyorlardı. Asaf da her birine bir ad koymuş, kedileri kimsesizliğine yoldaş kılmıştı. Hele şu zümrüt gözleri, güneşin huzmeleri arasında ayrı, gecenin alacasında ayrı pırıltılar saçanı yok mu? Onu caminin köşesinde aç bilaç bulan, yazgısını Felah Baba'sının yazgısına iliştiren Zümrüt'ü bir başka severdi. Kedinin gözlerine bakan onun da şu iki ayağı üzerinde yürüyen dostları gibi bir ruhu olduğuna yemin içebilirdi. Acuze söylenirdi Asaf'ın hâllerine, Ocak Şeyhi burun kıvırırdı.

Asaf her gece uyumadan önce tekkenin bitişiğindeki cami duvarını aşar, bir başına oturduğu misafir taşında eğleşir, bir işaret beklerdi. Bir yıldız kaysın, uzaklardan denizin köpüklü sesi duyulsun, bir martı ak kanatlarıyla başının üstünde dönensin diye değil. Annesi gecenin karanlığından eteklerinde oynaşan dalgalar ışıklar saçarak gelsin, oğlunun başını okşasın, üşüyen parmaklarını nefesiyle ısıtsın diye hiç değil... Asaf her gece o misafir taşına Cihannur'un masalını unutmamak için oturur, kadim bir ayini sürdürür gibi masalını mırıldanırdı. Şu dünyada ona ait olan bir tek masalı vardı. Geri kalan her şey emanetti. Giydiği kıyafetlerde ondan önce hep başkaları yaşardı. Yemeğini hep garipler sofrasında yer, sıvrılmış kirli bıyıkların öptüğü bardaklardan su içer, ölüm kokusu sinmiş döşeklerde uyurdu.

Serçe civıltılarının dalları bastığı bir bahar sabahı Zümrüt yavrulamış, Asaf'ın yüreği şehrin bütün dertlerini yüklenecek kadar genişlemişti. Ne var ki yavrular pek yaşamadı. Ocak Şeyhi, yedi yavrunun peş peşe ölümünü Asaf'tan bildi. Zümrüt, günler geceler boyu ağıt yaktı. Koca adam, Zümrüt'ün ağıtlarına ortak oldu. Gece vakti kimselere görünmeden yavruların cenazesini itikadınca defnetti. Ocak Şeyhi illallah getirdi. Acuze omuz silkti. Asaf'ı teselli etmek şöyle dursun yüreğindeki ateşi harladılar. Kalbinin nasıl çatırdadığı duymadılar bile. Dediklerine göre ruh, kadir Mevla'nın kudretinden bir cüz, kelimandan bir cevher; gören gözünden, işiten kulağından sadece zübde-i âlem Âdem babamıza ve onun soyundan gelenlere bahşedilmiş bir lütuftu. Asaf bu duruma pek içerledi. Cenneti cehennemini bellemişti, peki bunun bir orta yolu yok muydu? Acuze, oğulluğunu dizinin dibine aldı, bilir misin dedi, dünyada yeri yurdu olmayanlar ahirette de yurtsuz kalır, onlar ne cennet nimetlerine kavuşur ne cehennem azabına gark olur. Onların yeri Araf'tır. Senin benim gibi yahut şu sahipsiz kediler...

Felah Baba hamisi olduğu Asaf'ın kederli hâline pek üzülmüş, hafta

gecesinde onu alıp üst kattaki kütüphaneye çıkarmıştı. Kitaplardan Mişkâtü'l-Envar adında bir kitap alıp sayfalarını şöyle bir karıştırdı. Gözleri satırların arasında sekerken bir ara parmağını bir noktaya sabitleyip gözlüklerinin üzerinden Asaf'a baktı. "İmam Gazali efendimiz Mişkâtü'l-Envar'ında buyurmuştur ki, cennet'ül-alaya girecek hayvanlar on kısımdır. Bunlar İbrahim aleyhisselamın buzağısı, İsmail aleyhisselamın yerine kurban edilen koç, Salih peygamberin devesi, Yunus peygamberi yutan balık, Musa peygamberin ineği, Üzeyir peygamberin merkebi, Sultan Süleyman'ın karıncası ve Hz. Muhammed Mustafa Efendimizin devesidir. Ayrıca Sultan Belkıs'ın hüthüt kuşu ile Ashab-ı Kehf'in Kıtırmir isimli köpeğinin de cennete girebileceği murat olunur." Asaf'ın gözlerinde umudun tomurcukları yeşerdi. Böyle altın yaldızlı, sırmalı kitaplar yazdığına göre Gazali dedikleri pek önemli bir zattı. Belkıs'ın hüthütünü cennetine alan Mevla Asaf'ın kedilerine de kıyamazdı. Felah Baba, Asaf'ın gözlerinde dökülen sorulara davudi sesiyle usulca cevap verdi: Allah bilir Asaf Efendi, Allah bilir... Asaf bundan kelli bütün sorulara, Acuze'nin sataşmalarına, Ocak Şeyhi'nin dudak kıvrımlarına aynı cevabı verdi: Allah bilir, Allah bilir.

Güneş huzmelerinin ateşten kılıçlar gibi toprağın göğsünü yardığı sıcak bir yaz günü Felah Baba hakka yürüdü, artık bir kocakarı olan Acuze saçın pürçeğın yoldu. Allah Bilir Asaf Efendi iki gemici küreğini andıran elleriyle dizlerini dövdü. Cenazeyi sessiz sedasız, zikirsiz tesbihatsız sırladılar. Zira o yıllarda şehir eski tarrakasını kaybetmiş; sokaklar, evler de tıpkı insanlar gibi içine doğru kıvrılmıştı. Yer altının upirleri uzun sivri tırnaklarını toprağın karnından çıkarmış, on yedisinde taze fidanları, kelli felli âdemleri parmaklarının ucunda sallandırmıştı. Tekke eski şaşaalı günlerine veda etmiş, Ocak Şeyhi bile bütün homurtularını kesmişti. Upir korkusu âdemoğlunun sesini, soluğunu kısmıştı. Herkesin boynunda, hiç de şakası olmayan, beklenmedik bir anda onu çekip upirin parmaklarına dolayan tehditkâr bir ip asılıydı. Gece bekçileri coplarını Arnavut kaldırımlarında, demir parmaklıklarda tıngırdatacak gezer, gördükleri her âdemi yolundan çevirir, önce boynundaki ipi yoklar, ip gevşekse salar, biraz sıkıcaysa kolundan tuttuğı gibi ertesi gün upirin aç midesine indirilmek üzere mahzenlere kapatırdı. Her gece ajanstan haberler dinlenir, upirler kaç âdemi daha yemiş, darağaçları kaç fidanı daha boy veremedi toprağından söküp atmış, kaç ocağı ateş düşmüş, kaç ananın yüreğı dağlanmış radyoda bir bir okunurdu. Hayat denen o değerli firuze her defasında gecenin elinde kırılıp bin parçaya bölünür, şehrin semalarında dolanıp duran ak martılar, güneş bir kez daha doğsun, bir kez daha şehrin yeşil çehresi denizle buluşsun diye gagalarında sakladıkları küçük parçaları ufukta saklardı. Ay dalgaları, deniz titrer, gece bütün azametiyle âdemoğlunun

üstüne abanırdı. Allah Bilir Asaf Efendi böyle gecelerde kaç defa bekçilerle göz göze gelmiş, kadir Mevla ecel vaktini yazmamış olsa gerek boynunda sallanıp duran ip henüz göğüs kafesinden yukarı çıkmadığı için mahzenlere atılmaktan da upire ziyafet olmaktan da kurtulmuştu.

Bir yaz bir kış, bir bahar bir güz böyle sürüp gitti. Bir gece Allah Bilir Asaf Efendi yine o misafir taşının yamacına varmış, elinde kazma küreği kazdıkça kazıyor, toprağın bağı açıldıkça hülyalara dalıyor, ak kanatlı martılarla yarenlik ediyor, mırıl mırıl masalını okuyordu. Derken omzuna bir el dokundu. Adam, Asaf'ı kolundan çekiştirip hırıltılı sesiyle gecenin bir vakti hazirede ne yaptığını sordu. Nefesi kan ve irin kokuyordu. Yüzünde alaycı bir gülümseme vardı, Asaf'ın boynundaki ipi yokladı, sıktı, sıktı. Asaf'ın yüzüne kan oturmuş, canı gelip âdemelmesine dayanmıştı. Zavallıyı oracıkta derdest edip karakola çektiler. Sabah Asaf'ın haberini duyan soluğu karakolun kapısında aldı. Ne bir iz ne bir ses... Felah Baba'nın hatırı uçup gitmiş, Acuze'nin feryatları karakolun duvarlarında kırılıp kaldırıma saçılmıştı. Esnaf garipliğine, mahalleli meczupluğuna şahadet getirmiş, yine de Allah Bilir Asaf Efendi üç gün üç gece sorgu odasında ecel terleri dökmekten yakayı kurtaramamıştı. Upir adam bekler, karakolun yeni yetme yeşil muhafızları onu doyurmak için gece demez, gündüz demez ava çıkardı.

Allah Bilir Asaf Efendi, sorgu odasında uykusuz geçirdiği üçüncü günün sabahı seher vakti bir rüya gördü. Annesi denizkızı olmuş, beyaz köpüklerin üzerinde puldan eteklerini sallayarak şırıltılı bir sesle oğlunu çağırıyordu, ona Cihannur'un masalını fısıldıyor, bir martı ak kanatlarıyla başında döne-niyor, Asaf o misafir taşında yiten çocukluğunun izini sürüyordu. Adımlarını hazireye çeviriyor, tek tek mezar taşlarını yokluyordu. Hazire, eski püskü şeylerin dağılıp saçıldığı bir pazar yeri gibiydi. Bir taşı kaldırdı. Rahlesinin başında bir hafız önünde diz kıran çocuğa kunut duasını belletiyor, "Allahümme inna nestainuke"nin ayınını çatlatamayınca yeninin arasına sıkıştırdığı incecik sopayı çıkarıp çocuğun parmaklarına bir fiske indiriyordu. Bir başka taşın altına baktı, yer sofrasında gurebadan sekiz âdem bir bardaktan su içiyor, ardından ortalarında oturan çocuğa bardağı uzatıp is kokulu bıyıklarının altından sırtıyorlardı. İrice bir başka taşı sırtlandı. Mezarın içinde çürümüş bir döşek, döşeğin üstünde birbiri üstüne yığılmış ölümler gördü. Çatallanmış bir taşın altında Ocak Şeyhi ateş dolu bir kazanı durmadan karıştırıyor, bir başkasında Acuze bileklerine çul çaput sarıyor, az ötesindeki taşın altında yavru kediler mırıl mırıl oynayıyordu.

O sabah Asaf Efendi ziyadesiyle pejmürde bir hâlde iki büklüm tekkenin kapısında görülmüştü. Zavallının akıl nimetinden yana yoksun olduğuna kanaat getiren muhafızlar, efendilerine böyle sıradan bir kurban vermeye

gönülleri razı gelmemiş olacak garibi oracıkta salıvermişlerdi. Asaf darağacından da upirlerin gazabından da kurtulmuştu kurtulmasına ama bir daha ne hazineye uğramış ne ak kanatlı martılarla konuşmuş ne de Cihannur'un masalını dillendirmişti. Kapısında figan eden kedileri bir kap yemekten, bir yudum sudan mahrum bırakmış, elini eteğini dünyadan çekivermişti. Çok geçmeden o da dünya mihnetini tamam eylediğinde, ahali onu buldukları taşın dibine defnetmeye karar verdi. Tekkenin postnişini Essıddık Eşşeyh Sadettin Hazretleri, Meydancı Başı Musa Efendi'ye haber yolladı. Musa Efendi, hanım kulların rehberi Adile Hanım'a, Adile Hanım ise Acuze'ye müjdeyi verdi. Oğulluğu Asaf, hazineye defnedilecek, başında tesbihat çekilip vird okunacaktı. Böylesi himmet hiçbir garibe nasip olmuş değildi. Zeval vakti ocak yakıldı, mevta yundu yıkandı, ak kefenlere sarıldı. Kazma küreğe davranıp mezarını kazanlar, bir bel boyuna inmişti ki toprak kabardı, bebek gibi kefenlenmiş yedi kedi arz üstüne sökün etti.

MUSTAFA UÇURUM

Çörçil

Hava sıcak mı sıcak. Güneş sanki o kadar yaklaşmış ki kaçacak yer bulamıyoruz, bulsak da güneş arkamızda. Asfalttan göğşe doğru ince bir sıcaklık süzülüyor. Caddenin dört yol ağzında bir çeşme var ama çeşmenin başı insan dolu. Sıraya girmiş herkes. En yakın çeşme meydandaki camide. İki arada bir derede kaldık.

Bir kördüğüm var şehirde. Sıcakla birlikte artan bir yapışkanlık. Üstüme yapışan bakışları saymıyorum bile. Çocukluğumdan beri hep böyle. Sanki herkes bana bakıyor gibi. Kaldırımın kenarından, yol ile kaldırıma en yakın yerden, o keskin yerden yürümenin de şehrin hali ile bir ilgisi var. Bir fırsatını bulsam kaçacağım gibi bir tedirginlik. Başımda yine şapka. Çocukluğumdan beri hep şapkalıyım ben. Bir ara acaba şapkama mı bakıyorlar diye düşünmüştüm. Sonra sonra alıştım gitti. Aslında herkesin her şeye baktığını fark ettiğimde biraz olsun rahatlamıştım. İnsanlar sanki bir bakmalar durağında yaşıyor ve buna kendileri bile şaşırmıyor.

Beklemenin faydası yok. Gelin bir gölgelik bulalım. Biraz olsun ferahlarız dedim, rast gele bir tarafa doğru yürümeye başladım. Arkadaşlar da arkamda. Deniz kenarına gidelim desek deniz yok ki burada. Denizin uzak olduğunu sık sık hatırlatırız birbirimize. İnsanın bildiği şeyi bir başkasına hatırlatması gibi bir gerçek var. Deniz hepsinden farklı. Unutulmaz, unutulsa bile hatırlanınca insanın içini rahatlatan bir hali var denizin. Göl kenarı var ama epey mesafe. Oraya gidip gelene kadar içimizin çölü diner. Irmak diyeceğim de ırmak eski ırmak değil. Kenarında söğüt ağaçlarının olduğu zamanlarda değil ırmak. Her yer beton şimdi. Plastik şemsiyelerin altında ırmağın serinliğini bile hissedemiyoruz.

Mahalle araları. Evlerin birbirine yaslandığı yerler. İki evin arası gölgelik. Evlerin serinliği buz gibi. Durup dinlenmek, nefeslenmek gerek. Sinekli Bakkal gibi bir yer. Derme çatma evler, çatılar ha uçtu ha uçacak ama güneşi keşiyor evler işte. Bir iki sözü bahane edip gölgede soluklandık. Sonra devam.

Birkaç sokak daha geçtik. Evler yıkılacak sanki ama cam kenarları rengârenk çiçeklerle süslü. Evler çiçeksiz olmaz.

Arka sokağa geçince küçük bir çay ocağı. İlerdeki esnaflar da müşterisi. Kimse yok gibi. Hadi oturalım dedim. Küçük, ahşap, oturunca gıcırdayan taburelere oturduk. Masanın üstünde her şey var. En çok da sinekler. Biri inip biri kalkıyor. Şeker tabağı Allahtan kapalı. Kalksak mı kalkmasak mı diye birbirimize bakarken çaycı geldi. Ne ister ağabeylerim dedi. Adam hepimizden büyük ama öyle ağabeylerim dedi ki hepimiz de tabureleri gıcırdatmaktan korkarak iyice kurulduk yerimize.

Yaşamaktan çok farklı aslında durmak. Hissetmek ve duymak bazı sesleri. Kırılmalığını hissetmek ama hiçbir şey söylemeden yaşamak. İnsan, böyle bir yerde olunca içine gelip yerleşiyor adını koyamadığı bir tuhaf efkâr. Birbirimize bakmadan soluklanıyoruz. Bir ses olsa dağılacak matem havası. Biri karşiki kaldırıma bakıyor. Oynayan çocuklar var. Bir başkası elindeki tespihi ustaca çevirmeye kaptırmış kendini. İyice öğrenmiş. Az elinden uçup gitmedi tespihler. Uça kovalaya öğrendi tespih sallamayı. Ben yine cam kenarlarındaki çiçeklerdeyim. Ev çiçeği demek annem demek. Onun gibi çiçek tutkununu görmedim. Onlarla konuşur, dertleşir, hallerini sorar, yapraklarını sever. Balkon baştan sona çiçeklerle dolu. Adres tarif edenler için annemin çiçekleri hedef noktası; çiçekli balkon geç, sola dön. Çiçekli balkonun sağındaki yoldan ileri gideceksin.

Sıcaktan bulanmışız ki artık gözümüz hiçbir şey görmüyor. Çaycı başımızda dikiliyor. Pek umut olmasa da getir usta ferah bir şeyler dedim. Evellallah o iş bende deyip sahneden çekildi dayı. Ben ilk defa girdim bu sokağa dedi Erol. Kaç yıldır bu şehirdeyim, hem de avuç içi kadar şehir. Her yerini bilirim sanıyordum, meğerse girmedğim sokakları varmış.

Ben bir kez fotoğraf çekmek için gelmişim. Buralarda çocuklar oynarken, nineler evlerinin önünde fasulye ayıklarken hepsi de canlı tablo gibiydi. İzin istedim, fotoğraflarını çektim. Ayran verdiler, dalından dut yedim dedi Sinan.

Çaycı dört bardakla geldi. Bulanık suya benzeyen bir şeyler var bardakta. Hiçbirimiz anlam veremedik bunların ne olduğuna. Alın size çörçil, için de ferahlayın dedi, bardakları bırakıp içeri girdi. Aldım bardağı, biraz içtim, sodaydı bu ama içinde başka şeyler de olduğunu hissettim. Arkadaşlar da içtiler birer yudum. Hepimizin yüzüne ferahlamanın verdiği memnuniyet yerleşti.

Buna ne dedi diye sordu Sinan. Çörçil dedi herhalde dedim. Bildiğimiz çörçil mi acaba deyip bastık kakahayı. Dayı sesimizi duyunca geldi. Hoşunuza gitti değil mi dedi. Doğruya doğru, beğendik dayı dedim. Nedir bu çörçilin hikâyesi diye sordum. Hemen bir tabure çekti altına. Bu soruyu bekler

gibi bir hali vardı zaten.

İzmir'deyken arkadaşlarla dışarda yer içerdik. Yanlış anlamayın içerdik deyince. Helalinden içerdik, deyip bir yudum aldı elindeki çaydan. Bostanlı'da bir çaycı vardı. Oraya takılırdık. Çay içerdik genelde. Az ötesi balıkçı barınakları. Balık kokusu hiç eksik olmazdı. Bir gün hava aynı bugünkü gibi sıcak. Usta bize soda getir bugün dedik. Getirdi. Gençler sodanın içine limonla tuz atarsanız çörçil olur dedi. Merak ettik. Biraz limon, biraz tuz attık. Hoşumuza da gitti. Sorduk, nedir bunun hikâyesi diye. Bakın dedi. Eliyle ilerdeki balıkçı barınaklarının olduğu yeri gösterdi. Orda bir Ahmet abi vardı. Herkes ona Çörçil Ahmet derdi. İlk o yapmış bu karışımı. O öldükten sonra da çocukları devam ettirmiş. Ahmet abi ölmüş ama çörçil kalmış geriye.

O gün bugündür ferahlamak isteyenlere çörçil veririm ben.

İzmir'de ne yapıyordun dayı diye sordu Erol.

Okuyordum. Mühendislikte...

Dayı içeri girdi, biz birbirimize bakakaldık. İzmir, üniversite, mühendislik, çaycı, çörçil... Nereye düştük biz böyle der gibi sustuk kaldık bir süre. Dayı geldi az sonra. Bardakları aldı. Nedir bu mühendislik dedim. Arkasını döndü; gülümsedi. Beni bir mürit say, hem de Mustafa Kutlu'nun hikâyesindeki mürit gibi, dedi gitti.

VURAL KAYA

Küçürek Öyküler

Bir Haber Bile Bir Kere

Örselenmiş bir çocukluk yaşadı.
Yağmalanmış bir ilk gençlik...
Gözleri güzeldi; kara üzüm gibi.
Gençliği de böyle geldi böyle geçti.
Ne zaman çok yorulduğunu hissetse hüznüne yaslandı.
Bağdaş kurduğu sedirden doğrulurken bu hüznü daha belirgin olurdu.
Bir zaman sonra bir orta yaşlılık çöktü alnının çatına.
İhtiyarladı.
Hiçbir haber gelip bir kere bile olsun ruhunu gönendirmedi.

Şimdiki Aklım Olsa

Şimdiki aklım olsa, dedi ihtiyar adam. Bu hallerde olur muydum hiç?
Şimdiki hallerim eskiden olsa, ya bu aklım böyle mi söylerdi acaba?

Temmuz Asfaltı

Bir hikâyede olmazsa ötekinde mutlaka keşişir yollarımız.
Erimiş asfalt kokusunu bu yüzden severim.
Çünkü o yaz, kasabanın orta yerinden geçen şose yola asfalt atılıyordu.
O Temmuz asfaltı bile eritecek kadar dehşetliydi.
Sonra ne seni ne o Temmuz'u bir daha görmedim.

ZEYNEP SATI YALÇIN

Kıpırtı

Matem karası gözlerinin içine yürüdüm gecenin. Kaldırım, sessizce yağın karın altında ısıt ısıldı. Önüme uzatılan bir paket kâğıt mendile baktım ve onu saran cılız kirli parmaklara. Dolunay gözlü bir çocuk, mavi bere ve siyah atkısına sarınmış, gökyüzü enginliğinde bana bakıyordu. Bulmaya çalıştığım bir tutam yaşama sevinci için kaldırımda unutulmuş taze bir umut gibiydi. Kaybolmadan tutmak kucaklamak istedim. Bu şefkati alan el miyim, veren el mi, dedim kendime... Kim kimin umuduydu belli değildi. Nekahetin tatlı esintisinin içimde kaydığını duydum o an. Günlerdir ilk defa bir yaşamak hoşluğu, masum gözlerden kayıp doldu içime. Ölüm değildi yaşadıklarım, ama yaşamak dediğimiz böyle ıstıraplı bir şey miydi?

...

Sonbahara girmiştik, her yer yeşil, boz, sarı ve kızıl yapraklarla doluydu. Ağaçları, çiçekleri, otları, yere düşmüş kuru dalları, atkestanelerini dokunarak sevmeye duyduğum azalmıştı. Yıl boyunca her şeye gizlenmiş sinsî virüs, bulaşmak için dokunmamızı bekliyor sanıyordum, eldivenlerle dokunup sevsem de ağaçları hissedememenin farkındalığı bütün romantik duygularıma ket vurmuştu, içimizdeki hâkim duygu tedirginlikti, hüznlenmeyi özlüyordum. İki yıl önce karşımızdaki apartmanların arasında tek başına kalmış, yaşamın yıkıcılığına direnen gecekonduya orta yaşlarda bir çift taşınmıştı. Varlıkları, virüs gibi, hatta ondan daha tedirgin ediciydi bütün sokak sakinleri için. Kadının elinden yüzünden, üstünden başından akan tüm mazlumlığa karşın adamdaki bitmez zalimlik, öyle bir hadde gelmişti ki, bir zaman sonra arkamızı dönmemizi gerektirdi. Zalim değil mazlumdu ardımızı döndüren. Gördüğümüzü görmezden, duyduğumuzu duymazdan geldiğimiz zamanların başlatıcısı kadındaki bu ayarsız mazlumluktu, araya salgın da girince hepten bıraktık uğraşmayı. Kaç gecenin ortasında adamın yüksek frekanslı sesiyle uyanmış sokağa dökülmüştük, kaç sabah dışarı attığı için bahçede büzülmüş oturan kadını şalımla sarmış, yaralarına pansuman yapmışım. Şikâyetçi de-

ğildi kadın, yüzü gözü şişken de kolu bacağı yara bere içindeyken de şikâyetçi değildi. Artık kimse karışmıyordu bu savaşa, savaşın yenilmez zalimine ve yenilgiyi başında bir taş gibi taşıyan mazlumuna... Adamın Covid-19 testinin pozitif olduğunu duyduğumda, azıcık da olsa sevindim mi bilemiyorum, bir gram üzülmediğimdense adım gibi eminim. Nötr saydığım bir duygu karmaşası bu. Kötülüğe sevinmenin de üzülmenin de vicdan yarası açacağıının kendiliğinden zihnime kodlanmış, kendi kendine işlediği, çatışmasızca aktığı hâl bu. Hiçbir dilemma yaşamadan kayıtsız kalabilmeyi, iyi ki öğrenmişim diyordum o zamanlar kendime. Sahi “kayıtsızlık” ve “iyi ki” bir araya gelebiliyor mu? Bu kadınla bu adamın hangi kaynaktan çıktığı bilinmez bir aradalığı ve nedeni anlaşılamayan bir türlü kopamayışları gibi tanımsızca bir araya gelebiliyordu bu “kayıtsızlık ve iyi ki”...

Pencerenin önüne sermişti karısı hasta yatağını, her sabah işe giderken ve her akşam iş dönüşü pencerede görüyordum gözlerini. Nazlı nazlı salınan söğüt ağacının ardındaki pencerenin perdesi ve tülü hep açıktı. Öyle bütünleşmiş ki pencere ve gözleri, bir gün adam oradan ayrılrsa, gözlerini bırakıp da gitti sanırdım muhtemelen. Bazı geçişlerimde karısını görüyordum yanında, yedirmeye çalıştığı bir yemek tabağı elinde, dışarıya hiç bakmadan sabırla ağzına uzattığı çatal veya kaşıkla meşguldü. Gücü azıcık yerine gelse, elinin tersiyle döktüğü yemeklerin karısındaki bitmez yorgunluğunu, biraz da bahçedeki nevresim ve çarşaflarda dalgalanırken görürdüm. Kazık gibi olmuş pijamalarını, taş duvara dönmüş çarşaflarını, ipte sallanırken görmek bile ürkütürdü önünden geçerken. Zavallı kadın, daha güler yüzlüydü artık, nihayetinde adamın eski gücü olmayınca gazabı da azalmıştı. Yediği içtiği her şeyde, eski gazabını yakalamak için bir kaynak aradığı besbelliydi. Karantina günlerinde, gönüllü olarak alış verişlerini yaptım, sırf kadının mazlumluk yayan yüzü suyu hürmetine. Elimde poşetlerle bahçeye girdiğim anda, önce hiç eksik olmayan o katılaşmış çamaşırlarla yüz yüze gelir ürperirdim, sonra adamın penceredeki koronalı koronalı bakan gözleriyle karşılaşır ikinci ürpertiye yaşar, gözlerimi anında kaçıırırdım. Kapının önüne poşetleri bırakır, kapıya vurur, tam kapı açılırken kadının teşekkürünü arkamdan duyarken giderdim. Karşıdaki kendi binama gelene dek gözlerinin beni izlediği vehminden bir türlü kurtulamazdım. Bina girişindeki çöpe eldivenlerimi maskemi atar, aceleyle kapıyı açar, girer girmez kapıyı hızla örter, bir de dönüp arkama bakardım. Havada o irinli gözlerini görmeyince içim rahatlar, derin nefesler alarak üst kattaki evime çıkardım. Allahtan onların pencerelerini gören tarafta değildim, sabaha kadar gözler orada, pencerenin demirlerinin ardında hep açık sanıp uyuyamazdım.

Ay geçti, kırk doldu, ikinci ay doldu, üçüncü ay yaralandı ama adam iyile-

şemedi. Korona karısına bulaşmadı. İlginç şekilde bir iyilik bir güzellik geldi üstüne, sapasağlam ortalıkta dönüp durdu, küçücük bahçelerini temizledi, bitmeyen çamaşırlarını astı, kocasına çorba içirdi, bana sipariş ettiği macunları yedirdi, sarımsaklı zencefilli sütünü içirdi yine de adam iyi olamadı. Yoldan birinin, uçan yürüyen bir canlının geçtiğini gördüğünde biraz can geliyordu üstüne, hınçla bakıyordu arkalarından. Kıpırdayan hiçbir şeye tahammülü yoktu, elinden gelse rüzgâra bile yumruk sallardı. İçine biriken zalimliği akıtacak mecra bulamadığından, kendini tüketiyordu günbegün. Zayıflamıştı. Bir insanın güçsüzlüğüne sevineceğim, kırk yıl düşünsem aklıma gelmezdi.

Adamın güçsüzlüğüne sevinmemin cezası fazla bekletmedi beni, kışın tam ortasında pozitif oldum. Yapayalnızdım ve dayanılmaz ağrılar içinde debelendim. Gitmek ve durmak arasında bir sarkaçtı aklım, ama ikisinin de elimde olmadığına şahit olmak tedirgin ediciydi. Bedenin verdiği ıstırapla gitmeye meyletmek, bedenin verdiği rahatlıkla kalmaya meyletmek tamamen iradem dışında gerçekleşmişti, böyle bir durumu ilk defa yaşıyordum. Ruhumla beraber acı çekmiş, ruhumla beraber acının gidişini görmüştüm. Bütün bedenim, her zerremle beraber acırken yok olmayı dilemenin, acı gidince bir daha gelmeyeceğine tutunmanın ama hemen ardından yine acının korkunç tırnaklarıyla tekrar gelmesinin yorgunluğu, bıkkınlığı ile soyutlamıştım kendimi bir gelecek fikrinden. Yavaş yavaş ölüyor, yavaş yavaş geri diriliyordum. Sonra tekrar ölüm, tekrar diriliş döngüsü bilmem kaç gün sürdü ateşler, titremeler, terlemeler, üşümeler eşliğinde... Hayat, yalnızca ağrısız sızısız nefes alabilmek anlamıyla somutlaştı içimde, geri kalan her şey anlamsızdı. Peynirin son dilimi ve kalan üç beş zeytin de bitince yumurta pişirecek gücü buldum kendimde, çay bile demledim. Belli belirsiz kolonya kokusunu duyduğumda anladım ki iyileşiyorum.

Telefonu şarja takıp takvime baktım, dokuz gün geçmiş rapor alıp ilk yattığım günden beri. Günlerdir yalnızca kahvaltılıklarla beslenip nefes almaya çalışmışım, kimseyle konuşup görüşmemişim, annemle babam aramış, hastayım ama hafif merak etmeyin diye mesaj yazmışım, ne ara nasıl düşünüp yazmışım hatırlamıyorum. Bir iki arkadaşım aramış, bir iki akrabam, onlara sonra dönerim, tamamen iyileşince... Kaç kez kapı ziline çaldığını da hayal meyal hatırlıyorum şimdi, kim bilir kimdi... Ağrısız nefes alabilmek güzeldi, ama yeniden doğmak gibi değildi, hatıraların bilinciyle eskiden istediklerini istemeyen tuhaf bir bilmişlik içinde oluyor insan, yeni bir duruma karşı duyulan merak ve heyecan değil bu. Vazgeçmişlik...

İlk işim market ihtiyaçlarımı sipariş etmek oldu, saçlarım keçe gibi değdi incelmış parmaklarıma, aynaya bakmaya, yüzümü görmeye korktum. Kor-

ku deyince birden adam ve karısı geldi aklıma, ne güzel unutmuştum, adam da bunları yaşamış mıydı? Günlerce korku salan taş bir yontu gibi oturmuştu pencerenin önünde, benimki kadar ağır ve ıstıraplı görmemiştim onu, karısının macunları sarımsaklı sütleri dindirmişti ağrılarını, şimdi iyileşmiş hasret kaldığı zulmünü kaldığı yerden sürdürüyordur belki...

Sonraki yedi sekiz gün içinde daha hızlı iyileştim, annemi ikna ettim iyi olduğuma, babam kolay inanırdı zaten, beni hiç yormadı. Bu süreçte de aynaya bakmamayı başardım. Kendimi, nasıl olduğumu bilmediğim ama tahmin ettiğim o yıkılmış hâl ile hatırlamak istemedim. Sokağa çıkabilirdim, özlemiştim yürümeyi, üşüyüp evime dönmenin sevincini tekrar yaşayabilirdim. Bina giriş kapısından çıkar çıkmaz penceredeki o kin dolu gözleri düşününce kalbim sıkıştı, vazgeçtim. Ne zamana kadar kalabilirdim ki, er geç çıkacaktım buradan, bir hafta sonra işe başlayacaktım.

Pencereden baktım, rüzgârsız sakin havanın içinde kar, ince tanecikleriyle yere düşüp eriyordu. Durgunluğu durgunluğuma benziyordu. Sokağa çıkmayı yarına ertelemişken, karlı loş hava kararmaya yüz tutmuşken, birden bir cesaret geldi içime, sımsıkı giyinip çıktım. Merdivenlerden inerken dizlerim titriyordu, kesik kesik nefes alıyor, maskemi açıp kapayarak kendime iyi olduğumu telkin ediyordum. Karşıya bakmayacağıma dair kendimi o kadar tembihlemişken binanın kapısını açmamla pencereye gözümü dikmem bir oldu, tül de perde de kapalıydı, ışık vardı içeride, sokak kapısı açıktı. Bir şeyler değişmişti ben görmeyeli, gidip kapıyı çalsam mı çalmasam mı kararsızlığıyla bekledim bir müddet. Sessiz sedasız bir cenaze arabası girdi sokağa, içim titredi birden, tam da gece kondunun önünde durdu. Ne olur Allah'ım kadın değil adam olsun, dedim. Dediğim için cezamı da çekecek olmanın korkusu doldu aynı anda içime.

Sıvı geçirmez tulumları, eldivenli ellerinde siyah poşetleri, maskeleri, koruyucu kalın gözlükleriyle iki görevli indi arabadan. Titreyişler içinde bekledim. Bir hafta öncesiymiş de ağrılar sızılar içindeyken yok olmayı dilediğim anların sonunda benim için gelmişler gibi hissettim. Az kalsın evimi işaret edip kanepede ağrıyla kıvrandıktan sonra sükûnete eren uyumuş bedenime doğru yol gösterecektim. Görevliler sedyeye koca poşeti koymuş çıkıyorlardı. Sormaya cesaretim yoktu, kapı hâlâ açıktı, içeriden ölümün, dezenfektanın, kolonyanın, çamaşır suyunun, evin rutubetine karışmış yoğun kokusu esiyordu. Gözlerim doldu, ağlamaya mecalim yoktu, öylece bekledim. Cenaze arabası hareket ettikten sonra yeşil mantosu sırtında, yeşil çantası elinde kadın çıktı dışarı, botlarını giyip kapıyı kilitledi. Göz göze geldik, içimde bir sevinç bir sevinç... Yüzünde şiddet gördüğü eski günlerinden kalma donuk ifade vardı. Eşinin ölümünü haber verdi, beni sordu, olabildiğince kısa anlat-

tım hasta geçen günlerimi, yabancı olduğu bir şey değildi, boynunu büküp iyilik diledi. Görmeyince beni merak etmiş, böyle bırakmamışım onu, birkaç kez gelip zile basmış, sonra durumumu tahmin edip uğramamış. Yaptıklarım için minnetle dua etti. Mezarlığa gitmek üzere yola koyulduğunda onunla olmak istedim, beni geri çevirdi. Öylece bekledim yine kaldırımda. Boş taksiyi görünce, hiç aklımda yokken durdurdum birden, mezarlığa gideceğim dedim. İrademin zayıflamışlığı dikkatimden kaçmadı, sanki içimde beni yönlendiren karşı koyamadığım bir güç vardı, o güce isyan olsun diye eve geri dönmeye karar verdim, biraz yol aldıktan sonra kararımdan cayıp tekrar mezarlığa doğru gitmek istedim. Şoför şaşırmadı, kızmadı ya da maskeden anlayamadım. Baharda yeniden doğmaya hazırlanan yeryüzüne, incecikten yağın kar umuttu, kış boyu çektiklerinden sonra yaşama yeniden tutunmak için bir umut. Ben neye tutunsam bilemiyordum.

Mezarlığa gelince taksiden inip inmemekte tereddüt ettim, ne işim vardı burada... İndim sonra. Uzaktan mezar kazanları izledim. Bütün güçleriyle nemli toprağın bağırını deliyorlardı. Bir yanları derinleşirken bir yanları küçük bir tepeye dönüşüyordu. Hava kararmış, el fenerlerini yakmışlardı, kadın az ileride ayakta bekliyordu, siyah uzun torba kadınla mezar kazıcılar arasında öylece duruyordu. Virüsten ölenlerin cenazesinin kimsesizmiş gibi gömüldüğünü duymuştum, ama ilk defa şahit oluyordum. Kadın beni görünce şaşırmadı, kafasıyla selam verdi, beyaz maskesinin üstünde parlayan gözleri, öyle normallik içindeydi ki, sanki önünden ölüm geçmemiş gibiydi. Yasla dolu bir kadın değil, sevmediği eski bir eşyasını çöpe atmaya hazırlanan bir insan gibi duruyordu. Şaşırmadım, yüzünde başka bir anlam arayarak şaşırmayışımı onaylamak istedim galiba. Zorunlulukla gelen bu dört kişi dışında isteyerek gelen beşinci kişi olarak ben, helallik istenecek vakti bekliyordum, gerçi içime saldıgı bitmez korkular dışında bir hakkım var mı bilmem, ama onu da helal edip etmeyeceğimde kararsızdım. Acaba çağırdığımız polislere şikâyetçi olmadığı yolunda ifade verip bizi mahcup eden karısı, şimdi ona hakkını helal edecek miydi?

Bir gece kuşunun tatlı sesine akıp giden uzun gölgesi de eklendi. Hafif rüzgârda uçuşan yapraklar, salınmaya devam eden kuru otlar, kar aydınlığı içinde mezarlığa ilahi bir hava katıyordu. Kar, beyaz beyaz dökülmeye devam ediyor, siyah torbanın üzerine düşer düşmez eriyip su damlacıklarına dönüşüyordu. İki görevli torbayı alıp çukura indirirlerken torbada bir kıpırtı fark ettim. Bir hayat emaresi miydi, vehim miydi, algımı tartamadan çukura bırakıverdiler torbayı. Duası edilirken herkese uymak için kendiliğinden ellerim havaya kalktı, ama duayı duyamıyordum, tek bir kez bile âmin sözü çıkmadı dilimden, gözümün önünden adam geçiyordu...

Mahalleye yeni geldikleri zamanlardaydı, bir köpek doğum yapmış, sekiz yavrusuyla sığındığı ağacın altında bizlerden gelen yardımla yaşıyordu. Mesaiye kaldığım bir akşam, geç vakit eve dönerken sırtında siyah bir poşetle karşıdan geldiğini gördüm adamın. Korktuğum için yüzüne hiç bakmadan, o olduğunu fark etmemiş gibi kaskatı yürüyüp gittim, tam aynı hizadayken incecik boğuk iniltieler geldi kulağıma, korkumun bir oyunu mu bu dedim kendime. Az sonra dönüp baktığımda sırtındaki poşette kıpırtılar olduğunu gördüm, ne olduğunu anlayacak zamanım olmadan o da arkasını dönerken yoluma devam ettim. Sanki dönüp beni de o çöp poşetine ekleyecekmiş gibi koşar adım eve çıktım. Ertesi gün mesai sonrası iznimde, köpeklerle mama götürünce hiçbirini yerinde bulamadım, nereye giderlerdi ki, bir kulübe siparişi bile vermiştik, yuvaları da olacaktı... Akşama doğru alışverişe giderken anne köpeği gördüm, yavruları yanında değildi, hiç ayrı gezmezlerdi, yaklaşıp seveyim dedim, hırlayınca uzaklaştım, hiç böyle yapmazdı, sevince elimizi yalardı, yavruları neredeydi? O an, geceki poşet ve kıpırtıyı hatırladım, dehşet ve öfkeyle koşup kapılarını çaldım. Kapıya çıkan kadına ağlayarak anlattım, adam kapıya yaklaşıp maskesiz ağzından tükürükler saçarak küfretti, iftiracı dedi, kadını da beni de tehdit etti, az uzaktan izleyen komşular sessiz kaldı, kadın adamın önüne durdu, ben elim ayağım titreyerek çekip gittim. Birkaç kere daha anne köpekle karşılaştım, yalnızdı, dili dışarıda her köşe bucağı koklayarak yavrularını arıyordu. Sonraki günlerde ne anne köpeği ne de yavrularını hiç görmedik. Başka bir nöbet dönüşü, otobüs durağında bir kadının çılgınlığını duymuş, kadını korumak için saldıran diğer erkeklerle karşı kendini savunanın bu adam olduğunu görmüş, koşarak evime kaçmışım. O gecedan sonra bir daha asla otobüsle dönemedim.

Çukurdaki torbanın üzerine toprak atılırken iyice yaklaştım, aynı zayıf kıpırtıyı tekrar gördüm, biraz gücü olsa poşeti yırtıp çıkabilecek gibiydi. Dilim dönmedi konuşmaya, kekeleyip durdum, kadın koluma girdi, içimde suskunluğun azabı dolaşıyordu. Hayat emaresi gösteren poşetin açılması gerektiğini söyleyemiyordum bir türlü. Poşetteki adam değil de onun öfkesi, şiddeti, zulmü, tacizi, cinayetiydi, o öylece kıpırtısıyla gömülmeliydi. Gömülsün bitsin artık, dedim fark etmeden seslice. Gömülüyor, biter birazdan dedi kadın. Utandım acelemden. Baktım yeniden, tam da bağlanmış kısmı kıpır kıpır, nefes alma çabasıyla ağız boşluğuna doğru çökmüş poşet. Benim gördüğüm kıpırtıyı onlar görmüyor muydu? Söylemeli miydim, zalimin sefil canı da can değil miydi? Zulmüne maruz kalanlar kadar, canı yanıyor muydu? Pişman mıydı? Cezasını çekince, suçlarından arınır mıydı insan? Çekti mi ki cezasını? Kıpırtısıyla birlikte gömülmesine izin verirsem, onun gibi bir zalim mi olurum? İzin vermezsem iyileşip zulmüne devam etmesine ben mi sebep olurum?

Söyleyiverdim aniden, adam yaşıyordu dedim, poşeti açıp bakmalısınız dedim. Böyle bir şeyin mümkün olamayacağını, yanlış olduğunu, bunu kesinlikle yapamayacaklarını, torbayı açmanın çok riskli olduğunu söylediler. Kendimi rahatlatmak için biraz daha ısrar ettim, ısrarımın altında açmayacaklarının eminliği mi vardı bilmiyorum, zaten ısrarımı dikkate alan olmadı, kadın daha yeni iyileştigiime dair onlara açıklamalarda bulundu. Mezarın üstü düzeltil-di, kazma kürek toplandı, korkular salan adam bir tümsekten ibaretti şimdi. Oysa görmeliydik, gerçekten emin olmalıydık öldüğünden, dedim yine fark etmeden seslice. Ben eminim dedi kadın, onun eminliğinde vicdanım rahat-tı, artık üstelemedim, taksiye beraber bindik, yol boyunca hiç konuşmadık. Umud veren karın usul usul düşüşünü izledik.

Kadın evine girdi güvenle, öldüğüne nasıl inandı bilmiyorum. Ben ina-namadım, her an geri gelebilir korkusuyla, geldiğinde görebileyim diye eve çıkamadım. Sabaha kadar binanın içinde, kapının camından onların evine bakarak bekledim. Kadın bana iki defa sıcak su torbası getirdi. O gidince, adam için de kullanmış olabileceğini düşündüğüm su torbalarına tiksintiyle baktım, çizmelerimi sildim üzerine. Kıpırtılı torba geldi aklıma, ciğerlerim sökülür gibi sancılandı göğsüm. Koridorda ileri geri yürüyerek, çömelip doğ-ruarak, terleyip titreyerek sabahı ettim.

Ortalık ağarırken kar aydınlığı daha bir güzelleştirdi sokağı, güneş ısı-l ısı-l mis gibi doğdu, adam geri gelmedi, emin oldum, kalbime bir huzur dam-lası düştü, ancak o zaman eve çıkıp ısındım, uyudum, dinlendim. Uyandığım-da akşam olmuştu. Kendimi, zihnimi, hayalimi, irademi toparlamalı, iyileşme-nin güzelliğini hissetmeliydim. Makarna yapıp karnımı doyurdum, bu beni rahatlatmadı, şefkate ve sevgi dolu bir kucaklaşmaya öyle açtı ki ruhum... Annem, babam... Kucaklamalıydım, yeni açılan duyularım ile kokularını içime çekmeliydim iyileşmek için, ama öyle uzaktalar ki... Pencereden baktım, kar devam ediyordu, biraz yürürsem belki bir çift masum göz görürdüm, bana yaşama sevinci aşı-lardı.

...

Giyinip çıktım, dışarıya adım atar atmaz gözüm istemeden karşı evin penceresine kaydı yine, ne zaman kurtulurum bu refleksten bilmiyorum. Pencerede ışık vardı, perdeler kapalıydı, derin bir nefes alıp matem karası gözlerinin içine yürüdüm gecenin. Kaldırım, sessizce yağan karın altında ısı-l ısı-ldı. Önüme uzatılan bir paket kâğıt mendile baktım ve onu saran cılız kirli parmaklara. Kar ve çocuk, gökyüzü berraklığındaki bakış, bir tutam yaşamak umudu koydu içime.

SERCAN CEYLAN

Felemenkçe Ölüm

-Bir soluklanayım dur... ya da yok yok. Sen başla boş ver.

-Sımsıkı kavradığı kırmızı saplı makas iplik, hamur ya da kâğıt kesmeye alışkındı. Şimdiyse bir kılıç, bir Japon katanası gibi yalnız can almayı diliyor ve delip geçtiği yerlerde düşmanın ruhunu arıyordu. Çok eskiden beri tanıdığı etin sıcaklığı ve kokusuyla hasmı, iştah açıcı aperitiftten başka bir şey de değildi ama olsun. Devam etmek, deriyi geçip organlara tutunmak, adamın karın boşluğunda hazdan çıldırmış Grek bakireleri gibi tepinmek istiyordu. Makası sımsıkı kavrayan o katılaştırmış elin bilinci, kaslarda ve kalbe giden damarlarda ayaklanma, işgal, yağmalama imkânı arıyordu. Bembeyaz pazılarda ve kadınsı, cılız bileklerde ayaklanan öfke işgal etmek istiyor, işgal ettiğini yağmalamak -suçunu- zevkini diliyordu.

-İçine sindi mi burası? Sinmemeli. Kötü diyemem ama havada. Enfes bir hikâye düşünmüştüm beni çağırdığında. İştten kaytarmaya da bahane. Tabii epey meraklanmıştım. Caddeden geçen ilk taksiye atladım o hızla, geldim işte. *Katil* sözcüğünün Arapça borç anlamına geldiğini iddia eden bir şoföre tesadüf ettim. Bu da garipti tabii. Tartışmadan geçilmiyor ülkede, uzlaşmaya gelene kadar... He dedim geçtim. Tabii aslında borç, her kelimenin içinde bir anlama karşılık gelebilir bakarsan, katil de olur, matbaa, televizyon ya da mezarlık da. Bunaltıyor artık. Bir haftadır böyle. Yapacak bir şey yok ki iş yerinde. Sigara içmek için çıktığım balkondan kaldırımları seyrediyorum bazen. Altınlara koşmuyorlar mı, küplere, mağaralara, öyle hızlı... Kırk haramiler gibi, sen ben gibi. Yallah! Yapacak bir şey bulamıyorum iş yerinde. Evet. Kabahat biraz da bende. Bu arada şoför, bizim oralı çıktı ne tesadüfse.

-Fakat işte... Bu zevki ona tattıracak mıydı adam? Nasıl karakterde bi-riydi, nasıl bir tavır takınmalıydı ve bu konuda bugüne kadar işe yarar neler öğrenmişti? Ta çocukluğundan beri yavaş, bön ve kolay lokma bilinen zayıf bir yaratılışa sahipti, ne yazık ki. Annesi üzerini giydirip yemek yedirirken nasıl rahat ve huzurlu ise öyle yaşamak ve yaşlanmak istiyor ve bunu dışa vuramadığından büyük bir olgunlukla ideallerine koşan dostları arasında susuyor, zaman geçtikçe biraz daha içine kapanıyordu. Fakat bu esnada içi

tehlike, içi imdat, içi mağara. Aklından ne geçiyor peki? Anne eliyle donatılan sofralar, babasının verdiği haftalıklar, gözlerini ayırmadan dakikalarca dalgaları seyrettiği yaz tatilleri, pansiyonun bahçesinde son ses açılan Akdeniz türküleri; kendi evini almak, kendi arabasına binmek, belki iyi bir memuriyete atanıp maaşını yükseltmek mi, söylemek mümkün değildi. Katana, damarları görür görmez nasıl saldırıyorsa, onun hayal gücü ve hatıraları da zihnine, benliğine saldırıyordu arsızca. Çılgılık atıyor, feryat ediyor, hiçbir insaf görmüyordu karşısındakinden. Bu uğursuz, mendebur, katran melezi yerde, kimse kimseye insaf gösteremezdi sanki. Mahşerî bir yer. Anne baba evladını tanımaz, kardeş kardeşi ateşe iter, eşkiya eşkiyayı hançere vurur, masum masumu çarmıha gerer, âşık âşığını suda boğar bir yer. Zaten böyle bir yer olmalıydı. Süt fabrikasının köşesinde buluşma, böyle bir yerdi. Hayatında hiç görmediği bir yer. Kadın sade giyimliydi. Bir bluz ve kot, makyaj varla yok arasında. Kollarını mağlubiyet ve hüznle bağlamış, buz gibi başlayan kokuşmanın kısa süreceğine inandırmıştı.

-Haa şimdi anladım. Tabii... Bir haraminin hikâyesi, harami eşittir âşık fakat aşk ne, belli olmuyor: ama harami gün gibi ortada. Bu bir kusur gibi geldi bana. Ayan beyan... katil de maktul de açık metinde, buna rağmen çok cümle var, dağınık. Bizim şoför gibi. Çok söz, çok iddia, çok ışık... Şoför demişken, Deniz abiyi hatırlarsın. Ne biçim adam öyle. Servis şoförlüğünü bırakmış. Oğlan Gıda Mühendisliği'ne başlamış. Tatillerde yanına alıyor. Sonuçta mühendis. Anahtarı nasıl yaptığını öğretiyor ona. Babasına benzemiyor gibi de benziyor gibi de. Yaprak ağaca nasıl benzerse öyle. Devam et bakalım...

-Nasıl ustalıkla kullandığına hayret etti, en başta. Küçük bir balta uzunluğundaki makası neredeyse Kızılderililer kadar başarılı savuruyor, sanki eti geçip kemiği kırmanın en kestirme yoluna gidiyordu. İliği araştırmak için kemiği kıracak, canı örten kırmızı sandıktan ruhu alacaktı. Hiçbir şey bırakmayacaktı geriye. Elbise, deri, organ, ateş, madde, kan, kemik ve boşluk... İnce kolları samuray çevikliğiyle dalıp çıkıyordu. Sesi kesiliyor, canı kuruyordu adamın. Hâlbuki insanı, başka birini sonsuza kadar susturmak bu kadar kolay mıydı? Dünyanın insanın çorbasına kadar girdiği bir çağda, müsaade ederler miydi? İnsan insanın kuduzu. Zorbalıkta, gırtlığa kadar doymakta, ha dediğini parçalamakta, cinnetlerde dolaşmakta sonuna kadar özgürdü işte. Can almak, sopa vurmak, kalemi ezmek değil, koyun kırmak, halıyı çırpma, kavanoz kırmak, sazın telini koparmak değil, ne demek... Allah aşkına dedi hangi kaderi tayin etti Allah bana, o kaderi alıp gözden geçirsin, istedi. Kan ağzında birikti, bir ölünün gözlerinden süzülüp Allah'ın kitabına aktı. Ölmenin sırası değildi ona göre ama öldürülmenin sırasıydı. Ya ne olurdu böyle? Gözleriniz, dudaklarınız kamaşır mıydı, kan ay ışığı altında kaskatı, kas soğuk tozlar arasında kimsesiz, acır mıydı? Uçak kalkarken karındaki gıcıklanma mesela, o heyecan, hareket ve merak.

-Güzel ama çiğ. Öyle çiğ ki. Sen bu milletin, nerede yaşadığının farkında değilsin galiba. Koca Türkiye be kardeşim, insan korkar mı Türkiye olma-tan. Açık konuş açık. Tabii korkmuyorsan başka. Bir de ölümün... Ne desem, Felemenkçe bir ölüm. Müslüman mahallesinde Felemenkçe ölünmez derler. Türkiye dersin demezsin karışmam. Türkiye için bir şiirin vardır yoktur zerre umurumda değil. Ne yaparsan yap, gör, görmeyi bil. Hem de sadece baktığını gör. Kolay ha! Görmek için ta geriden bak bakalım ne olacak, ta geriden. Hz. Nuh olmak lazım ama o olmadan. Memlekette vatan haininden bol bir şey yok, sürüsüne bereket. Biliyorsun çoğalan bir sürü bu, bu çağda. Geçip karşısına bağıracaksın ama bağırmadan. Var mı yolu, buyur. Ama o bu değil. Deniz abi diyordum. Üç ay önce okumuştuk ya bir hikâye. Neydi, "Üç Ayaklı Bir Sandalyenin Karanlıkta Takla Atması." Bitirmedim mi hâlâ diyor. Fazla makas atmasın diyor ya! Yine de takılmış kafasına, sabırsızlanıyor.

-Oysa ne kolaydı işte. Kıssadaki gibi Kabil kalkıyordu, yanınıza gelip bir dal uzatıyordu, tutuyordunuz, dala uzanıyordunuz demek lazım, dal yeşer-diği ağaca yapışır gibi giriyordu sırtınıza. Çünkü girebiliyordu. Tam gemiye binecekken, tam sizden öncekinin aceleyle vurduğu omuz darbesiyle sarsıl-mışken, bir de hınca uğruyordunuz. Gemi, köyden kalkan son gemiydi. Tam binecektiniz, hop, hınç. Tam birkaç adım atacaksınız tahta zeminde, belki de kurtulacaksınız, hınç. Hey gidi! Değil mi ki öldürme melekesi, cana susama, korkunç işkenceler akıl etme iradesi, yaratılmıştı. Onu oraya, yarattığının içi-ne Yaratıcı bırakmıştı. Her şey insanlar için değil miydi? Âşık olmak, ana ba-balık, hastalık, bir ipliği iğne deliğinden geçirmek kadar da susmak, mundar olmak. Mesela bir binanın çatısından atladı delikanlı, altı ay önce. Televizyon KOCABAŞLIKLAR kullanarak sorumluları bir güzel kınamıştı. Kınıyoruz de-mişlerdi bütün bir ülke, "kına kına kınıyoruz." Bir fare ısırtığıyla vebanın yayıl-ması diyordu Fransız romancı, kediler için tam bir hayal kırıklığı.

-Eh işte... Yine de biraz ritme ihtiyaç var; es, tonlama ya da vurguların hikâyeye enerji katacak sanki. Karakter dediğinse çelişkiler içindeki bütün-dür. Türkü söyleyen Hz. Nuh olsan fena olmazdı. Ama o zaman da modern hikâyeden geriye ne kalırdı, bak bakalım.

-Hitler de sakınmamıştı. Daha geçen akşam televizyondaydı filmi. Bütün fırınları aydınlatandı o. Gökyüzünden görülebilecek fırınlar yapandı. Harcı demir, harcı kitap, harcı toprak ve fikir. Tahta değil, gemi hiç değil. Demir, ki-tap, toprak ve fikir. Hitler'in koltuğunda debelenen çömleklerde yığınla para birikiyordu şimdi. Öte yandan bu paralardan ona neydi, o, bir süt fabrikasının köşesinde mundar edildi... Yaratıcı ol diye bir ısılk çaldı dünyada. Isınan, kaynayan dünyada. Çocukken annesi nasıl da şefkatle elini koyardı yanağına. Yanak bir çocuk yumruğuyla örselenmiş, incelenmiş halde sımsıcak, beklerdi. "A hazret durmasana, a hazret karşılık versene ama ne tufanı, kime karşılık vereceksin, ey Nuh durdursana, annesi, annesi, annesi, annesi, durdursana..."

diye düşündüğü her saniyenin onda birinde acı, arsızlaşıp kuduruyor, kendini sürekli hatırlatıyordu. Çocukluğu bile acıyordu bu sırada. Söylediği yalanlar, dil sürçmeleri, kaybettiği anahtarlar, kitaplar, paralar; susuz kalmaları, yetersizliğinden, yeteneksizliğinden ağlamaları, yalnızlığından ve uyumsuzluktan dışlanmaları, gecelerce uyutmayan çürük dişler, düşük not aldığı dönem ödevleri ya da tabağında bıraktığı üç kaşık yemek, platonik sevgilisine yolladığı mektuplar, yıllar önce çatlamış sol bileği, ölesiye acıyordu.

-Sen yoksun hâlâ. Biraz da seni duyalım, konuşsan ya! Neyse...

-Fakat kendini savunabilir miydi ki? Karşılık verip kaçıp kurtulamaz mıydı ki? Gemi henüz kalkmamıştı. Facia yıkıp geçmemişti geceyi. Bu da bir ümitti ama kan revan içinde bir ümit. Şimdi, her saniyenin onda birinde duraklayan işkence, geçen günkü filmin korkunç sahnelerini getiriyordu aklına. Duraklatıp baktığınızda ne hinlikler, ne şeytanlıklar görüyordunuz ortada ve en başta midenizde başlıyordu ekşimeler, acayıplıklar. Çocukken hep şeytanla özdeşleştirdiğiniz karanlığı, vahşeti tanımak, öğrenmek içindi her detay, görmek istediğinizden değil. Sadece salona girmiş bulunduğunuz ve film başlamış olduğu için. Onunla el ele girdiğiniz bir salondur bu. Şeytan orada, sevgi ve muhabbetle izliyordu kuytuda. O zaman adamın düşmanı şeytan mıydı? Ya da şeytan, makası tutan kadının mı düşmanıydı?

-Modern bir aşk hikâyesi mi, Nuh nebi zamanında katledilen bir çiftçinin oğlunu mu anlattığına karar veremedim. Ayrılık dediğin neredeyse yok. Hadi sen de yoksun, e ne var? Türkiye olmak dedim, tufan diyorsun. Korkma dedim, daha gemiye binerken takıldın. Binsene be kardeşim binsene...

-Herkesin düşmanı vardır. Nefretse, şairin dediği gibi yalnızca hatalı bir alışkanlıktır. Çünkü en çok hayvanlarda vardır ve şaşılacak derecede sıradan ve doğaldır. Dövüşlerinde, savaşlarında donukluk, disiplin ve rutin görürdünüz. Hayvanın doğası gereği en zalim suçları işlemek özüllüğü vardır. Doğası gereği öldürmeli, sağ kalmalıdır. Fakat adamın karşısındaki kadın, hayatta en çok hayatı, dünyada en çok dünyayı arzulayan bir hayvan gibi azdıkça azmada ustalaşıyor, saldırdıkça saldırmada uzmanlaşıyordu. Bir yandan da o, elindeki kırmızı saplı makasla bir Kızılderili gibi atalarının ruhuyla saldırırken vasat, sıradan bir insandı. Mesela Nuh da öyleydi. Sadece öldüren değil, gemiyi yapan. Aynı. Çünkü herkes birbirine o kadar benziyordu ki. Herkes o kadar birbiriydi ki kimsenin bundan haberi yoktu. İşte Nuh... Geride bıraktıklarıyla eli kolu bağlı bir katil olmasının yanında aynı zamanda kurban. KOCABAŞLIKLILIKLI kurban, katil, tufan, şoför, Hz. Nuh, Türkiye olmak, korku, toprak, neler oluyordu?

-Bana kalırsa adamın kendisi de olaydan sorumlu. Yani bütün bunların bu noktaya gelmesine kim müsaade ettiyse, sonuçları üstlenmeli. Öyle laf ebeliği, söz kalabalığı yaparak düşmanı yaftalamak doğru değil. Ha doğru ne dersen, söyleyemem ama bu değil. Deniz abinin dediği gibi bir sürü söze

ne gerek var. Bu arada geçen yine gittim. Senin “Köle Hamuru” hikâyenden bahsetti. Konuşurken makinede kopyalama yapıyordu. İş bitince, mengeneyle yerleştirip pürüzlerini aldı. Ama eğeyle talaşları alırken hikâyeden iyice koptu. Sonra bizim Deniz geldi. Ciddi söylüyorum... Ne biçim adam bunlar! Kısık sesle bir şeyler fısıldayıp kafa sallayarak anlaştılar. İnanılmaz! Tek söz yok ağızlarında. Deniz, babası Deniz abiye defteri gösterdi, gelen gidene bir bak istersen der gibi. O da gözlerini sadece içerideki iskemlenin ayağına dikti, bu tamam demek, sonra da bakabilirim anlamında, sonra yanında getirdiklerini tezgâha bıraktı. Öğle yemeği için evden yollananlar bunlar. Mis gibi koktu bana da ha... Deniz ablanın on parmağında on marifet, döktürmüştü yine. Sessizce yedik. Kim bilir konuşmazken neler söylediler?

-Kim itiraf edebilirdi ki bütün suçlar, bütün kötülükler için sadece küçük bir fırsatın yetmeyeceğini? Adamın da pek çok fırsat geçmişti eline. Mesele bir marangozun elindeki testere gibi defalarca uygun zamanda, uygun yerdeydi. Buna rağmen kan dökülmedi. Şimdiye kadar... Peki neden buraya kadar çağırmıştı ve bütün bunlara cesaret etmişti?

-Netameli gidiyor, kestirmek zor. Kadını adam çıldırtmış sanki. Bir yandan da masum görünüyor. Deniz abinin dikkat etmeni söylediği makaslar bunlar, trafikte maazallah canından eder. Hem bakma sen, iyi bir kütüphane var onda. Deniz’le o gümüş yapraklı avizeyi götürdüğümüzde fark etmiştim. Meseleye gelince, sebep ne olursa olsun nasıl biteceğini anladım.

-Televizyonda her gün, her saat söyleniyordu. İnternet onun aynı. Gazeteye bakılsa yine. Bütün bunlarda değişen tek şey alet, mekân, zaman ve isimdi. Allah’ım bütün bunların sebebi neydi, neden ben, neden şimdi, neden burada, demek istedi. KOCABAŞLIKLİ bilgi yarışmalarına ve tartışma programlarına göre sorun, ne din ne aile ne eğitimdi. Bunları dert edinmek, değiştirmek ve bunlara karşı çıkmak size kaldıysa, Felemenkçe bir ölümlle öldünüz demektir. Kolay mıydı? İşte herkes, herkese haybeye saldırırken, yalnız başına kaybolup gitmek üzereydi. Cimri vücudu, kalbine kan koklatmıyordu. Başlı televizyonlara, internete, dünyaya ve tek tük fabrika ışıklarına çarpa çarpa küçüldü. Yanakları, annesinin yaz yağmurları kadar ılık ellerindeki şefkate uzandı. Bu anda memleket, fikir, gemiye atacağı ilk adım, yaklaşan tufan boşa çıktı. Şiirler sustu ve perdeler şiddetle kapandı. Zaman dondu. Takvim yırtıldı. Hemen önünde, kuduz köpekler gibi saldırmaya iştahlı ve yine onlar gibi ağız, düşmanlıklar içinde kadın, bir milim bile kıpırdamıyordu. Hırıltılar yavaşladı. Ses kesildi.

-En başta anlamıştım, hikâyede olan oldu ama hiçbir şey bitmedi. Yani adam son nefesini verdi gibi. Kadın da hıncını almış görünüyor... ama sen hâlâ yoksun. Neyse... Çok az da vakit kaldı, işe geri dönmem lazım. Şu Deniz abiyle baktığımız hikâye vardı ya, “Üç Ayaklı Bir Sandalye...”, şimdi biraz da ona bakalım.

İBRAHİM HALİL ÇELİK

Nüfus Cüzdanım

Dilovan'la ben, Taksim meydanındaki protestoları gördüğümüzde hemen geri döndük. Meydana bağlanan sokaklardan birine girip yürüdük. Yapılan protestolarla, oradaki hıncahınç kalabalıkla hiç alakamız olmamasına rağmen ya bizi de onlardan sayarlarsa diye tedirgin olmaya başladık. Haliyle yürüyüşümüzü hızlandırdık, bu da dikkat çekmiş olmalı ki sokağın başındaki polis, gençler kimlikleri göreyim bakalım, diye bizi durdurdu. Yüzüm kızardı. Dilovan'a baktım, o da benim gibi telaşlı ve tedirgin, yüzü al al. Abi, dedim, biz bir şey yapmadık. Abi diye bir şey yok, diye gürlledi. Çıkarın kimlikleri! Ben cüzdandan kimliği çıkarıp uzattım. Dilovan da çantasında telaşla kimliğini aramaya başladı. Parfüm şişeleri, deodorantlar, rujlar, ayna ve göz kalemleriyle peçeteler arasında kimliği bulmak zor oluyordu muhtemelen. Ama bu durum polisin daha çok dikkatini çekti ve onu daha çok kuşkuya düşürdü. Polis, onu oyaladığımızı düşünmüş olmalı ki; anlaşıldı, sizinle işimiz olacak, diye ağız kenarıyla sırtıttı. Sonra ayaküstü sorular sormaya başladı. Nerelisiniz? İstanbul'da ne yapıyorsunuz? Taksim meydanına neden gelmişiz gibi usulen sorulan sorular. O sırada Dilovan başını çantaya doğru eğmiş, telaşla çantasını karıştırıyor, saçları çantasının üzerine usulca akıyor, bu ona ayrı bir güzellik ve çekicilik katıyordu. Bir yandan da hay aksi, nerde bu kimlik, diye söylenip çantasını karıştırmaya devam ediyordu. Sabah çıkarken atmıştım çantaya hâlbuki. Polise bakıp gülümsüyor. Onun bu tedirgin ama tatlı konuşmasından etkilenen polis, hanımefendi çantanın iç astarı yırtıksa o araya kaymış olabilir, diye kibarca bir yorumda bulunuyor. Hemen de kibarlaştı, bana gürler, onaysa inceleir beyefendi, diye içimden ona saydırdım. O sırada protestodaki kalabalığın sokak aralarına dağıldığını, bazılarının ise koştuğunu fark ettim. Yanımdaki polis elinde cüzdanımla kaçanları kovalamaya başladı. Protestocular atletik hareketlerle sokaklara koşuyor, polisler daha önce gözüne kestirdikleriyle istihbarattan mimli olanları yaka paça yakalayıp polis otosuna bindiriyordu. O hengâmede cüzdanımı alan polisi bir daha göremedim. Kimlik gitti ya, de-

dim Dilovan'a dönüp. O ise parke taşı döşeli dar sokakta bir saçağın altına çekilmiş, korkudan ağlıyordu. Hemen yanına sokulup geçti, dedim. Korkma, yanındayım ben. Biz nereye düştük Âdem, diyerek gayriihtiyari bana sarıldı. O sarılışla mutlu oldum fakat onun o âciz halinden kendime pay çıkaracak değildim. Sakin ol, dedim. Bak dağıldı herkes. Polis de protestocular da kalmadı. Sana bir su alayım, rahatlarsın, diyerek onu teselli etmeye çalıştım. Beraber Taksim Meydanı'na doğru yürüdük. Oradan Sıraselviler Caddesine girdik. Bir büfeciden iki su aldım. Bir süre üzerimizdeki şoku atlatmaya çalışarak yürüdük. Kalabalıklar arasında ikimiz korku ve endişeyle elimizde su şişelerini yudumlayıp yavaşça yürüyorduk. Su içtikçe o an yaşadıklarımızı da sindireceğimizi sanıyorduk. Aslında ben atlatmıştım çoktan. Ama Dilovan hâlâ ürkek bir kuş gibi titriyor, o anın etkisinden kurtulamıyordu bir türlü. Sakinleş artık, dedim. Bak burada her şey normal. Sokak yine o gürültülü diliyle konuşuyor bak. Hadi Dilokız, dedim sesime tüm samimiyetimi katıp. Gülümser gibi oldu. Bu, bana cesaret verdi. Az ileride Masumiyet Müzesi var, gidelim mi, diye sordum, iyi gelir belki sana. Hayır, dedi. Karaköy'e inelim. Orda bir kafede oturalım, bir şeyler içelim, diye devam etti. Olur, dedim. Sen nasıl istersen. Sıraselviler'den İstiklal'e doğru yürümeye başladık. Kalabalıkta yan yana yürümek zor oluyor, biz de önlü arkalı yürüyüp sokağın ritmine ayak uyduruyorduk.

Biz onunla neydik, bir türlü anlayamıyordum. Sevgili mi, arkadaş mı, dost mu? Bunu bilmeyi çok isterdim. İçimde ona karşı beslediğim sevgi ve merhamet çakıştığında merhameti tercih etmek zorunda kalıyordum. Yoksa az önce onun bana sarılışını fırsat bilip ben de ona sıkıca sarılabilirdim. Ama yapmadım. Merhametim sevgime gem vurdu.

O, edebiyat fakültesinde edebiyat bölümü öğrencisi, ben tarih bölümü öğrencisi. Bir kitapçıda tesadüfen karşılaşmıştık. *Evsizler Şarkı Söyler* adlı kitaba göz attığını görmüştüm. Ödüllü kitaptır, demiştim ona tebessüm ederek. Öykü okuma alışkanlığım yoktur ama mademki ödüllü; iyi kitaptır öyleyse, demişti o da. Evet, ben çok beğenmişim, dedim. Üstelik yazarı benim abimle doğuda aynı okulda görev yapmışlar, diye yazarı tanıdığımı da söylemişim. Aslında, hoca çağdaş edebiyatımızdaki genç öykücülerden en az üç tane okuyup yorumlayın deyince ben de buraya uğradım, diye bir açıklamada bulunmuş, iki tane almıştım; sonuncusu da bu olsun, deyip kasaya yürümüştü. Ben onun ne adını biliyordum, ne de adresini. Ama bir gün daha buraya gelmesini, onunla karşılaşmayı diledim hep. Birkaç defa aynı kitapçıya geldim fakat o yoktu. Geliş gidişlerimi sıklaştırdım. Yoktu. Bir gün artık tam da ümidimi kaybetmişken o geldi. Saçları dalgalı, dudaklarında eflatun rengine bir ruj. Gözlerini kısıp kitapçıya girmişti. Kesin miyop bu, diye geçirmiştim içimden. Gerçekten de miyopmuş ve o gün lenslerini takmamış gözlerini çok kuruttu-

ğu için. Gözlük takmayı da sevmiyormuş, o yüzden gözlük de takmamış. Her neyse. Ben, elime geçen bu fırsatı değerlendirecektim. Bunu kaçıramazdım. Merhaba, *Evsizler Şarkı Söyler*'i beğendin mi, diye sordum. Âdem ben, dedim cevap vermesine fırsat vermeden. Geçenlerde burada konuşmuştuk. Anımsayabildin mi? Evet, hatırladım, dedi. Kitabı çok beğendim. Teşekkür ederim. Bu arada ben Dilovan, dedi. Sonrası numara almalar, gözüne girmek için entel konuşmalar yapmalar ve onu güldürmek için şaklabanlıklar, espriler. Biz onunla yan yana akan iki nehir gibi olduk. Bir türlü açılmadım. O da açılmadı bana, eğer bir his besliyorsa da bana hissettirmede. Biz yan yana akmaya devam ettik. Nereye kadar böyle gidecekti, bilmiyorum. Ama bugün belki de bu iki nehir birleşecekti. Kafama koymuştum. Bugün ona açılacaktım.

Yokuş aşağı ağır adımlarla Karaköy tünel finükülerine doğru ilerliyoruz. Âdem, diyor minnet dolu bir sesle. İyi ki bugün yanımdaydın. İnân yoksa ben bu sokaklarda ne yolumu bulabilirdim ne de yönümü. Sersemledim çünkü. Kim bilir ne ithamda bulunacaklardı bize. İyi ki vardın, iyi ki, diye tekrarlardı. O öyle deyince nehirlerimiz artık birleşecek, diye düşünüp neşeyle gülümsedim. Polisin nüfus cüzdanımı aldığını ona söylemedim tekrar. Söylesem morali bozulacaktı. Her zaman yanımdayım, diye ona her türlü anlamda yorumlanabilecek bir şey söyledim. İsterse sevgili olarak anlasındı, isterse de arkadaş olarak. Benim niyetim belliydi. Bugün açılacaktım ona. Konuyu ne yapıp edip aşka getirmeye niyetliydim. Poliste kalan kimliğim, yediğim o hakaretler ve yaşadığım o panik umurumda değildi. Şimdi nasılsın, iyisin değil mi, diye sordum beline hafif dokunup. Bu ilk girişimimdi. Eğer rahatsız olursa, elini çek veya iyiyim ama eline sahip çık diye şaka yollu da olsa bir uyarıda bulunursa vazgeçecektim. Eğer, hoşuna giderse de her şeyden habersiz gibi davranacaktı. Hesaplarım böyleydi. Yüzüne baktım. Yüzüme baktı. İyi misin, diye en içten bakışımla sordum. İyiyim, dedi. Gülümsedi. Gülümsedim. Gözlerinin içindeki parıltıyı görmüştüm. Bu parıltıdan cesaret alıp elini tuttum. Durdu. Bunu beklemediği aşikârdı. Elin titriyor, diyerek gelebilecek bir uyarıya karşı siper aldım. Elimi hafifçe sıkıp bıraktı. İyiyim Âdem, iyiyim bak, gerçekten. Hadi bir limonata içelim, diye konuşmasını sürdürdü. Konuyu değiştirmeye çalışıyordu. Telefonum çaldı. Kayıtlı bir numara değildi. Açtım.

"Alo, Âdem Yağcı ile mi görüşüyorum?" diyordu ahizedeki ses.

"Buyrun, siz kimsiniz?" diye sordum.

"Beyoğlu İlçe Emniyet Müdürlüğünden polis memuru İsmet Kurtoğlu."

"Buyrun." dedim korkuyla. Nüfus cüzdanım sizde mi kalmıştı, diye sor-mama kalmadan o konuşmaya başladı. Dilovan merakla Âdem noldu, kim arıyor, diye sorular soruyordu üst üste. Bir dakika anlamında işaret parmağımı havaya kaldırdım.

“Bugün gün içerisinde emniyet müdürlüğümüze gelmeniz gerekiyor, aksi takdirde sizin için arama emri çıkaracağız.” diye devam ediyordu ahizedeki ses.

“Tamam, geliyorum hemen.” dedim. Kimliğimi soracaktım ki telefon yüzüme kapandı.

Gözlerini gözlerime diken Dilovan, merakla ağızından çıkacak bir söze bakıyordu. Moralim bozulmuştu. Emniyetten çağırıyorlarmış, dedim. Sesim kısılmış gibiydi. Kimliğim onlarda kaldı ya. Onun içindir. Hadi canım, dedi şaşırarak. Kimliğin nasıl onlarda kalıyor, diye sordu. Polis bizi durduğunda kimliğimi almıştı, sen kimliğini bulmaya çalışırken protestoculardan bir iki kişi bizim sokakta polisten kaçıyorlardı. Polis elinde cüzdanım koştu onların arkasından. Bunda korkulacak bir şey yok ki, dedi. Teselli etme sırası şimdi Dilovan'daydı. Hoşuma da gitmiyor değildi onun beni teselli etme çabaları. Gözlerime bakıyor, elimi tutuyor, rahatlamam için espriler yapıyordu. O öyle yaptıkça ah keşke daha önceden böyle bir şey başıma gelseydi diye çocukça bir sevince kapılıyordum.

Karaköy İstasyonu'nu geçip Rıhtım Caddesi'ne indik. Yoldan bir taksi çevirip Beyoğlu İlçe Emniyet Müdürlüğüne abi, dedim taksiciye. Dilovan da yanıma oturmuştu. Aslında bu işten bir şey çıkmayacağına emindim. Ama numara yapmayı ahlaki buldum o an. Moralim bozukmuş gibi yüzümü astım. Böylelikle onun da ilgisini canlı tutmuş olacaktım. Elimi tutup dizine koymuştu. Dünyanın en mutlu insanı olmuştum o an. Orhan Pamuk, bunu da yaz, diye içimden espri bile yaptım. Masumiyet Müzesi kitabının ilk tümcesinin ne kadar doğru olduğunu da o an bir kez daha anlamıştım. Kısa süren bir yolculuktan sonra Emniyet Müdürlüğü'nün içine girdik. Kapıdaki nöbetçi polise durumu anlattım. Dilovan'a siz bekleyin, giremezsiniz, dedi. Beni de TEM'e yönlendirdi. İki polis memuru hemen gelip üzerimi aradı ve telefonuma, cüzdanıma el koydu. Sonra beni alıp TEM bürosuna doğru götürdüler. Çaresizce Dilovan'a baktım. Şaşkın ve üzgündü. Şaşkın ve üzgündüm ben de. Neyle suçlanacağımı bile bilmiyordum.

Kısa süren bir işlemden sonra nezaretin o karanlık demirlerinin arkasına attılar beni. Üç beş kişi daha vardı. Hiçbirini tanımiyordum. Derdimi anlatacak birini arıyordum ama gelen giden yoktu polislerden. Dinleyen de yoktu. Beni yaka paça buraya atan iki polis memuruna dil döktüm ama hiçbir tepki vermediler. Muhtemelen dinlememişlerdi beni. Tek umudum Dilovan'ın bir şekilde durumu anlatmasıydı. Yoksa işim haraptı. Ama o, ya beni de içeri alırlarsa diye korkarak çekip gitmiş de olabilirdi. Bunu düşünmek dahi istemiyordum. Memur bey, memur bey, diye seslendim. Televizyonlarda öyle sesleniyorlardı. Şansımı denemek istedim. O sırada dazlak kafalı, göbekli bir polis memuru geldi. Adımı okudu, gel benle, dedi. Sorgu odasına aldı beni. Işıklar yandı. Ellerini masaya koydu. Orda ne işin vardı? Amacınız neydi? Örgütlerle ne zamandır ilişki halindedin? Kimliğin alındıktan sonra neden kaçtın polisten? Üst üste bunun gibi

sorular soruyor ben de cevaplıyordum. Ama son soruyu duyunca afalladım. Abi ne kaçması, dedim. Kes lan, dedi öfkeyle. Bir süre hakaret ettikten sonra, derin derin nefes alıp hadi anlat şimdi, dedi. Hakaret edince rahatlamıştı anlaşılan.

Durumu anlattım. Şahidimin olduğunu da söyledim. Hatta şu an dışarıda kendisi, diye de kendimden emin konuştum. Eğer gitmemişse yani. Ama numarası var bende, dedim. Telefonumu girişte almışlardı. Telefonumdan bakabilirsiniz, dedim. Sana mı soracağız lan, bize akıl verme, diye tersledi beni polis. Başıma gelenlere inanamıyordum. Ne yapacaktım şimdi? Elimden hiçbir şey gelmiyordu. Önüme bir kâğıt kalem koyup ifadeni yaz, dedi. Çaresiz kalemi aldım elime. Başıma gelenleri en ince ayrıntısına kadar yazmaya çalıştım. İmzalayıp kâğıdı uzattım. Yazın da güzelmiş, dedi kâğıdı alırken. Cevap vermedim. Şimdi ne olacak, dedim endişeyle. Sesim titriyordu. Birazdan öğrenirsin, dedi soğuk sesiyle. Tekrar nezarete atıldılar. Çaresiz oturdum sessizce. Talihsizliğimi, bu hayattan yediğim kazıkları düşünüp ağladım. O sırada bir ses kulağıma geldi. Anasını sattığım bilgisayar yine çökmüş, diye isyankâr bir sestiy duydum. Abi isterseniz ben bi bakayım, belki hallederim, dedim tüm cesaretimi toplayıp. Bu, benim için bir çıkış kapısı bile olabilirdi. İyi hal, iyi niyet; adı her ne ise artık. Savcı gelmeden halledebilir misin, diye sordu. Bakmam lazım abi, dedim. Nezaret kapısını açıp gel hadi, dedi. Örgütün hackeri sen misin lan, diye yarı karışık yarı ciddi bir soru sordu. Abi ne örgütü, benim abim bilgisayar öğretmeni ondan az çok öğrendim bir şeyler, dedim. İyi bakalım, dedi. Bilgisayarın başına geçip görev yöneticisinden ilgili işlemleri yapıp bilgisayarı normal hale getirdim. Gelmişken ifadeni de geçir bilgisayara, dedi. O okudu ben yazdım. Senin gibi saniğe can kurban, diye espri yapıp güldü. Ben de tebessüm ettim. Nolacak abi, dedim. O sırada Dilovan bir odadan çıktı. Sonra yanımdaki polisin telefonu çaldı. Telefonu kapadıktan sonra bana burada bekle, deyip Dilovan'ın çıktığı odaya girdi. O an rahatlamış, bu işte bir aksilik çıkmayacağını anlamıştım. Birkaç dakika sonra odadan çıkıp delikanlı, çıkabilirsin, yanlış anlaşılma olmuş, dedi polis memuru. Nüfus cüzdanımı uzattı. Bir daha kimliğini kimsede unutma, diye uyardı arkamdan. Aldırmadım. Dışarı çıktığımda Dilovan'a dedim, sana sarılabilir miyim? Cevabını beklemeden sarıldım. Kulağına çok teşekkür ederim, çok teşekkür ederim, diye fısıldadım. İyi ki varsın, iyi ki, dedim. Bir yandan da hadi sen de sarıl, diye içimden geçiriyordum. Eğer sarılırsa beni seviyor demektir. Veya ben öyle kabul edecektim. Sarıldı. Üzerime bulutlar çöker gibi oldu, sisin ortasında kalır gibi gözlerimin önü flulaştı. Kısa bir sarılma anından sonra ayrıldık. Elini tutup rastgele bir sokağa girdik. Ne gündü be deyip gülümsedi Dilovan. Sonu güzel oldu ama dedim ben de. Göz kıptım. Gülüştük. Neşeyle dar sokakta yürümeye başladık. Ilık bir rüzgâr esiyordu. Dilovan'la ben yürüyorduk. Günün kazananı ben olmuşum. Eli elimde, yürümeye devam ettik. Yol güzeldi. Canım nüfus cüzdanım, sen ne güzelsin, diye düşünüp gülümsedim.

AYŞE BAĞCIVAN

Kurşuni

Anahtarı çevirip arabasını çalıştırdı Murat. Durağa boş gitmemek için de kalabalık yollara sürdü arabasını. Köşe başında bekleyen bir kadın arabasına doğru elini kaldırdı. Arabasını sağa yanaştırdı, kadın arka koltuğa oturdu. Dikiz aynasından kadına bakıp, nereye abla, dedi. Kadın devam etmelerini söyledi. En nefret ettiği müşteri tipiydi gideceği yeri söylemeden arabanın hareket etmesinden kısa bir süre sonra müsait yerde bırakın lütfen diyen tipler. Dikiz aynasından kadına bakıp öğlen yediği balık ekmeğinin rahatsız eden kılçığını dişlerinin arasından diliyle çıkarmaya çalışarak yola devam etti. Yolun hemen ilerisindeki sapağı söyleyip, nereye sapayım abla, dedi. Kadın, arabanın titreyen camından dışarıyı izleyen gözlerini Murat'a yönelterek umursamaz bir şekilde, fark etmez, dedi. İlk hoşuna gitti Murat'ın bu cevap fakat sonra olur olmaz düşünceler kapladı zihnini. Ya kadının hiç parası yoksa, ücreti ödemedi inerse? Ya تنها bir köşede sıkıştırıp arabayı alıp giderse? Ya dün akşamki haberlerde izlediği gasp çetesinin bir üyesi ise? Dikiz aynasından kadına dikkatle bakıp incelemeye başladı. Kıyafetlerine bakarak ücreti ödemedi ineceği ihtimalinieledi. Kadının sadece çantası bile en az iki aylık kazancı kadardı. Kadını izlemeye devam ettikçe biraz önceki düşüncelerine güldü.

Neredeyse beş kilometre yol gitmişlerdi fakat kadın hâlâ nereye gideceğini söylememişti. Belki de şehre yeni gelmiş bir yabancıydı ve şehri turlamak istiyordu. Ya da can sıkıntısından arabayla biraz gezmek istemişti. Amaaaaaan neyse ne, ben ücrete bakarım günümü tamamlarım, diye düşünerek arabayı istediği yöne sürmeye devam etti.

Kadın, saç tokasını çıkardı. Elini ensesine götürerek saçlarını alttan yukarıya doğru havalandırıp saçlarını sol omzuna attı. Aralıklı camdan gelen rüzgâr kadının yüzüne çarpıp saçlarının arasında yumuşak bir el gibi dolandı. Başını arabanın koltuğuna yaslayıp gözlerini kurşuni bir günün ağırlığına kapattı. Bluzunun mavisi yanaklarından düşeni toprağın suyu emiş gibi

emdi. Önlüğünün beyazı yüzüne yansımış, orta yaşlı ve daha önce hiç görmediği bir adamın söylediklerinin canını nasıl yaktığını düşündü. Daha önce konuşmadığı hatta yolda bile görmediği bir insanın nasıl olup da canını bu denli sızlatabildiğini düşündü. O an eli çantasının içindeki sigara paketine gitti, arabada sigara içmenin yasak oluşu aklına gelince de ellerini kaşlarının bittiği yere götürerek dairesel hareketlerle ovdu. Başını, sağ tarafındaki akan yola dönüp yolu izledi. Küçük bir çocuğun ağlamasından yorgun düşüp gözlerinin televizyon ekranına dalması gibi yolun kenarındaki birbiri ardınca sıralanmış ağaçlara daldı gözleri. Zihnindeki kurşunu günün küllerini savurmak istemesine yarı aralıklı camdan elini dışarıya çıkardı.

Murat, abla daha devam edelim mi, dedi kadının bir sızıyı camdan dışarı bıraktığını bilmeden. Kadın Murat'a baktı, bir şey demeden elini aralıklı camdan havada süzmeye devam etti. Murat, ablaaa nereye gidiyoruz, diye tekrar etti. Kadın, sahil yolundan devam etmesini söyledi.

Kadın tüm şehre, şehrin bütün sokaklarına, her caddesine yaymak istiyordu içindeki yalazı. Yol boyunca camı hiç kapatmadan devam ettiler. Camdan içeri giren rüzgâr, kurşunu günün küllerini kadının ıslak kirpiklerinden alarak yollara savuruyordu. İki gündür hiç uyumamış, sürekli beyaz önlüklü yaşlı adamın söylediklerini düşünüyordu. Tam da hatırlamıyordu aslında o gün odada ne konuştuklarını. Yaşlı adamın tek bir cümlesi asılı kalmıştı kadının zihninde: dördüncü evre, metastaz. Yaşlı adam masanın diğer tarafından kadına bir şeyler anlatıyor, kadının kanı donmuş sanki akmiyordu, öyle hareketsiz bir şekilde doktorun arkasındaki Salvador Dali tablosuna bakmıştı. Tablodaki eriyen saatlere bakıyor, yaşlı doktorun söylediklerini duymamıştı. Elindeki tahlil kâğıdına bakarak doktorun dudakları sürekli kımıldıyordu. Bilgisayarının ekranını kadına doğru çevirip film sonuçlarını göstermişti. Kadın güçlkle yerinden doğrulmuştu. Doktorun uzattığı kâğıtları masada bırakarak odadan dışarı çıkıp kapıda bekleyen oğlunun elini tutarak yürümüştü. Aynı şimdiki gibi bir sızı kalbinin atışlarına çökelmiş nefes almakta zorlanmıştı. Aralıklı camı aşağıya kadar indirip tüm gücüyle havayı içine çekti.

Murat, abla Avrasya Tünelinden gireyim mi, dedi. Kadın çantasından taksimetrede gösteren ücretin hayli yüksekinde para vererek arabadan indi. Murat, günü kurtarmış olmanın verdiği rahatlıkla taksimetreyi sıfırlayıp dikiz aynasından kadına bakarak yoluna devam etti. Kadın, şehrin ışıklarını yansıtan bir nehrin üzerinde sürüklenen yapraklar gibi gözden kayboldu.

ETHEM ERDOĞAN

Süt Kuvars

Ertan'ın temel meselelerinden biri, kravatının takım elbiseye uygun olması gerekliliğiydi. Yaşadığı bu zaman diliminin ehlileşmesi için neler vermezdi oysa. Bu zaman dilimi tek renk gömlek giymeye mahkûm olan orta yaş profilinin dramıyla içlenmeydi. Hâsılı inme inmiş zamanlara aşırı hareket tavsiye ediliyordu işte.

Mayıs sıcaklığı akıl almaz, fikre sığmaz bir lakaytlık içinde güneşi aşağı davet eden yerçekimiyle birlikte hareket ediyordu. Kravatını gevşetmeliydi Ertan. Bunun için kravat iğnesini çıkarması gerekiyordu. Kravat iğnesini çıkarmak için de iki elindeki poşetleri ya tek elinde toplamalı ya bir süreliğine yere bırakıp aynı zamanda dinlenmeliydi. Durdu Ertan. Düşman üzerine yürüyen bir orduya benzer hali falan yoktu. Yerküre ile beraber yürekleri sallayan bir zelzelenin durması gibi de değildi duruşu. Sadece kararsız bir Ertan duruşu. Usulca yere bıraktı poşetleri. Kravat iğnesini çıkarıp cebine attı. Gömleğin üst düğmesini açıp kravatı gevşetti. Derin bir nefes aldı. Eğilip poşetleri aldı.

Çeyrek saat sonra evdeydi. Annesi Saim'anım kapıyı açtı. Poşetleri aldı. İstikbal etti oğlunu. Güngörmüş kadındı Saim'anım. Kocasının beklenmeyen ölümü sonrası bütün varlığını Ertan'a adamıştı. Ama öyle yüksek beklenti içine de girmeyin. Babadan kalan maaş ve iki odalı ev olup olacağı. Saim'anım'ın manen bütün varlığıydı söz konusu olan. Bu varlık da malumu âliniz çok şeydir.

Turgut Bey hükümeti kurduğu zaman yetim kalmıştı Ertan. Liseden mezun olana kadar hep bir yanı eksikti. Bu eksiğin hiç kapanmayacağını düşünen Ertan askerlik muayenesinde komando seçilince, düşüncesinin isabetsizliği kadar geleceği okuyamamanın yükünü de omuzlarında buldu. Akranları ilk kez kıskandı onu. Hele bir de Semra ile sözlenince, on yıllık acılarının bittiğini sanmıştı. Öyle olmasıydı beklenen. Alımlayıcı da belleğinde bu kurguyu yeniden oluştururken, klasik bir yöntem kullanacaktır. Kullansın.

Mesele değil. Ertan Cizre’de o kurşunu yediğinde bile mesele olmadı. Hatırında, babasından kalan ender cümlelerden olmak üzere şunu dedi kendi kendine: İşimiz savaşmak, vatan kurtarmak bizi aşar. Yani hayatının genel hatlarına dair bir değişim bekleyen kalmasıydı.

Hava değişiminin üstüne ödülü koyup terhis olduğunda sevinçle hü-zün arasında gelgit yaşamak da mecburiydi. Kalbinin üstünden omzuna, oradan sırtına uzanan acı sık sık yokluyordu. Bu gelgitler Ertan’ın inançlarını da yokladı çok kez. Üstüne parasızlık, usulca ve sinsice sokuldu hayatına. Annesi, Ertan’ın durumuna dair her ayrıntıya karşı alması gereken önlemler olduğunun bilincindeydi elbette. Dedik ya güngörmüş kadındı. Küçük küçük biriktirdiği çeyreklerden bir kolordu kurmuştu âdeti. Onları uzattı oğluna. Burada yazılması gerekmeyen konuşmalardan sonra ihtiyaç kadarı alınıp bozduruldu.

Saim’anım son on yılını tevekkül ve teveccüh içinde geçirmişti. Olan ve olacak olanların onu şaşırtması pek mümkün olmamakla birlikte; oğlunun durumuna şaşırabiliyordu. Burada şu bilgi gerekebilir. Kocasını rahmet-i rahmana kavuşunca yangın yerine dönen gönlünü gizli zikir tarifi almakla ferahlatmıştı. Okuduğu elemneşrahlardan kaç tespih boğumladığını hatırlamıyordu bile. Olanların olmaması için tek silahı vardı ve bunu etkili şekilde kullanıyordu. Ertan o kurşunu yediğinde bile kısa sürede kalkıp hayatına devam edeceğini biliyordu. Bu sezgisel bilgi onun sabahlara dek dua ve niyazında saklıydı. Tevekkülün sahibini biliyor, teveccühünü Ertan’a çeviriyordu.

Semra akranı her genç kız gibiydi. Yani takdir edilir ki; o yıllarda genç kızların yaşama şartları belli bir standart üzerineydi. Her mahallede beş-on kız liseye devam eder, bir ya da iki kız üniversiteye giderdi. Şimdi bunun sosyal nedenleri üzerine okurla teatiye gerek yok değil mi? Kız Meslek Lisesinde çocuk gelişimi okumuştur Semra. Eğer mümkün olursa ilerleyen aşamada tahsiline ya da memuriyete devam edebilirdi. Ancak başa dönersek ‘akranı her genç kız gibi’ evlenip evinin anacı olması gerekiyordu. Ertan’ı uzaktan uzağa bilir ve hayranlık duyardı. Yakışıklı, ölçülü, olgun, vakur, ciddi ve efendi olduğuna dair mahallede konu komşu söyleştikçe... Yüzünün kızarması konuya da komşuya da mevzu oldu bittabi. Teyzelerden annelere intikal eden husus ve iki alyans onları bağlayıverdi.

Ertan iyileştiğinde, en azından eski haline yakın bir duruma geldiğinde düğün dernek kuruldu. Elbise, saat, yüzük, dikiş makinesi derken gelinlik ve damatlık konu oldu. Yuva kuruldu. Ertan’ın omzundan sırtına doğru ağır ağır saldırı yapan zamansız ağırlar olmasa pek sorunları yoktu. Kurşunun yadigârı da bu zamansız ağırdı işte. Ertan’ın anlattığından biliyorum; ağrı başladığında o tek kurşun; “bir ejderhaya ya da ne bileyim makineliye dönü-

şüyor (Ertan'ın ifadesine göre.) darbeli matkap mübarek, tekrar tekrar vuruyor omuz başıma,” diyordu. Öyle durumlarda Semra deli taylar gibi ev içinde koşturuyor, orta yerde dibek taşı gibi dönüyor da dönüyordu. Saim'anım başındaki yaşmağın ucuyla gözlerini kurulayıp ağzı kıpır kıpır Ertan'ın kürek kemiklerine masaj yapıyordu. En fazla 12 saat süren travmalar sonrası kan ter içinde uyuyakalıyordu ve öngörülebilir sürelerde uyanamıyordu Ertan. Böyleyken böyleydi.

Tedavisinin rutin kısmı aksatılmadan sürdürülüyordu. Bu husus annesi ve Semra için tabu olmuştu. Sürekli hastane-ev mekiği geçici olumlu sonuçlar da veriyordu. Ancak hastaneye son gittiklerinde kıdemli bir prof felç riskinden söz açmıştı. Bu büyük bir yıkımdı. Güya, omurilik çevresinde ve omurgada oluşan bir ödem omuriliği sıkıştırmıştı. Şu cümleleri de etmişti, etmeden gidesi: “Eğer iskemikten kaynaklarsa ve hareketle ilgili bölümler dışında hasar yoksa hasta uzun yıllar boyunca yaşayabilir.” Sonra da; yaşan-tısı ve hastalığın kontrol altında tutulabilmesi adına önerilerde bulunmuştu. İşte bilirsiniz klasik tavsiyelerdi: risk faktörlerinin kontrol altında tutulması gerekir, riski azaltmak günde 2-3 litre su içmek gerekir, ömür boyu kan sulandırıcı ilaç tedavilerinin ihmal edilmemesi gerekir, nevinden cümlelerdi hâsılı.

Formel semptomlar görülmüyordu Ertan'da. Mesela; vücudun sadece bir tarafında ani uyuşukluk ve güçsüzlük hissi, Ani kafa karışıklığı, konuşma ve anlamada güçlük, aniden görme kaybı, nedeni bilinmeyen ani ve şiddetli baş ağrısı, ani yürüme güçlüğü, sersemlik, denge ve koordinasyon kaybı... Semra elindeki koca tuğlayı andıran Larousse'dan başını kaldırdı, gülümseyerek baktı. “Hiçbiri sende yok.” dedi. Başını salladı Ertan. İyi de belirtisi olmayan hastalık mı olurdu? Bir de her saat başı bir bardak su içiriyordu başındaki hane zabıtaları. Tuvalet taşınmaktan helak olacaktı. Saim'anım Ertan'ın ağır başlı tavrından memnundu. Çünkü hastalık denen şey bizatihi illetti. Hastayı da illet(!) biri yapardı genelde. Hastanın huyu-suyu değişir, tanınmaz bir canlıya hatta canavara dönüşürdü. “Böbreklerine de iyi gelir oğlum, suyu ihmal etmemeli...” cümlesini âdeta virde dönüştürmüştü Saim'anım. “Böbreklerimde sıkıntı yok.” cümlesinin karşı cephede bir anlama gelmemesi, hatta bir çağrışım bile uyandırmaması üzerine de vazgeçmişti. Artık gülüyordu Ertan.

Maliyedeki görev yerine gelin kaynana nöbetleşe gidiyor, su durumunu yerinde kontrol ediyorlardı. Sonraları sadece annesi rutin kontrole devam etti. Semra'nın iş yerine kontrole gelmiyor olması garip şekilde Ertan'ı sevindirdi. Semra, kendisine gelen kreşte çalışma tekliflerini reddetti. Babasının bir yakını tarafından belediyede ayarlanan işi de reddetti. Okumayan erkek

kardeşi vardı, Selim, onu istedi babasından. Bir süre yanında kalsındı. Bu tabii sayıldı. Tamam dendi. Selim ablasına destek olacaktı.

Semra, salondaki sehpanın üzerinde duran ansiklopedileri karton kutulara doldurdu. Selim bodruma indirdi. O yıllarda kitap, böyle bir işlev görüyordu. Lazım oldukça koliden çıkarılan, iş bitince kolisiyle bodruma sepetlenen bir hazine... Araştırmaları bitmişti Semra'nın. Ertan'ın durumu, hastalığının felce evrilme riski, semptomların görülmemesi, hasta psikolojisinde sapma ve daha farklı anomali olmaması üzerine günlerce şakak çatlatıp, kafa patlatmıştı. Fiziksel olmadığına emindi durumun. Çünkü doktorların öngördüğü şeylerden hiçbiri olmadan yaşıyordu sıkıntı. Mutmain bir kalple ve sonsuz bir umutla; Ertan'da var olan, (Semra, öyle düşünüyordu.) psikolojik kırılmanın, travmanın nedenlerini anlayabilmek, eğer mümkün ise de alternatif bir çözüm bulmak istiyordu. Durumu Saim'anım'a açtı. Günlerce konuştular. Kaynana her çareye razı idi, çare olsundu tek. Semra rotayı Ertan'a çevirdi. Geceler boyu kaynağa inmeye çalıştı. Ertan, her yetişkin erkeğin anlatmaya bayıldığı askerlik anılarını beyinde üç beş kez süzüp posasını anlatıyordu. Hiç de hoşnut değildi. Semra'nın bu ısrarına anlam veremese de, kırmamak için yüzeysel olarak değiniyordu. Sadece bir kez takımının tamamını kaybettiğini kaçırdı ağzından. Semra ikinci aşamaya geçmek gerektiğini fark etti. Ertan, her seferinde asıl anlatması gerekenin etrafında dolaşıyordu. Ceza sahası önünde top çeviriyordu.

Elindeki defteri okumaya başladı. Tek dinleyicisi Selim'di. Saim'anım duha namazı kılmaktaydı. Baktı Selim'e. Dinlediğine kanaat ederek devam etti: "Kuvars Taşlarının Bazı Faydaları: Beyin fonksiyonlarını uyararak, duygusal dengeyi sağlar. Pozitif enerjiyi depolar ve kuvvetlendirerek ortama yayar. Zihinsel formları düzenler. Bedeni zinde tutar, güç ve canlılık verir. Öfke, korku, suçluluk ve kıskançlık gibi olumsuz durumlardan korur. Kuvars taşları bulunduğu ortamdaki negatif enerjiyi ve elektronik cihazların yaydığı radyasyonu yok eder." Durdu. "Ne dersin?" Ne desindi Selim. "Tamam" dedi. Çarşıya çıktılar. Hediyelik eşya dükkânlarının tamamını dolaştılar. Takıcıları, antikacıları, kuyumcuları, gümüşçüleri... Yoktu. Sadece bir dükkânda akik bulmuşlardı. Usturluplu üsluplarla ürün satma itiyadındaki esnaf Semra'yı ne dese ikna edemedi. Çünkü Semra sadece Ertan'a ikna olmuştu.

Eve döndüklerinde alı al moru mordu. Yorgunluktan tabanları şişmişti. Morali sıfırdı. Açtı. Aradığını bulamamıştı. Yatak odasına girdi. Kendisine engel olmak için çok uğraştı. Ancak vücudunda zincirleme bir reaksiyonun otomatizmine mâni olamadı. Yoğun bir duygusal histeri, beyinde çok çeşitli sinyallerin uçuşmasına sebep olmuştu. Duygusal işlemeyi kontrol eden, beyindeki otonom sinir sistemine bağlı olan bezelye kadar bir bez olan

amigdala yaşadığı yoğunluk karşısında hipotalamusa sinyal gönderiyordu. Yani esaslı bir travma da o yaşıyordu. Kalbinde çakan tamtamlar, boğazındaki yumruyu büyütüyordu. Sempatik sinir sistemi, otonom sistemden aldığı “olur”la başlat düğmesine basmıştı. Bu nokta “kaç ya da savaş” noktasıydı. Tepkileri hızlandı. Vücut tehlikeye hazırdı; açlığını o an unuttu. Gereksiz işlev engelleme modu açılmıştı. Boğazındaki ses telleri arasındaki boşluğun şiştiğini ve boğazın dolgunlaştığını algıladı. Artık hıçkırıklara boğulmuştu. Vücudu akciğerlerinde herhangi bir nazal sekresyon veya gözyaşı olmaması için sürekli tepki veriyordu.

Odadan çıktığında yüzü kırmızı, gözleri kan çanağıydı. Durumu kaynaşmasına anlattı. Kaynana kolordunun birliklerinden bazılarını sürdürdü cepheye ve ona: “Git, bul!” dedi. Akşam Ertan’a anlatıldı. Elbette anlatılmak istenen kısmı. Bu kurguda; Semra’nın ailesi memlekete gidecekti bir süreliğine, o da gitsindi. Zaten çok bunalmıştı. Ertan bakışlarını çevirince Semra’nın ifadesindeki mürailiği sezdi. O an, o sebeple tamamdı. O an, bir fay kırılıyordu Semra gönüllü atlardı.

Semra ve Selim otobüs yolculuklarına başladılar. Ülkenin en büyük beş şehri beş gün taradılar. Biliyorsunuz hediyecek eşya dükkânları, takıcılar, antikacılar, kuyumcular, gümüşçüler... Kuvarsın bir mineral olarak nerelerde çıktığını bile biliyorlardı artık: Brezilya, Çin, Hindistan, ABD, Angola, Namibya... Kuvarsın en çok üretildiği ülkeler, Japonya, Çin, Rusya... Ülkemizde çıkan iller Antalya, Zonguldak, Kastamonu... Sadece bir gümüşçü bulabileceğini, bir hafta sonra uğramalarını söyledi. Hatta ısrarla; “SÜT KUVARS olacak, ben anladım durumu.” dedi. “Bir sıvı fazın mevcut olduğu tüm jeolojik ortamlarda madenî değişim meydana gelir, birleşmiş çözünme-yeniden-çökelme reaksiyonlarının cevher oluşturma ortamlarında yaygın olur. İnsan vücudu da böyledir” dedi. Telefon numarası aldı Semra. Çok önemli olduğunu ekledi. Usta kesin getirtecekti. Yüzük ve kolye yapacaktı. Peşinat verdi Semra, almadı usta. Binlerce kilometre, şimdilik kaydıyla söylüyorum, bir hiçle sonuçlandı.

Semra’nın ellerinde umut vardı en azından. Bir de yemek yerine bir hafta boyunca yedikleri gofret kolisinden kalanlar.

Arif Ay'la Saat Yirmi Dörtte Saksafon Dersi Üzerine

Konuşan: **Ali Karaçalı**

Aslında şair Arif Ay'ın öyküler de yazdığını Saat Yirmi Dörtte Saksafon Dersi yayımlanana kadar sanırım aynı dergide, Edebiyat'ta yazan arkadaşlarınızın dışında kimse bilmiyordu. Kitapta yer alan bütün öyküler Edebiyat dergisinde Eyüp Önder müstear adıyla yayımlanıyordu. Saat Yirmi Dörtte Saksafon Dersi'nin ilk baskısı 1991 yılında Akçağ Yayınları tarafından yapıldı. Edebiyat kapandıktan yedi yıl sonra. Otuz yıl olmuş. Öykülerin dergilerde yayımlanış tarihleri çok daha eskilere dayanıyor. Kitabı yeniden okurken merak edip baktım Edebiyat'ın ciltlerine. Yanlış hatırlamıyorsam ilk öykünüz 1977 yılında, "Mazı Oyunu" adıyla yayımlanıyor. Yani kırk yılı aşkın bir zaman. Sizi o yıllara, geçmişe götürsem biraz. İlk öykülerin yazıldığı, yayımlandığı zamanlara... Arif Ay olarak şiirler yazıyorsunuz, Musa Deniz olarak denemeler, değiniler, eleştiriler... Bütün bunlar varken bir de Eyüp Önder ve öyküler giriyor devreye. Neler söylemek istersiniz? Dergi ortamından, dergide öyküleri yayımlanan diğer arkadaşlarınızdan, o dönemin öne çıkan öykücülerinden, sizin en çok hangi öykücülerini takip ettiğinizden, kimleri önemseydiğinizden?

Öykülere geçmeden önce, dergi ortamına yani *Edebiyat* dergisinin ortamına dair duygu ve düşüncelerimi dile getirmek istiyorum; fakat, ne zaman o yılları anlatmaya kalksam, anlattıklarım hem yetersiz hem de coşkusuz, heyecansız gelir bana. Bu, tıpkı aşk gibi... Anlatılmaz yaşanır. Ne kadar iyi anlattırsanız anlatınız yine de eksik kalır. *Edebiyat* dergisi benim aşkımdı. Bencillik etmeyeyim, hepimizin aşkıydı.

Edebiyat'ın ortamı bir aşk yumağıydı, bir aşk çilesiydi (İp yumağının bir adı da 'çile'dir.) çöz çöz bitmez, ör ör, doku doku bitmez. Neresinden başlayacağımı bilemiyorum. İstersen, rahmetli Nuri Ağabey'in: "Raşid Bey'den (pasajın çaycısı) çay isteyelim beyler!" cümlesine kadar saatlerce hiç konuşmadan "sükût suretinde" oturmalarımızdan başlayalım. Bu oturuşlar sadece derginin yönetimevinde değil, kahvelerde de Nuri Ağabey'in evinde de sürerdi. Hatta, arkadaşlar olarak kendi aramızda da... Bu susuşlar sürecinde hepimiz, içimiz-

deki fırtınayı, içinde yüzdüğümüz denizin dev dalgalarını, içimizdeki korkuyu, heyecanı ve coşkuyu anlamlandırmaya çalışırdık. İmamımız Nuri Pakdil'di ve biz esenlikli bir mekânda, esenlikli bir konumda olduğumuzun bilincindeydik. Bazı akşamlar, Nuri Ağabey'in evindeki oturmalar da bu suskuya ya 5. Senfoni ya da Ruhi Su'nun türküleri eşlik ederdi.

Derginin en coşkulu günleri, *Edebiyat*'ın matbaadan geldiği her ayın birinci günleriydi. Derginin o küçük mekânı âdeta genişler, hepimiz sığardık o küçük mekâna. Dergiler kontrol edilir, zarfların üzerine adresler, pullar yapıştırılır ve gece geç saatlere kadar açık olan Yenişehir Postanesi'ne götürülürdü. Gündüz, kitabevlerine çoktan dağıtılmış olurdu.

Ve ben, İstanbul kitabevlerine dergiyi dağıtmak için o gece saat 11'de kalkan Gazanfer Bilge otobüsüyle yola çıkardım.

Diyelim ki o ay kitap çıktıysa, kitaplar da büyük bir dikkatle kontrol edilir ve titizlikle paketlenirdi. Laf aramızda jilet gibi paketler yapardık. Kitap gönderdiğimiz pek çok yazar ve okur kitap paketlerimizin güzelliğine dair hayranlıklarını dile getirirdi.

Edebiyat dergisinde yazan ve Ankara'da ikamet eden her arkadaş derginin düzeltisinden basımına, dağıtımına her şeyi ile ilgilenmek durumundaydı. Şaban Özdemir, Ali Ulvi Temel, İdris Hamza (Necip Evlice) derginin teknik hazırlanışında birinci elden sorumlu arkadaşlarımızdı.

O yıllarda tipo baskı yapan matbaa makinaları vardı. Harfler kurşunla dizilirdi. Dizilen yazılardan prova alınır, düzelti yapılır, mizanpaj yapılır, sayfa bağlanır ve baskıya geçilirdi. Bu işler büyük bir dikkatle yapılır ve derginin yanlışsız çıkmasına büyük özen gösterilirdi. Bir virgül hatası yüzünden dergi yeniden basılmıştı ve matbaacı buna çıldırmıştı: "Ne olacak kardeşim bir virgül yüzünden paranızı çöpe atıyorsunuz." demişti.

Kısacası, hepimiz aşkla dergiyi sahipleniyorduk. Bu sahiplik, şairliği-mizden de, yazarlığımızdan da önce geliyordu. Dayanışma kavramı en sahih anlamıyla bilfiil *Edebiyat*'ta hayata geçti. Bu dayanışmayı hem *Edebiyat* dergisinde hem de birlikte kaldığımız evlerde gerçekleştirdik. Kimin cebinde üç kuruş varsa hep ortada olurdu. Aramızda manevi bir borcun dışında, maddi bir borç asla söz konusu olmazdı. Nuri Ağabey'in dediği gibi riya *Edebiyat*'ın kapısından içeri asla girmedi. İnandığımız 'Öğreti'nin gereğini yerine getir-

mek için hasbî olarak okuyor ve yazıyorduk hepimiz. Boş vermişliğin, gevşekliğin, yıllıklığın, bencilliğin yeri yoktu aramızda.

Tabii, o yıllar aynı zamanda ideolojilerin öne çıktığı yıllardı. Var olmak bir ideolojiye bağlı olmak anlamını içeriyordu. Gençlik duyarlı, diri ve öfkeliydi. Her kesim kendi ideolojisi doğrultusunda bir savaş veriyordu. Bu savaşın merkez üsleri de üniversitelerdi. Ve biz, üniversite öğrencisiydik aynı zamanda. 12 Eylül'e tanık olduk. Hiç unutulur mu kitaplığımızdaki bazı kitapların kapağını banyo sobasında yaktığımız o uğursuz gece!

Her şeye rağmen o yılları ve *Edebiyat* dergisi ortamını özlediğimi belirterek sorunuzun ikinci bölümüne geçiyorum.

Biz, Edebiyat'ın ikinci kuşağıyız biliyorsun. Birinci kuşak Rasim Özdenören, Erdem Bayazıt, M. Akif İnan, Alaeddin Özdenören, Cahit Zarifoğlu, İsmail Kılıçoğlu, Osman Sarı dergiden ayrılınca, haliyle derginin yazı kadrosunda bir eksilme oldu. Bu boşluğu doldurmak için şiirin yanında deneme, öykü de yazmak zorundaydık. Her birimizin kod adı vardı. Sizininki Cafer Haydar, benimki Musa Deniz, Eyüp Önder, Turan Koç'un Davut Dağ, Ali Göçer'in Mehmet Kurşun, Ali Ulvi Temel'in İshak Yetiş vs.

Derginin ikinci döneminin başlarında öykücü olarak Yaşar Kaplan (Ağustos 1976- Şubat 1978), Ali Ulvi Temel (Ekim 1976), İbrahim Gafarlı (1977), Fuat Altınsoy (Temmuz 1977) vardı. Yaşar Kaplan 1978'de dergiden koptu. Kasım 1978'de sizin ilk öykünüz yayımlandı. Mayıs 1981'de de Hüseyin Su'nun ilk öyküsü yayımlandı. Yine de öykücüler, şairlerden azdı. Dolayısıyla Eyüp Önder olarak öykü de yazmaya başladım. Belirttiğin gibi, ilk öyküm "Mazı Oyunu" Ekim 1977'de yayımlandı ve Mart 1982'ye kadar beş yıl kurgusuyla, yer-zaman-kişi unsurlarıyla öyküler yazmaya çabaladım. 1982 Mart'ından itibaren "Lirik Çingilar" genel başlığı altında, belki de durum öyküsüne yakın bir tarzda kısa, lirik metinler yazmaya başladım. Dediğiniz gibi, doğrudan bir türe dâhil edilmeyecek "özgün metinler" olarak 1984'ün Temmuz'una kadar sürdü. Daha sonra, *Edep* dergisinde beş yıl boyunca yine "Lirik Çingilar" başlığı altında yazmayı sürdürdüm.

O dönemin öne çıkan öykücülerini Rasim Özdenören, İsmail Kılıçoğlu, Yaşar Kaplan, İbrahim Gafarlı, Ali Karaçalı, Ali Ulvi Temel, Fuat Altınsoy ve Hüseyin Su.

Edebiyat dergisi dışında, o dönemde benim okuduğum öykücüler: Başta Sait Faik, Sabahattin Ali, Tomris Uyar, Haldun Taner, Tahsin Yücel, Sevim Burak, Tarık Dursun K, Selim İleri, Necati Tosuner, Necati Mert, Mustafa Kutlu, Cihan Aktaş, Ali Haydar Haksal, Ramazan Dikmen, Necip Tosun, Osman Çeviksoy, Etem Baran vs. Yabacılar: Çehov, Kafka, Edgar Allan Poe, Dino Buzzatti vs.

- Saat Yirmi Dörtte Saksafon Dersi'nde yer alan öykülerde iki temel, ana

izleğin öne çıktığını görüyoruz. Birisi, kökeni çocukluk yıllarına dayalı, köy ve kasaba yaşamının merkezde olduğu öyküler: (Akşamın Sonunda, Mazı Oyunu, Bir Somun Daha Arttı, Gece Avı, Savana Sarılı Gitti, Sale Teyze), diğeri ise daha çok kent yaşamının merkezde olduğu öyküler. Kitaba adını veren “Saat Yirmi Dörtte Saksafon Dersi” öyküsü bir anlamda kent yaşamından izlerin merkezde olduğu öykülerin nüvesi ya da toplamı gibi. Bölük pörçük resimler, çizgiler, film kareleri; hayatın sivri uçlarından devşirilmiş sarsıcı, yaralayıcı kesitler. Köyden kente insanımızın değişik görünümler içerisindeki halleri. Dertleri, tasaları, sorunları, çelişkileri, sevdaları... Arif Ay kendi öyküsünü nasıl okuyup değerlendiriyor?

- Bu söyleşi sayesinde öyküleri yeniden okudum. Kırk beş yılı aşkın bir zaman geçmiş ve inanın, ben çoğunu unutmuşum. Yeniden okurken, benim dışımda Eyüp Önder diye bir yazarın öykü kitabıyla karşılaşmış gibi oldum. (İyi ki okumuşum, bazı tashih hatalarını da görmüş oldum.) Dediğiniz gibi, öykülerin büyük bir kısmı çocukluk yıllarından, yaşanmışlıklardan, genellikle de köy hayatından izler, izlekler taşır. Gerçi, çocukluğumun bir bölümü ilkökul dördüncü sınıftan itibaren Ankara’da Balgat’ta geçti. O yıllarda (60’lı yıllar) Balgat, Ankara’nın bir köyü idi. Burada da bir bakıma köy yaşantısı hakimdi. Dolayısıyla, kimi öykülerde köy ve kent yaşamı iç içe yer alır. Öykülerde genellikle dar gelirli, geçim sıkıntısı çeken, düzenin dışladığı, dışlandıklarının da aslında farkında olmayan, kendi küçük dünyalarına hapsolmuş insanlar konu edinilir. Onları bu hapislikten kurtarmaya çabalayan bir öykü anlatıcısı gezinir durur her öyküde. Bu son okumada şunu gördüm öykülerde. Son derece doğal bir dil kullanılıyor. Bu dil, öyküye bir tabiiyet, bir yaşanmışlık, canlılık ve sıcaklık katıyor. Bu da okurla öykü arasında bir ünsiyet oluşmasına kapı açıyor. Yazarın şair olması hasebiyle, sözcük tasarrufuna azami ölçüde özen gösteriliyor. Uzun uzun anlatmak yerine, çarpıcı ayrıntılarla okurun hayal gücü devreye sokuluyor. Gerçekten, “ lirik” kavramını hak edecek denli, duygunun öne çıktığı öyküler...

- *Öyküleriniz bildiğimiz, alışageldiğimiz başka öykülere benzemiyor. Özgün metinler. Bazen şiir, bazen deneme, bazen öykü okur gibiyiz. Bu küçücük metinlerin çoğunda öykü lirik çağrışımlarla ilerliyor. Yer yer sisli, parçalı, imgeye dayalı bu anlatım okuyucuda şiir mi okuyorum duygusu uyandırıyor. Şair olmanızdan mı, öykü şiir akrabalığından mı?*

- İkisi de var. Öncelikle, şairliğimin etkisi büyük tabii. Deneme de yazsam, öykü de yazsam, şairce bakıştan kendimi soyutlamam imkânsız.

Öykü-şiir akrabalığı olsa da aslında şiirin ayrı bir tür olarak kendine özgü bir kurgusu, dili var, öykünün de kendine özgü bir kurgusu ve anlatımı var. Ben bu iki türün sınırlarını aştığımı fark edince, doğrudan öykü demek yerine “Lirik Çingılar” demeyi daha uygun buldum.

Şiir başat bir tür olduğu için şairlerin yazdığı öykülerde şiir dili hep ön plandadır. Necip Fazıl'ın öykülerinde, Sezai Karakoç'un öykülerinde, Cahit Zarifoğlu'nun öykülerinde olduğu gibi...

- *Öykülerinizi günlük dilin içinden yazıyorsunuz. Karşınızdaki biriyle söyleşir gibi sade, yalın. Gerçeklik ve yaşanmışlık duygusu veriyor okuyucuya. Kurgu ve gerçekliğin kesişme noktalarını nasıl örtüştürüyorsunuz?*

- Kurgu ve gerçekliğin kesişme noktalarını örtüştüren şey, yazarın yaşanmışlıkla doğrudan kurduğu irtibattır. İstisnasız tüm öykülerimin çıkış noktası, hayatın günlük akışı içinde beni etkileyen bir duruma, bir olaya, ya da bir olguya dayanmasıdır. Bir gözlemi, bir durumu öyküleştiren kullandığınız dil önemli. Hem imgesel bir dil kullanacaksınız hem de o imge okurun belleğinde karşılık bulacak. İşin en zor yanı burası. Öyküde o gerçeklik duygusunu sağlamak için uzun uzun anlatmaya, süslü cümleler kurmaya gerek yok. Yakaladığınız ayrıntıyı dile dönüştürmenizdeki becerinizdir öyküye inandırıcılık kazandıracak olan.

- *Bir de neredeyse bütün öykülerde öne çıkan bilinçli bir özne var. Sorgulayıcı, yorumlayıcı, kıssadaki hisseyi belirginleştiren bir alt dil. Buradan baktığınızda öyküde iletinin var olma biçimi ve sınırları hakkında neler söylersiniz?*

- Hiçbir öyküye şöyle bir mesaj vereyim kaygısıyla başlamadım. Belli bir dünya görüşü olan, vazgeçemeyeceği değerleri olan bir insan olarak bakıyorum hayata ve dünyaya. Bu irdeleyici, eleştirel bir bakıştır. Dolayısıyla hayatın akışındaki mesaj öyküde kendiliğinden yer almış oluyor. Sözgelimi, “Şirketçi Müdür” adlı öyküye bakalım:

Adam bakkaldan rakısını alıyor. Dükkânın duvarında “Haramdan uzak durun.” ya da “İçki kötülüklerin anası.” levhası var. Bakkal Rıza Bey, bu levhaları kendisi asmamış gibi rakı satmaya devam ediyor. Şirketçi Müdür caddeye çıkıyor. Adamın biri haşere ilacı satıyor bağırarak: “Bilumum haşereye, bit, pire, sivrisinek, karasinek, tahtakurusu haşereye...”

Müdür karısına meze hazırlamasını söylüyor. Karısı: “Bugün içmesen olmaz mı, az sonra kandil programı başlayacak.” diye uyarıyor. Televizyon açık ve reklamları veriyor: “Faizde öndeyiz... bu evde ne içilir... bira bu kapağın altında... bikinilerde yaz devrimi... sırdaş hesap... gücümüze güç katan halkımıza minnettarız...”

“Sayın seyirciler, şimdi kandil programının naklen yayınına başlıyoruz.”

Mesaj vermeye gerek var mı? Rakı, bira, faiz, bikini, kandil, bunları bir araya getiren ben değilim. Her gün bir arada bunlar. Yalnız televizyonda değil, fiilen hayatın içinde.

Eğer, şuurlu bir inanan değilseniz, bunların bir arada olduğunu göremezsiniz. Görseniz de rahatsız olmazsınız.

- *Kitapta yer alan öykülerin bir kısmı, kitaba adını veren öykü da dâhil, "Lirik Çingilar" üst başlığı ile yayımlandı. Ben kitabın adının da Lirik Çingilar olacağını düşünürdüm. Hem şiirsel hem de öykülerin genel temasına denk düşen bir başlıktı. Daha sonra da sürdürdünüz sanırım aynı üst başlığı. Yeni kitap var mı, ne zaman, adı Lirik Çingilar mı olacak?*

- Evet, *Edep* dergisinde beş yıl bu başlık altında yazmayı sürdürdüm. Aslında ilk kitabın adı da başta "Lirik Çingilar"dı. Yayıncı bu ad, okurda çağrışım yaptırmaz, öykülerden birinin adını koyalım dedi ve *Saat Yirmi Dörtte Saksafon Dersi* böyle çıktı.

Birkaç öykü daha eklendiğinde yeni bir kitap basıma hazır hâle gelecek. Adı da Lirik Çingilar olacak kuşkusuz.

- *Son yıllarda öyküde bir yükselişin olduğu, öyküye ilginin arttığı söylenip yazılır oldu. Bu görünür ilgi aynı zamanda nicelik ve nitelik sorununu da beraberinde getiriyor. Uzun yıllar çeşitli dergilerin mutfağında ve yönetiminde bulundunuz. Edebiyat, Edebiyat Ortamı, Edep... İyi kötü birçok ürünle muhatap oldunuz. Edebiyatı yakından izleyen biri olarak günümüz öyküsünü nasıl görüyorsunuz?*

- Son yıllarda öyküde bir yükseliş var gerçekten. *Edebiyat Ortamı* dergisini yönetirken şiir yıllığının yanı sıra öykü yıllığı da hazırlıyorduk. Dolayısıyla günümüz öyküsünü yakından takip ettim. Takip etmeyi de sürdürüyorum. Edebiyatımız iyi öykücüler kazandı son yıllarda. Aklıma gelen yeni isimler var şu anda: Hasibe Çerko, Emine Batar, Zeynep Sati Yalçın, Merve Koçak Kurt, Elif Genç, Engin Elman, Murat Gülsoy, Mukadder Gemici, Aykut Ertuğrul, Handan Acar, Emin Gürdamur, Osman Koca, Yıldırım Türk, Recep Kayalı, Yıldız Ramazanoğlu, Sedat Demir, Güray Süngü... İsmi anamadıklarım alınmazlar herhalde.

Günümüz öyküsünün şöyle bir sıkıntısı var. Öyküde omurgayı oluşturan çatışma yok. Hayatla irtibatı yetersiz. Düş dünyasında geziniyor çoğu genç öykücüler. Oysa, çağımız insanı yürek yakıcı acılar ve sorunlar içinde. Bunların öyküye taşınması gerekir diye düşünüyorum. Yanılmış olabilirim.

- *Tür dergiciliğiyle ilgili yaklaşımınızı az çok kestirebiliyorum. Bu düşünce-nizi mahfuz tutarak son olarak Heceöykü'yü sorsam?*

- *Heceöykü'yü* severek okuyorum. Emsallerinden önde olduğunu söyleyebilirim. Diğerlerine göre daha canlı. Söyleşileriyle, kitap tanıtımlarıyla, teorik yazılarıyla dopdolu bir dergi.

Soruda sen de söylüyorsun ya; aslında ben, modern zamanların uzmanlık gayretkeşliğinden kaynaklandığını düşündüğüm şiir dergisi, öykü dergisi gibi ayrımlara sıcak bakmıyorum. Bir edebiyat dergisinde şiir de olmalı, öykü de olmalı, deneme de... Öykücüler şiir okumadan nasıl öykü yazacaklar? Şairler öykü okumadan nasıl şiir yazacaklar? Tuhaf bir durumdayız.

Sloganımı atayım bari: "Edebiyat bir bütündür bölünemez!"

Sema Bayar ile Kuklalar İçin İplerden Sonra Yaşam Üzerine

Konuşan: **Emin Gürdamur**

Öncelikle kitabın göz aydınlığının olsun, diyerek başlayayım. Kitabın adı hayli dikkat çekici. Ben bu ismi niçin seçtiğini sormayacağım çünkü öyküden öyküye gezinen ip ve kukla imgelerinin sende güçlü bir karşılığı olduğu açık. Bu karşılığı bize anlatır mısın? Neden ip, neden kukla?

İnsan cüzi olana mahkûm ve külli olanın idrakinde yaratılmış bir varlık olmakla en büyük imtihanını veriyor. İradesi, bilgisi, yetenekleri büyük bir cevherden parçalar taşırken idraki bu cevherin künhüne vâkıf olmak için debelenip duruyor. Kaos da tam bu noktada başlıyor. Bunu iradeye indirgersek insan “Külli irade”yle de mütemadiyen bir didişme hâlinde. Tam bu noktada kukla ve ip çarpıcı birer imge olarak duruyor karşımda.

Kukla oynatıcısını tanır ama onunla nihai bir ittifak kurmuş değildir. İpler ona hareket bahşederken aynı zamanda onu sınırlandırır, muhafaza ederken kısıtlar, bir yörünge verirken çıkmazlara iter. İnsan, iradesinin ipleri elinde olsun ister, iplerle onulmaz bir mücadeleye girer. Peki, ipleri kendi parmaklarına dolayınca ne yapacak? O ipleri kemirip kendini özgürlüğün kollarına bırakınca ne bulacak? Bu sorunun yeryüzünde yaşayan insanlar sayısınca bir cevabı var. Her bir cevap tek ve biricik, her bir cevap kendine özgü. Belki de bu yüzden kitaba bu adı verirken de bu sorunun ardına düşerken de cevaplarla ilgilenmedim. Ne diyorduk, aslanan soru sormaktır. Öykülerde, ip ve kukla imgelerinin insandaki karşılığına bir ayna tutmaya gayret ettim.

Uzun zamandır öykülerinle, yazılarınla dergilerde görünür hâldeydin. Şimdi ise bir kitap sahibisin. Kitaba sahip olmak nasıl bir duygu? Dergilerde görünür olmakla bunun arasında nasıl bir fark var?

Dergilerde öyküleriniz yayımladığında aslında kendinizi kalabalık bir okurun önüne çıkmış gibi hissetmiyorsunuz. Yine de adınızı bir dergi kapağında görmek eşsiz ve heyecan verici. O metne bir okur olarak bir kez daha bakmak, bir nebze de olsa kendinle karşılaşmak demek. Kitap ise hayatın

boyunca yürüyeceğin, yürümek istediğin o yolun ilk basamağı olarak bütün yükü omuzluyor. İleride adımların sıklaştığında ya da yavaşladığında, başka patikalara saptığında gözlerin hep o çizgide, başladığın yerde olacak. İskeleni oraya diktin, otağını oraya kurdun. Sayfalar boyunca kendinle karşı karşıyasın şimdi. Nelerin etrafında dolanıp durdun, hangi duyguların izini sürdün, şu göğün altında söylenmemiş ne kalmıştı da sen de çıkıp bir şeyler söyledin? Bütün bunlarla yüzleşıyorsun. Belki tek tek öykülerde fark edilmeyen şeyler kitapla birlikte ifşa oluyor bu anlamda. Hangi kelimelerden vazgeçemediğin, hangi imgelerin kapısında sabahladığın, hangi toprağı durmaksızın kazdığın, neyi dert ettiğin kitapla birlikte belirginleşiyor.

Mağduriyetleri öyküleştirmek her zaman risk barındırır. Zaten arabesk, öyküyü ifsat etmek için kapıda hazır bekler. Ama sen özellikle “Onur Belgesi”, “Küstüm Çiçekleri” ve “Tahta Kaşıklar”da ikincil tema olarak mağduriyetleri işledin ve açıkçası arabeske de düşmedin. Mağduriyetleri ısrarla yazmandaki sebep nedir ve dengeyi nasıl muhafaza ediyorsun?

Travma öykülerinde ikincil mağduriyetleri perde önüne çıkarmak belki bu dengenin kilit noktası. İnsanın hikâyesi hiçbir zaman sadece ona ait kalmaz. O hikâyenin içinden geçen öteki, kimi zaman en az hikâyenin kahramanı kadar yaşanan mağduriyetten payına düşeni alır. Belki öykü karakterlerini ikincil mağduriyetler yaşayan kişiler arasından seçerken derinde bir yerde benim de ikincil bir amacım vardı. Biraz önce sorduğun soruda, öyküler bir kapağın altında toplanınca nelerin etrafında dönüp durduğumuzla, hangi toprağı kazdığımızla yüzleştığımızı söylemiştim ya. Tam olarak bu. Fark ettim ki hayatın içinde arka sıralarda kalmış karakterlere söz hakkı tanımak isteyen bir yanımda varmış. Hasta çocukların iniltilerini herkes dinlemiş ama sağlıklı olmayı utanç madalyonu gibi boynuna asan çocukların sesi parçalanarak toprağa karışmış. Ben o toprağı kazmışım bile isteye. Bunu arabeske düşmeden yapabildimse ne mutlu bana. Burada dengeyi kuran yegâne terazi gerçeği kurgu ile bileylemek. Salt gerçek, öyküye yansıtıldığında en büyük kaybı haki-katin kendisi yaşıyor. Olan ya da olması muhtemel olaylar silsilesine, kısacası gidişata sadakat öyküyü zedeliyor. Öyküler ardında daha büyük bir hikâyeyi saklar. Yazarın seçmesi gereken neyi ne kadar kaleme dökceği. Burada biraz cimri davranmak gerekiyor sanırım, yoksa kaçınılmaz olarak arabeske ya da sıradanlığa düşmek mümkün yahut gizemi kaybedebiliriz.

Öykülerinde imgelere yoğun biçimde başvurduğunu görüyoruz. “Cemile”den itibaren son öyküye kadar sürüyor bu. Hatta “Patika” ve “Aynalar Arasında” öykülerinde tam anlamıyla bir sağanakla karşılaşılıyor. Öyküyle imgenin arasında nasıl bir ilişki var sence?

Tanpınar bir denemesinde şöyle der: “...asıl sanat eserinin kendi varlığından başka bir hedefi yoktur. Kendinde başlar kendisinde biter. Bütün asaleti de buradan gelir. Ondan beklenilecek yegâne şey bizde bedii alaka dediğimiz ve hayatımızın maddi tarafıyla, gündelik endişeleriyle münasebettar olmayan saf bir alaka uyandırmasıdır.” Bu tanımın beni bir yandan derinden etkilediğini bir yandan da yapmak istediğim şeye bir dayanak olduğunu itiraf etmeliyim. Benim öyküden anladığım eşinize dostunuza, masa sohbetlerinizde kolaylıkla anlatabileceğiniz hikâyelerin ötesinde, günlük lisanla ifadesi pek de kabil olmayan derin duyumsayıların izini sürmek. İnsanların bir veçhesiyle ortak diğer bir veçhesiyle biricik duygu durumlarını, kederlerini, sevinçlerini, yoksulluklarını yahut yalnızlıklarını yazıya katık etmek. Bütün bunlara cüret ederken içinde yaşadığımız dilde yeni bir dili, özgün bir üslubu mümkün kılmak. Bu noktada kaleminiz doğal olarak imgelerin kapısını çalıyor. Öykülerdeki gizil anlamları faş etme niyetinde değilim fakat “Patika” öyküsünden hareketle söylemek istiyorum. Bir kadının günlük meşgaleler arasında yorulan ruhunu ve bedenini binlerce farklı şekilde anlatmanın yolu vardır, siz bin birinciye ararsınız ve “Ufukta dalgalarla savaşmaktan yorgun bir gemi” ilişir gözünüze. Bu nedenle rahatlıkla öyküyle imgenin kan akrabalığından bahsedebilirim.

Öykülerde bazen gotik bazen büyümlü gerçeklik havası seziyoruz. Ama nedense öyküleri bu tanımlamalara doğrudan yaslayamıyoruz. Sanki Araf’ta bir gerçeklikle karşı karşıyayız. Bu senin bile isteye tercih ettiğin bir gerçeklik aralığı mı yoksa öykü konularının icbar ettiği bir sonuç mu?

İnsan bir öykü yazıp ardından ne yazdığına dışarıdan bir gözle baktığında, ister istemez kuramsal açıdan nereye eklemlediğini, hangi yolda yürüdüğünü, kulaç attığı ırmağın hangi denize döküldüğünü de görmek istiyor. Bizden önce yürünen yollarda hangi ayak izlerinin üzerinden geçtik? Zihnimiz yeni karşılaştığımız her şeyi, ister eşya ister yazı olsun her şeyi, geçmişte var olan şablonlarla ilişkilendirme temayülünde. Yine de bir yanıml bütün bunlar akademinin işi diyor ve araya mesafe koyuyor. Açıkçası bu mesafenin yazarken kalemimi rahatlattığını düşünüyorum. O zaman heyecan da baki. Keşfin peşindeki kovalamaca sürüyor. Evet, belki Araf’ta kalıyorsunuz ama tanımlanamamak bazen yeni bir tanımı da icbar eder.

Öykülerde dikkatimi çeken bir husus da şu: Babalar edilgen, pasif ve yarılyken anneler etken ama bir o kadar da hırçın. Anneler varlıklarıyla da yokluklarıyla da yaralayabiliyor insanı. Bu konuda neler söylemek istersin?

Öyküleri kitaplaştırma sürecinde dikkat ettiğim önemli bir husus, öyküler arasındaki ruh akrabalığıydı. Satır aralarında sezdirmek istediğim bir meselem vardı. Daha önce bahsettiğim gibi sadece kitabın ismi de değil, öykülerin ekserisi bu meseleden neşet etti. İp ve kukla imgeleri bu meselenin etrafında şekillendi. İplerden ve kuklalardan bahsederken, varlıklarıyla da yokluklarıyla da insanı yaralayan, korurken sınırlayan, biçimlendirirken zedeleyen, hayatımızın ilk mürebbiyesi annelerden kaçamazsınız. Bizi hayata hazırlarken onlara karşı hazırlıksız yakalandığımız, kaderlerine eklendiğimiz, yazgılarına ortak olduğumuz, ilk dostumuz, ilk sırdaşımız... Kendimize karşı, iplere karşı bir mücadeleye girerken, bizi yoğuran parmaklar da bu mücadelen nasibine düşeni alıyor. Tabii bu durum ipleri parmaklarına dolayanı da o ipleri kemireni de hırçınlaştırıyor. Bu tercihin belli oranda bilinçli belli oranda da bilinçdışı olduğunu söylemeliyim. Babaların daha edilgen resmedilmesine gelince, öyküde bir şeyi parlatmanın yollarından biri de diğerlerini gölgede bırakmak, pasifleştirmek. Elbette tam tersi de mümkün.

Öyküler daha çok kadın erkek ilişkilerine odaklanıyor. “İstasyon”, “Değirmen Taşı”, “Tahta Kaşıklar”da olduğu gibi bazen eşler arasında bazen baba kız arasında bazen kardeşler arasında ama daima kadın ve erkek arasında cereyan ediyor kurgu. Neden?

Ingeborg Bachmann, “Faşizm, atılan ilk bombalarla başlamaz. Her gazetede üzerine bir şeyler yazılabilecek olan terörle de başlamaz. Faşizm, insanlar arasındaki ilişkilerde başlar, iki insan arasındaki ilişkide...” der. Bu sosyolojik bir tahlil olarak görülse de aslında insana dair çarpıcı bir hakikatle yüzleşmemizi sağlıyor. Ben ve öteki arasında kurulan terazide kefelelerimiz doldururken etiğin sınırlarını zorladığımız anda ilişkileri zedeliyor, faşizme kapı aralıyoruz. Asıl trajedi ise kimi zaman bunu farkında dahi olmadan yapmamız. Kalemi bilhassa ikili ilişkilerin üzerine sürdüğümün farkındayım. Dediğin gibi bu bazen baba kız, bazen kardeşler arasında cereyan ediyor. Benliğimiz için öteki aslında bir sır. Onu anlamak isterken bir yanımız anlayıp da bir köşeye kaldırmamız; tanımlayarak, bütün gizemlerini çözerek basitleştirmenin derdinde. Benlik, kendi iplerini kemirirken ötekinin iplerine göz dikeyor. Yönetmek, yönlendirmek istiyor. Kendi yörüngesinde sıkışmış bir hâlde debelenirken bir başkasına yörünge vermeye cüret ediyor. Bu da en çok kadın erkek ilişkilerinde makes buluyor. “Zincirleri elinde tutanla bileklerinde taşıyan eşit şekilde yoruluyor.”

Havada feminist bir koku mu var, bana mı öyle geliyor?

O kadar belli oluyor mu, hâlbuki bunu kolaylıkla inkâr edebilirim. Fakat okurun hissettiği, anladığı, hatta yanlış anladığı her şey yazar bunu kastetmemiş olsa dahi kaçınılmaz olarak doğrudur. Kadın erkek ilişkilerine odakla-

nınca bir şeylerin paçanızı çekiştirdiğini, kimi karakterlerle daha çok göz göze geldiğinizi fark ediyorsunuz. Öykü kişilerini arabeske düşmeden, klişelere boğulmadan, yaygara koparmadan daha serinkanlı bir mevziden resmetmeye niyetleniyorsunuz. Bu yüzden aslında kalıpların, tabuların, ön yargıların çeşitli “izm”lerin sardığı insanlara bütün bunların ötesinden bakmaya çalışıyorsunuz. Üstelik sadece kadınlara değil erkeklere de. Özgürleşmek adına yeknesaklığın, can sıkıntısının içine düşen bir erkeği de, ihtimalleri nazlı bir kadının ince topuklarının altında çiğnenmiş bir âşığı da, terk ederken terk edilmişliğiyle baş başa kalan bir babayı da anlatmak istiyorsunuz.

Bu konuya paralel olarak sormak istediğim bir diğer soru daha var. Bir kadın olarak kadın karakterleri öyküleştirmen, anlatıcı dili onların içinden konuşturman gayet normal. Ama sen “Muzaffer” ve “Bu Bir Yaradır”da erkek karakterleri anlatmaya hem de epeyce içeriden anlatmaya yeltendin. Başardığını düşünüyor musun?

Bu konuda off the record konuştuğumuz günleri yâd ederek cevaplamak isterim sorunu. Evet, yeltendiğim şeyin ne olduğunun farkındayım, zorluklarını da bilerek üstelik. Fakat öteki üzerinde yeterince kafa yorduğunuzda, yaptığınız kazıya ısrarla devam ettiğinizde, kadın ya da erkek, genç ya da yaşlı, kazmanız gün gelecek aynı cevhere ulaşacak, aynı özü yoklayacaktır. Tabii bu soruyla muhatap olduğumda şunu da düşünmeden edemiyorum, bir roman yazarına bu tarz bir soru yöneltilebilir miydi? Öykücüler daha fazla sıkıştırıyoruz bu tür konularda. Bu biraz da öykünün debisinin romandan çok daha yüksek olmasıyla ilgili sanırım. Burada şu hakikati de göz ardı etmemek gerek, insana dair bir duyumsayışın izini yine bir başka insanın üzerinden sürer, bir karakteri bir başka karakterin içinden tartarsınız. Bir çocuğun gözünden ninesinin yılan gibi kıvrılan ellerini anlatmanız kadar doğaldır, Muzaffer’in gözünden gökteki yıldızlara bakmak. Öykü kişilerinde erkekleri ön plana çıkardığımda amaç sadece erkek karakter yazma konusunda kendimi denemek, başarılı olup olmayacağımı görmek değildi. Asıl amaç ilişkiler ağına terazinin diğer kefesinden de bakabilmektir. Hatta kimi zaman aslında bir kadını yazmak istediğimde ona odaklanan bir erkeğin bakışlarına, içinde çırpınıp duran denizlere ihtiyaç duyduğumu gördüm. “Bu Bir Yaradır” öyküsü böyle bir arayıştan neşet etti. Felsefe ve psikoloji okumalarımın da bana kolaylık sağladığı kanaatindeyim. Başardığını düşünüyor musun, soruna gelince... Bunun nihai kararını okur verecek.

Ölüm fikriyle aran nasıl? Öykülerde neden bu kadar çok ölümden söz ediyorsun?

Ölümlü olmanın kederini her gün yaşadığımı itiraf etmeliyim. Ölüm varken insan neden başka kederlere ihtiyaç duyar ki? Hastalıklara, savaşlara, adaletsizliklere... İnsanlığın en büyük hüsranıdır ölüm, bir gün her şeyin

biteceğini bilmek, en mutlu anlarda baş veren habis bir ur gibidir. O bitimsiz boşluk hissinin, hiçlik duygusunun damarlarımda gezindiğini hissedirim. Ölüm, masada ne var ne yoksa silip süpüren obur bir misafir gibidir. Bütün planları, hazırlıkları yokluğun çıkırıklarında öğütür. Fakat insan, insanın o bütün zıtlıkları birbiri ardına ipe dizen kaotik zihni yok mu? Ölüm karşısında tırnaklarını çıkarır, dişlerini sivriltilir. Ölümün yüzünü tırmalar ve ondan sonu gelmez bir yaşamak tutkusu devşirir. En mutlu anları gölgeleyen o ölüm hissinden, en meyus anlardan söküp aldığı yaşam sevinciyle intikamını alır. Siz de kalemi elinize aldığınızda bu bitimsiz didişmenin içinde kelimelere sığırırsınız. Ölümü öykülerinize katık ederken aslında ondan rol çalmaya, onu tırnaklamaya, orasını burasını dişlemeye yeltenirsiniz. Hem zaten bütün hikâyeler yeteri kadar anlatıldığında ölüme varmaz mı?

Son cümle çok iyiydi. Peki, öykülerin okura tepeden tırnağa bir yüzleşme teklif ediyor. Yazarı, kahramanları, okuyucuyu da içine alan; yer yer tehlikeli sularda gezinen bir yüzleşme. Bütün o öykülerden sonra insana dair umudu nereden devşiriyorsun?

Aslında bu sorunun cevabı bir önceki soruda yönelttiğin ölüm olgusunun bendeki yansımalarıyla ilintili. Nasıl ki ölümden hayatı devşiriyorsak aslında insanlık olarak bu tür zıtlıklardan besleniyoruz. Halil Cibran “Zaad Sahası”nda kısacık bir hikâyede hakikatin zıtlıklar karşısındaki konumunu veciz bir şekilde özetler. Bir gezgin gezdiği köylerden birinde bir alanı işaret eder, köylülere ora hakkında sorular sorar, aynı soruya üç farklı cevap alır. Sonra bir bilge ile karşılaşır ve yaşadığı tecrübeyi aktarır. Bilge aldığı üç cevap da doğrudur fakat pek azımız birbiri ile çelişkili gibi görünen doğruları uç uca ekleyip hakikati bulabiliriz der. Biz her soruda, her hikâyede, her cevapta aslında bir yüzleşme anına şahit oluyoruz. Ama sadece o ana odaklanırsak kaos kapımızda bekliyor. Cevapları, zıtlıkları, soruları birbirine geçirip bir bütünün parçaları gibi hepsini uzlaşı içinde kabul ettiğimizde hakikate ulaşma yolunda bir adım atmış oluyoruz. Sanırım umudumu devşirdiğim yer tam olarak burası.

Nelerden ilham alıyorsun? Bir öykünün zihninde belirlediği o ilk ilham anından kitaba girdiği nihai ana kadar neler yaşanıyor? Bu soruya şu soruyu da iliş-tirmek istiyorum: Yazarken yılgınlığa düştüğün, tıkanıdığın zaman bunu aşmak için ne yapıyorsun?

Benim için sanata ilham veren yegâne şey yine sanatın kendisi. Filmler, tablolar, müzik ve elbette kitaplar. “Söz sihirdir”i mümkün kılan şairler. Beni besleyen şeylerin başında kitaplar geliyor. Elbette bir de yaşadığımız hayat var; gözlemlerimiz, tecrübelerimiz, duyumsayışlarımız. Bütün bunlar heybemizde birikiyor. Yazmak, bir çeşit sağaltmaya dönüşüyor. Kimi öyküler ne kadar çalışsam da eksiklerini, gediklerini gözüme sokar. Kendimi o an-

larda bir terziye benzetirim. Her defasında yeniden ölçü alırım, yakasına bir fiyonk kondururum, beğenmem vatıklarını çıkartırım... Kimi zaman kumaşın dokusu uymaz, en baştan başlarım. Keşke bir çırpıda okuduğumuz o öyküleri bir çırpıda yazabilmiş olsaydık. Ama sanırım okura o hissi veren de bizim o bitimsiz uğraşlarımız. Dikiş yerlerini özenle saklamamız. Yılgınlık, olmamışlık hissi ise peşimi bırakmıyor. Kelimelerden yine kelimelere kaçıyorum diyebilirim. Hafız'dan birkaç beyit okuyorum, hatta çoğu zaman -Farsça bilmediğim hâlde- orijinal dilinden dinliyorum. Oradaki ses uyumuna kapılıp gidiyorum. *Uyuyan Adam*'ı bilmem kaçınıcı defa yeniden okuyorum. *Bir Adam Yaratmak*'ın o son sahnesini defalarca okuyorum. Mitat Enç'in, Tanpınar'ın, Refik Halit'in kapısını çalıyorum. Bana Türkçenin eşsiz lezzetlerini sunuyorlar. Bazen de zih-nimi boşaltmak, berraklaştırmak için olmadık şeylerle ilgileniyorum.

Çok erken bir soru olarak görülebilir. Ama ben doğru zamanın şimdi olduğu kanaatindeyim. İlk kitaptan sonra ne yapacaksın? Kısa öykü? Uzun öykü? Roman? Deneme? Planın nedir?

İlk kitap dosyamı hazırladığımda bir yandan yeni öyküler kaleme almaya devam ediyordum. O öyküleri dosyama eklemedim zira onlar kendi yerini çoktan hazırlamışlardı. Böylece sorunun cevabını vermiş olayım. Yine de eklemek istediğim bazı hususlar var. Öyküyü edebî formların içinde benim için oldukça kıymetli bir kavşakta gördüğümü söylemek isterim. An gelir denemenin zengin havzasında kulaç atar, an gelir şiirselliğin sınırlarını zorlayarak şiirden rol çalarız. Bununla birlikte yol bizi nereye götürür, hangi patikalara göz dikeriz bilinmez. Sanırım aslolan deneme olsun, roman olsun, Tanpınar'a nazireyle diyelim, asaleti kendinden menkul eserler ortaya koyabilmekte. Şu an için öyküden vazgeçmeye niyetim yok ama bir itirafta bulunayım; uzak bir gelecekte çocuklar için de yazmayı çok istiyorum.

Son olarak her yazarda merak ettiğim bir şeyi sormak istiyorum. Şu sıralar ne okuyorsun, masanda neler var?

Masası karışık okurlardanım. Bir kere sürekli elimin altında olsun dediğim kitaplar var. Defalarca okumama rağmen vazgeçemediklerim. Herhangi bir sayfasını açıp gözüme çarpan ilk satırdan başlayarak içinde dolaştığım kitaplar. *Huzursuzluğun Kitabı*, *Uyuyan Adam*, *Mahur Beste*, *Suskunlar* ilk aklıma gelenler. *Kötülük Çiçekleri* de öyle... *Hafız Divanı* sonra... Bir de yeni başladığım ilk kez karşılaştığım kitaplar var. Birkaç kitabı bir arada okuyorum çoğu zaman. Öykü olarak en son *Evler*, *Cinler*, *Perdeler*'i okudum. Hemen öncesinde de *Günler Aylar Yıllar*'dan etkilendiğimi söylemeliyim. Yeni yılla birlikte *Hece*'den güzel bir seçki kazandı kütüphanem. Her gün şöyle sayfalarını çevirip bir Kır-gız, bir Özbek, bir Kazak öyküsüne dalıyorum. *Zorba*'ya yeniden başladım ama sesli kitap uygulamalarından dinliyorum. Bir de elimin altında Linda Nochlin'in *Kadınlar, Sanat ve İktidar* kitabı var.

SALGIN YILINDA ÖYKÜ: 2020'YE BAKIŞ

ABDULLAH HARMANCI

2020'de Türk Öyküsü

Türkiye’de, bir sene içerisinde öykü türünde yapılmış faaliyetleri değerlendirmek sanıldığı kadar kolay değil. Bunun birinci sebebi, ülkemizdeki yayın faaliyetlerinin bir kişi tarafından takip edilemeyecek kadar çoğalmış olmasıdır. Kitap ve dergi yayınlamak çok kolay hale geldi. Bu da izleyici kitlenin işini zorlaştırdı. İkinci sebebe gelince, her sene öykü türünde diğer senelerdekenden farklı bir yönelim olmuyor. Haliyle. Böyle olunca yeni bir şey söylemek zorlaşıyor. Mevcut üç öykü dergisinin yanına dördüncüsünün, *Olağan Hikâye*’nin eklenmiş olmasını not etmek kadar kolay değil, öyküde ortaya çıkan yeni damarları, yönelimleri belirlemek... Gene de, bu seneye ilişkin öykü kitapları hakkında bazı notlarımı iletmeden önce, son senelerin öyküdeki genel yönelimlerine ilişkin birkaç cümle kurmak isterim.

Postmodern estetiğin, günümüz öyküsünde bir şekilde kendini belli ettiğini söylemek gerekir. Bir şekilde, derken, çok detay bir anlatım tekniği de olabilir bu, çok baskın bir dünya algısının metne yedirilmesi şeklinde de olabilir. Ama postmodern anlatım biçimleri “vaktin oğlu” olan yazarları belli oranda etkiliyor. Buna bağlı olarak fantastik, büyülü gerçekçilik de sıkça başvuru- lan teknikler arasında. Mültecilik meselesi, özellikle Suriye üzerinden yoğun biçimde işleniyor. Suriye’nin komşumuz olması bu durumu tetikliyor. Halbu- ki mültecilik meselesi çok geniş bir coğrafyayı kapsıyor. Bu ülkede yaşayan öykücülerin bu konuya Suriye üzerinden girmeleri anlamlı. Sosyal medya, öykülerin ruhuna sinmiş durumda. Artık edebiyatın evrensel konuları sosyal medya örneğinden hareketle yazılıyor. Gösterişçilik, dünyaya tamah etmek gibi temalar sosyal medyayı kendine çok verimli bir araç olarak görüyor. Terör, özellikle PKK ve FETÖ üzerinden örneklenmeye devam ediyor. Ve belki de bir antolojide toplanmayı hak edecek kadar nitel ve nicel açıdan yetkin terör öyküleri yazılmaya devam ediyor. Konformizm eleştirisi, insanların güzel, rahat, dertsiz, ilkesiz bir hayatı benimsemeleri gibi konular da öykücülerimizin meseleleri arasında. Daha önce de yazmıştım. Türk öyküsü son dönemlerde

çok fazla entelektüelleşti. Yani kahramanlarını okumuş, yazmış, dünyaya bir felsefenin içinden bakan insanlar arasından seçti. Son senelerde bunun tersine bir eğilim var. Halktan insanların kaleme getirildiği görülüyor.

Burada sorulması gereken bir soru da pandeminin 2020 öyküsüne nasıl yansıdığı sorusudur. Tahminim, bu konunun 2021 öyküsünde/kitaplarda yoğun olarak görüleceğidir. Çünkü şimdiden dergilerde, pandeminin sonuçlarını okumaya başladık.

Şimdi, bu sene çıkmış bazı kitaplar hakkında notlarımı iletmek istiyorum:

1. Güray Süngü'nün *Sayıklar Bir Dilde'si* (Ketebe) hakkında şunları düşünmüş ve yazmıştım: “*Sayıklar Bir Dilde*, Güray Süngü öykücülüğünün geldiği noktayı gösterir. Beş kitaplık öykücülük serüveninde, yazarın nihilizm, bunalım, iç sıkıntısı gibi anahtar kelimelerle ifade edilebilecek bir anlatma alanından toplumsal yaralarımızın dile getirilmesine denk gelecek bir anlatma alanına geçmiş olmasıdır. Kendi estetiğini zedelemeyen, travmatik veya patolojik alanı terk etmeden, ülke insanının yaralarına veya mülteci hikâyelerine yönelir. Buna yazarın ikinci dönemi demek mümkündür. İlk dönemden farkı daha somut, daha belirgin, daha güncel konulara yönelmiş olmasıdır. Bu, zaten var olan toplumsallığın somutlaşması şeklinde ifade edebileceğim yeni dönem, yazarın dördüncü kitabı *Vicdan Sızlar*’da doruğa ulaşmıştı. *Sayıklar Bir Dilde*’de yazarın ikinci dönem özellikleri devam ediyor. Ancak yukarıda anlatmaya çalıştığım “measure”ye yaklaşmasından dolayı, dilin ve toplumsalı ele alışı biçiminin daha nahif bir hal aldığını belirtebiliriz.”

2. Hüseyin Su’nun *Kırklar Cemi* (Şule) isimli yeni öykü kitabı, geçmiş zamanın izinde yolculuğa çıkartır bizi. Tasavvufun Türk toplumundaki sonuçlarını, tezahürlerini örnekler. Hem içeriği hem de uzun öykü formundan yararlanmış olmasıyla, bence, Hüseyin Su estetiğinin kendisini yeni oluşumlara, yönelimlere zorladığını gösteren bir örnektir *Kırklar Cemi*.

3. Safiye Gölbaşı’nın ikinci öykü kitabı *Seyircisiz* (Hece), yazarının edebiyata verdiği emeğin meyvelerini derlemeye başladığını gösteriyor. Dosyada yer alan “Haraplık Sarayı” öyküsü, kitabı saran birçok temayı ihtiva ediyor. Yitirmek, iletişim kuramamak, aynı alanı paylaşmak ama insanlardan manen uzakta kalmak gibi ifadelerle anlatabileceğimiz izlekler, bu ilginç öykünün alt metnini oluştururken aslında dosyadaki birçok metni yansıtır.

4. Zeynep Emirdağ’ın Şule Yayınları’ndan çıkan *Büyükler İçin Oyuncaklar* adlı öykü kitabı “oyuncak”lara/eşyalara gerçekçi veya mecazi anlamlar yüklenerek hazırlanmış. Hepsisi aynı uzunlukta otuz öyküde otuz oyuncak-eşya anlatılıyor. Ve her öykü için Ayşe Ural bir çizim hazırlamış. Yazarı, öykünün kahramanlarını veya çeşitli motiflerini egzotik bir düşünceyle belirlemiş. Örnekler genellikle başka ülkelerden, başka coğrafyalardan. Öykülerde zaman

zaman olay aktarımı yerine belgesel-vari bir üslupla bilgi verildiği oluyor. Kitabın estetik seviyesini yükselten bölümler ise oyuncakların, eşyaların, birdenbire bilindik anlam alanlarının dışına çıkartıldıkları sahneler... Bazen oyuncak-eşya, gerçekçi bir anlatımla betimlenirken, birden anlamını ve kavramını metaforik kılacak bir değişime uğruyor ve kendine yüklenen anlamı derinleştiriyor. Gerçekle fantastik arasında gidip gelen bu tür salınımlar öykülere derinlikli bir katman kazandırıyor. Çoğu öyküde şaşırtıcı bir finalin, sürprizin tercih edilmesi de metnin okuruna verdiği hazı artırıyor.

5. Mehmet Kahraman'ın dördüncü öykü kitabı *Aldatma Ustası'nın* (Hece) iki ana kanal tarafından domine edildiğini söylemek mümkün. Bunlardan ilki "orta yaşlılık" diye ifade edebileceğimiz bir ruh halinin verimleri. "Tanrı'nın Eli" öyküsü bahsettiğim orta yaşlılığın doğurduğu ilginç sonuçlara örnek olabilir. Yaşadığı hayatın kendisini bir köşeye sıkıştırdığını düşünen elli yaşındaki anlatıcı, kendine bir çıkış arar. Modern hayatın bir hapishane olduğunu söyleyen Foucault'yu doğrularcasına, ruhunun bu hayat içerisinde sıkıştığını hissetmektedir. Çevresindeki insanların haklı veya haksız sebeplerle anlatıcıya karşı çıkışları onu patolojik bir çizgiye çeker. Gene bu öykü dosyasını belirleyen kanallardan diğeri de hemen bütün Mehmet Kahraman öykülerinde görgeldiğimiz muhafazakârlığın tezahürleridir. Yazarın bu muhafazakârlık halini sorgulayan veya bu çemberin dışına çıkmaya çalışan metinleri onu gene de muhafazakâr alanın dışına taşımaz. Ne yazarsa yazsın, yazdıklarını öykü türünün genel çerçevesini zedeledikten inşa eder.

6. Usta yazar Necati Mert altıncı öykü kitabını 2020'de yayımladı: *Fincan Fincanla* (Şule). Kitabı bir bakıma "flaneur" bakışıyla da açıklamak mümkün. Özellikle Adapazarı şehrinde dolaşan, çevresine ilişkin son derece dikkatli belirlemeleri olan, feleğin çemberinden geçmiş bir anlatıcı... Yalnızlık ve hasret çekiyor. Bu arada çevresindeki tiplerini portreliyor. Bence Mert'in ustalığında en çok ön plana çıkan özelliklerinden biri bu portreleme mahareti. Özellikle yaşlı insanlara ilişkin birkaç fırça darbesiyle resmettiği bu portreler, sokaktan kitaba düşmüş kadar gerçekçi ve güzel. Ama bütün olağanlığın ve sıradanlığın akışı içerisinde, birden karşımıza bir sıradışılık çıkartıyor.

7. Mustafa Başpınar'ın yeni öykülerini içeren *Eksile Eksile* (İz) derininde barındırdığı muhalif, eleştirel izleğiyle dikkat çekiyor. Toplumsal, bazen politik, bazen bireysel konuların ele alındığı kitapta özellikle toplumsal veya siyasi içerikli öykülerin "devlet karşısında toplum"u ya da bireyi, insanın çaresiz bırakılışını işlediği söylenebilir. 1990'lardan anımsadığımız terör örgütünün etki alanını azaltmak amacıyla devlet eliyle yakılan köyler kitabın ele aldığı konulardan biri.

8. 2020 yılının en iyi öykü kitaplarından birisi Engin Elman'ın *Afrika'nın*

Yapayalnız Lalesi (Hece). Elman'ın öykü üretme alanlarından biri içinden çıktığı coğrafya ve buna paralel olarak çocukluğu. “Bakır Çaydanlık” öyküsünde yaratılan yaşlı kadın portresi kitabı tek başına kurtaracak denli başarılı. Anadolu'nun, özellikle de Doğu Anadolu'nun kültürünü, folklorunu, kaderini, tarih ve coğrafyasını âdeta temsil eden Zarife Nine, aynı zamanda yazarın dünyada olup bitenlere ilişkin örtük bir dille de olsa politik eleştiriler yöneltişinin bir örneği. Kitaba adını veren öyküde ise bu politik hicivci tavır kendi ülkesinin yakın dönem politikalarına yönelir. Anadolu insanını ve kültürünü yakından tanıyan yazar bunu yazarlığı için bir avantaja dönüştürür.

9. Mehmet Şeker'in *Geçti Dost Kervanı*'nın (İz) sayfalarından buram buram Türk insanı tütüyor. Türkülerimiz tütüyor. İyimserlik, sevinç, bilgelik, yerlilik... sayfaları sarıp sarmalıyor. Ancak bütün bunlar olup biterken, yazarın; dünyanın ve hayatın sorunlarından habersiz olduğunu, safderun bir iyimserlik oyununa kendisini kaptırdığını sanmayın. Olup bitenleri bilen ama en derinde her şeyin biteceğini ve bunlar için kaygılanmaya değmeyeceğini düşünen bir ben'in ağırbaşlı, mütebessim çehresi sayfaların fonunu kuşatıyor.

10. İbrahim Halil Çelik'in *Korkunç Beyaz* (İz) adlı öykü kitabını yayınlanmadan önce okumuş ve şunları notlamıştım: “Yazarın kıvrak, kısa, hızlı, kuşatıcı bir üslubu var. Birkaç fırça darbesiyle karşımıza hüznü, çarpıcı bir portre çıkartmasını biliyor. İlk cümleden son cümleye kadar bizi metnin harareti içinde tutuyor. Söz iktisadını önemsiyor. Ayrıca muhafazakâr edebiyatın girmekte zorlandığı riskli alanlara doğru açıyor kalemینی.”

11. Akif Hasan Kaya tarafından hazırlanan öykü antolojisi *Çizgi ve Yazgı* (İz) oldukça ilginç bir eser. Yirmi öykücü Hasan Aycın'ın farklı çizgileri için öyküler yazmışlar. Çizgileri düşünerek öyküleri okumak farklı bir deneyim. Acaba Hasan Aycın, bu öyküleri okuyup da çağrışımlarını çizgiye çekseydi nasıl bir sonuç alınırdı? Okur, bu çizgilerle öyküler arasındaki bağlantıları nasıl kuracak? Deneysele açılan taraflarıyla ilginç bir öykü antolojisi *Çizgi ve Yazgı*.

2020'de çıkan şu kitapları ise ya okuyamadım ya da okudum ama yazacak kadar zaman ve enerjiye sahip olamadım:

Ahmet Örs, *Ferhat'ın Şemsiyeleri*, (Tasfiye); Ahmet Örs, *Kar Kesilen*, (Tasfiye); Ahmet Örs, *Kiralık Meydan*, (Tasfiye); Ahmet Örs, *Yüzümüzü Ağartan*, (Tasfiye); Ahmet Sarı, *Annemi Bir Uğultuya Yasladılar*, (Hece); Ali Necip Erdoğan, *Diğer Şeyler* (Hece); Cemal Şakar, *Utanç*, (Ketebe); Emine Altınkaynak, *Kendine Dolanan Sarmaşık*, (Dergâh); Gülşen Funda, *Felgu*, (Ketebe); Hasibe Çerko, *Kristal Kentler*, (Hece); Kürşat Çelik, *Kara Hikâye*, (Ketebe); Mahmut Sami Yıldız, *Yankı Ustası*, (Ketebe); Mukadder Gemici, *Hatırlı Yara*, (Dergâh); Murat K. Murat, *Bir Zamanlar Dünyada*, (Ketebe); Mustafa Uçurum, *Uçurumda Bir Gömü*, (Şule); Neslihan Önderoğlu, *Yakınlık Korkusu* (Can); Ömer Çelik, *Ferhat Notları*, (Ketebe); Özlem Karapınar, *Aynadaki Kadınlar* (Pruva); Recep Kayalı, *Kamburuma Üç Sebep* (Bilge); Sema Bayar, *Kuklalar İçin İplerden Sonra Yaşam*, (Hece); Sıddık Yurtsever, *Benden Başka Herkes*, (İz); Yunus Emre Özsaray, *Noksanlar*, (İz)

ERTAN ÖRGEN

Öykü Hasılası

Belli bir mazeret perdesinden bu yazıyı kaleme aldığımı belirterek başlamak istiyorum. Sebebi bu yıla ait okuduğum öykü kitaplarından söz ederken önceki yazdığım problem ve tema eşlikli yazılardan farklı olacağı içindir. Bir de tüm kitaplar üzerine değil de okuduklarım dolayısıyla yazdığım için adının anılmasını hak eden yazar ve metinlerden özür dilemem gerek.

Bende bu yılın metinleri iki duygu hâlinin öne çıkarıldığı kanaatini oluşturdu. İlki, iç parçalanma ve dünyayı kendi belirlediği metaforlar düzeyinden anlatma diyebileceklerimdir. Bunun altını deşince internet çağı ve bilgilenmenin, onu dönüştürmenin sonuçlarının çıkacağı görülüyor. Burada içe dönüşü sağlayan tavır, dışarıdaki hayata yabancılaşma ve insanı metne dönüşmüş psikolojiye sığdırma algısıdır. Temasın azlığı ile dilin aşırı sübjektif bir alana kayması, olayı geriye iterek insanı çeşit çeşit fantastiğin, ironinin kalıpları imiş gibi dile getirme sonucunu doğuruyor. İkincisi insanı kendi olağan akışında tanımlayan metinler. Bunlarda hayatın mücadele alanını eziyetli, daralmış, neşeli, hüzünlü atmosferlere boyayarak anlatma tercihi baskınlaşıyor. Tüm ayrımlar eksik ve yanlı kaldığı gibi burada da ikisinin ortasında kalanlar elbette var.

Yılın bende öykü hasılasına bakarak ilerleyebiliriz. Öyküdeki ilk duygu tercihinin ilişkin örnek olarak Mahmut Sami Yıldız'ın *Yankı Ustası*'ndan başlayabiliriz. Dokuz öyküden oluşan bu ilk kitapta, fantastiğin ağırlığı belirgindir ve öykülerdeki mesaj bu sebeple yer yer geriye çekilmektedir. Örneğin "Cadu Üstadı Yeşil'in Unutulmuş Hikayesi"ndeki anlatım böyledir. Onun öykülerinin kaynakları arasında kendisinin ele verdiği üzere Kur'an, masal kalıpları, Canetti, İhsan Oktay Anar vardır. Teknik olarak ise baskın biçimde fantastik, tedirginlik formuna yaklaşan olay parçaları, yine fantastiğe bağlı (sayı, ses, mekân gibi) ezoterik kullanımlar göze çarpmaktadır. "Zamanın Bilmediği"nde çok zengin bir kurgu yatmasına karşın fantastik, okurun metni dağınık görmesine neden oluyor. Oysaki konuyu derinleştiren Kudüs, Nazi sloganı, İsrail-Fi-

listin gibi göndermeler, insani bir acıya zenginliğiyle omuz verebilirdi.

Bir diğer kitap Ömer Çelik'in on beş öyküden oluşan *Ferhat Notları*'dir. Kitap "Sineklerin Tanrısı" öyküsüyle açılıyor. Metin, uzun sayılabilecek öykü tekniği üzerine laf dolaştırmalardan sonra asıl öyküye yöneliyor. Buradaki üslup, kurgu oyunlarına bitişik ironidir. Öykülerde sıklıkla rastlanan üniversite, sınavlar, okul, öğretmen pasajları öykü kişinin kendisini sosyolojik yerleştirmesidir. Bu tercih, bir anlamda sınırı çizmekte ve kurgunun dairesini de belirlemektedir. Postmodern bir kurgu olarak *Ferhat Notları* çok bariz oyunlar içerirken örneğin "*Korkmayın efendim, ısırmaz.* (Bu arada italik olanları karakter aklından geçiriyor.)" alıntısında görüleceği üzere abartılı bir görünüme dönüşüyor. "Karakteristik Özellik"te bu tavır, edebiyat muhafazakârlığına dönük ironi ile yine aynı mesafe problemini hissettiriyor. Kitapta "Gavur İcadı"ndaki şen anlatıcı ve acıklı metin, bir parça yazarın kendi istikameti olduğuna ilişkin bir sonuç gibi. Annenin öfkesi, yoksulluk, terk edilmişlik, lise anıları ve kartpostal gibi geçiş noktaları başarılı bir kurgunun parçalarıdır.

Kürşat Çelik, ilk öykü kitabını yayınladı ve on iki öyküden oluşan *Kara Hikâye*'de, hakikaten karanlık, içe çekilmiş bir dünyadan konuşan zihnin parçalarıyla anlatmaya başladı. Anlatıcı, teknik olarak takip edilecek olayı geriletıyor ve ironiye kısmen göz kırıyor. Bazı işaret fişekleri kabilinden "At Hırsızları", "Tam Üç Kez Sela Okundu" öyküleri dikkate değer niteliktedir. Bence kitabın en iyi öyküsü "Babaların Gelmediği Cumalar"dır. Öğretmen öğrenci arasındaki diyalog ve babanın oğlu terk edişindeki Cuma kurgusu, hayata sokulan içeriğiyle dikkati çekiyor.

Yine bir ilk kitap olarak Murat K. Murat, *Bir Zamanlar Dünyada* ile insani metafiziğin sularında dolaştırmaya niyetli gözüküyor. Metinlerdeki gariban, münzevi, hafız figürler, insanın derinlik veya yoksulluğu sarıcı bir zenginlik içermektedir. "Döner" öyküsü ise gerçekçi ve bir o kadar çağın metni. Kopuk girişler, hatırlayışlar, dönüşler içerisinde anlatılan metin, kendi içeriği ile de bu şekilde bütünleşiyor. Hastane, yetiştirme yurdu, döner kokusu, sigara öykünün kişi ve psikolojileri belirginleştiren kelimeleri. Büyürken sürekli eksilen insanın kendisini nasıl tamamlayacağına ilişkin büyük sırlar bu kelimelerden doğuyor. Aynı derin psikolojiyi "Saçların, Eller ve Derin bir Çukur" metninde de buluruz. Sevilen Hilal'in ölümüne inanamayan bir kolu eksik adamın dönüp dolaşması, kendinden gerçeğe geçememesi, ilaçlar, polislerin duygusuzluğu çok yerli yerinde kurgulanmış kara anlatı parçalarıdır.

"Bir Çift İnci" yerli, tedirgin edici bir fantastik olarak kayda değer bir metin. Muhlis Emmi gibi dindar bir adamın son derece kötü huylu oğlunun ölmesi ve yolları karla kapanmış köyde onun hortlak olarak dolaşmasını ilgi çekici bir kurgu. Abartılı değil. "Kıyamet Seansları ya da United Zombies of

the World”deki fantastik ise karşılık bulmakta zorlandığım bir metin. Buna karşılık “Zamanın Sürekliliği Hakkında Birtakım Sorular ve Cevapları” bilim-kurgu açısından bir alternatif özelliği gösteriyor.

Ali Necip Erdoğan, *Diğer Şeyler*’de iç içe kurgulara girerek bireyin zorlu hayatını fantastiğin izlerinde dolaştırıyor. Şişeye saklanmış duyguların çığlığa dönüşmesi, soyut olduğu kadar her şeyi anlatmanın zorluklarını ima ediyor. Yine fantastik biçimiyle yazar ve iş başvurusu konusundaki “Sinema”, ölüm anına dair “İhtiyar”, anlatıcının oyunbazlığına ilişkin “Okur Yazar” yazarın istikameti olarak gözüküyor. Bu metinler yeniliklerle ilerlerken “Küttahtar Nahiyesi”nde sokak satıcısından alınan kitabın içindeki hikâye ve onun tekrar kurguya dönüşmesi çok bilinen postmodern oyuna göre işliyor.

Başta sözünü ettiğim iki ayrımın ortasında kalan metinlerden sayılabilecek Uğur Nazlıcan’ın *Bir Dükkânı Beklemek* kitabı; bir rüya, geriye çekiliş ama hayata dair emarelerin de hissedildiği bir anlatım olarak tanımlanabilir. İnsan ve mekân ilgileri etrafında yoğun gözlem ve duygulanmaları içeren öykülerde durumlar o kadar baskın ki bazen bir kişi ve olay varlığından uzaklaşmakta, sadece yazarın dikkatleri devreye girmektedir. Taşra kahvelerinin tasvirindeki sıcaklık için anılmaya değer.

Bir hesaplama, kültürel döküm bakımından Mustafa Şahin’in *Gömleği Yalnız* kitabı temsili mahiyette bir öyküyle “Hiçbir Nisan”la kapağını açıyor. Bu metin soyut bir dille eski mesnevilerdeki yol ve aşk temalarına göndermeler içeriyor. Öykülerde teknik olarak ben anlatıcının yoğunluğu ile Oğuz Atay’ın ironiyle geçmiş kültüre, modernleşmenin çarpık taraflarına yönelmesini andıran tarz belirginleşiyor. İlk fark edilen ise “Kapandın” adlı metindir. “Giriş, gelişme, sonuç kurallarına, öğeleri yerli yerince en iyi kompozisyonları ben yazdım. Ne tuhaf. Dünyanın en sabit, en değişmez döngüsü bile değişti şimdi, ne tuhaf. Ben değişmedim. Anlamadım.”, “Hangi Selim?” diyecek olursa da, hedef şaşırtarak ‘Selim-i Salis’ diyecektim. Selim’in ruhu gelip en açık yarama oturdu, taht kurdu.” göndermelerindeki yazı ile hesaplama ve Selim açık bir ilgidir. Kitaba adını veren “Gömleği Yalnız”, Türkiye’deki muhafazakâr kültürün iç hesaplaşmasıdır. “Bir kuvvöz ideolojisi bu sizinki. Geriyor, daraltıyor, bunaltıyor insanı. Renan Müdafaaanamesi’nden bu yana savunmada olmak, Mabeyin odası, berber aynası gibi bir ikiyüzlülük, iki yüz yıl boyunca çökertiyor insanı.”, “kimseyi ululamak istemiyorum.” yargıları politik düzeyde bir yer arayışdır aynı zamanda. Metindeki gerçeklik halktan biri olarak çaycı Vahap tarafından. Metindeki “Bizse dirilişi gözlüyoruz.” cümlesi doğrudan Sezai Karakoç’a bağlanır. Bir çaycının inancının geleceğe dönük olması metni sevimli hâle getiriyor. Burada ister istemez “tahta at”a karşı çıkan kişiler de akla gelmektedir. Bunca iç çatışma, arayış ile ironi arasındaki salınma “Refüj”, “Düzelü”, “Gönül” gibi

birkaç öyküde yerini bildik memur ve taşra simalarına bırakarak hayattan sahnelerle geçiyor.

İkinci sırada yer alan öykü kitapları başlığında ise şu kitaplardan söz edebilirim.

Neslihan Önderoğlu'nun dördüncü kitabı olan *Yakınlık Korkusu*, "kanına uygarlık karışmış biri" üzerinden uzun yalnızlıkları ve yine uzun zaman sonra ortaya çıkıveren eski dost, eş ve akrabaları anlatıyor. Uzun zaman sonra gelenler laytmotifi peş peşe olayları belirlediği için kitabın adı tam yerini bulmuş. Bir de tabiat dışında kalan insanın yapay ve nostalji taraflarına değinmiş bence. Onca börtü böcek sayması ve kişilerin bunu duyarak kendilerini anlatmaları bu anlama yol almaktadır. Bir parça da kültür araştırmaları başlığıyla genişleyen çevreciliği içermiyor değil. Birçok metin seküler hayatın içerisinde kalakalmış, manevi boşluğa ad vermeye çalışan kişilerin dramıdır. Yazarın önceki kitaplarındaki kişilerin benzerleri bu açıdan burada da boy gösteriyor. Bu sarmalın dışına çıkmak isteyen, huzurlu, sakin kişi eksikliği, öykülerde hissedilir derecededir. Çok derin bir konu yakalayan "Hoşça Kal Lili"de, birçok öyküye de zemin olan yalnız mahaller veya yazlık kasabalardaki kederi örtük boşluklar aralanıyor. Müslüman olmayan, yatalak eşinin vefatıyla kimsesiz kalışını anlatan adamın, eşinin Müslüman mezarlığına nasıl gömüleceği üzerine imam efendi ile konuşması acıklı bir sahnedir. Yakınlığın korkusu geçinemeyen karı koca öykülerinde, "Adem'in Yüzü", "Başka Şeylere Dönüşen Şeyler", "Ulla"da anlatılır. Öykülerdeki modern, geleneksel bağlarından kopmuş insanlar, basit planlar, uyuşmayan hayat tercihleri ile sıkışmışlardır. Ancak "Zambaklar" ayrı bir finalle bir çıkış gösterir. Konusu şöyledir: Annesini yılda bir kez babasının mezarına, onun zoruyla getiren oğul, çocuklu bir kadınla evlenip onun oğlunu sahiplenmiştir. Mezarlığa gitmeyi hem arabasına bir şey olacağı için hem de babasını pek sevmediği için gereksiz bulmaktadır. Finalde annesi gidince babanın mezarına gelmesi, çıkarken annesi gibi havuzda yüzünü yıkaması ve bundan huzur duyması eksik olanı gösterir. Seküler hayat ve boşalan zihin karşısında maneviyat tam burada belirir. Bunun dışında dışlanmış hayat kadını ve annesi, akademik başarı ve kaza ile gelen hayat küskünlüğü ile bir kız kardeş, artık kimsenin ziyaretine gelmediği yaşlı kadın, iyi para kazanan ve kazanamayan eski üniversite arkadaşları çok hayatın içinde duran metinlerdir. Ancak çıkışsızlıkları acıklıdır.

Canlı hayatı zor bir tema olan ölüm üzerinden gayet neşeli, güler yüzlü yirmi öyküyle *Ölümü Gör*'de karşılayan Leyla Polat, Önderoğlu'na göre her şeyle barışık insanları anlatır. Yazar, tabii bir dilin daha çok kadın dünyasındaki karşılıklarını iletir. İçinde bulunduğumuz coronadan gassal kültürüne,

gelin-kaynana, intihar, imam-cemaat, mezarlık ve sonrasına dair kültür biçimlerini tam hayatın içinde duran sahnelerle işler. Üstelik ağır mesaj ve hesaplaşma söylemlerine başvurmadan kendi akışında bir mizahla yetinen öyküler, kararlıdır.

Örneğin “Virüs karışımı Kanser”de, diyalogun ve anlatıcının canlı mizah dili nefistir: *“Apartman boşluğunda kediyle oynayan çocuğu görmemizle, ikimiz aynı anda hücum ettik: ‘Lan elleme şuna, başımıza yeni tip bi virüs mirüs çıkartırsın hafazanallah, kurban olayım yetti gayrı.’”*. “Bize Her Yer Ankara”da cenazenin asansörden indirilmesindeki yer yer kara mizah, “Kütüle”de cenaze için herkesi ayaklandıran ancak orada karşılaştıkları nişan töreninde aynı pervasızlığı sürdüren öykü kişisi, kendi uzantılarında sadedir. “Kâbus”ta ölmeye niyetli ancak kendisine ölüm merasimi isteyen yaşlı kadının başındaki komik hâllerden birisi şöyle anlatılır: *“Yan binadaki hoca hanımı getirdik. Sor, en çetrefil kelâmi meseleleri su gibi anlatsın sana, fıkıh zaten ondan sorulur. Lakin Yasin’in ikinci sayfasında takıldı kadıncağız, hatırlarım umuduyla geriden alıyor olmuyor, türlü vecihlerle okuyor imkânsız.”*

Usta kalem Cemal Şakar yeni kitabı *Utanç*’la, benim tespitime göre kurgudaki üçüncü teknik yönelişiyle yolunu sürdürüyor. Kısaca taşraya dönük kurgular yazmakta ve dili kendi arazisinde serbest bırakmaktadır. Bu, tavır açısından geçmiş zamanın kuyusuna aynalar tutması ama aynaların bugün saatinden uzak işlememesi manasına geliyor. Doğrudan bugüne baktığında ise ironinin ve az da olsa fantastiğin penceresi açılıyor. Kitabın etkileyici öykülerinden “Ağustos Böcekleri” imam, Mao, devlet, z kuşağı, ales gibi bir senaryo genişliğine sahip açılımlarıyla Türkiye sosyolojisinin geldiği yeri sorguluyor. Öykünün sonunda halkın uğursuz saydığı açık mezar; imamın, jandarmanın yaşadığı telaş ve belirsizlik mesajı pekiştiriyor. Kırıldaki zorbalığa dönük “Yağmurun Altında”, kahramanın bodrum kattaki evi ve inşaat asansörü tezatlarıyla kayboluşunun simgelendiği “Bu Sabah”, değişmeyen bürokrasiye ve bilgisinin sorgulamasından rahatsız olan halka bakan “Cevşen” öyküleri, kırsala açılan taraflar taşısalar da ilettikleri 12 Eylül, dikey mimari, bilginin acziyeti duraklarıyla rahatsız edicidirler. “Bana Joker Deyin”e dair de birkaç cümle kurayım. Kendi durağan hayatına anlam ararken her şeye aşırı mesaj yüklemek ve Türkiye’nin geçen yılki patates meselesini çözmek amacındaki komplo teorisini kendi ironisinin farkında olmayarak konuşurken gerçeklik kaybının ne olduğunu düşündürür.

Dil tercihi, üslubu ile dikkati çeken Sema Bayar ilk kitabı *Kuklalar İçin İplerden Sonra Yaşam*’da, sadeliğin içine yerleştirdiği şiirle okur karşısına çıkıyor. Öykülerin kurgusu büyük oyunlara yaslanmadan parçalı olay halkalarının zaman geçişleri ile aktarımı şeklindedir. Tüm öykülerin derin bir içlilik

taşıdığını öncelikle söylemem gerek. İlk öyküdeki Cemile'nin, çöp ve insan duyguları üzerinden ortaya çıkan dramı bu içliliğin ne kadar gizlendiğinin de işareti. Saf duyguyu çöp üzerinden anlatmak da başlı başına bir başarı bence. Bir ailenin ölümle sınanışını çocuğun çekmede kalan onur belgesi ile anlatan öykü de aynı yerde durmaktadır. Öykülerin kararan hayatlara odaklanması belki bir parça zamanın ışığından uzak kişilerin seçilmesi ile ilgilidir. Kitaba ismini veren kuklaların görünmeyen yer ve zamanlarına, toplumsal hayatın bir kenara tıktığı duygularına tercüman olan öyküler, hayata buradan buraya bağlanıyor. Yine "İstasyon" kitap ve üç beş eşya içine sıkışmış, sürekli parçalanan hayatlarının imasıdır.

"*Yazgısı, ağacın köklerine ve baykuşun kahverengi sesine sıkı sıkıya bağlı küçük kadınlar.*" cümlesi ile acıyı kanırtmadan gemi, deniz, orman fırtına yol imajlarıyla soyuta yakın çizen "Patika" da incelik ve derinliği ile diğer öykülere göz kırpar. Kendi ölü bedenini toprakla doyuran kişi, Postacı Kemal'in yedi yıl sonra kızına kavuşması, hasta kardeşine bakan küçük kızın Kur'an'la konuşması, Muzaffer'in huysuz karısından ayrılması yazarın orijinal konular yakalaması kadar zengin bir çevre, imaj üzerinden onları hayata bağladığını da gösteren sahnelerle doludur. "Nazlı Bir İhtimal" unutulmuş saflıkta bir aşk öyküsü olarak bekçi Servet'in anne, iş, çay ve muhit üzerinden buruk duygularına "*Zamanı durdurmak, ceplerine yaşanmamış saatler doldurmak istiyordu.*" cümlesiyle bir yer gösterir gibidir.

Hayatı kendi olağanlıkları arasında ve bireyin ilgilerinin genişliğinde ele alan Mehmet Kahraman, *Aldatma Ustası*'nda genelde taşranın masumiyetlerine değiniyor. "Ele Geçirilmiş Bir Gün" uzunca zaman saklı duran korkuyu anlatmanın endişeleri ile sarılmış adamın herkesin gürültüsü arasında bir türlü konuşamamasını anlatıyor. "Hayal Kuramayan Erkekler" taşra gerçekliğine sokulan baba-oğula odaklandığı kadar anne ve değişen zamanı bir iş, kimlik üzerinden sakince işliyor. Belki buradaki çocuğun bir başka deneyimini işleyen "Yardımcı Karakter", acıklı fakat bir parça basit finaliyle sokağın içinde resme giriyor. "Aşkta ve Kumarda" ile "Her İyilik Cezalandırılır" öykülerinde iyi niyetin harcanışına dair dolandırıcılık problemi var. Afrika üzerine ilgi çekici bir kurgu olan "Buradan Bakınca" dünya ve öykü ilgisine, bir sorumluluk penceresinden ses veriyor. Öykülerin finallerindeki kısmi ironi, anlatılanın gerçekliğine ilişkin yazarın gölgesi gibi geldi bana.

Safiye Gölbaşı'nın *Seyircisiz* kitabına ilgimi çeken öykü ile başlayayım. Bu kırsaldan Almanya'ya gelin giden uzun bir hayat hikâyesinin kendi içindeki girdabına kadın ve doğası üzerinden bakan "Gülahter" öyküsüdür. Metin, onun zayıflıktan kilolu hâle geçişine, tabiatının o küçük kızdan fazla uzağa gitmeyişi, gelin-kayınvalide dolayısıyla kadınlar arasındaki hiyerarşiye ve

bir türlü konuşamayan kişiliğe doğru açılıyor. Buradaki anlatıcı ara ara Gülahter'i yönlendirmek, kurtarmak için fısıldamak istediğini iletirken öykünün giderek acıklı olacağı anlaşılıyor. Öyküye bir başka renk veren kısım buradadır: *“Ah elimde olsa da akla gelen bir fikir, içe dolan bir his gibi, bu anların tadını çıkarmasını ilham edebilsem ona.”*

“Seyircisiz”de ailenin son kızının, anne baba ölünce içine düştüğü bunalım kimsesizlikten öte bir dışarı tecrübesizliği etrafında içli söyleyişlerle derinleştiriliyor. Kendisinin uydurduğu bir gözlenme duygusuyla kendini tamir etme çabası ise kırgınlığın bir başka adı olsa gerek. “Tuba ve Kökleri” otobüs yolculuğundaki anlatıcının otobiyografisini, “Öznel Olasılık” benzer duyguların kahramanı öğretmen hayalî sevgilisiyle konuşmasını zannımca yine seyircisiz izlettiriyor. “Mutantan Teselli”deki rap müziği ritmi diğerlerine nispetle farklı bir arayış olarak duruyor.

Kısa bir sonuç olmak bakımından Türk öyküsünün çok yönlü ve zengin bir durağında bulunduğumuzu söylemeliyim. Çok sayıda yeni ismin katılması ve yeni imkânların denenmesi ile usta isimlerin türe dair dönüşümleri sürdürmeleri altı çizilecek bir husustur. Öykünün teknik ve imaj gibi kendi katmanlarını kurma mecburiyetinin metinlerin önemli bir kısmında yer alması ayrıca dikkate değer bir sonuçtur. Burada bekleyen tehlikeye işaret etmeden geçmeyeyim. Tüm sanatlarda olduğu üzere döneminin tanığı olan, yaşayan insanı anlatmamak bir çıkişsızlıktır. Onu hangi teknik ve deneysel çaba ile olursa olsun görmeliyiz. Her yerden ve her açıdan resimlerin, fotoğrafların çekilmesi dileğıyle.

SAFİYE GÖLBAŞI

Öyküde Salgın İzleri

2020 yılı şaşırtıcı bir yıldır. Evvelce adını dahi duymadığımız minicik bir virüs bütün dünyayı etkisi altına aldı. Günlük hayat alışkanlıkları ani ve keskin bir değişime uğradı. Okullar kapandı, iş yerlerinin çalışma saat ve sistemleri yeniden düzenlendi. Camiler haftalar boyu kapalı kaldı. Şehirler arası seyahat bir süre kısıtlandı. Altmış beş yaş üstü ve yirmi yaş altı yasaklı birer grup olarak kategorize edildiler. Düğün ve cenaze merasimlerinin rutinleri değişti. Ülkeler arası seyahat durma noktasına geldi. Bazılarımız virüsle bizatihi tanıştı, bazılarımız yakınlarını bu sebeple kaybetti. “Yeni normal”e alışmaya, hayatı eve sığdırmaya çalıştık. Kâh başardık kâh başaramadık. Hastalığın kendisi kadar tedbirler, mesafeler, kısıtlamalar, yasaklar, mecburiyetler de bizler için zorlayıcı ve yıpratıcı oldu. Peki bu salgın hastalık neredeyse bir yıldır hemen herkesin hayatını böyle ciddi bir şekilde etkilerken öyküde nasıl bir karşılık buldu? Bu yazıda bu sorunun cevabını arayacağım.

2020 yılı içinde yayımlanmış on bir farklı dergide salgının öyküdeki izlerini sürdürdüm. Bu bağlamda yazılmış yirmi bir öyküye ulaştım. Öncelikli olarak bu öykülerin, koronavirüs haberlerini yorumlayışımızdan hayatı eve sığdırma çabalarımıza, yasakların sebep olduğu çeşitli mağduriyetlerden virüsle bizatihi tanışma tecrübelerimize kadar geniş bir yelpazede yansıtıcı bir tutum izlediğini ifade etmek gerekir. Akabinde şaşkınlığın genel tepki olarak gözlemlendiğini söyleyebiliriz. Ölüm, helalleşme, kaygı, yalnızlık, çaresizlik, belirsizlik sık işlenen temalar olarak karşımızdadır. Evde olmak, evde zaman geçirmeye çalışmak bir problem olarak zuhur etmiştir. Öykülerde yaşlı insanların bu süreçte yaşadıkları mağduriyetlerle ilgili ortak bir hassasiyet söz konusudur. Öykülerin hemen hepsi büyük şehirlerde geçer. Yirmi bir öykünün on ikisi kadınlar, dokuzu erkekler tarafından yazılmıştır. Kadın ve erkek yazarların konuyu ele alışlarında bariz farklar göze çarpar. İstisnaları olmakla birlikte kadın yazarlar, daha içeriden, bugünden, hastalığa daha yakın bir

yerden yazarken, erkek yazarların daha dışarıdan, daha sakınlı bir dille hatta salgının bittiği uzak bir gelecekte yazdıkları görülür. Salgın sebebiyle günlük hayatımızdaki en radikal ve gözle görülür değişiklik olan maske, çeşitli şekillerde, bazen mizahi bir dille bazen trajik bir şekilde karşımıza çıkar. Öykülerin hemen hiçbirinde simgesel, örtük, fantastik anlatıma rastlanmaz, çoğu bir fotoğraf karesi niteliğindedir ve gerçekçi bir üslupla yazılmışlardır.

Öykülere yakından bakacak olursak salgına ilk tepkiyi, “Virüs” (*Muhit*, 4) isimli öyküsüyle Güray Süngü’nün verdiğini görürüz. Süngü koronavirüsle ilgili aldığımız ilk haberleri yorumlayışımıza paralel olarak öyküsünü siyasi bir çerçeveye oturtur. Virüs henüz, bizden uzakta, laboratuvar ortamında üretilmiş, yaşlı insanların hayatlarına kasteden, çok uluslu bir komplodur.

Ardından Zeynep Sati Yalçın, “Sevmenin Fiyakası” (*Heceöykü*, 98) isimli öyküsünde salgını, sokağa çıkma kısıtlamalarının ilk başladığı günlere uygun olarak bir cümle içinde tek bir sözcükle anar. Virüs şimdilik, bizi bir süre evde tutacak ama muhtemelen yaz aylarında geçip gidecek bir şeydir.

Ancak takvimler mayıs ayını gösterdiğinde işin rengi yavaş yavaş değişir. Selma Aksoy Türköz’ün “Gökkuşağı” (*Muhit*, 5) isimli öyküsü, salgının hayatımızdaki yansımalarını hemen her boyutuyla gösteren ilk öyküdür. Öyküde evde zaman geçirmeye çalışan bir anne kız ve hastanedeki odasında yorgun bir doktor vardır. İnsanlar şaşkınlık, belirsizlik, kaygı üçgeninde hasta olmaya başlamışlardır. Türköz aynı zamanda salgın döneminde değişen okuma alışkanlıklarına da işaret ederek Edgar Allan Poe’nun “Kızıl Ölümün Maskesi” isimli öyküsünü bir motif olarak kullanır. Virüs artık hayatımızın bir gerçeğidir.

Yaz aylarının sonlarına doğru salgın öyküleri peş peşe sökün eder. Öykücülerin ortak hassasiyet gösterdikleri ilk konu virüsten en fazla etkilenen kesim olan yaşlı insanların kısıtlamalar sebebiyle yaşadıkları mağduriyettir. Cihan Aktaş (“Gelip Geçenin Sözü” *Dergâh*, 367), Münire Daniş (“Yüz İki Bir Sabah” *Muhit*, 11), Hilal Karaduman (“Firüs” *Karabatak*, 52), Muhsin Küllüoğlu (“Başarı” *Temmuz*, 47) ve Eray Karınca (“Duvardaki Abdülhamit” *Kitaplık*, 210) merkeze yaşlı insanları ve onların salgından ne şekilde, nasıl etkilendiklerini anlatan öyküler yazarlar. “Altmış beş yaş üstü”nün bilhassa memleketlerine kavuşmalarıyla ilgili istekleri dile getirilir. Yaşlı anne babalar bazen evde istenmezler bazen istenseler dahi eve sığamazlar. Bir fikrisabit ile bir an önce ve âdeta ölmek üzere memleketlerine gitmek isterler. Yalnızlıkları ve çaresizlikleri dokunaklıdır.

“Yirmi yaş altı” için uygulanan sokağa çıkma kısıtlamasına ise yalnızca Silvan Alpoğuz’un “Kızından Ayrı Babalar İçin Yatmadan Önce Hikâyeler” (*Olağan Hikâye*, 1) isimli öyküsünde rastlarız. Öyküde eşinden boşandıktan

sonra kızıyla kaçak gibi görüşmeye çalışan bir babanın aklından geçenler işlenir. Salgından kaynaklanan şaşkınlık, korku yerini yavaş yavaş öfkeye, isyana, bıkkınlığa bırakmıştır.

Evde geçen ya da geçmeyen zaman da öykülere sıklıkla konu olur. Yıldız Ramazanoğlu (“Evde Kal Hoşça Kal” *Heceöykü*, 100), Mukadder Gemici (“Geniş Zaman” *Mahalle Mektebi*, 54) ve Zeynep Sati Yalçın (“Sarışın Soğuklar” *Heceöykü*, 100) bu minvalde öyküler yazarlar. Bu öykülerde zamanı algılamada zorluk, kuşak farklılıkları, günlük rutinleri bozulmuş aile üyelerinin birbirlerini âdeta yeniden tanımaları, yemek ve ev işlerini yardımlaşarak yapmaları gibi konular işlenir.

Salgınla mücadelede ön saflarda yer alan sağlık personelleri ve mesleklerini ifa ediş şekilleri en keskin biçimde değişmiş olan öğretmenler ise Nuh Öztürk’ün “Kaçış” (*Türk Edebiyatı*, 561) isimli öyküsünde evli bir çift olarak karşımıza çıkarlar. Öztürk bir evlatları da olan bu hemşire-öğretmen çiftin tedbiren yaşadıkları ayrılığı, baba ve çocuğun anneden uzak kaldığı o ilk anları etkileyici bir şekilde anlatır.

Zehra Tırtıl, “Olan” (*Kitaplık*, 211) isimli öyküsünde salgına sosyal hayattan bir ayrıntıyla yaklaşır. Salgın sebebiyle şehirlerin muhtelif yerlerinde bulunan bankların kaldırılması öykünün düğümleme noktasıdır. Karşımızda uzun zamandır bekledikleri o gün geldiği hâlde salgın yüzünden kavuşamayan bir çift vardır. Virüs artık insanları ayırmaktadır.

Salgının başka acılarla birleştiği yahut geçmiş toplumsal acıları depreştirdiği de görülür. *Temmuz* dergisinin 47. sayısında Deniz Burak (“Sultan”) yine aynı derginin 48. Sayısında Süleyman Çınar (“Kısa Bir Ayrılık”) 17 Ağustos depremine dönerler. Öykülerin kahramanları depremde yitirdikleriyle salgın döneminde yüzleşirler. Cihan Aktaş ise “Geyikli Evin Hanımefendisi” (*Olağan Hikâye*, 1) isimli öyküsünde salgın günlerinde mülteci olmayı, aynı anda açlık ve yalnızlık çekmeyi, kaybedilmiş eski hayata ve eşe duyulan özlemi çarpıcı ve etkileyici bir dille anlatır.

Abdullah Harmancı, “Trafik Işığında Durakalan Sarı Spor Araba” (*Olağan Hikâye*, 1) isimli öyküsünde bu dönemde sıkça okunan salgın romanlarından biri olan Jose Saramago’nun *Körlük* romanının açılış sahnesinin parodisini yapar.

İroniye ise sadece Misli Baydoğan’ın “Dullar Apartmanı Karantinada” (*Söğüt*, 5) isimli öyküsünde rastlanır. Apartman sakinlerinden biri olan Cesur isimli karakter -karakterin ismi de manidardır- virüse yenik düşerek hayatını kaybetmiştir ancak Baydoğan, apartmanın diğer ahalisinden ve bu ahalinin birbirleriyle kurdukları ilişki ve iletişimden mizah çıkarmayı ustalıkla başarmıştır.

Zeki Bulduk'un "Doktor" (*Muhit*, 11) isimli öyküsüyle bir başka merhaleye geçilir. Bulduk Afganistan'daki hayırsever ve mücadele ehli bir arkadaşından bahsederken onun koronavirüsün tespit ve tedavisi için Afganistan'da yaptıklarından birkaç cümleyle bahseder. Salgının yarattığı şaşkınlık, panik ve öfke bitmiştir. Virüs artık uğruna bir şeyler yapılması gereken, yapılacak şeylerin de aşağı yukarı belli olduğu, bir insani yardım maddesine dönüşmüştür.

Osman Cihangir'in "Gecenin İnsanları" (*Post Öykü*, 37) isimli öyküsü ise salgın öyküleri başlığında bir kırılma noktasıdır. İlk defa, hastalığa yakalanmış bir karakter ben anlatıcı diliyle yazılır. Hastalık zamanından notlar paylaşılır. Yazar yalnızlık, yabancılık, özlem, şaşkınlık, arayış, öfke gibi temaları çarpıcı bir şekilde işler. Öykü kahramanı, sayfalar boyu rüya ile gerçek arası pek çok şey yaşar, iyileşmeye hatta bütün dünyayı iyileştirmeye çalışır ancak normale dönebilmesi için kızına sarılması gerekmektedir. Cihangir'in bu otobiyografik öyküsüyle virüs artık politik bir komplo, gelip geçici bir hastalık, başkalarının başına gelen bir şey olmaktan çıkmış bizatihi yazarların da tecrübe ettiği ve hastalığı atlattıktan bir süre sonra kaleme aldıkları bir gerçekliğe dönüşmüştür.

Bu yazıda her ne kadar dergilerdeki öykülerin izini sürmüş olsam da Fatma Barbarosoğlu'nun *Hatıra Kadar Narin Hafıza Kadar Zalim* isimli kitabını anmadan geçemeyeceğim. Kitap 2020 yılının Kasım ayında Profil Yayınlarından çıktı. İki bölümden oluşan kitapta on bir öykü var. Öykülerde, koronavirüsün etkilediği hayatlardan izler; sosyal medya kullanımının yoğun şekilde arttığı bu dönemde "ekran"a dair tespit ve gözlemlerle birlikte paylaşılır. Barbarosoğlu'nun bu kitabı, salgın öykülerini ihtiva eden ilk öykü kitabı olarak kayıtlara geçer.

Edebiyatın günlük gelişmelere ivedilikle tepki vermesi her zaman vaki değildir, bu beklenmemelidir de. Zira bir şeyi layıkıyla anlatabilmek için ondan uzaklaşmak gerekir ve bu uzaklaşma biraz zaman alır. Ancak bazen de yanımızdan hızla geçen veya halihazırda yanımızda olan "o yeni şeyin" fotoğrafını çekmek de icap eder. Salgınla ilk karşılaştığımız yıl olan 2020'ye dönüp baktığımızda öykü dünyasında bu yönde ciddi bir duyarlılığın ve verimin olduğunu görürüz. Diyebiliriz ki öykü, olup biten karşısında kayıtsız kalmamış, bugün yaşananlara çeşitli cephelerden farklı şekillerde ayna tutmayı bilmiştir.

BANU ALTINOVA

Öykü Üzerine Kuramsal Kitaplar

Edebiyatımızda 2020’de öykü kuramıyla ilgili yayınlara baktığımızda 2019 yılının sonuna doğru yayımlanan Gürsel Aytaç’ın 19. Yüzyıldan Günümüze Türk Edebiyatında Öykü adlı kitabı ile 2020’de yayımlanan Oktay Yivli’nin Öykü Nasıl Okunur: Modern Öykü ve Yöntem, Handan Acar Yıldız’ın Karanlıkta Patlama ve Harun Doğruyol’un Öykü Evreni adlı çalışmaları dikkatimizi çekiyor.

19. Yüzyıldan Günümüze Türk Edebiyatında Öykü¹

Roman, deneme, eleştiri, çeviri konularında önemli çalışmaları olan Prof. Dr. Gürsel Aytaç’ın kitabı, hikâye ve hikâyecilerimizle ilgili yazarın kişisel beğenilerinden hareketle oluşmuş bir çalışma.

Birinci bölümde öykü-küçük öykü kavramlarına dikkat çeken yazar, kısa düz yazı kurmaca türünde “küçük öykü”nün 20. yüzyılın gözde türü olduğu görüşündedir. Almanya, Sovyetler Birliği, Amerika, Fransız, İtalya, İspanya edebiyatında küçük öykünün edebiyattaki konumuyla ilgili tespitlerde bulunan yazara göre; bizim edebiyatımızda bazı çevreler tarafından bu türe yukarıdan bakılsa bile küçük öykü romandan daha fazla özen ve ustalık istemektedir. Günümüz edebiyatında mükemmel küçük öykülerin bulunması ise, şiir geleceğimizin kazandırdığı yoğun anlatı yeteneğine bağlıdır. Gürsel Aytaç; edebî çevirinin önemi üzerinde durduğu ikinci bölümde ise; Ahmet Hamdi Tanpınar’ın Batı edebiyatı ürünlerinin çevrilmesinin önemini vurgulamakla kalmayıp kendisinin bizzat düşünce ürettiğini vurgulayarak yazarın 1939’da kaleme aldığı “Tercüme Meselesi” başlıklı yazısının önemi üzerinde durur. Aytaç, “İlk Hikâyecilerimiz” başlığı altında ise Ahmet Mithat Efendi’nin ve Halit Ziya Uşaklıgil’in edebî çeviri açısından edebiyat tarihimizdeki katkılarına değinir. Ahmet Mithat Efendi edebî eserlerinde olduğu gibi çevirilerinde de eğitimcilik ilkesini esas almış, yabancı bir eseri okutabilmek için her yolu denemiştir.

¹ Gürsel Aytaç, 19. Yüzyıldan Günümüze Türk Edebiyatında Öykü, Hece Yayınları, Ankara, 2019.

“Yani yabancı eseri bizden bir kitapmış, yabancı dünyayı bizim dünyamızmış gibi yadırganmadan okunacak hale sokarak çevirir.” (s.25) Halit Ziya Uşaklıgil ise Tanpınar gibi Batı edebiyatından özellikle de Fransız edebiyatından çeviri üzerinde duran yazarlarımızdandır. Onun “Hikâye” adlı çalışması Fransızca-dan yapılan çevirilerin bizim okuyucumuz için yeterli olup olmadığını ele alan kapsamlı bir çalışmadır.

19. Yüzyıldan Günümüze Türk Edebiyatında Öykü’nün “Yirminci Yüzyılda Hikâyecilerimiz” adlı bölümünde sırasıyla şu on üç hikâyeciye yer verilir: Sabahattin Ali, Ferit Edgü, Buket Uzuner, Eréndiz Atasü, Aziz Nesin, Oğuz Atay, Nezihe Meriç, Mustafa Kutlu, İnci Gürbüzatık, Özgen Ergin, Sait Faik Abasıyanık, Ahmet Hamdi Tanpınar, Necati Cumalı. Sabahattin Ali’nin temel konuları yaratıcı yazar, şair olan iki hikâyesini inceleyen Aytaç, yazarın “kâinatın sırrını arayan yaratıcı yazar”ı ile Goethe’nin “Faust”u arasındaki benzerliğe dikkat çeker. Ferit Edgü ise Aytaç’ın en ayrıntılı ele aldığı yazarlardan. Aytaç’a göre Ferit Edgü’nün öykücülük çizgisi gittikçe soyutlaşıp felsefileşerek derinlik kazanmıştır: *“Özdeyiş gibi tek cümlelik ama öykü gibi başlıklı öykülere kadar varır bu damıtma.”* (s.41) Oğuz Atay’ın gerçekte kurmacayı, şimdiyle geçmişi iç içe geçirdiği “Babama Mektup” hikâyesini inceleyen yazar, bu hikâyenin özellikle kurgusunun “usta işi bir yazar”ı yansıttığı görüşündedir.

Küçük öykü, edebî çeviri hakkındaki görüşlerinin yanı sıra Türk edebiyatındaki önemli yazarların seçilen hikâyelerinin kurgu, içerik, biçim ve leitmotivler açısından ele alındığı eser; bu konudaki çalışmalar için önemli bir kaynak niteliğinde.

Öykü Nasıl Okunur: Modern Öykü Ve Yöntem²

Söylem anlatı bilimi üzerine çalışmaları olan Prof. Dr. Oktay Yivli’nin “Kısa Öyküde Yöntem: Cemil Süleyman Uygulaması” isimli çalışmasından sonra kaleme aldığı bu eser, kendisinin de ifade ettiği gibi yöntem için yeni kategoriler sunan, pek çok çağdaş öykü yazarından yeni örnekler taşıyan bir çalışma.

Giriş bölümünde kurmaca, anlatı, modern öykü kavramları üzerinde durulur. Anlatının olgusal ve kurmaca olmak üzere iki çeşidi olduğunu söyleyen yazar, modern öyküyü (short story) “kısa kurmaca anlatı” olarak tanımlar. Modern öykünün hacmiyle ilgili görüşlerden ve hikâyelerden hareketle öykünün sınırlılığını tespit eder. Türk öykücülerin öykülerinden hareketle modern öykünün alt türleri incelenir. Bu alt türler yazar tarafından şu başlıklara ayrılır: Dramatik öykü, mektup öykü, anı öykü, günce öykü, mizahi öykü, portre öykü, röportaj öykü, söyleşi öykü, teatral öykü, deneme öykü, gotik öykü, anekdot öykü, tezli öykü. Yazar, öykü incelerken olay ve durum ikiliğinden vazgeçerek

² Oktay Yivli, *Öykü Nasıl Okunur: Modern Öykü ve Yöntem*, Günce Yayınları, Ankara, 2019.

öyküleri, alt türsel kimliklerinden hareketle incelemenin ve yapısal bir tür tipolojisi oluşturma'nın diğerlerine göre daha faydalı olacağını ifade eder.

Akademide, öykü ve roman çözümlemelerinde anlatıcı kavramı için zamir kökenli terimlerin kullanımıyla oluşan anlatıcıyı adlandırma sorunu üzerinde duran yazar, bu sorunun çözümü için de geleneksel tipoloji yerine kavramsal anlatıcı ile deneyimsel anlatıcı terimlerinin kullanılmasını önerir. Deneyimsel anlatıcı da "itirafçı" ve "tanık anlatıcı" olarak ikiye ayrılır. Bu kavramlara ve alt başlıklarına açıklık getiren yazar, bu tekliflerini hikâye incelemeleriyle somutlaştırır. Görüş Biçimi, Öykülemenin Yapısı, Öyküleme Zamanı, Anlatı Birimleri, Öyküleme Grameri başlıklarıyla da bu kavramları, söylem anlatı bilimi çerçevesinde ele alan yazar, modern öykünün bağımsız bir tür olduğu ve ona, özel tasarlanmış bir çözümleme yöntemiyle yaklaşmak gerektiğini vurgular. Öyküye yeni bir bakış açısı getiren kitabın sonuna kaynakça ve dizin eklenmiştir.

Karanlıkta Patlama³

Öykü kitapları ve *Kaybolmuş Kaderler Müzesi* adlı romanı ile tanınan edebiyatımızın genç simalarından Handan Acar Yıldız'ın *Karanlıkta Patlama* adlı eseri, dünya edebiyatından seçilen öykü tahlillerine farklı bir bakış açısıyla yer veren bir çalışma.

Yıldız, bu eserinde dünya edebiyatından seçilmiş yirmi öyküye yer verir. Kâinattaki parça bütün ilişkisine dikkat çeken yazar, bu kitaptaki öyküleri de fiziği ve metafiziği yan yana konumlandıran öyküler arasından seçmiştir. Kurulan ilk cümle kadar son cümle'nin de önemli olduğu düşüncesinde olan yazar, bu seçilen yirmi öykünün de sonunun başlangıçla birlikte belirlendiğini ifade eder. Seçilen metinlerin bir diğer özelliği de, metnin etkileşim halinde olması ve yaşanmışlık hissi vermesidir. Yazar, Kafka, J. D. Salinger, Stefan Zweig, Albert Camus, Andrey Platonov, Nikolay Gogol, Julio Cortazar, Gabriel Garcia Marquez, Jorge Luis Borges, Ambrose Bierce, James Joyce, Wolfgang Borchert, Sadık Hidayet, Cengiz Aytmatov, Jean Paul Sartre, Anton Çehov, Guy de Maupassant, Dino Buzzati, William Faulkner, Lev Tolstoy'dan ifade edilen hassasiyetlere uygun olarak seçtiği birer öyküyü; felsefi, sistematik ve neredeyse matematiksel bir yaklaşımla inceler.

Öyküler, "iç kontur" ve "dış kontur" olarak iki bölümde ele alınarak incelenir. İç konturda öykünün adı, öyküdeki odak ifade, bağlam, olgu, olguya hizmet eden olay, nesne; dış konturda ise yazar, okur ve tarihsel bakış odak alınır ve öyküler felsefi, psikolojik bilgiler ışığında incelenir. Dış kontur bölümünde öyküsünü incelediği yazarın yazarlığıyla, öykü ve romancılığıyla ilgili genel tespitlerde bulunan Yıldız, incelediği öyküyü yazarın diğer öyküleriyle

³ Handan Acar Yıldız, *Karanlıkta Patlama*, Ketebe Yayınları, İstanbul, 2020.

de karşılaştırarak tahlil eder. Kafka'nın yaşamından hareketle onun metinlerinin herkes tarafından fark edilmeyen gerçekleri tespit eden ayrıntıcı metinler olduğu, Camus'nün öykülerinin niteliğinin tanımsızlık ve anlamın yan yana gelmesiyle oluştuğu tespitinde bulunan yazar, Gogol'ün "Burun" öyküsünü "Palto" ile mukayese ederek inceler.

Klasik hikâye tahlil yöntemlerinin dışında farklı bir yöntemle kaleme alınmış olan *Karanlıkta Patlama*, bu alanda yapılacak çalışmalar için önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Öykü Evreni⁴

Harun Doğruyol'un "Öykü Evreni" adlı çalışması, 2020 yılından yayımlanan öyküye dair önemli bir çalışma. Modern öykünün yaklaşık bir buçuk asırdır hayatımızda olduğunu söyleyen yazar, modern insanın yalnızlığı ile öykü arasındaki ilişkiye dikkat çeker. İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünde verdiği derslerin bu kitabın çıkış noktası olduğunu ifade eden yazar, giriş bölümünde öykücülerden ziyade teoriye ağırlık vereceği bir eserle karşı karşıya kaldığımız bilgisini verir.

İki kısımdan oluşan kitabın ilk bölümü "Kısa Öykünün Kısa Tarihi" başlığını taşır. Yazar ilk kısımda "hikâye anlatmak"tan hareketle öykünün kökenleri üzerinde durur. Rönesans ile birlikte bireye bakış değişmiş, bireyin kişisel duyguları ön plana çıkmıştır. Bireye olan bu yaklaşım romantizm akımını tetiklemiş, romantizm de modern öykünün ortaya çıkış sürecinde etkili olmuştur. 19. yüzyılın başlarında romantizm ve milliyetçiliğin Avrupa'da yükselmesiyle birlikte halk öykülerine ilginin arttığını ve öykülerin derlendiğini belirten yazar, diğer türlerle bağlantılı olarak öykünün modern öyküye dönüşüm sürecini anlatır. Öykü türünün tarihî gelişimini teorik çalışmalardan hareketle kronolojik olarak ele alan yazar, Tanzimat'la birlikte edebiyatımıza giren modern öykünün gelişimini irdeler. 20. yüzyılda hikâyede, olay örgüsü önemini kaybettiği için okur, öyküye değil metne inanmaya başlamıştır. Yazara göre, hikâyeyi değiştirip dönüştüren bir eser olan James Joyce'un "Dubliners" adlı eseri, 19. yüzyılın bittiğinin işaretidir. 20. ve 21. yüzyılda öykünün dünyada ve ülkemizdeki gelişimini anlatan yazar, 2013 yılında Amerikalı öykü yazarı Alice Mundro'nun öyküleriyle Nobel ödülü kazanmasını öyküyü küçümseyenlere cevap olarak değerlendirir.

İkinci bölüm "Öykünün Temel Unsurları" başlığını taşır. Hikâyenin temel unsurlarını yani; olay, tema, karakter, bakış açısı ve anlatıcı, zaman ve mekân, dil ve üslubu yapılan teorik çalışmalar ışığında dünya ve Türk edebiyatından örneklerle irdeler. Kitabın sonunda konuyla ilgili teorik çalışmaların yer aldığı geniş bir kaynakçaya yer verilmiştir.

⁴ Harun Doğruyol, *Öykü Evreni*, Cinius Yayınları, İstanbul, 2020

2020'DE YAYIMLANAN ÖYKÜ KİTAPLARI

HAZIRLAYAN: **YUNUS NADİR ERASLAN**

1. 7 Hayattan Püskürenler / Duygu Songül Kahraman / Yılıkad Yayınları
2. Acı Kaybımız / Kâmil Yeşil / Muhit Kitap
3. Açık Dövüş / Onur Akyıl / Alakarga Sanat Yayınları
4. Açık Mavi Özgürlük / Murat Bakur / J&J Yayınları
5. Afrika'nın Yapayalnız Lalesi / Engin Elman / Hece Yayınları
6. Ağırküre Öznur Yalçın / Everest
7. Akıp Giden Günlerimiz / Özcan Yılmaz / Notos Kitap
8. Aldatma Ustası / Mehmet Kahraman / Hece Yayınları
9. Allah'ın Adamları / Sadık Yalsızuçanlar / Profil Kitap
10. Annemi Bir Uğultuya Yasladılar / Ahmet Sarı / Hece Yayınları
11. Annemin Kaburgası / Burçin Tetik / İletişim Yayınları
12. Arafta Uçan Kelebekler / Ecem Tuba Hızarcı / Pruva Yayınları
13. Aramızda Bir Bahçe Yakınlığı / Çiyil Kurtuluş / Notos Kitap
14. Arkası Mutlaka Gelir / Ayşegül Devecioğlu / Metis Yayınları
15. Asparagas / Melisa Parlak / Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık
16. Ateşte Doğarlar / Selahattin Gider / Dorlion Yayınevi
17. Ayaz Yarası / Nesrin Bulat / Kekeme Yayınları
18. Aynadaki Kadınlar / Özlem Karapınar / Pruva Yayınları
19. Aynadaki Porno Yıldızı / Beril Erbil / Edisyon Kitap
20. Babaannem Diyor ki... Dünya Yerde mi? / Beyza Karakaya / Vadi Yayınları
21. Balkon Sefası / İsmail Saymaz / İletişim Yayınları
22. Ben Dâhil / Sabri Gümüş / Şule Yayınları
23. Benden Başka Herkes / Sıddık Yurtsever / İz Yayıncılık
24. Beynim Göçüyor / Çağlar Simsoy / Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık
25. Bir Bardak Su / Elif Neslihan Güney / Pruva Yayınları
26. Bir Başka Sevda / Ayşe İlker / Ötüken Neşriyat
27. Bir Damla Mürekkep / Furkan Altundal / Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık
28. Bir Gramlık Öyküler / Mustafa Soylu / Mavi Nefes Yayınları

29. Bir Hayalin İçindeyiz / Zahit Atsal / Elpis Yayınları
30. Bir Kış Gecesi Misafiri / Ayça Erkol / Alakarga Sanat Yayınları
31. Bir Zamanlar Bozkırda / Abdurrahim Zararsız / Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık
32. Bir Zamanlar Dünyada / Murat K. Murat / Ketebe
33. Biraz Ormanda Saklanacağım / Hıdır Murat Doğan / Manos Yayınevi
34. Bisikletçi / İsa Balcı / 40 Kitap
35. Bitmesi Gerektiği Gibi / Emre Nazım Mert / Notabene Yayınları
36. Bizi Buraya Getiren Şeyler / Çağatay Yılmaz / Notos Kitap
37. Bu Son Olmayacak / Özkan Kul / Cool Yayınları
38. Bunlar Hep Güzden / Nermin Ayduran / Potkal Kitap Yayınları
39. Burası Henüz Hiçbir Yer / Ferit Sürmeli / Poesis Yayınları
40. Büyük Kırmızı Papağan / Mithat Önal / Kavim Yayıncılık
41. Büyük Ortaklı Küçük Hikâyeler / Tamer Sağcan / Porsuk Kültür Yayıncılık
42. Büyükler İçin Oyuncaklar / Zeynep Emirdağ / Şule Yayınları
43. Cezayir Asansörü / Seyyid Muhammed Ruhi / Ruhi Yayınları
44. Cinai Tuhaflıklar / Armağan Tunaboylu / Maceraperest Kitaplar
45. Çeper / Demet Çaltepe / Eksik Parça Yayınları
46. Çetin Derler Ayrılığın Derdini / Nilay Erik / Zarif Yayınları
47. Çizgi ile Yazgı / Kolektif, (Editör) Akif Hasan Kaya / İz Yayıncılık
48. Dağım Hazinem / İbrahim Çolak / Mecaz Yayınları
49. Deli Tarla / Şermin Yaşar / Doğan Kitap Yayınları
50. Demircinin Çırağı / Hakan Bahçeci / Eşik Yayınları
51. Diğer Şeyler / Ali Necip Erdoğan / Hece Yayınları
52. Dimdik Ayakta Her An Tetikte / Nilüfer Açıkalın / Doğan Kitap Yayınları
53. Dinozorların Son Günü / Ali Yağan / Ketebe
54. Durmuş Saatler Dükkânı / Gamze Güller / İletişim Yayınları
55. Dünyanın Kemikleri / Selman Nuriler / Şule Yayınları
56. Düş Mesafesi / Deniz Ceren Türkkan / İthaki
57. Düz Adam / Bekir Yıldız / Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık
58. Düz Yokuşun Sakinleri / Berin Aral / Hayykitap Yayınları
59. Eksile Eksile / Mustafa Başpınar / İz Yayıncılık
60. Erkeklerle Her Şey Anlatılmaz / Buket Arbatlı / Sel Yayıncılık
61. Erkeklerin Dünyası / Evren Madran / Papirüs Yayınları
62. Eşiklerde / Ali Gülcü / Dorlion Yayınları
63. Evden Uzakta / Kolektif / Ötüken Neşriyat
64. Fazlalıklar / Sinan Sülün / İletişim Yayınları
65. Felgu / Gülşen Funda / Ketebe
66. Ferhat Notları / Ömer Çelik / Ketebe
67. Filler ve Kelebekler / Emre Gülcan / Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık

68. Fincan Fincanla / Necati Mert / Şule Yayınları
69. Fresko Apartmanı / Başak Baysallı / Everest Yayınları
70. Gassal / Nisa Eser / İki Nokta Kitabevi
71. Geceyi Geçerken / İlknur Güneylioğlu / Etki Yayınları
72. Geçek / İbrahim / Artshop Yayıncılık
73. Geçmiş Muayene İstasyonu / Neslihan Yiğitler / Yegâne Kitap
74. Geçti Dost Kervanı / Mehmet Şeker / İz Yayıncılık
75. Gerçek Sensin / Âdem Taşdemir / Gece Kitaplığı
76. Göç/ Mustafa Dinç / Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık
77. Gökten Melekler İner / Gürol Fıçı / Ceren Yayıncılık
78. Gömleği Yalnız / Mustafa Şahin /Yapı Kredi Yayınları
79. Gureba / Eren Kocakaplan / Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık
80. Günleri Büyütürken / Behçet Ulaş Alıcıoğlu / Okur Kitap
81. Güzel Uyu / Zeynep Kasap / Hayal Yayınları
82. Handikap / Mete Kaynaroglu / Kanguru Yayınları
83. Hatıra Kadar Narin Hafıza Kadar Zalim / Fatma Barbarosoğlu / Profil Kitap
84. Hatırlı Yara / Mukadder Gemici / Dergâh
85. Hayal Otel / B. Nihan Eren / Yapı Kredi Yayınları
86. Hep Sociedad Yüzünden / Mert Erez / Holden Kitap
87. Hepimizden Çok Korkuyorum / Ertuğrul Emin Akgün / Ketebe Yayınevi
88. Hepimizin Tanıdığı O Süper Kahraman / İnan Köse / Kent Kitap
89. Her Kabilenin Bir Endişesi / Emirhan Burak Aydın / Everest
90. Her Kötü Gecedен Sonra / Baran Güzel / Everest
91. Her Şey Şaka Gibi / Yaşar Geler / Cinius Yayınları
92. Hiç Yazılmamış Bir Öykü Kahramanının Trajik ve Sürükleyici Hikâyesi / Korkut Kabapalamut / İthaki Yayınları
93. Huzursuz Adamlar / Zehra Kemaloğlu Öztürk / Edebiyatist Yayınevi
94. Hücreden Sızan / Belkıs Kılıç / Pruva Yayınları
95. İçimdeki Sen/ Nilüfer Algür / Kutlu Yayınevi
96. İki Uçurumlu Köprü / Ali Kerem / Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık
97. İlmek Hatası / Yasemin Yıldız / Şule Yayınları
98. İnfazlık Acılar / Okan Turan / Cinius Yayınları
99. İnsan Korkularıyla Yaşar / İlker Karakaş / Notos Kitap
100. İnsana İnanmayan Tanrı / Erkan Katırcı / Ritim Sanat Yayınları
101. İstanbul Öyküleri / Kollektif / İst.Belediyesi Kültür A.Ş. Yay.
102. İstasyon / Birgül Oğuz / Metis Yayınları
103. İyiler ve Galipler / Harun Bora Tunç / Çolpan Kitap
104. İzmirli Öyküler / Kollektif / Yegane Kitap
105. Kaçış Rampası / Halil Yörükoğlu / Sel Yayıncılık

106. Kadın Erkek Savaşı Zamanlarında / Ayhan Ün / Velespit Yayınları
107. Kaf Dağının Ardı Belki / Mine G. Kırıkkanat / Kırmızıkeci
108. Kalbini Bırak da Git / Selim Savaş Karakaş / İzan Yayıncılık
109. Kalpten Seven İnsanlar / Müge İplikçi / Can Yayınları
110. Kamburuma Üç Sebep / Recep Kayalı / Bilge Kültür Sanat
111. Kara Hikâye / Kürşat Çelik / Ketebe
112. Karaağaç Oteli / Harun Mutluay / Cinius Yayınları
113. Karaca Kavurgası / Zeynel Güney / Ürün Yayınları
114. Karanlık Öyküler / Cansu Aydın / Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık
115. Karanlıktan Kalan / Bedia Koçakoğlu / Palet Yayınları
116. Karantina / Nihan Özent / Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık
117. Karayip Mektupları / Mustafa Kara / Kutu Yayınları
118. Karlışehir'in İnsanları / Alper Meydan / Dağhan Külegeç Yayınları
119. Karşı Köyün Delisi / Ayla Aydemir / Nesil Yayınları
120. Kasabam Ayrılık / Mustafa Kemal Başol / Luna Yayınları
121. Kendine Dolanan Sarmaşık / Emine Altınkaynak / Dergâh Yayınları
122. Kente Klark Çeken Öyküler / Kolektif / Kent Kitap Yayınları
123. Kertenkele Savunması / Bülent Emrah Parlak / Doğan Kitap
124. Kesekli Tarla / Figen Şakacı / İletişim
125. Kesi Yeri / Nazlı Akçura / Everest
126. Kırıntılar / Vedat Ulubağ / Favori Yayınları
127. Kırkikindi Yağmurları / Özlem Güzelharcan / Kafekültür Yayıncılık
128. Kırklar Cemi / Hüseyin Su / Şule Yayınları
129. Kilerde Kilitli Hayat / Uğur Güngör / Dorlion Yayınevi
130. Kocamın Adı Ağzımın Tadı / Esra Erdoğan / Yapı Kredi Yayınları
131. Korkunç Beyaz / İbrahim Halil Çelik / İz Yayıncılık
132. Köprü / Okan Ekici / Phoenix Yayınevi
133. Kösbek / Nazlı Deniz Güler / Çınar Yayınları
134. Köy / Mehmet Gül / Lakin Yayınları
135. Köy Hikâyeleri / Bülent Yılmaz / Tilki Kitap
136. Kuklalar İçin İplerden Sonra Yaşam / Sema Bayar / Hece
137. Kusurlu Güzel / M. Zeki Çeçan / Beyaz Fil Yayınları
138. Küs Topraklar / Salim Taşçı / Yade Yayınları
139. Leyla Günleri / Arzu Nurdaş / Dorlion Yayınevi
140. Lodosla Gelen / Jale Sancak / İthaki Yayınları
141. Mahallenin Delisi / Enver Bahçekapılı / Kerasus Yayınları
142. Masallarım Köyden / Bülent Yılmaz / Tilki Kitap
143. Mavi Bozkır / Hayati Sönmez / İletişim Yayınları
144. Mavi Defter / Zeynep Zuhâl Kılınç / Pruva Yayınları

145. Mecruh / Şule Kain / Dorlion Yayınevi
146. Melekler Orada Değildi / Ahmet Erdemli / Nios Yayınları
147. Mendil / Emre Genç / Ceylan Yayıncılık
148. Mesafenin Şiddeti / Yalçın Tosun / Yapı Kredi Yayınları
149. Metin Olma Durumu / Cüneyt Dal / Eşik Yayınları
150. Mısır Tarlasında Bir Eksik / Şenler Yıldız / Dergâh Yayınları
151. Muhayyile / Hüdanur Yıldırım / Morena Yayınevi
152. Münzevi / Alper Aydoğan / Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık
153. Noksanlar / Yunus Emre Özсарay / İz Yayıncılık
154. Ocumudu / Buket Uçar / Luna Yayınları
155. Oflu Hayriye'nin Köpeği / Saliha Şahin / Şule Yayınları
156. Olaysız Dağıldık / Sinem Lostar / Sola Yayıncılık
157. Olduğu Gibi / Ercan Akçal / Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık
158. Orda Bir Köy Var / Okay Narlı / Az Kitap
159. Ölümsezen / Mehmet Erkan / Yediveren Yayınları
160. Ölümü Gör / Leyla Polat / Şule Yayınları
161. Ötekileri Görmek (Kadın ve Göç Hikâyeleri) Yağmur Ertekin / Librum Kitap
162. Ötesi Mavi / Âdem Tekden / Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık
163. Öykü Molası / Zeynep Çavdar Öznur / Perseus Yayınevi
164. Öykünün Dönüşü / Küçürek Öyküler / Şahin Taş / İzan Yay
165. Patates Jazzy / İsaһak Uygar Eskiciyan / Sel
166. Retro Öyküler / Melike Şenyüksel / Klaros Yayınları
167. Saat Yirmi Dörtte Saksafon Dersi / Arif Ay / Bilge Kültür Sanat
168. Sabitâlem Mahallesi / Eyüp Aygün Tayşir / İletişim
169. Sakarmeke / Mehmet Fırat Pürselim / İthaki
170. Saklı / Ergin Çiftçi / Çolpan Kitap
171. Salıncak / Şule Turan / Luna
172. Salyangoz Satıcısı / Erdal Şahin / Mat Kitap
173. Sancı / Sessiz Hikâyeler / Bahtiyar Aslan / Ötüken
174. Saydam Ruhlar / Volkan Koçak / Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık
175. Sayıklar Bir Dilde / Güray Süngü / Ketebe
176. Servis Dışı / R. Tugay Özdemir / Karakum Yayınevi
177. Sesin Sahibi / Evren Uzar / Çolpan Kitap
178. Sevgi Sarmalı / Hasan Tilgeler / Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık
179. Seyircisiz / Safiye Gölbaşı / Hece Yayınları
180. Sır İçinde Sır / Çiçek Güçkiran / Sıfır Yayınları
181. Siluetler / İbrahim Taymur / Yeni İnsan Yayınları
182. Siyah Atın Gözyaşı / Lider Erşan / Papirüs Yayınevi
183. Solmayan Ümit / Sibel Yıldız / Ateş Yayınları

184. Son Matruşka / Beyza Mutlu / Cezve Kitap
185. Sus Yeri / Abdullah Yıldırım / İz Yayıncılık
186. Suyun Şarkısı / Esmahan Devran İnci / Notabene Yayınları
187. Şehirli Karınca / Mehmet Güreli / Sel Yayıncılık
188. Tanrıgöz / Bahar Yaka / Edebiyatist Yayınevi
189. Telli Dastar / Ünzile Akkan / Şule
190. Tortu / Selçuk Baran / Yapı Kredi Yayınları
191. Tuhaf Şeyler / Ömer Faruk Tabar / Sapiens Yayınları
192. Tutulma Eğrisi / Esra Erman / İz Yayıncılık
193. Türkan Hanım'ın Ölümü / Selçuk Baran / Yapı Kredi Yayınları
194. Uçurumda Bir Gömü / Mustafa Uçurum / Şule Yayınları
195. Unutma Sancısı / Zeynep Sati Yalçın / Hece Yayınları.
196. Utanç / Cemal Şakar / Ketebe
197. Uzağa Yürüdüm Yakını Buldum / Seyit Göktepe / Yitik Ülke Yayınları
198. Üflenmemiş Rüzgârlar / Melisa Yılmaz / Kutu Yayınları
199. Vasat Adamın Maceraları / Onur Özkoparan / Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık
200. Veli'nin Tek At Kızağı / Şerafettin Pekgöz / Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık
201. Vesvese / Ülkü Oktay / Sel Yayıncılık
202. Yakınlık Korkusu / Neslihan Önderoğlu / Can Yay.
203. Yalnızım İnsanla Geçmiyor / Can Binali Aydın / Everest
204. Yankı / Müge Koçak / Can
205. Yankı Ustası / Mahmut Sami Yıldız / Ketebe
206. Yarım Kalan Hikâyeler / Mehmet Ünver / Baygenç Yayınları
207. Yarım Kalmış Öyküler / Mehmet Özyaytürk / Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık
208. Yarımız Kurt Yarımız İnsan / Kübra Ekri / Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık
209. Yaşadığım En Güzel Dün / Nuran Taşhan / Edebiyatist Yayınevi
210. Yaşama Sancısı / Fatma Koşubaşı / Luna Yayınları
211. Yaz Yüreğim Yaz / Zeynep Oral / Cumhuriyet Kitapları
212. Yazılmamış Aşk Güncesi / Elyesa Karagöz / Çınaraltı Yayınları
213. Yeniköy'ün Çınarları / Mehmet Coral / Doğan Kitap
214. Yırtık Ayakkabı / Mehmet Memdoğlu / Lamure Yayınları
215. Yokuş Aksanı / Mizgin Bulut / İthaki Yayınları
216. Yüzün Böylesine Hüzünken / İlkay Tuna / İzan Yayıncılık
217. Zamanın Derinliklerinden / Kamile Öztemel / Uyanış Yayınevi
218. Zehra, Zühre, Zeliha ve Suç / Leyla Özyol / Epona Kitap
219. Zincirleme Hayal Tamlaması / Mustafa Söğüt / Çıra Edebiyat
220. Zine / Yaşar Seyman / Bilgi Yayınevi

2020'DEN 40 ÖYKÜ KİTABI

İSMAİL SERT

GÖMLEĞİ YALNIZ / MUSTAFA ŞAHİN

'Kafa Sesi, Bir Şiirden'

Mustafa Şahin'in ilk öykü kitabı Mayıs 2020 tarihinde yayımlandı: *Gömleği Yalnız*.

Kitapta Şahin'in on iki öyküsü yer alıyor: Hiçbir Nisan, Kapandım, Refüj, Gömleği Yalnız, Kördüğüm, Önce Söz Yandı, Sayın Efendim, Emret Toprak, Düzeli, Benzinsiz, Gönül, Buradan Gidiyorum.

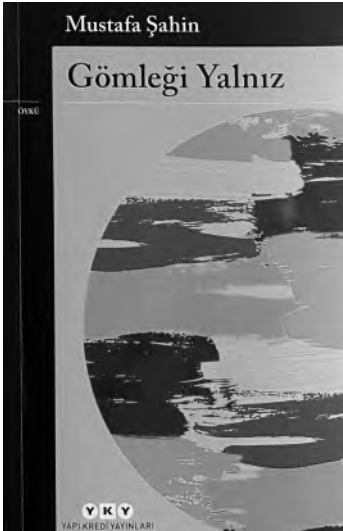
İlk olmasına bakmayın, diliyle, ifade gücüyle, yetkin anlatımıyla, gezindiği konularıyla usta işi bir kitap. Şahin ironinin bütün imkânlarını sonuna kadar kullanıyor.

İroni, dilinin tek rengi de değil. Sağlam bir iç neşesinin ve müziğinin olduğunu da belirtmeliyim. Bütün bunlar yüksek gözlem gücü ve kendine has üslubu ile buluştuğunda, akışına kapılıp gideceğiniz öyküler çıkmış ortaya.

Halka halka genişliyor Şahin'in öyküleri. En içte örtülü de olsa kendisini görüyoruz. Cesurca açılıyor okuyucuya, acemiliklerini, şaşkınlıklarını, iniş çıkışlarını paylaşıyor. O samimiyeti kolayca hissedebiliyoruz.

İkinci halkada, içinde yetiştiği vadiyle ve kendi kuşağıyla tanıştırıyor bizi. Onlarla konuşuyor, dertleşiyor Şahin. Hem anlatıp içini döküyor hem hesaplaşıyor, bir yandan da yüzleşiyor. Kahrını, çilesini, acısını çektiği, kaderine ortak olduğu mahallesinin yakın tarihini her şeyiyle seriyor ortaya. Deşifre ediyor, tartışıyor, kavga ediyor, yakınıyor.

En dış halkada 'memleket'i görüyoruz. Bütün renkleri ve o renklerin ara tonlarıyla, bütün halleri ve o hallerin en ince detaylarıyla tam tekmil bir memleket. Siyah beyaz veya renkli, o fotoğraflar memleketin fotoğrafları. Dertleriyle dertlendiği, yoklarını,

yokluklarını her sabah yeniden sorumluluk hanesine yazdığı memleketi anlatıyor Şahin. Köyüyle, taşrasıyla, şehriyle, şehrin kenar mahallesiyle, merkeziyle, o meydan memleket meydanı. Gündüzüyle, gecesiyle, düğünüyle, bayramıyla, cenazesiyle orada yaşananlar bizim yaşadıklarımız.

O memleketin insanları geçiyor gözümüzün önünden. Onlar yazar, bürokrat, arkadaş ve sıradan vatandaş olarak yerlerini alıyorlar öykülerde. Ve onların yalnızlıkları, bunalımları, kaçışları, kayboluşları, kızgınlıkları, kırılğanlıkları... *Gömleği Yalnız*'ın sayfalarında gezinirken, bir köşeyi döndüğünüzde, bir kapıyı araladığınızda kendinizle karşılaşsanız sakın ha şaşırmayın. Şahin sizinle birlikte caddelerde, sokaklarda dolaşıyor, kitabevlerini ziyaret ediyor, belediye otobüslerine biniyor, çay ocaklarında dinleniyordur. Akışa bırakın kendinizi.

Hep beraber çıkılan bir yolculuğu anlatıyor Şahin. Umutla, şevkle çıkılan yolun sonunda bir hüzne saplanıyor. Üstelik orada sakın kalamıyor, bir isyan çılgılığı atıyor. "Sayın Efendim", hak edilmiş bir isyanın anlatıldığı, kitap içinde öne çıkan öykülerden biri. Baştan sona bir cümle gibi yazılmış, sıkı dokunmuş bir metin. Derdini anlatabilmenin heyecanı soluklanmasına izin vermemiş. İster bir roman kahramanı ister bir film kahramanı, isterse gerçek bir kahraman deyin, cümle devlet erkânını karşısına almış, onlara uzun bir konuşma yapıyor. En çok tanıyan, en iyi analiz eden, en iyi çözen konuşsun denilince konuşma hakkını elde etmiş kahramanımız.

Devleti, devletlileri, devletin gölgesinin düştüğü her yeri anlatıyor. Tek bir hakkı varmış da bütün diyeceklerini diyormuş gibi soluk soluğa bir konuşma. Ben konuşayım da gerisi size kalsın diye meydan okuyan bir konuşma. Bir son konuşma sanki. Ağır bir eleştiri metni olarak da okunabilecek metni, öykü tadında sunmak da Şahin'in özel başarısı.

Yıllardır dergilerde, gazetelerde Mustafa Şahin imzasını takip edenler için müjdeli bir haberdir *Gömleği Yalnız*'ın basılması. Kitap, okuyucusuna ulaştı ve kısa zamanda ikinci baskısını yaptı. Yılın sonunda ise Türkiye Yazarlar Birliğinin 2020 Hikâye ödülünün *Gömleği Yalnız*'a verildiği açıklandı.

İlk kitabın tadı damağında kalan okuyucu, şimdi Şahin'den yeni kitaplar bekliyor.

HATIRA KADAR NARİN HAFIZA KADAR ZALİM /

FATMA BARABAROSOĞLU

Narin, Ancak Zalim Aynı Zamanda

Fatma Barbarosoğlu'nun yeni öykü kitabı 2020 yılının Kasım ayında okuyucularıyla buluştu: *Hatıra Kadar Narin Hafıza Kadar Zalim*.

Kitabı elime aldığımda kapak kompozisyonuna takılıp kaldım. Üst yarısına siyahın tonları, alt yarısına kaygılı bir sarı renk hakimdi. Ortada iyice dolmuş olmalı ki; başını

eğmiş bir başak ve orada oluşan tatlı kaviste, tam tek mil bir örümcek ağı vardı. Örümcek ağı ile başak tarifsiz bir uyumla buluşmuşlardı. Biri olgunluğu ile umut veriyor ve doymayı vaat ediyordu, diğeri narin de olsa bir evdi sonuçta. Ben kapağı seyre dalmışken öykü başlamıştı bile.

Şimdiki zamanın aynası değildir edebiyat. Hayat hep önden gider, yazı arkadan gelir.

Bunu bilsek de içinde yaşadığımız dönemin yazılması gerektiğini arzulamaktan vazgeçmeyiz. Üstelik, salgın sebebiyle çok özel zamanları yaşadığımız bugünlerde, bunu daha yüksek sesle dile getiriyoruz. İstiyoruz ki; virüsün acımasızlığı, ölümden önce ölümüne yalnızlığa, çaresizliğe mahkûm edişi, hayatımızın alt üst oluşu öykülere

dâhil edilip kayda geçirilsin.

Hatıra Kadar Narin Hafıza Kadar Zalim bu dileğimizi yerine getiren, dolayısıyla çok özel sevinçler yaşatan bir kitap. Hemen bütün öyküler salgın günlerini resmediyor. Evlerimize kapanınca ortaya dökülenleri, maskeyle imtihanımızı, sosyal mesafenin başımıza getirdiklerini kaleme almış Barbarosoğlu. Aile içindeki hızlı değişimi, değişim karşısında farklılaşan tepkilerimizi, maskenin moda kavramının içinde yer almaya çalışmasını öyküleştirmiş. Metrodaki, balkondaki, bahçedeki hallerimizi fotoğraflamış.

Maskeli yüzlerden sosyal mesafeli buluşmalara, evde ekmek yapanlardan gecekondusu kıymete binen emektarlara, en sevdiklerinin cenazesine gidemeyenlerden evliliği bir söz düellosuna dönen çiftlere, yeni hayat biçimimizin ne kadar gerçeği varsa hepsi *Hatıra Kadar Narin Hafıza Kadar Zalim*'de boy gösteriyor.

Salgın dalgalarının getirip hayatımızın kıyısına yığıdığı sahtelikler... Saadetin içimizi ısıtan sadeliğinin karşısında, mutluluğun ancak yüksek sesle evin dışına çıkarıldığında tamam olacaktı gibi duran eğretiliği...

Öykülerde iki kuşak var genellikle. Eski ile yeni. Bir önceki ile şimdiki. Çatışmaktan daha çok uyum içindeler, sorunları büyütmekten çok çözmeye yakın duruyorlar.

Barbarosoğlu'nun öykü kahramanları inanmış insanlar. Çevresindekilere Kur'an öğreten Mehmet öğretmen, "Allah izin vermese kim bir nefes alabilir." diyen Sedat ağabey, ayak bileğindeki ağıryla caminin kadınlar bölümünün merdivenlerini çıkmayı göze alamadığı için caminin biraz tenhalaşmasını bekleyen anlatıcı, "Beni bildiğimden yad etme ya Rabbi!" diye dua eden 'Dert Dinler Ziyade Hanım'...

Yazar öykülerini, salgın günlerinin kapalı odalarından çıkıp yaptığı kısa gezintilerde örmüş, sokakta, günlük hayatta, insanların içinde mayalandırmış. Kendi hatıraları gibi anlatıyor. Sanki her öykünün içinde kendisi de var. Bizzat yaşamış ya da bizzat

dinlemiş. O kahramanların öyküde geçmeyen hallerini de biliyor sanki. O kadar parlak, o kadar sıcak ve samimi...

Dille oynamayı çok denemiyor Barbarosoğlu. Duru bir Türkçeyle akıyor anlatımı. Dilinin bir ucu geçmişe uzanırken, bir ucu günümüzü kavıyor.

Fatma Barbarosoğlu'nun hatıralarla hafıza arasında, narinlikle zalimlik arasında salınan öykülerinden oluşan yeni kitabı iki kere kıymetli.

Bir kere salgın günlerimizi yazarak, yaşadıklarımızın yarına kuru bilgiler ve soğuk istatistikler olarak kalmasını önlemiş. İkincisi; hayatın tuhaflaştığı, tuhaflığın adını dahi koyamadığımız günlerde, hiç tanışık olmadığımız, yepyeni hallerimizi yazarak bizi boşlukta kalmaktan kurtarmış. Kalemine sağlık.

YUNUS NADİR ERASLAN

***AFRİKA'NIN YAPAYALNIZ LALESİ* / ENGİN ELMAN**

Öykü dünyamıza nitelikli eserler doğdukça bu dünyanın zenginliği de o denli artıyor. 2020'de Hece Yayınlarının edebiyat okuruyla buluşturduğu *Afrika'nın Yapayalnız Lalesi* öykü türünün olgun meyvelerinden biriydi. Engin Elman epeydir takip ettiğim, ismini dergilerde gördüğümde heyecanlandığım isimlerden biridir.

Her şeyden önce öyküde konu ve malzeme uyumuna çok dikkat ediyor Engin Elman. Bu titizliğine dil kullanımını da eklemeliyiz. On üç öyküden oluşan kitabın ilk

öyküsü olan "Bir Film Karesinin Tasviri" adlı öyküde anlatıcı bir kameranın odaklandığı kareleri anlatıyor. Kameranın devinimi, objektifin eşyaya yakınlaşıp uzaklaşması, ortam ışığı, kadraj ayarı gibi sinemaya ait öğeleri kurgunun ana unsuru olarak gördüğümüz için yadırgamıyoruz. İktisatlı bir malzeme kullanımı, abartısız ve objektif bir betimlemeyle iyi bir durum öyküsü kotarıyor. Yine benzer bir teknikle yazılan "Kesik Yankı" adlı öyküde de bir sekansı başarıyla anlatıyor yazar.

Kitaptaki birbirinden başarılı öykülerin arasında "Bakır Çaydanlık" adlı öykünün uzun süre etkisinde kaldığımı söyleyebilirim. Zarife Nine öykü karakteri tüm sahiciliği ve merhametiyle okurun kalbine dokunuyor. Köyden getirdiği bakır çaydanlığın yerini çelik çaydanlığın almasına içerleyen Zarife Nine bakır çaydanlığı bir mülteci aileye hediye eder. Dönüş yolunda, kaldırımda ölü bulunur Zarife Nine. Öykü-

de Zarife Nine'nin cebinden çıkan haritada üzeri kırmızı mürekkeple işaretlenen yer bir İslam coğrafyasıdır. Bu durum ümmi bir kadının bilişsel yapısıyla çelişse de Zarife Nine karakterinin hassasiyetiyle tam örtüşmektedir. Bu hassasiyete sahip her insanın cebinde kanayan bir İslam coğrafyası haritası olmalıdır.

Kimi metinlerinde de çocuk saflığının içinde kalarak gerçek dünyayı çocuksu bir pencereden seyrediyor yazar. Belki de öykünün dilden sonra en büyük gerekliliği gerçekliğe, yaratılan karakterin gözüyle bakabilme becerisidir. Bu karakter bir çocuk, bir kamera, yaşlı bir nine olabilir. Yazar karakterin bakışıyla anlatma titizliğini tüm metinlerinde aynı başarıyla sürdürüyor.

Etki gücü yüksek metinlerle doluydu *Afrika'nın Yapayalnız Lalesi*. Yürekten kutluyorum.

ALDATMA USTASI / MEHMET KAHRAMAN

Bu sene Mehmet Kahraman okurlarının kapısını dördüncü kitabı *Aldatma Ustası*'yla çaldı. On iki öyküden oluşan kitabı okumak için elime aldığımda "Aldatma Ustası"

adlı öyküyü aradı gözlerim. Yazar önceki üç kitabı için kitapta yer alan öykülerden birinin ismini o kitaba isim olarak seçiyordu. Bu sefer şaşırttı beni; zira kitapta "Aldatma Ustası" adlı bir öykü yoktu. Her öykü kitabını elime aldığımda varsa önce kitaba adını veren öyküden başlarım okumaya; bu sefer öyle olmadı, okumaya baştan başladım. Neden sonra fark ettim ki kitabın adı "Sahnedekiler" adlı öyküdeki şu paragrafta geçiyor: "... Az önce samimi pozlar verdiği insanı gelip bana çekiştiriyor biri. Selman'a kızının tayini için ricacı oldu, sonra bana geldi onun kabalıklarının anlattı. Kendisine bunu söyleyince de bozulup gitti. Hepimiz müthiş Aldatma Ustası olmuş oynuyoruz. Damarlarımızda şeytan dolaşıyor resmen..." Modern in-

sanın çıkar ilişkilerini, bencilliğini, mevki, makam ve para karşısındaki zaafalarını dostluğa sığmayan samimiyetsizliklerini uzun zaman birbirleriyle görüşmeyen dostları bir yemek masasında bir araya getirerek anlatıyor Mehmet Kahraman.

Aldatmanın farklı şekillerini "Her İyilik Cezalandırılır", "Aşkta ve Kumarda" adlı öykülerinde de işliyor yazar. Hemen her gün medyada farklı bir aldatma ve aldanma haberiyle karşılaşıyoruz. Telefon dolandırıcılarından tutun da insanların küçük birikimlerini gasp eden sahtekârların yapıp ettikleri haber bültenlerine konu oluyor.

Yazar bu öykülerde haberlerini ekranlardan seyrettiğimiz insanların hikâyesini, tam anlamıyla ateşin düştüğü yeri anlatıyor.

Kitap “Ele Geçirilmiş Bir Gün” adlı öyküyle açılıyor. Tam da bir gezi yazısı formunda bir öykü okuyacağımızı düşünürken yazar birden, bizi öykü kişisi olan babanın çocukluğunda yaşadığı esrarengiz bir olaya götürüyor. Olayı tam anlatmadan kocaman bir soruyla bitiriyor öyküyü. İyi ki de anlatmıyor; zira kısa öyküler biraz da anlatılmayanın gizemini taşımalı, her okurun zihninde farklı bir sona kavuşmalı.

Kahraman, metinlerinde “baba” karakterini başarıyla işliyor. Bir yazar anlattığı karakterlerin içine girebildiği ölçüde o karakterler okur üzerinde kalıcı bir etki bırakabilir ancak. Yazar “Hayal Kurmayan Erkekler” adlı öyküsünde taş duvar ustası bir babanın betonarme binaların rağbet görmesiyle birlikte yaşadığı mesleki çöküşü öykü karakteri olan çocuğun diliyle anlatıyor. Babanın mesleki ilkelerinden vazgeçmemesinden dolayı yaşadığı maddi kayıp karşısında annenin yaşadığı kaygıları gerçekçi bir bakışla dile getiriyor. Öyküde taşrada kadınla erkek arasındaki iletişimsizliği de ironik bir üslupla işliyor yazar. Şu cümlelerde erkeğin kadına bakışını ve bu iki varlık arasında bir türlü kurulamayan uzun diyalogun nedenlerini görebiliyoruz: “Kadınları anlamaya çalışma, sadece tamam de, yapmazsan yine yapma, ama tamam demeyi unutma. Çünkü onlar unutmaz.”

Yazarın diğer öykü kitaplarında olduğu gibi *Aldatma Ustası*’nda da karakter ve mekân seçimindeki sahiçilik, yaşamın gerçek bir kesitini yansıtmaya titizliği, etkiyi tekniğe feda etmeyen yalın bir anlatımla sağlama alışkanlığı göze çarpıyor.

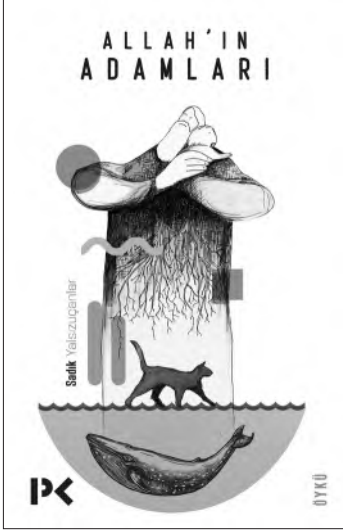
Son olarak şöyle diyeyim: *Aldatma Ustası*’nda çok iyi anlatılmış öyküler var. Doğallıkla *Aldatma Ustası* **anlatma ustası** olarak da okunabilir. Zevkle okudum, zevkle...

ALLAH’IN ADAMLARI / SADIK YALSIUZUÇANLAR

Saf Öyküler

Sadık Yalsızuçanlar, *Deli Tomarı*’ndan sonra bu sefer de yine aynı minvalde kaleme aldığı *Allah’ın Adamları*’nı okuruna armağan etti. Öğrenme biçimine ve davranışlarına bakıp sorumluluk alanının dışına ittiğimiz bu özel kişilerin hayatla ve hakikatle kurdukları bağları ancak onlara bakan saf bir gözün anlattıklarıyla anlayabiliriz. Söz gerçeği örter. Gerçeğin hangi yönüne ışık tutsak diğer yönü karanlıkta kalır. Belki de duyduğumuz ya da bizatihi içinde yaşadığımız olayları fazla inceltmeden anlatarak gerçeği bozmadan ifade edebiliriz. Sadık Yalsızuçanlar da *Allah’ın Adamları*’nda bunu yapıyor; elemeyen ya da ince elek kullanmadan anlatıyor.

Yazarın bir öyküyü zihninde tasarlamasından ve kendisine öyküyü nasıl anlatacağına dair sorduğu sorudan itibaren kurmaca da başlamış demektir. Anlatılan eski de olsa çok anlatılmış da olsa her anlatılan yenidir. Yazar olanı ya da muhtemel bir

olayı bağlamından, yerinden kopararak farklı bir düzlemde de inşa edebilir. Bu durum farklı görme biçimleriyle de ilgilidir. Sadık Yalsızuçanlar son iki kitabında bakışını ve algısını saf ve katışıksız olana yönlendiriyor. Kavram ve olgulardan ziyade bizatihi o kavramın ve olgunun nesnesine odaklanıyor. Anlattığı her şeyi hikâyeye dönüştürme gücüne sahip bir yetenek bu sefer dili inceltmeden olanın konumunu ve yerini değiştirmeden yine berrak ve akıcı bir üslupla anlatıyor.

Her biri bir hakikati fısıldamak hatta haykırmak için gelmiş ve aramızda o hakikati hemen her yerde yüzümüze çarpan, adam gibi adamları buluyoruz öykülerde. Her türlü sorumluluktan azade tuttuğumuz bu kişiler bize sorumluluğumuzu ve

ne olduğumuzu bir papağan misali dillerine pelesenk ettikleri cümlelerle haykırıyorlar. Kiminde dilinden düşürmediği hakikatli bir cümle, kiminde ıstırapın çizdiği bir çehre, kiminde sınıksız bağlandığımız şu fani dünyayı alaya alan bir tavır buluyoruz.

Bir de hayata tutunamayanlar var öykülerde. Tam aşkı yakalayacakken elinden kaçırıyorlar, sevdiğini erken kaybedenler, dünya ağrısını intiharla sonlandıranlar, gazetelerin üçüncü sayfalarında belki de bir paragraflık bir boşluğu doldurmak için haberi yapılan apacı hikâyeler *Allah'ın Adamları*'nda olanca gerçekliğiyle yer alıyor.

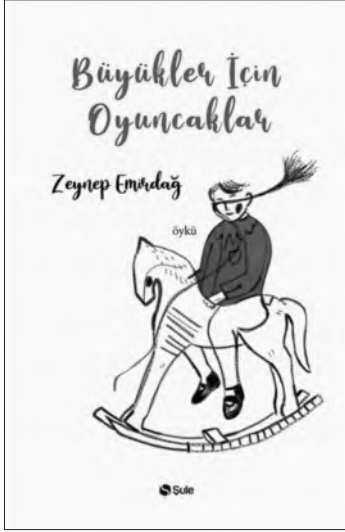
Yalsızuçanlar öykülerini hep yüksek duyarlıkların eşiğinde yazıyor. Hikâyede öze, çekirdeğe çok önem veriyor. Bir yazar düşünün ki kırk gün kırk gece konuşsa dinleyene hiç bıkkınlık vermez. Böyle bir anlatma yeteneği hiç şüphesiz birikimsiz olmaz; çekmeceniz dolu arşiviniz kabarık olmalı. Doğunun tahkiye geleneğinde sözlü anlatımın tarihi yazılı anlatımdan çok daha eskidir. Yazar hem *Deli Tomarı*'nda hem de *Allah'ın Adamları*'nda sözlü anlatımın tüm inceliklerini gösteriyor. Doğallıkla bu iki eser genç hikâye anlatıcıları için tahkiye üslubunun tüm inceliklerini öğrenmeleri açısından başucu eser niteliği taşıyor.

Hikâyelerin odağında hep bir acı var. Bu vurguyu *Deli Tomarı* için kaleme aldığım yazımda da yapmıştım. Acı kadim geleneğimizde de olmanın karşılığıdır. Olmak, olgunlaşmak, kemale ermek acıyla yoğrulmakla olur ancak. Yunus'un dediği gibi "Zehr ile pişen aşı yemeye kim gelir?" *Allah'ın Adamları*, şimdilerde dünyevileşmenin odağındaki insancıkların yadırgadığı bu durumu o doyumsuz anlatımıyla bize tekrar hatırlatıyor.

Son olarak *Allah'ın Adamları* için yılın en iyi kitap ismi ve en iyi kapak tasarımını hak ediyor diyebilirim. Yazara ve Profil Kitap'a şükranla...

BÜYÜKLER İÇİN OYUNCAKLAR / ZEYNEP EMİRDAĞ

Zeynep Emirdağ 2020'de Şule Yayınları'nca yayımlanan *Büyükler İçin Oyuncaklar*'da otuz oyuncak öyküsüyle ilginç bir projeye imza atmış. Bizi çocukluğumuzda

oyalayan; bir yanıyla hayatı öğreten bir araç olan bir yanıyla da hayatı daha katlanılabilir kılan oyuncakları öykülerine konuk etmiş. İyi de etmiş. Dünya hayatı bir oyun ve eğlenceden ibarettir, ayeti geliverdi aklıma. Mutlu insanın her yaş döneminde ilgilendiği bir oyuncağının olduğunu düşünürüm. Çocukluğumuzda sahip olduğumuz tahta atlardan üç tekerli bisiklete, oradan iki tekerli bisiklete sonra motosiklete değin uzanan çizgide oyuncağın yapısı ve fonksiyonu değişse de bizi oyalama işlevi asla değişmez. Doğallıkla insan her döneminde kendini oyalayacak bir oyuncak bulur.

Zeynep Emirdağ oyuncağı konu ettiği öyküleri birbirinden farklı kurgularla inşa etmiş. Kimi öyküleri bir oyunun içinde, kimilerini tarihsel bir fon içerisinde, kimilerini de fabl biçiminde kurgulamış. Her öykünün sonunda bir öğüt içeren paragraf koymayı da unutmamış.

Şimdilerde şehirdeki çocuklarda pek rastlamadığım – belki köy çocuklarının ellerinde vardır- sapan benim çocukluk dönemimde sevilen oyuncaklar arasındaydı. Oyuncağın yapımının da anlatıldığı öyküde çocuk sapan taşıyla bir kuşun ölümüne sebep olur. Çocuğun kuşun ölümü karşısında yaşadığı ürperti ve pişmanlık ders vericidir. Çocukluğumda benzer bir olayı yaşamıştım. O günden beri bir canlıyı hedef aldığımı hatırlamıyorum.

Her öykü gibi robot öyküsü de çok dikkat çekiciydi. Burada anmamın sebebine gelince: metin seksenlerde yazılmış olsaydı türü için distopik diyebilirdim lakin günümüz teknolojinin sonuçlarına bakılırsa gerçeğe çok yakın bir kurguyla yazıldığını söyleyebilirim. Metinde çocuk öykü karakteri rüyasında düşünen, iş yapan robotların hayatın içinde çalıştığını görüyor. Mutfakta yemek yapan robot, servis aracını kullanan şoför robot ve nihayet öğretmen robot... Bu öyküdeki rüyanın gerçekleşmesinin pek uzun sürmeyeceğini düşünüyorum.

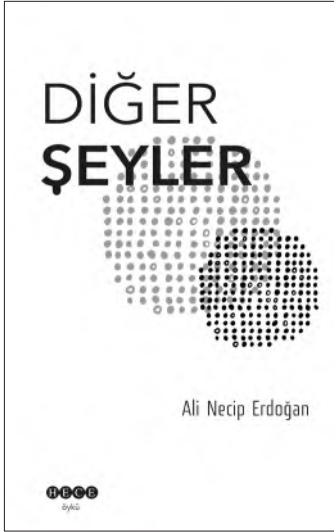
Pancar zamanı gemilerimizi pancardan yapardık. Pancar köklerini çakı marifetiyle oyar, çubuklara tutturduğumuz naylon parçalarından da yelken yapardık. Bir türlü yüzdüremezdik. Batardı. Seçtiğimiz malzemenin uygun olmadığını çok sonra anlaya-

caktım. Kitapta oyuncak gemi de düşünölmüş. “Nuh’un Gemisi” adlı öyküyü severek okudum. Kutsal metinlerde kıssası olan Nuh Tufanı’nın fabl biçiminde işlenmesi çok dikkat çekiciydi.

Son olarak, çocuksu bir naiflikle yazılmış bu kitabı başta büyükler olmak kaydıyla, 12 ve üzeri yaş grubunun da rahatlıkla okuyabileceğini düşünüyorum. Zevkle okudum.

DİĞER ŞEYLER / ALİ NECİP ERDOĞAN

Uzun yıllar dergilerde öykülerini okuduğumuz Ali Necip Erdoğan’ın öykü kitabı ocak ayında Hece Yayınlarının öykü dizisinden çıktı.

Öykü ve şiir kavramlardan ziyade imgeler üzerinden anlatılır. Kavramlar daha çok felsefenin alanına girer. Düşünce kavramlarla açığa çıkar ve kavramların kapsadığı alan içerisinde yorumlanır. Ali Necip Erdoğan öykülerinde imgeden ziyade kavramları tercih ediyor. Hal böyle olunca öykü bir olay, durum ya da atmosfer anlatısı üzerinden değil de bir düşünce ekseninde ilerliyor. Çoğu öyküde karakterlerin iç monologlarının (bilinç akışı) yerine anlatıcının konuya açıklık getiren sesini duyuyoruz.

Çoğu öyküde yazar konu odaklı bir anlatımı tercih ediyor. Yazarın ortaya koymayı düşündüğü imge anlatıldıkça yerini kavramla değiştiriyor. Somut bir örnekle konuya açıklık getirecek olursam: Eserin “Serap” başlıklı üçüncü öyküsü tam da bu anlattıklarını açıklayacak nitelikte bir öykü. Çoğu öyküde olduğu gibi bu öyküde de anlatıcının açıklayıcı, yönlendirici sesini duyuyoruz. Öykünün girişinde çöldeki kumla ilgili uzun bir paragraf okuyoruz. Paragrafın sonuna doğru iki yargı cümlesiyle irkiliyoruz: “Zaten kum insanı ele geçiriyor, kendisine dönüştürüyor. Kumla birlikte akıyor insan. Kumla bütünleşince “ol”uyor, tıpkı “an”la bütünleşmek gibi...”

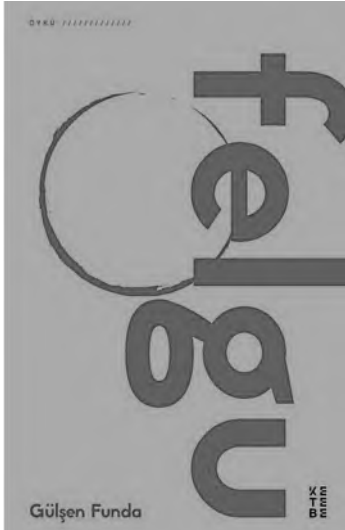
Öykü karakteri Veysel Bey caddede baygınlık geçirir. Gözleri, ağzı, burnu kumla doludur. Veysel Bey’e müdahale edenlere ve oradan tesadüfen geçen Doktor Pınar’a da Veysel Bey’deki kumlardan bulaşacaktır. Dr. Pınar’ın üzerindeki kumların nereden geldiği sorusuna, Veysel Bey susarak cevap verir. Eserdeki diğer karakterler gibi Veysel Bey de suskundur, pek konuşmaz. Öyle ki olay yerinden kendi sahibi olduğu fabrikaya götüren makam aracının koltuğunda gözlerini kapattığında zihninden geçen ve onu etkilediği apaçık belli olan görüntüler hakkında okura en ufak bir mal-

mat verilmez. Dr. Pınar'a gelince; iş çıkışı insiyaki adımlarla annesinin evine yönelir. Saçlarına, yüzüne, eline yapışan kum taneleri onu çok tedirgin eder. Kim tedirgin olmaz ki... Kıyafetlerini çamaşır makinesine atıp duşa girer, kumdan arınmak için. Bornozunun içinde koltukta oturan Pınar'ın gözünde çocukluk günleri canlanır. Beş yaşındaki, on iki yaşındaki Pınar'ı görür. Bu sıralar Pınar'ın vücudunda göğüslerine kadar bir kum tepeciği oluşmuştur. Sonra tıp fakültesini kazandığı yıllar canlanır gözünün önünde... Öykü "Yarısı yere akmış bir kum yığını." Cümlesiyle son bulur.

Anladığım kadarıyla yazar zihnindeki bir düşünceyi öyküleştirmeye çalışıyor. Diğer metinlerde de kurgu öykünün çok önünde duruyor. Terzi tasarladığı bir elbiseyi müşterinin üzerinde prova edebilir lakin tasarım var fakat tasarı halindeki bir elbise yoksa ancak müşteriye tasarımı anlatmak durumunda kalır. *Diğer Şeyler*'de de bir öykü tasarımı okuduğumu düşünürken; "Çerçeve", "İhtiyar" ve "Ay Işığı" öyküleri enfesti. "Çerçeve" öyküsü için şu notu düşmüşüm: Şimdiye değin okuduklarımin en iyisi, belki de kitabın çerçevesi...

FELGU / GÜLŞEN FUNDA

Gülşen Funda'nın kitabına da adını verdiği *Felgu*'suna hafızam beni yanıltmıyorsa

2019'da *Post Öykü* dergisinde rastladım. Öyküyü kurgu ve anlatım açısından çok başarılı bulmuştum. Yazar öyküsünü semboller, imgeler, uzak zamanı çağrıştıran isimler ve o isimlerin sahiplerinin kaderleri üzerine kurmuştu. Öykü karakterinin kadersel çizgisi Ay'ın evreleri üzerinden anlatılıyor ve her bölüm bir Ay evresi içinde gerçekleşiyordu. Göstergenin bizatihi kendisinin öykünün bir unsuru olarak tasarlanması beni çok heyecanlandırmıştı. Yazar sonraları aynı minvalde başka öyküler de yayımladı. Kitabın üçüncü öyküsü "Kabuk" ve beşinci öyküsü "Gök, Taş ve Yüzü"nde de sembol kullanımlarına rastlıyoruz. Yine bu iki öyküyü de *Felgu*'yu okurken yaşadığım heyecana benzer heyecanla okumuştum.

Kitap on iki öyküden oluşuyor. Yazar öykülerini "Kök" ve "Gök" adını verdiği iki bölümde toplamış. Her bölümde altı öykü yer alıyor. Bölümlerin isimleri yazarın öykü evrenini çok güzel ifade ediyor. Ben bu bölümleri şöyle yorumluyorum: Bütün kelimeler, bütün cümleler ve bütün hikâyeler şu engin gökyüzünün altında uçsuz bucaksız topraklar üzerinde kaderini yaşayan insan tarafından söylenmiştir ve söylenecektir.

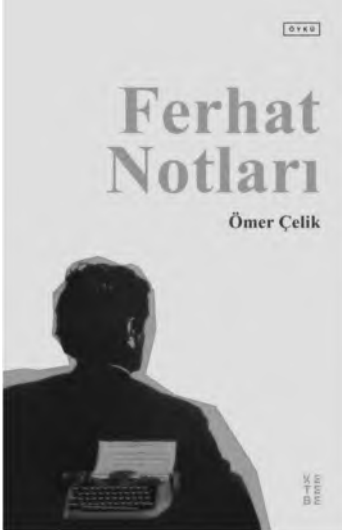
Doğallıkla “Gök” bölümündeki öyküler insanlık maceramızla ilgisi olan hikâyelerle ilgili. “Kök” başlığı ise toprağa tutunmayı ve yaşamın sürdüğü alanı çağrıştırmayı itibariyle bu gruptaki öyküler daha çok yazarın doğup büyüdüğü topraklardaki insanların hikâyelerini anlatıyor. Ayrıca yazarın bu iki grubu benzer atmosferlerin anlatıldığı öyküleri bir araya getirerek oluşturduğunu da söyleyebiliriz.

Gülşen Funda çağdaşlarının aksine öyküde bir damar arayışının peşinde. Âdetâ bir arkeolog titizliğiyle oluşturuyor metinlerini. Belki de ortaya çıkarıyor demeliyim. Cevheri cüruftan ayıran sabırlı bir yazar. Yolu açık, başarısı daim olsun. Hayranlıkla okudum.

FERHAT NOTLARI / ÖMER ÇELİK

Ömer Çelik *Acı Yok* adlı öykü kitabından sonra 2020’de Ketebe yayınlarından ikinci öykü kitabı *Ferhat Notları*’nı yayımladı. *Ferhat Notları*, tamamı dergilerde yayımlanan on beş öyküden oluşuyor.

Yazarın olay öyküleri anlatmadaki kararlı tutumunu *Ferhat Notları*’nda da sürdürdüğünü gördüm. Ömer Çelik’in metinlerinde konusuna hâkim titiz bir yazarın

varlığı dikkatimden kaçmadı. Öyle ki metnin başından sonuna değin her şeyin bir plan dâhilinde seyrettiğini rahatlıkla görebiliyorsunuz. Kimi metinlerde bu titizlik olayın doğallığına gölge düşürse de yazarın belli kıstaslara titizlikle bağlı kalma alışkanlığı bütün metinlerde kendini hissettiriyor. Hemen her metinde sürpriz son yaratma, merak unsuru oluşturma, çatışma yaratma çabasının bazı metinlerde doğal akışı bozduğu kanaatindeyim.

Yukarda bahsettiğim unsurlar bir Türkçe öğretmenin başından geçen olayların anlatıldığı “Sineklerin Tanrısı”, “Beşir Koran’ın Kayıp Günlüğü Hakkında Bazı Mülâhazalar” gibi diğer birçok olay öykülerinde başarılı bir şekilde kullanılsa da ge-

leneksel âşık edebiyatımızın işlendiği “Yedi Parçalı Muamma” adlı öyküde aynı lezzeti vermediğini düşünüyorum. Öyküde her şeyin yerli yerinde olmasına karşın bir eksikliğin olduğunu düşündüm hep. Bu eksiklik de olaya yaklaşım biçimi ve kullanılan dildeki sesin geleneğin içinden olmamasıydı. Konuya bilgi düzeyinde vâkıf, fakat yabancı bir ses duydum. Bu durumun yazardan kaynaklandığını düşünmüyorum elbet; gelenekle aramızdaki mesafenin giderek açılmasının da bir göstergesi aslında.

Yazarın okuduklarının da öykünün bir malzemesi olduğu gerçeği *Ferhat Notları*'ndaki çoğu metinde karşıma çıktı. "Meclisten Dışarı" adlı öyküde İsmet Özel, Oğuz Atay gibi isimlere ve metinlerine gönderme yapıyor, yayın piyasası alttan alta eleştiriliyordu.

Ferhat Notları iyi bir öykü kitabı. Zevkle okudum. Ömer Çelik ne dediği anlaşılan, modern öykünün imkânlarını iyi kullanan, konu bulma ve karakter yaratmada çok başarılı bir yazar.

KIRKLAR CEMİ / HÜSEYİN SU

Bir kitabı okumak için bir sebebiniz olmalı. Her kitap kendini farklı sebeplerle

aldırır. Kimi kitabı yazarından dolayı, kimini konusundan dolayı, kimini üslubundan dolayı, kimini de isminden dolayı alırsınız. Sadece bu kadar mı? Daha onlarcasını sıralayabilirim. Benim Hüseyin Su'nun *Kırlar Cemi* adlı öykü kitabını alma sebepim ise hem değerli bir öykücünün son kitabını okumak hem de "Kırlar Cemi" gibi güzel ve sembolik bir adın çağrıştırdığı sırlarla dolu âlemin kapısını Hüseyin Su öyküsüyle aralayacağımı düşünmemdir.

"Kırlar Cemi" Alevi-Bektaşî geleneği içinde birçok imge, sembol ve mitolojik unsurları da barındıran kitabı olmayan bir inancın kaynağıdır âdeta. Doğal olarak kitap daha okumadan ismiyle yoğun çağrışımlar uyandırdı bende. Az çok Hüseyin

Su metinlerine de aşina olduğum için öncekilerden çok daha farklı bir zaman, atmosfer ve şahıs anlatısı okuyacağımı umarak aldım eseri. Sayfalarda ilerledikçe beklentimin dışında bir eserle karşılaştığımı fark ettim ve bu açıdan sonuç tam bir hayal kırıklığı oldu benim için.

zikir pınarında kalbimizi yuduk

Eser, şimdilerde birçok yazarın da denediği büyük harf ve noktalama kurallarına muhalefet eden bir imlâ ile yazılmış. Bu yazım tercihindan dolayı okurken zorlanmadım; aksine uzun cümleleri okurken daha hızlı ve akıcı okuduğumu fark ettim. Bu başarının yazarın titizliğinin bir sonucu olduğunu düşünüyorum zira yazar eseri inşa ederken kendince basit bir kural geliştirmiş: noktanın görevini virgöl, virgölün görevini de çoğunlukla bağlaçlar almış. Böylece kesintisiz ve akışkan bir anlatım

sağlanmış.

Eser “zikir pınarında kalbimizi yuduk” ve “ışık selinde billur parıltısı” başlıklı iki uzun öyküden oluşuyor. Yazar 83’te yayımlanan *Tüneller* adlı kitaptan artakalan “meşhet” ve “ateş” adlı iki kısa öyküyü de tematik açıdan benzerlikler içerdiği için yeniden düzenleyerek *kırklar cemi* dosyasına dâhil etmiş.

Birinci bölümde Anadolu’da küçük bir kasabada yaşayan orta halli bir ailenin kasabaya sonradan yerleşen bilal efendi ile olan ilişkisini hiperaktif -yazara göre yamaz- bir öykü anlatıcısının diliyle anlatılıyor. Öykü anlatıcısı gencin, ortaokul ve lise dönemini kapsayan geniş zaman aralığında yaşadıklarının ve gözlemlediklerinin iç dünyasındaki karşılığına ışık tutuluyor. Karakterin iç konuşmaları uzadıkça metin öykü dilinden uzaklaşıp deneme formuna dönüşüyor. Çoğu yerde anlatıcı karakterin iç konuşmaları bir gencin tecrübelerini aşan olgun ve yetkin bir dile yaklaşıyor.

Kasabanın yabancısı bilal efendi tez zamanda kasabalı tarafından sevilen itibar gören bir kişi olarak karşımıza çıkıyor. Ne yaptığını, hangi işle meşgul olduğunu bilemesek de tez zamanda kasabalının nezdinde yüksek bir itibara sahip oluyor.

Halkın bilal efendi’ye bağlılığına gelince; bilinçsiz, körü körüne, ilkel bir bağlılık görüyoruz. Uzun bir terbiye süreci içinde kişinin olgunlaşarak gerçekleşmesi gereken bir bağlanma süreci burada yaşantılar yoluyla değil de abartılı rivayetler ve peşin hükümler sonucu gerçekleşiyor. Dolayısıyla yukardaki alıntıladığımız satırları günümüzde de sıkça karşılaştığımız durumlara karşı bir eleştiri olarak da okuyabiliriz.

Yazar öykünün geçtiği mekân konusunda ayrıntıya girmedeği gibi zaman konusunda da fazla ayrıntı vermiyor. Sadece bir yerde darbeden bahsedilirken öykü anlatıcısı gencin babasının darbe haberlerini dinlemek için radyonun başından ayrılmadığı, (1950’ler radyo çağıdır ve 1960 darbesi radyo kanalıyla duyurulmuştur) başbakan ve bakanların birer birer tutuklandığı, sıkıyönetim ilan edildiği, darbeyi yapan komutanların posterlerinin sokak ve caddelere asıldığı, bilal efendi’nin konumundan dolayı ona bir zarar gelmesinden endişe duyulduğu ifadelerinden öykü zamanının 1950’lerin ikinci yarısı ile 1960’ların birinci yarısı olduğunu tahmin ediyorum. Ayrıca bilal efendi’nin Kur’an okumayı öğrenen gençler için tören düzenlemesi, onlara elleriyle şerbet ikram etmesi öykü zamanının 1950’ler ve sonrası olduğu kanaatini güçlendiriyor. Zira o yıllar ceberut Milli Şef döneminin sona erdiği, Kur’an kurslarının yaygınlaştığı, halkın dinini öğrenmek için çeşitli sosyal topluluklara katıldığı bir dönemdir.

Başta dönecek olursak, esere ad olarak seçilen *Kırklar Cemi* Alevi-Bektaşî geleneğinin ve argümanlarının uzağında bir terminolojiyle ele alınarak âdetâ Sünni paradigmanın kabullerine uygun bir yaklaşımla tanımlanıyor: “*bu meclisin üçler yediler kırklar meclisi olduğunu düşünün, üçlerin yedilerin kırkların her birinin de cennet ağacının birer dalı, yaprağı ve meyvesi olduklarını bilin, üçlerin yedilerin kırkların ve onların meclisinde olanların her biri şüphesiz eşi benzeri olmayan birer inci tanesidir,*

peygamberimizin, Ebubekir ve ömer ve osman ve ali, hasan ve hüseyin efendilerimizin yoldaşları, cennette komşuları ve silsile-i şerifin her bir halkasından birisi veya onların arkadaşları olduklarına şeksiz şüphesiz inanın” Doğallıkla eserin birinci bölümünde kadim bir terbiye geleneğinin içinde kurumsal yapısıyla toplumun ve devletin direği olmuş tekke öğretisinin çok uzağında küçük bir topluluğun, modern zamanlarda geleneği bilinçsizce taklit etmeye çalışırken yaşadıkları küçük tecrübeler anlatılıyor. Eserde zikir, mürit, ihvan, silsile-i şerif, ilâhi gibi isimler kullanılırken “şeyh” unvanının kullanılmaması ayrıca dikkat çekicidir.

ışık selinde billur parıltısı

Kitabın “ışık selinde billur parıltısı” başlıklı ikinci bölümü üniversite öğrencisi bir anlatıcının diliyle yine upuzun iç konuşmalar ve tahlillerle anlatılmaktadır. Bu sefer karşımızda giyim kuşamından konuşmasına değin tüm hayatı ölçülü biçili bir zat olan abdullah efendi ile karşılaşırız.

Yazar tam da günümüz insanının çıkmazlarını, açmazlarını, madde ve kapitalizm karşısındaki çaresizliğini anlatır. abdullah efendi karakteri ise bu çaresizliğin aşılmasını sağlayan bir psikologdur âdeta. Tam da günümüz Müslümanının dünyevileşme süreci anlatılır.

Anlatıcının abdullah efendi ile buluşma noktasına gelene kadar somut bir anlatımla ilerleyen metin birden yerini sembolik (gerçeküstü) anlatıma bırakıyor. Hal böyle olunca zeytinyağı ile su misalinde olduğu gibi homojen bir karışım oluşmuyor. Son metin yerini bulmamış bir parça olarak duruyor. Keşke abdullah efendi’nin arkadaşlarıyla yaptığı sembolik yolculuk ayrı bir öykü olarak yazılsaydı ve adı “yediler” olsaydı. Bu eleştiri birinci bölüm için de söyleyebilirim.

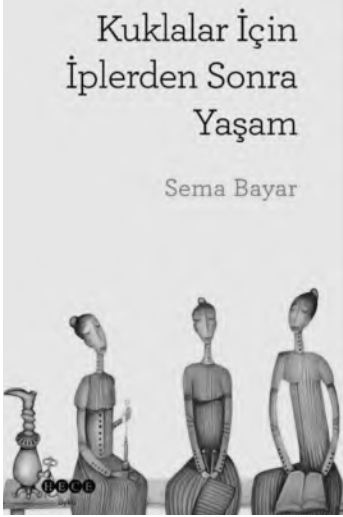
Ayrıca her iki öyküde de ana karakterler eski, siyah beyaz bir fotoğraf gibi olanca silikliği ile karşımızda duruyor. Oysa bilal efendi de abdullah efendi de hafızamıza kazınan iki karakter olmalıydı.

Sonuç olarak eserdeki “aşıkâr sır” ile “ateş” adlı kısa öyküleri çok daha başarılı buldum. Bana kalırsa Hüseyin Su kısa öykü yazmalı.

KUKLALAR İÇİN İPLERDEN SONRA YAŞAM / SEMA BAYAR

Kuklalar İçin İplerden Sonra Yaşam Sema Bayar’ın ilk öykü kitabı. Uzun yıllar başta *Heceöykü* olmak üzere çeşitli dergilerde yayımladığı öykülerini 2020 senesinde Hece Yayınlarından kitaplaştırdı.

Kitap hakkında öncelikle şunu söylemeliyim: Sema Bayar kendini hemen ele vermeyen öyküler kuruyor. Kuruyor diyorum, olanı biteni öyle bir çırpıda klasik olay öykülerindeki gibi giriş, gelişme sonuç düzleminde anlatmıyor. Yazının tüm

imkânlarından faydalanarak anlatacağını oyun-
su bir sürecin içinde anlatıyor. Öyküdeki kurguya
kurmaca dememizin bir sebebi de budur aslında.
Canlılığı ve kendi içinde dinamizmi olan bir ya-
şam kesitini oyunun kendi prensipleri içinde
döndürme işidir kurmaca. Bu yönüyle de oyunu
çağırıştırır. Özellikle “Cemile”, “İstasyon”, “Kukla-
lar İçin İplerden Sonra Yaşam”, “Fotoğrafhane”
adlı öyküler bahsettiğim unsurların öne çıktığı
öykülerdir. Ayrıca bu öykülerde bir yabancılaş-
tırmadan da bahsedebiliriz. Zira kahramanları
yazar gözümüzün önünde olanlardan seçmiyor
ya da ötekini biraz daha farklılaştırarak ona bir
rol biçiyor.

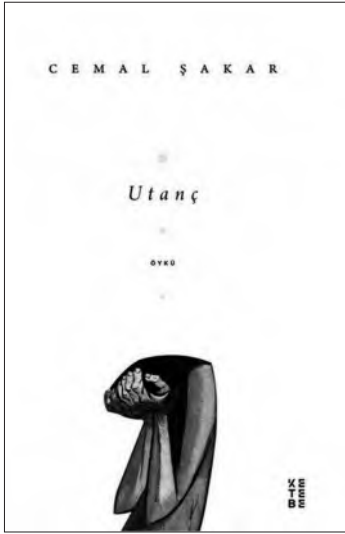
Anlatıma gelince, kullanılan yoğun imgeler ve metaforlar dili inceltse de anlamı
örtüyor. Kapalı anlatımlarda asıl tehlikeli durum anlamsızlığa kapı aralamasıdır. Faz-
laca şiirsel ve imgesel dil kullanımlarında ölçü kaçabiliyor. Böyle durumlarda göster-
gelerin yönünü tayin etmek okura kalıyor. Sema Bayar’ın metinlerinde bu ölçünün iyi
tayin edildiğini fark ettim. Özellikle yazarın ayrıntıları titizlikle işleyişi okura geniş bir
anlam sahası açıyor. Doğallıkla imgeyi belirsiz bir olgudan ve kavramdan kurtarıp so-
mut bir şekle büründürebiliyor. Böylelikle anlatımda yazar öykünün başından sonuna
değin ipleri elinde tutarak kurguya bağlı bir anlatım örneği sergiliyor.

Kitabında hepsi birbirinden güzel ve titiz dil işçiliğiyle yoğrulmuş on yedi öyküye
yer vermiş yazar. Yukarda bahsettiğim öykülerin dışında belleğimde etkisi kalıcı olan
“Onur Belgesi” ve “Tahta Kaşıklar” adlı öyküleri de zikretmezsem haksızlık olur. İki öykü
de konu ve malzeme açısından çok güçlüydü. Anlatım da yine öyle. Sema Bayar’ı kut-
larım. *Kuklalar İçin İplerden Sonra Yaşam* başarılı bir ilk kitap.

ENGİN ELMAN

UTANÇ / CEMAL ŞAKAR

Öyküde biçimciliği önceleyen Cemal Şakar, son kitabında da bu ısrarlı duruşunu
devam ettiriyor. Gök kubbenin altında anlatılmadık bir şey bırakmayan insanoğlu, ha-
liyle ‘anlatma biçimi olarak’ diğer anlatıcılardan farklılığını ortaya koymalıdır. Şakar
bu konuda uzun yıllar zihin yormuş, emek vermiş bir isim. Ayrıca, öykü üzerine teorik
yazılarında bu duruşunu daha net görmekteyiz. Kitaba isim olan “utanç” kelimesi ne-
redeyse bütün öykülerin satır aralarında karşımıza çıkıyor. Modern insanın, modern
yaşam biçiminin her haliyle suiistimal ettiği, kirlettiği bir kelime ‘utanç’. Kitabın ilk

öykülerinde toplumcu gerçekçi bir bakışla okurunu muhatap eden anlatıcımız, ben dilini ustaca kullanıyor. “Eşkiya Recep’i Ben Öldürdüm.” Öykünün daha ilk cümlesinde okur büyük bir merakla anlatıcının peşine düşüyor. Öyküler modern insanın görmek istemediği gerçek hayatın ve güncel olayların da bir muhasebesini yapmaya kapı arıyor. Mültecilik ve yurtsuzluk en acı haliyle önümüze seriliyor. Yazar, hayatın gerçekliği ve güncel olayları aktarırken öykü dokusundan uzaklaşmıyor. Tam tersine çağına tanıklığını, bir sorumluluk kabul ediyor. Olaylar en doğal haliyle dillendiriliyor. Anlatıcı bir taraf olma tuzağına da düşmüyor. Okur gerçeklerin böylesine keskin ve net bir şekilde anlatılmasına dikkat kesiliyor. Öykülerde olay

ve olgular, kişileri derinlikli bir şekilde değiştirip dönüştürmektedir. Metinler bir modern zaman eleştirisidir âdeta. Haksızlık, adalet, yoksulluk, inanç, güven, hayal gibi temalar öyküleri biçimlendiriyor. Karakterler üzerinden derinleşen dil; insanla, mekânla, eşyayla, dünyevi olan ne varsa onlarla hesaplaşıyor. Şakar’ın öyküleri modern insanı, o kadim açmazlarıyla ve çelişkileriyle yüzleşmeye davet ediyor. Çehov’un “Memur’un Ölümü” öyküsü kitapta tersine dönüyor, “Memurun Dirilimi” olarak karşımıza çıkıyor. Çehov’un öyküsünde küçük bir yanlış anlama, onurlu bir memurun hayatına mal olmuştu. Şakar ise modern zamanın ehliyetsiz, liyakatsiz memur takımının hak etmedikleri makamları onursuzca işgal ettiklerini çok çarpıcı bir şekilde ortaya koyuyor. Bu bakımdan öykü tam bir kara mizah örneği. “Evamir-i Aşere” öyküsü ise Yahudiliğin kadim öğretisi olan on emrine karşı Kur’an’ı Kerimden on ayetin epigraf olarak kullanıldığı dikkat çekici bir çalışma. Türk öykücülüğünde muhtemelen ilk olması açısından da önemli. Kurgusu, biçimi, anlatım şekli, bakış açısı ve damıtılmış diliyle ustalık örneği olan *Utancı* kendisini dikkatle okutturmayı başarıyor.

EKSİLE EKSİLE / MUSTAFA BAŞPINAR

Eksile Eksile, insanın kendisini anlamlı kılacak duyarlıktan uzaklaşması ve kendisinden yontulan ne varsa onu çağırıştıran bir isimlendirme. Öyküler âdeta Nuri Pakdil’in “İnsan yitire yitire bulur kendini.” tespitine yaslanıyor. Yazar çentik atıla atıla tükenen insani duyarlılığı bir temel mesele olarak ele alır. Ve bu meseleyi toplumsal vicdanın odak noktasına yerleştirir. Kendisince mesele ettiği konuları dile getirirken açık ve rahat bir dil tercih eder. İnsani hal ve durumları olduğu gibi

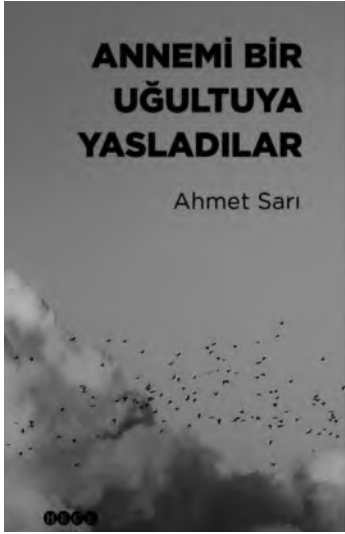

yansıtır. Gerilimli bir anlatımdan uzak durur. Bu da yazara sade ve yalın anlatım imkânını verir. Basit, sade ve yalın olanın güzelliğiyle karşılaşırız. Başpınar, eserinde büyük dil oyunları yapmaz, doğrudan ve içtenlikle meramını anlatır. Bir eğitimci olan yazar, “Rutin” öyküsünde eğitimle ilgili eleştirel göndermelerin olduğu, okul yöneticilerinin idari noktadaki becerisizliklerini ironik bir dille gözler önüne serer. “Ceylan” isimli kısa öyküsünde toplum vicdanını yaralayan bir çocuğun katledilişi ve faillerinin bulunamayışı trajik bir vaka olarak kayda geçer. “Kişiliksiz Ağzı Olan Birinin Özgeçmişi” isimli öyküde ayrılık kararı alan bir çiftin bu karar altında ezilen çocuklarının savruluşunu okuruz. Anlatıcı kişi çocuğun

kendisidir. Anlatıcımız hayatın katıksız acımasızlığı karşısında içine kapanır, kitaplarla teselli olur. Hayatı kitaplardan okur, öğrenir, sever, üzülür. Kendisine Bayan Saçma lakabı takılmıştır. Bir uyumsuz gibi dışlanmış ve kabul edilmemiştir. Öykü aile kurumunun dağılmasına ayna tutması bakımından oldukça önemli bir yaraya parmak basmaktadır. *Eksile Eksile*, insani duyarlılığı, sade ve yalın anlatımı, toplumsal meseleleri dert edinişi yönüyle bir ustalık eseri olarak ön plana çıkıyor.

ANNEMİ BİR UĞULTUYA YASLADILAR / AHMET SARI

Annemi Bir Uğultuya Yasladılar çok yönlü, katmanlı, yoğun ve çağrışımlı metinler toplamıdır. Eserin içindeki anlatılar geleneksel tahkiyeden parçalı metinlere kadar çok çeşitlilik gösterir. Bazı öykülerde anlatıcının metnin dışına çıkıp okura samimi bir şekilde durumu izah etmesi ustaca yapılmış bir üst kurmaca örneğidir. “Kalbin Tenhasından Allah’ın Tenhasına” öyküsünde Hafız Nihat’ın iç dünyasında yücelttiği değerlerle sıranışı çarpıcı bir şekilde anlatılır. Metin bir tahkiye üzerinden yürür. Nefis ve murakabenin o ezelî çatışması dehşet vericidir. İyi olanı tercih etme noktasında o evrensel bilinç yarılması etkileyici bir seyri sülûk halini alır. Hafız Nihat terzidir. Hayatını dürüstlük ve iyilikle inşa etmiştir. Çilesini, ıstırabını ilmek ilmek kumaşlara işlemektedir. Çevresinde saygın birisidir. Ancak ruhunun karanlık noktalarında hâlâ sönmeyen nefis ateşi harıl harıl yanmaktadır. İtikâfa girmeyi kafasına koyar. Uzun bir süre, bir caminin bodrumuna kapanır. Elden ayaktan düşer. Artık nefsinin zerre kadar bir hevesi kalmamıştır. Camiye veda ederken kapıda bir kadın gözüne çarpar. Nefsinin maverasında minnacık bir şehvet kırıntısı olduğunu hisseder. Kararlılıkla

tekrar geri dönüp çilehaneye kapanır. Terzi Nihat bu bakımdan Anadolu irfanını temsil eder. Tamamen ideal tek yönlü bir karakter olarak değil, iç dünyasındaki zaafı ve kusurlarıyla da ortaya konulur. Yazar, bu bakımdan daha gerçekçi ve sahih bir karakter oluşturmuştur. “Musa’nın Göğes Uzun Uzun Bakmasıdır” öyküsünde Musa, zamanı hayretle izleyen, bir iz sürücü gibi bir zaman takipçisi olarak önümüze çıkar. Bu bakımdan Musa karakteri, Tanpınar’ın Halit Ayar, Agop Saatçıyan ve Muvakkit Nuri Efendi karakterinin hepsinden bir parça almış gibidir. Musa, artık zamanı geçen köstekli saatlerin kurtarıcısıdır. Gözden düşen muvakkithaneleri yüreğiyle imar etmeye çalışır. Bütün zamanları ezana ayarlanmış bir hayalin

peşinden koşmaktadır. Alafranga saatlerin hırçınlığı, modern hayata eklenilen yaşamların hız ve haz odaklı curcunası, insanın bilinçli olma halini tüketmesi; bir melal hüznüyle okurun yüreğine nakşedilir. Yazar, bazı öykülerde yer yer korku ve fantastik öğeleri de kullanır. Öykülerindeki psikolojik derinlik de başlı başına bir başarı örneğidir. Ahmet Sarı, akademik veriminin yanında, sanat ve edebiyat alanında da çokça mesai harcayan ve zihin yoran bir isim. Bir o kadar da üretken birisi. Çok yönlü bir yazar olması eserlerine estetik derinlik katıyor. Metinleri disiplinler arası birçok çalışmaya örneklik teşkil ediyor. Bu bakımdan sanat, edebiyat ve akademinin ciddi bir emekçisi olarak okunmayı ziyadesiyle hak ediyor.

***FERHAT’IN ŞEMSİYELERİ/ KAR KESİLEN/
KİRALIK MEYDAN/ YÜZÜMÜZÜ AĞARTAN/ AHMET ÖRS***

Ahmet Örs, Tasfiye kitaplıktan 2020 yılında dört öykü kitabı yayımladı. Uzun yıllara yayılan öykülerini dört kitapta topladı. Öykülerin neredeyse tamamında kapitalist-sömürü dünyasına başkaldıran karakterler görmekteyiz. Öykü dili böyle konularda risk alır. Çünkü bir didaktizm tehlikesi metni bozabilir. Fakat yazar, şaşırtıcı bir şekilde bu riski ustalıklarla aşıyor. Öykülerinin içine ben dilini, o dilini, biz dilini sığdırıyor. Bütün bakış açılarının imkânlarını zorlayarak ciddi metinler kotarıyor. Öyküler insani duyarlılığın olduğu bir b/akış yakalıyor. Metinlerdeki anlatıcılar, samimi bir dille okuru dünyevi hırs ve insani körelmenin zalimliğiyle yüzleştiriyor. Anlatıların satır aralarında ciddi ve sert bir kapitalizm eleştirisi görmekteyiz. Anamalcı zihniyet, kirliliği, kendi dişlileri arasında öğüttüğü insanları ezmektedir. Tüketiciye,

metaya dönüşen insanların dünyayı bir cehenneme dönüştürme hırsları dikkatlere sunulur. Devletin elinin uzandığı her yer görünmez resmî bir diktaya dönüşür. Eğitim sisteminin doksanlı yıllardaki katı resmî devlet anlayışıyla ezilen öğrencilerin yaşadıklarına hüznle tanık oluruz. Öğrenciler okul-idare-öğretmen-aile ve toplum tarafından sürekli bir baskı altındadır. Anlatıcı bazen öyküsünü anlattığı bir öğrenci, bir işçi, bir emekçiye dönüşerek kirli sermayeyi elinde bulunduranlara başkaldırır. Mahrumiyet bir hançer gibi okurun zihnine saplanır. Yoksulluk, yaşam mücadelesi veren güçsüzlerin kâbusudur. Zalimler galiptir. Fakat anlatıcının öfkesi, zalimlere karşı susmaz. Müşahit anlatıcının itiraz eden, başkaldıran bir vicdanın sesine dönüş-

mesi dikkat çekicidir. Yazar, öykülerini genellikle düz anlatım üzerinden kurgular. İnsan, eşya, toplum, emek sömürüsü, toplumsal aksaklıklar gibi konular öykülerin içeriğini oluşturur. Yazar, bu konu zenginliğini ustaca yoğurup insani hal ve durumları en doğal haliyle okurunun önüne sererek dikkatleri yaşadığımız dünyanın tükenişine çevirir. Öykülerin, Nuri Pakdil öfkesiyle akraba olduklarını da belirtmiş olalım. Ahmet Örs çağın vicdanının sesi olacak öyküler kaleme aldığı için okunmayı hak ediyor.

KARATAŞ SÖYLENCESİ / ZİYA KİBAR

“Yazmasam çıldıracaktım...” diyen Sait Faik Abasıyanık’a benzetme denilebilir mi bilmem ama “Hayal kurmasam çıldıracaktım yoksa...” diyerek genişleyen *Karataş Söylencesi*’nin içinde ilkin bir masal büyüyor. Bu masal içinde küçük bir sokak kuruluyor. Her şey bu sokağın içinde ve sokak masalın içinde ve sen ve ben de masalın içinde, belki masal da bizim içimizde... Sonra insanlar kimi deli toynak kimi sessiz sedasız ama biteviye koşmaya, durmaya, konuşmaya, susmaya, anlamaya, ağlamaya, gülmeye, anlatmaya ve dinlemeye başlıyorlar. Kendi içlerine işlemiş hikâyeleriyle dinliyor

ve dinleniyorlar. Her şeyin bir faslı var bu hikâyelerde. O kadar ki her faslın da bir aslı ve besbelli biçimde de bir astarı var. Soyuldukça açılan astarlı sözler söylüyor Ziya Kibar. Çünkü daha en başından başlatılan bir hayalin doğurduğu bir masaldan söz ediyor *Karataş Söylencesi*. ‘Ben bir hayalim ve beni zihninde kuran da bir hayaldi, tıpkı sen gibi...’ Bizi başlatan hayali kuran ise o, ardı sıra belki bir başka onu, belki kendini taşıyan o... İç içe geçmiş hayaller toplamı, bir ayna metaforunu anımsatır âdeta. Eser, katmanlı hikâyelerden oluşan tek bir uzun hikâye olması bir yana, daha en başından biçimini ve ritmini muhakkak bir anlama çabasına bağlayarak yazılmış oluşuyla bile dikkat çekici ve şaşırtıcı bir içerik taşıyor. İster tek tek ama son tahlilde bir bütün halinde,

isterse başladığı gibi yekpare biçimde okunduğunda o katmanlı yapısının zenginliği okuru büyülüyor. “Deli Toynak Koşturan Adam” dan “Kasketli Adam” a, “Madalyonlu Kedi” den “Topuğu Kırılan Kız” a, “Mediha” dan “Bisikletli Çocuk” a, “Sancısı Yüreğinde Ekşiyen Yaşlı Adam” dan “Aşçı” ya, Bakkal’a ve hatta “Kara Camlı Bina” ya, Sokağa ve dahası “Geride Kalanlar” a kadar hikâyeye yerleşen her insanın, her şeyin, her yerin ve yörenin bir hikâyesi var. İnsanın kapkara hikâyesi... Bu uzun anlatıya yerleşen bütün insanlar en küçüğünden en büyüğüne kadar hepsi bir şahsiyetin ve karakterin izleğinde tam da birbirine açıldıkları yerde toplanıp önce kendilerini sonra muhataplarını derleyip toplayabiliyorlar. Dahası, *Karataş Söylencesi*’nin insanları, kâh ortasından nehir geçen bir sokağın iki yanında, kâh bir karataşın yükseltisinde durup konuşurken, dertlerini anlatırken bütün haller içinde insanın ezeli yazgısını dile getiriyorlar. Ustaca bir kurgu eşliğinde yaşanan kapitalist hegemonyanın çözümlemesi yapıyor. Kapitalizmin o katı gerçekliğinin şurasına burasına dağılmış haldeki örselenmiş ve parçalanmış insan hayatını bazen kendi sözlerinden bazen kendilerine söylenen sözlerin aksiyle büyümlü gerçekliğe de kapı aralanıyor. Eserde bütün ruhsuzluklara inat direşken ruhlu bir anlatıcı ile karşılaşırız. Kendi hakikatimiz üzerinden dolgun bir medeniyet çözümlemesine girişen anlatılar, okurunu da bu sorumlu bilince davet eder. Bu öykü/ler/de çukurları göğe kazıyor Ziya Kibar ve anlatının üzerinde yükselen gökten aşağıya doğru, birini okurun penceresine asılı bıraktığı, birini anlatının güzel kadını Mediha’nın omzuna astığı, birini de yazarın ardından nehre bıraktığı üç kızıl kuş düşürüyor...

SEVDA DURAĞI / AHMET ŞEVKİ ŞAKALAR

Yazar, öykülerini başarılı bir dil ustalığıyla kuruyor. Cümleler özenli, disiplinli, savrulmaya imkân vermiyor. Sıkı metinler yakalamayı başarıyor. Metne girildiğinde anlatılardaki biçimsel özen yavaş yavaş okurun içine işlemeye başlıyor. Sonra cümleler de kendi içini açmaya başlıyor. Keder ve hüznün bir melal denizi gibi okurun kalbine doğru yol alıyor. Bir memleket haritası seriliyor önümüze. Yoksulluk, kıtlık zamanları en hüzünlü haliyle dile geliyor. Yeşil bir pastel boya kaybolur. Ümitler yarıda kalır. Oysa bir dünya çizilecek ve ümitler yeşertilecektir. Bir okul müdürünün acımasız hırçın tokadı küçük bir öğrencinin yüzünde patlar. Uçurtmalar vurulur, hayaller dümdüz edilir. İmkânsızlıklar insanın elini kolunu bağlar. Anlatıcı, bir öfke haliyle kötülere karşı durur. Ancak anlatılanlar ele ayağa da düşürülmez. İnsan, acı, yoksulluk, imkânsızlık en doğal haliyle betimlenir. Cümleler çevik duruşlarıyla kötülüğü savuşturur. Sonra bir şiir ahengi yakalanır. Çağırışım ve yoğunluk satır aralarından yükselir. Metinden taşan duygu sağanakları okurun yüreğine ulaşır. Ahmet Şevki Şakalar, aynı zamanda bir eğitimcidir. Memleketin hikâyelerinin aktığı damarları iyi yakalamış. Kalemını kendi coğrafyasından memleketin birçok yöresinde gezindiriyor. Kelimelerinin duyarlılığı dokunduğu her yöreyi okurun nazarında eşsiz bir öyküye dönüştürüyor. Kendisini dikkatle okutan bir kitap olduğunu söyleyelim.

UÇURUMDA BİR GÖMÜ/ MUSTAFA UÇURUM

Uçurumda Bir Gömü, çok yönlü bir yazarın öykülerinden oluşuyor. Mustafa Uçurum denemeciliği ve şairliğiyle de verimli bir yazar. Öykülerin merkezinde insanın ta kendisi yer alıyor. Utangaç, hasta, kırık, kırgın, ezilmiş, yoksul, rahatsız insanların hayatına tanık oluyoruz. Çatışma noktalarını iyi yakalayan yazar, bunu bir imkân olarak iyi kullanıyor. Öykülerinin başlığı bile bazen şaşırtır okuru: Bi'Polar, Manav, Kentsel Yenişim, Anarşist Domates vs. Yanlış anlaşılan bir kelimenin (manav) gülünç, bir o kadar da sevimli içtenliği dikkat çekicidir. Yazarın denemeci yönünün olması, öyküde dil-kelime çeşitliliğini zenginleştiriyor. Bu bakımdan yazar anlatım sıkıntısı çekmiyor. Metinler rahatlıkla okunan ve anlaşılan cümleler bütünlüğüne ulaşıyor.

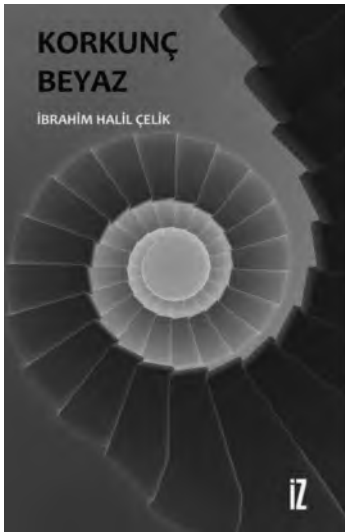

Yazar, dili zorlayan kelime oyunlarından uzak duruyor. Meramını uzatmadan okurun önüne seriyor. Sade, yalın, derli toplu öyküler. “Anarşist Domates” öyküsünde çocukluk yıllarında bir domates tarlasında olan anlatıcı, askerî darbenin olduğuna tanık olur. Gördüğü askerler ve domateslerin kırmızı lekeleri onun yaralı bilinçaltıyla dile gelir. “Manav” öyküsünde nereli olduğu sorulan kadın karakterin yerli olma kompleksi, ironik bir finalle sonuçlanır. Bi’polar öyküsünde psikiyatrik bir hastalığın ismini çağrıştıran bir talebin gerilimi, sonunda hastalığını kabullenmiş karakterin, etrafındakilerce bunu aştığına tanık olmanın rahatlığını görmektediriz. Mustafa Uçurum, çok yönlü haritasını öykülerin diliyle ço-

ğaltıyor. Sade, yalın, akıcı bir anlatım yakalamayı başarıyor. Şair duyarlılığını öykülerine de taşıyor.

KORKUNÇ BEYAZ / İBRAHİM HALİL ÇELİK

Korkunç Beyaz, ben anlatıcı öykülerle karşılıyor bizi. Borges’in “Anlatıcısı ben olan

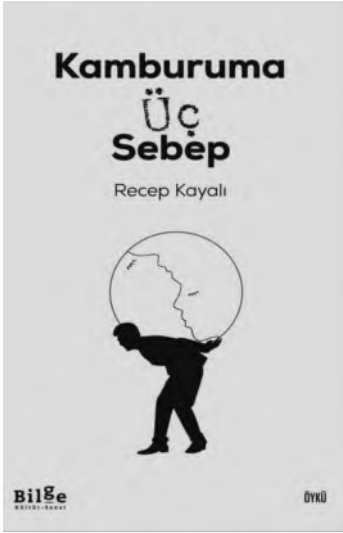
öyküler ölümsüzdür.” ifadesi âdeta öykülerin de bir yol haritası oluyor. Metinlerde farklı anlatıcılar da önümüze çıkar. Ancak ben anlatıcısının baskın bir şekilde o derin incinmiş hali öykülerin satır aralarında kendisini gösterir. Dil açık, yalın ve kıvraktır. Ritimli, tempolu bir üslup metinleri okura kolaylıkla okutur. Yazar dil oyunları yapmaz. Meramını doğrudan dile getirir. Bu da anlatıcıya samimi, içten ve inandırıcı bir kimlik kazandırır. “Araba İlanı” öyküsünde insanın hasarlı iç dünyası bir araba ilanı ile dile geliyor. Yazar orijinal bir kurgu ve benzetme yakalıyor. İnsanın hayatı boyunca kırılarak, incinerek, yaralanarak hayata tutunduğuna şahit oluyoruz. İnsanın acıyla tecrübe ettiği ve unutamadığı derin psikolojik hasarlarını; bile iste-

ye kendi aracına kaza yaptırıp geçmişiyle yüzleşmesi çarpıcı bir kurguyla ele alınıyor. “Benim Yurdum” öyküsünde yersiz, yurtsuz bir âşkın hezeyanlarına tanık oluruz. Fi-

rat'ın kenarında gür akan sulara fısıldanan aşkın mağlubiyeti. Öykü finalde hüznü bir sona bağlanacak diye beklentiye giren okuru, yazar ters köşe yaparak şaşırtır. Kendisini evine götürecek kişiler anlatıcının mektubundaki kelimeleri duya duya ezberlemişlerdir artık. 1092 sözcüklü mektup Hasan Ali'nin kalbinin yarasıdır. Ancak dinleyen ve okuyanların can sıkıntısıdır artık bu mektup. Kitabın sonunda bütün öykülerdeki anlatıcılar tek bir anlatıcıya dönüşür ve bütün metinleri yeniden kurgulayarak özet bir hal tercümesinde bulunur. Kitabın bu bölümü dikkat çekicidir. Bu bölüm bana geleneksel anlatılarımızdaki tekrür eden fasılları da anımsattı. Yazarın bunu başarılı bir teknik olarak kullandığını ifade edelim. İbrahim Halil Çelik, hayatın içinden samimi metinler yazmayı başarmış. Bir ilk kitap olarak okunmayı hak ediyor.

KAMBURUMA ÜÇ SEBEP/ RECEP KAYALI

Recep Kayalı öyküdeki ısrarını sürdürüyor. *Kamburuma Üç Sebep* kendi anlatısını

bulmuş bir öykücünün üçüncü kitabı. Öyküleri okurken “anlatma hazzı” diye bir tabir uyandı zihnimde. Yazarın bitimsiz bir anlatıcısı var. Neredeyse bütün öykülerde karşımıza o çıkıyor. Bu ayrıntı dikkatimizden kaçmıyor. İnsanların çirkefliliği ve kaypaklığına, ısrarla karşı duran iştahlı bir anlatıcı, okuru nihayetinde ikna etmeyi başarıyor. İroni derinleşiyor, kara mizah halini alıyor; bazen okurunu gülümsetiyor, bazen derin derin düşündürüyor. Öykülerde acı olayları çok fazla ele ayağa düşürmeden yeri geldiğinde onlarla şakalaşan sevimli bir anlatıcıyla karşılaşıyoruz. Bir o kadar da muzip birisi. Buna anlatının gücü, anlatmanın sihri demeli. “Kamburuma Üç Sebep” öyküsü, sırtında âdetâ bütün dünyanın ağırlığı olan bir babanın çocu-

ğuna anlattığı efsanevi masallar; dünyanın acımasızlığının ve insanların kötülüğünün tesirlerini telafi etmeye çalışan bir terapi gibidir. “Gökte Uçan Hüma Kuşu” öyküsünde karısı tarafından terk edilen ve engelli bir çocukla baş başa bırakılan bir babanın mücadelesi oldukça hüznü ve bir o kadar da gerçekçidir. Öyküler genellikle acı, hüznü ve burukluk üzerinden şekillenir. Yazar çok derinlikli, karamsar ve kasvetli anlatımlara girmez. Finaller hüznü bitse bile okurun içinde insani bir duyarlılığı uyandırır. Recep Kayalı, tahkiye ve modern öykünün imkânlarını iyi kullanabiliyor. Anlatım meselesini aşmış durumda. Kendi öykü dünyasını oluşturmayı başardı. Nice öykülerini bekliyoruz.

NOKSANLAR / YUNUS EMRE ÖZSARAY

Noksanlar, dönem öyküleri olarak kendini gösteriyor. Doksanlı yılların mahalle kültürü, çocukluk yılları, idealist dünya görüşlerinin serencamı bir bir sayılıyor. Amerika-Irak savaşı, parti mitingleri, mahallenin Saddam karakteri, berber Ragıp Amca, Kuşbaz Ali İhsan, Fıçı Recep, Hayrettin; yakın tarihimizin kayıtlarına geçiyorlar. Hepsi bize çok yakın ve bizden insanlar. Memleketin değişim ve dönüşümüne tanıklık eden metinler, okurunu samimiyetle karşılıyor. Eksiklik duyduğumuz ve mahrumiyet çektiğimiz senelerin parlak ve özlenen hatıraları olarak iz bırakıyor. Halil karakteri üzerinden taşrada dinî duyguların suiistimal edilmesi aşına olduğumuz bir konudur.

Ancak öykü bir köy çatışması ve din adamlığı'nın temsiliyet noktasındaki aksaklıklarını ele alması bakımından dikkat çekicidir. Türkiye'nin hızlı

gelişim ve dönüşümü, sekülerleşmesi, dinî duyarlılık ve hassasiyetlerden uzaklaşması, "Kelebekler Nereye Uçar" isimli öyküde daha etkili bir duyarlılıkla sunulur. Öyküyü 'İşkilipli Atıf Hoca-Kelebekler Sonsuza Uçar' filmine bir gönderme olarak da okuruz. Sadık Hoca'nın canla başla bütün samimiyetiyle yaptığı vaazların; fabrikaların ve makinelerin vahşi sesleri arasında yok olup gitmesi, kulaklara ulaşamaması, kalplere dokunamaması trajik bir tablodur. "Görünmez Eli Kıran İhtiyar" öyküsünde iyilik yapmaya bütün kalbiyle niyet eden genç bir insanın yapacağı iyilik ve nefsi tutumu arasındaki bocalayışları finalde çarpıcı bir şekilde ortaya serilir. Bazı öykülerde en güncel meselemiz olan virüs salgınının da ele alınışı dikkate değerdir. Genel olarak öyküler, doksanlı yılların beşerî hayatımızdaki noksanlıklarına ayna tutan bir anlayışla yazılmış diyebiliriz. *Noksanlar*, dil, anlatım, samimiyet, biçim ve form çeşitliliği yönünden kendisini okutturmayı başarıyor.

UNUTMA SANCISI / ZEYNEP SATI YALÇIN

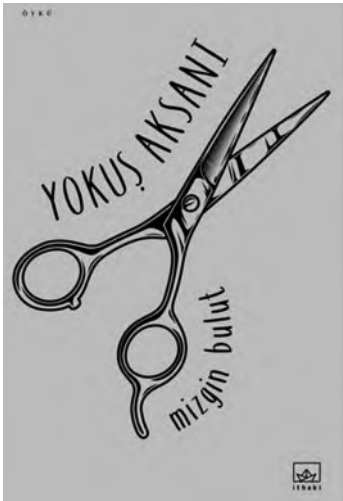
Öykülerde güçlü bir kadın sesi hâkim. Ezilen, yok sayılan, görülmek istenmeyen kadınların gür sesi. Bu ses çoğu zaman dışa vurulmuyor. İçte büyüyor. Büyüdükçe gerilim artıyor. Gerilim arttıkça okuru rahatsız ediyor. Sonra gerilim düşüyor, anlatıcı okuru peşine takıp onu sağaltacak duraklarda tek tek nefeslendiriyor. Öyküler kendi ritmini buluyor, okur tempoya ayak uyduruyor. Kıvrak bir dil, canlı bir anlatım, okuru

kendi ahengine katmayı başarıyor. Anneyle, dünyayla, düzenle barışık olmayan anlatıcının sesi, bir noktadan sonra okurun sesi oluyor. Bu sese kulak verdikçe anlatıcının iç dünyasının derinliği okuru da yakalıyor. Kendinden taşan bir anlatım, okurunu da büyülüyor. Öyküler katmanlanıyor. Yan öyküler, iç öyküler hamur topağı gibi yoğruluyor. Düz tahkiyeli anlatımlarla beraber iç içe geçmiş farklı kurguların olduğu ustalıkla metinlere de tanık oluyoruz. Yazar, öykülerinde kadının sesini feminizm tuzağına düşmeden, basit bir karşı cins çatışmasına dönüştürmeden tam da olması gerektiği gibi dile getiriyor. Öykülerde bir sorun karşısında daima kendisiyle yüzleşen anlatıcının iç sesi oldukça etkileyicidir. Anlatıcı ironiden uzak durur. Ciddidir. Kırgın ve incinmiş ruh hali anlatımına yansır. Laf oyunları, söz cambazlıkları yapmaz. Bir insan olmanın en abartısız, en doğal haliyle seslenir okuruna. Zeynep Sati Yalçın bir anlatım imkânı olarak öyküde kadın ve kadının sesini oldukça iyi yakalamış.

YOKUŞ AKSANI / MİZGİN BULUT

Yokuş Aksanı, hayatın içinden, ayakları yere basan metinler toplamı olarak önümüze çıkar. “Makasla Yürümek” öyküsünde toplumsal tabular sorgulanır, ölenlerin

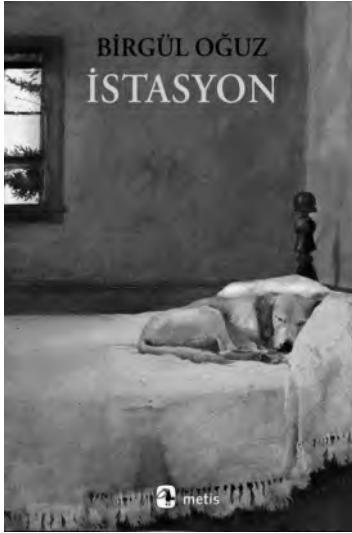
ardından yas tutma, elbise diktirme, sakal uzatma gibi davranışlar eleştirilir. Makas imgesi üzerinden bu geleneksel tabuların halkı âdeta bir makas gibi kesip biçtiği hissettirilir. Başka bir öyküde taşraya yeni atanmış bir öğretmen, oradaki insani duyarlılığa hayranlıkla tanık olmaktadır. Alt katında oturan ev sahibiyle anlatıcı karakter arasında oluşan duygusal bağlar, anlatıcıya bulunduğu mekânı da sevdirebilir. Okulda öğretmenler gününde anlatıcının kendisine bir kalıp sabun hediye edilmesi, tertemiz çocukların kirlenmiş dünyaya çarpıcı bir mesajdır. “Mermer Ocağı” öyküsünde hayatını kazanan mevsimlik işçilerin yaşadıkları zorluklar genç yaşta dul kalmış bir kadı-

nın gözünden toplum-insan yozlaşmasını da içkin bir tutumla anlatılır. “Her şeyden Önce Terziydim” öyküsünde birbirini seven ve evlenmek isteyen iki gencin; ailelerin uyumu ve evlilik sürecinin zorluklarından ötürü yaşadıkları gerilim şaşırtıcı bir şekilde tersine döner ve işler oldukça kolay bir şekilde yolunda gider. Okurunu da beklenmedik bir şekilde şaşırtan bir öyküdür. “Öyle Olmaması Gereken Bir Süreyya” öyküsünde evli bir çiftin ev içerisindeki yaşamlarının merkezinde duran bir vazo, evlilikteki dengeli iletişimin önemini simgeler. Nihayetinde öyküler âdeta hayatın bir yokuşunu tırmanma, yaşamın zorluklarına tutunma gayretinde olan karakterlerin insani hal ve durumlarını dile getiren metinlerdir. Mizgin Bulut, yaşamın içinde duran öyküleri, anlatım biçimindeki işçiliği ve samimi metinleriyle bir ilk kitap başarısını yakalıyor.

ÖZLEM GÜNER

İSTASYON / BİRGÜL OĞUZ

Birgül Oğuz, *Fasulyenin Bildiği* ve 2014 yılında Avrupa Birliği Edebiyat Ödülü’nü

kazanan *Hah*’ın ardından tek hikâyeden oluşan üçüncü öykü kitabı *İstasyon*’u, geçtiğimiz kasım ayında Metis’ten çıkardı.

Gaston Bachelard “Dünyanın ortasına bırakılmadan önce evin beşiğine yatırılır insan.” der *Mekânın Poetikası*’nda. Bugünlerde hepimiz zorunlu bir mahkûmiyetle evlerin beşiğindeyiz. Kimimiz kapandığımız evleri mağara belleyip içimize döndük, kimimiz ise bir kuyunun dibine düşüp oradan çıkmanın yollarını bulmaya çalıştık. İçinde ne kadar mutlu, huzurlu, güvenli olursak olalım 2020 Mart’ından beri yaşadığımız bu süreç, evin, tahammülleri zorlayan bir mekâna evrilmesine neden oldu. Birgül Oğuz da ev ekseninde bir bakış ortaya koyduğu uzun hikâyesi

İstasyon’da “yalnızlık, güven ve arkadaşlık” üzerine içsel bir yolculuğa çıkıyor.

İstasyon, hayatın olumsuzluklarıyla baş etmeye çalışan kadınların bir süreliğine kaldığı istasyon adı verilen eve, arkadaşının olmayacağı süre içinde sığınacaklara ev sahipliği yapmak için gelen, aslında yaşamındaki belirsizlikler nedeniyle kendisi de o eve sığınmış olan Deniz’in, bu ev aracılığıyla insanlara karşı tutumunun değişmeye başlamasının dingin, sakin, abartısız anlatıldığı uzun öyküdür.

Hikâyenin ana kahramanı Deniz, annesi tarafından çocukluğunun evinde yaşa-

ma karşı savunmasız, yalnız bırakılmıştır. Öyküde çocukluğunun travmatik izleri tüm hayatını kuşatmış olan kahramanın, yıllardır çalıştığı işini de kaybetmesiyle beraber değişen yaşamına alışma süreci resmedilir. Arkadaşı Nihal, ada sakinleri, geçmişiyile yüzleşmesini sağlayan Elif, her anını birlikte geçirdiği Arkadaş adını verdiği yaşlı köpek aracılığıyla Deniz için ev zamanla bir güven mekânına dönüşür.

Deniz annesinin ona yaşattığı yazgıyı tekrar yaşamaktan korkar. Bu nedenle Elif ve Arkadaş'ın birbirlerine olan koşulsuz güven, kılavuzluk etme ve teslim olmalarında kendisine pay çıkarır. Annesinin Güneyada'da geçirdikleri zaman içinde kapıyı açık bırakıp onu ıssız evlerinde yalnız ve savunmasız bıraktığı güne döner yeniden. O günün kendisinde bıraktığı derin yara kapanacak gibi değildir. *"Birden kimsenin bana böyle güvenmesini beklemediğimi, hatta bunun fikrini bile abes bulduğumu fark ettim. Başkaları için değerli şeylerin elimden bir daha fırlayıp gitmeyeceği ne malumdu? Kendi sularıma kapılıp baş aşağı batmayacağım ne malumdu? Arkamda bütün kapıları açık unutup durduk yere öylece kaybolmayacağımın garantisini kim, nasıl verebilirdi?"*

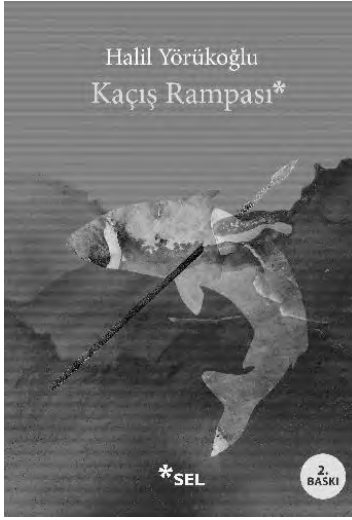
Nurdan Gürbilek'e göre: *"Her çocuk er geç aynı şeyi yaşar: Bir zaman gelir, onun için ev olmaktan çıkar ev. Ne erken çocuklukta olduğu gibi keşfedilecek bir dıştır artık, ne de dış dünyaya karşı sığınılacak bir iç"tir.* Hâlbuki kahramanımız Deniz'in çocukluğu bunun tam tersidir. Ev onun için hep sıkıntının, huzursuzluğun, yalnızlığın mekânı olmuştur. İstasyona yerleşmesiyle beraber Deniz için ev, yavaş yavaş bir yuvaya dönüşür. Eve dönen arkadaşını adaya getiren yolcu motoruyla resim tamamlanır.

Birgül Oğuz'un *Hah*'tan sonra *İstasyon*'da farklı bir ses yakaladığı görülüyor. Şiirsel dilin kullanıldığı, göndermelerin fazlaca olduğu, metaforlara yaslanan *Hah*'a nazaran *İstasyon*'da okuru daha dingin bir dil karşılıyor. Bu uzun öyküde hayatın anlamı, anlamsızlığı, ertelenen arzular ve yaşamının güvenli iklimine heba edilmiş zamana dair düşüncelerle dolu zihinle tek başına çıkılmış bir yürüyüşün tadı var.

KAÇIŞ RAMPASI / HALİL YÖRÜKOĞLU

2017 yılı Yaşar Nabi Nayır Gençlik Ödülleri'nde "Dikkate Değer" bulunan Halil Yörükoğlu'nun Sel Yayınları etiketiyle basılan ilk öykü kitabı *Kaçış Rampası*, geçtiğimiz ekim ayında okurla buluştu. Kitap farklı dünyalardan seçilen karakterlerle hayatın içinden, samimi, sıcak, okuru anlatının içine çağıran on altı kısa hikâyeden oluşuyor.

Jean Paul Sartre, *Bizi Biz Yapan Hikâyeler*'de kendisinden aktarımla şöyle diyor: *"Bir insan her zaman hikâye aktarıcısıdır; kendi hikâyeleriyle ve başkalarının hikâyeleriyle kuşatılmış olarak yaşar, başına gelen her şeyi bu hikâyeler aracılığıyla görür ve hayatını anlatıyormuş gibi yaşamaya çalışır."* Yörükoğlu'nun kendine özgü bakış açısıyla ördüğü hikâyelerinde iyi bir anlatıcı karşılıyor okuru. Bu anlatıcı bazen olaylara şahitlik eden gözlemciyken çoğu zamansa kahramanın kendisidir. Anlatıcı hayatın

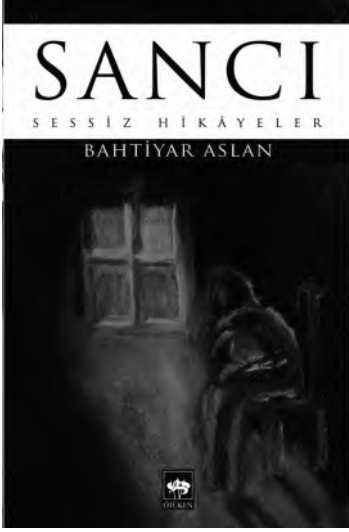
içinden dupduru bir dille meydana çıkan erkek seslerini temsil ederken öykülerdeki sahici ses, ayna tutulan hayatlarla bağ kurmamıza olanak sağlıyor.

Yörükoğlu'nun öykülerinde farklı dünyalardan seçilen kahramanların çeşitliliğine nazaran tematik bir odaklaşma söz konusudur: Kaçış. Yıllarca zıpkınla avladığı balıkların ahına uğrayan Ahmet amcanın sudan kaçışı, en zor zamanlarında yardımını gördüğü müşterisine kötülük yapmaktan çekinmeyen taksi şoförünün iyi insan olmaktan kaçışı, eşinin ölümü ardından uzun bir yas sürecine giren babanın gerçeğin ağırlığından kaçışı, evlendikten sonra da annesiyle bir-

likte yaşamayı düşünen düğün alışverişindeki Haluk'un ardına bakmadan evliliğin getireceği sorunlardan kaçışı, babasının kendisi için genişlettiği sınırları bırakıp her şeyden uzakta ufacık bir odanın içinde yaşamak zorunda kalan kahramanın yurdundan kaçışı gibi.

Öykülerde öne çıkan özelliklerden biri de hikâye içinde hikâye anlatan kahramanların varlığıdır. Yörükoğlu'nun kimi kahramanları hayata katlanma, yaşamı sürdürme, anlamsızı anlamlı kılma amacıyla hikâye anlatıcılığına soyunur. "Hikâye Hikâye Üstüne" adlı öyküde sahaftan aldığı kitapların içinden çıkan fotoğraflara hayatlar inşa edip onların peşine düşen yaşlı adam, "Gözleri Fattan Güzel"de meyhanede insanların yeme biçimlerinden ve davranışlarından hikâyeler devşiren Salih, "Kimse Sormadı"da dinlenme tesisinde çalışmaya nasıl başladığına dair absürt hikâyeler anlatan kahraman. Hepsi bize bir şey söyler: Hayatı yaşanır kılmak hikâyeler anlatmakla mümkündür.

Halil Yörükoğlu öykülerini sade ve yalın bir anlatım üzerine kurmuştur. Erkeklerin gözünden kadınlar, hayat mücadelesi, yaşama tutunma, kendini arayış ve kaçış etrafında dolaşan bir öykü evreni oluşturur. Bir röportajında derdinin "hayata ve kadınlara karşı bir şeyleri halledememiş erkekleri anlatmak" olduğunu belirten yazarın öykülerinde kadınlar sevgili, eş, anne gibi yakın ilişkiler ağında yer bulsa da yüzeysel olarak ele alınır. Julio Cortazar'ın öykü ve romanın farkına dair verdiği meşhur boks örneğindeki gibi israftan hoşlanmayan bir yazar olan Yörükoğlu'nun öykülerinin sonları da olabildiğince vurucu bir şekilde okuru nakavta hazırlar.

SANCI / BAHTİYAR ASLAN

Bahtiyar Aslan'ın *Sanci*'si: Hem kitabının adı hem hikâyelerde adı konulamayan bütün hallerin zorunlu adı. Belki, tanımlanamayan, söylenemeyen hatta anlatılamayan da denilebilirdi. Ama hikâyelerde tanımları örten hatta kaçan; söylediğinin duyulmasını isteyen ama hem kendini hem söylediklerini bazen tereddüde bazen boşluğa düşüren anlatıcıyı hesaba katınca ben de sadece sancı denilebileceğine karar verdim.

Ne Diyor?

“Kaplumbağa”: İncinen, acıyan örselenen (incitilen, acıtılan mı demeli) öznenin girmek istediği kabuk. Kabuktan yurt olur mu? Kaybolan yurt hangisi; düşüncenin mi, inancın mı güvenin mi? Belki biri olmayınca diğeri de olmuyor. Kaplumbağa, bir Gregor Samsa değil yine de. Öyleyse

hâlâ umut var.

“Böyle Böyle Sebepsiz”: Anne yoksa, insana başka sebep gerekmez. Anne yoksa hiçbir şey tanımlanamaz, hiçbir şey yerine tam oturmaz; boşluklar dolmaz. Anne yerine ne konsa da insan kendini, bulunduğu hali tanımlayabilse, temasta olduklarını yerli yerine koyabilse; boşlukları doldursa. Üstatlar “iki büyük nimetim var; biri anam biri yârim” demişler. Demek ki yâr ana gibi biraz; anadan gibi. Ama ananın analığı yarım kaldıysa, ana evladına doymadığını evladın kendine doymadığını bilerek gittiyse. İşte o zaman sancının başka sebebi olamaz; sebep bulsan bulduğun sebebe yazık.

“Vakit Var Daha”: Neye? İnsanın insan gibi olacağına mı; insanın kendi diline, evine, eşine dostuna, düşüncesine hayaline yabancılaşmasından kurtulmasına mı? Anahtarı kim verecek ve anahtar hangi kapıyı açacak da anlatıcı öznenin yaraları sağlacak? Kendisine anahtar verilince, yaraları hiç açılmamış, pişmanlıkları hiç olmamış, sancısı anlatılabilmemiş mi olacak? Bence bunların hiçbirisi olmayacak. Sadece vakit gelirse, kendisine o anahtar verilirse, bir anlama ulaşmış olacak. Anlam, anlamı üreten tarafından anlamı hissedenin muhatap alınması olacak.

“Kule ve Kuyu”: Dışardan bakınca kule; içine girince kuyu. Kulenin kuyu olduğu nasıl anlaşılacak? Kule de kuyu da insanın olduğu, bulduğu şey mi; kabul ettiği şey mi? Nedir bu kule, kuyu sembolizasyonu? İnsan hayata yürürken ardında bir kule inşa ediyor; dönüp yürüdüğü yola bakınca kuyuya düşüyor, dönüp bakmayan Firavun

gibi kalıyor, dönüp bakan Yusuf oluyor galiba. Sadece ötekine konuşan, kendi sesinin şiddetini ötekinde ölçüyor; kendisine konuşan, aslında öteki dediği şeyin kendi yan-kısı olduğu bilincine varıyor. Kulenin taşları benlik, kuyunun derinliği muhasebe mi? Babası diyor ki anlatıcı öznenin: “Kuleyi anlamak için kuyuya inmелisin”. Babası mı diyor; kendi sezdiğini babası söylemiş olsun mu istiyor; böylece sezileni tecrübeye, süzölmüş değer alanına mı yedirmek istiyor; artık Allah bilir.

“Küll”: Dikkat diyor anlatıcı özne: “Kül” ayrı, “Küll” ayrı. Ne ayrısı, birine yanlışlıkla fazladan bir “l” konmuş desek olur aslında. Yani sembol kullanacaksan şöyle yukardaki gibi kuyu falan kullan, sembol kuracaksan şöyle bir eşya, mekân, duygu ismi falan bul. Acaba “yokluk” ve “hiçlik” arasındaki aynılığa ve farklılığa bir gönderme mi yapıyor? O zaman küll, yokluk, yani dostun arkadaşın, sevgilinin, arzunun, korkunun falan yok olması; küll ise bunların yokluğuyla insan ruhunun ulaştığı hiçlik. Farkındayım, *Sancı*’daki öykülerle izah edemeyeceğim batınî bir yoruma gittim. Döneyim. Döneyim de o zaman bu küll ve küll ne!

“Sancı”: Yukarıda dediğim gibi: Kitabın adı ama aynı zamanda bütün öykülere sinmiş olan öz, daha doğrusu bütün öykülerin sebebi. Her türlü yaşantının (âşıklığın, ayrılmanın, incinmenin, yaşlanmanın) ağrısını duyan, çeşitli karakterlerde (yazar, kızıl derili, yaşlı, küll rengi yüzler) kendini gören ama onlara ait olmayan, birçok mekânda (Afrika’da, Deşti Kıpçak’ta, Şiraz’da, deniz kenarında, otelde) var olan ama bir yerde durup oraya ait olmayan bir O; Her haliyle sancılı olan bir O. Anlamı tarihsel mekânlardan kişilerden ve kurmacadan geçirmek ve bulamamak daha doğrusu bulunan anlamda kalamamak... Belki de en büyük hata (yük de diyebiliriz) hatırlamak. O halde sancının sebebi hatırlamak.

Nasıl Diyor?

Önce şunu söylemeli: Zaman ne geriye ne ileriye kesintisiz akıyor; anlar derinleştiriliyor; iç gerginlikler kendine sarıla sarıla genişliyor. Çağrışımlar, genellikle arkada kalana gönderiyor ama arkada kalanı da alıp tam izah edilemeyen beklenilenin dip dalgasını meydana getiriyor. Rüya, başvurulmuş bir teknik ama kurguyu inşa eden salt rüya değil, pratik düzeni ve akışı kıran rüya bilinçli/bilinçsiz hafızaya sarılmış olarak tekniğe dönüşüyor.

Metinlerarasılık, örtük göndermeler bazen de alıntılar şeklinde kendini gösteriyor. Hatta buna türler arasılığı da eklemek lazım. Anlatıcının dipte duran şair niteliği şiire uç veriyor. Belki anlatım tekniğinde en dikkat çekenin sembolik anlatım olduğu söylenebilir; bazen sadece sembol bazen sembolik muhayyile diyebileceğimiz bir kurgu tekniği. Sembol veya sembolik muhayyile, hem kuyu, Yusuf gibi kültürel hafızadan gelen hem de tekrar edilen kelimeler hatta cümlelerle oluşturulan görüntülerle kuruluyor. Özellikle *Gözlük*’te üstkurmaca tekniği karakter, yazar, hikâyenin hikâyesi bağlamında dikkat çekiyor.

Aslında tematik sistemin kuruluşunda leitmotiv olarak da işaret edebileceğim

sadece bir öyküde değil birçok öyküde anne ve sırt/ kol ağrısı gibi tekrarlar var. Bu gerçeklik, birçok öykünün anlatıcısının aynı olduğunu düşündürüyor. Hatta bana kalırsa bu tekrarlar, yazarın otobiyografisinden sızıyor. Duygular, haller, varlıklar, tanımlanırken veya tasvir edilirken, anlatıcı, tekrarlar yapıyor; tanımları ve tasvirleri tersine çeviriyor. Bunu anlatıcının ikircikli/mütereddit tavrına bağlamak mümkün görünse de okuru kesinlikler bağlamında uyarmak isteyen bir yazarın varlığına da dikkat etmek gerekir diye düşünüyorum.

RÜVEYDA DURMAZ KILIÇ

SAAT YİRMİ DÖRTTE SAKSAFON DERSİ / ARİF AY

Şairliğini bildiğimiz, önemsemediğimiz Arif Ay'ın öyküleriyle tanışmak okurunda heyecan ve merak uyandırıyor. Bu öyküler ilk olarak *Edebiyat* dergisinde yayımlandı ve uzun bir süre sonra yeni baskısıyla tekrar okuruyla buluştu.

Saat Yirmi Dörtte Saksafon Dersi, Arif Ay'ın şair yönünü gösteren, daha da belirginleştiren, anlatıda ve konuda özgünlüğünü rahatlıkla ortaya koyan öykülerden oluşuyor. Kitapta 29 öykü yer alıyor. Hepsini birbirini kurguda, dilde, yarattığı atmosferde bütünleyen ama müstakil olarak da başka bir söyleyişe sahip olan öyküler.

Genel olarak öyküler Anadolu'dan, kırsal ve kent yaşamından kesitlerden, oradaki

hayat mücadelelerinden, çocukluk hafızasından doğuyor. Öykülerin ortak ana duygusu bir yere ait olma, bu aitik içinde kimliği, değerleri, anlamları sorgulama ve somutlaştırmadan oluşuyor. Okur, hemen hemen her öyküde kahredici bir acıya, aşılamayan engellere, razı olmanın hallerine ama en önemlisi tüm hayatlardan toplanmış insan ve hayat gerçeğinin özetlerine tanıklık ediyor.

Yazarın öykülerinde kullandığı dil oldukça akıcı, yalın ve yetkin. En önemlisi, şiirde istenen az sözle çok şey söyleyebilme becerisi, Arif Ay'ın tüm öykülerinde rahatlıkla kendini gösteriyor. Dilindeki rahatlık, anlatıdaki akıcılık okuru kitaptan koparmıyor. Özellikle bazı öyküler arasında yer alan şiirler, okuma zevkini çoğaltıyor. Öykü dilinin şiire dönen hali, yazarın şair tarafını, hep görmek istediğimiz şekilde yeteneğini

bir daha bize gösteriyor.

Öyküler, gerçek yaşamın içinden çıkıp geldiğini, bizden, aramızdan insanların, ha-

yatların öyküleri olduklarını yoğun bir şekilde hissettiriyor. Bu durum, öykülerin sahi-ciliğini, etkileyciliğini artırıyor. Hepsi çok içerden konuşmalar gibi. Haliyle kurgudan daha çok duygunun baskınlığı, ikna ediciliği öykünün gücünü belirliyor.

Kitaba ismini veren “Saat Yirmi Dörtte Saksafon Dersi” isimli öykü, dilde, formda, kurguda çok farklı bir yere sahip. Okumayı, anlamayı zorlayıcı bir kent öyküsü diye-biliriz. Özellikle *Edebiyat* dergisini, Nuri Pakdil eserlerini okuyanlar, tanıyanlar için o duruş ve söylemin izdüşümlerini bu öyküde görebiliyoruz. Yazarın öyküdeki yer alma biçimi, dili, böyle bir gelenekten geldiğini ve bunu ustalıklarla metinlerine yansıttığını hemen fark ettiriyor.

Okur olarak, kitaptan öneri olarak konuşabileceğim birçok öykü var fakat “Bir Çay İçimi”, “Bir Somun Daha Arttı”, “Gece Avı”, “Ören”, “Sale Teyze” benim için imgede, duy-guda ve akılda kalıcılığıyla öne çıkan öyküler oldu.

Arif Ay’ın şair yönünü, diğer yazı türlerindeki yeteneğini bilenler, tanıyanlar için *Saat Yirmi Dörtte Saksafon Dersi*, onun ufkunda öykülerin nerelere kadar uzandığını fark etmeleri açısından önemli bir imkâna ve yere sahip.

SAYIKLAR BİR DİLDE / GÜRAY SÜNGÜ

Güray Süngü diğer kitaplarından çok farklı bir çalışma ile okurunu karşılıyor. Kita-bın ismi Ece Ayhan’ın ‘Sayıklar Bir Dilde’ şiirinden. Buradan ilk işareti veriyor yazar ve kitap, 21 şairden seçerek aldığı 22 dizenin öykü haline dönüşmüş metinlerinden

oluşuyor. Böyle bir form ve içerik bile okur için oldukça ilgi uyandırıcı. Bazı dizeler bizler için ta-nıdık ve bu aşinalık öykünün nasıl kurulduğuna dair merakı tetikliyor. Diğer dizeler ise yakın dö-nem şairlerinden. Bu dizelerin Süngü’nün hafıza-sında, anlam dünyasında nelere karşılık geldiğini görmek, okuma heyecanını diri tutuyor. En güzeli de bu dizeler, öyküyle birlikte çoğalıyor, anlamını güçlendiriyor ve şiirlere “bir de böyle bakabilme” imkânı sunuyor.

Şiir öyküyü, öykü şiiri bir kez daha güzelleş-tiriyor. Aslında önemli de bir risk alıyor yazar. O meşhur dizelerin zihnimizdeki anlamlarıyla oy-nayarak, şiirin var olan etkisini dağıtmadan, şiir-lere farklı boyutta ortaklık ediyor öyküler.

Öyküyü okuduktan sonra o dizenin şiirine tekrar bakma ihtiyacı duyuyoruz ve şi-irden sonra öykünün nasıl da yerini yurdunu bulan, şiiri çoğaltan bir metin olduğunu

fark ediyoruz. Şiirin içeriğinden kopuk olmayan, kahramanlarını, kurgusunu, duygularını şiirden alan ve böylece daha da somutlaşan ve akılda kalanlar oluyor bu dizeler.

İlk önce, şiirlerin yazarın dünyasında nelere karşılık geldiğini görüyoruz. Onun üzerindeki etkileri, duyuşundaki yetkinliği, öyküleri doğuran sebepleri önce yazar üzerinde anlamaya çalışıyoruz. Şiirlerin yarattığı o evrende yara almamak zordur. Öykülerle bu şiirlerin bir daha böyle varlık göstermesi okuru daha da sarsıyor, yarayı derinleştiriyor. Fakat en nihayetinde hissettiğimiz bir iyileşme, anlama ve anlaşılabilme hali oluyor.

Sayıklar Bir Dilde için şiirle öykü arası metinler diyebiliriz. Yazarın öyküde tercih ettiği dil oldukça şiire yakın; kısa, devrik, tekrarlar ve yetkinliklerle dolu. Güray Süngü'nün yazı dilindeki ironiler, şaşırtmalar bu metinlerde daha da şiire yaklaşıyor. Bazı cümleleri bir şiir dizesi gibi; altını çizmemek, dönüp tekrar bakmamak mümkün değil.

Öyküler, okurda kolaylıkla okuma hızı yaratıyor. Kelimelerdeki akıcılık, ritim, duygunun baskınlığı bizi büyük bir ateş basmasının ardından serin sulara kavuşmadaki rahatlamaya götürüyor.

Genel olarak öyküler, durumlardan oluşuyor. Şiirin kahramanları, mekânları, ana duygusu öykünün genel atmosferini oluşturuyor. İlhamını şiirlerden alsa da, öyküler kendi imkânını kolaylıkla yaratıyor.

Kitap ilk olarak İsmet Özel'in "Eve dön, kalbine dön, şarkıya dön" dizesini hatırlatarak kapısını açıyor. Aslında kitap, adıyla, selamlamasıyla, formuyla, öykü adlarıyla, diliyle, kurgusuyla baştan sona şiir merkezli.

İlk öykü, Fazıl Hüsni Dağlarca'nın "Korku" şiirinden bir dize üzerine kuruluyor. "*Korkuyorum Yaşamaktan ki Çok Güzel*" Doğuştan kör olan bir gencin, görmek, düş / düşmek ve en önemlisi yetinmek konulu hikâyesi, kendi adıma söylemeliyim ki şiirin bile önüne geçecek kadar çarpıcı, güzel. Bir dizenin dolup taşması, dönüp dolaşıp "yetinmeyle" yatağına geri dönmesi gibi. Bu kitapta şiirlerin, yazar üzerindeki derin kazısını fark ediyoruz. Ayrıca öykü ve romanlarıyla tanıdığımız Güray Süngü'nün şiir bilgisi ve şiirdeki dikkati takdire değer.

Dizelerini aldığı şair seçkisi de öykülerin değerini artırıyor. Turgut Uyar, Cahit Zarifoğlu, Dilek Kartal, İbrahim Tenekeci, Didem Madak, Ahmet Haşim, Atilla İlhan, Bülent Parlak, Mustafa Akar bu isimlerden bazıları.

Güray Süngü'nün, "Bu Ne Densizlik Düş Yeryüzüne" başlıklı öyküsünde yazdığı şu cümlesi aslında şiirin ve bu şiirlerle ortaya çıkan öykülerin ne olduğunu, nasıl ete kemiğe büründüğünü bize anlatıyor. "*Bir şiir aklın içinden ağırlarıyla çıkar gibi göğsümden çıktı bir gece.*"

Sayıklar Bir Dilde, bir kavuşma, bir tamamlanma gibi; bu yüzden devamı gelmeli, sürmeli bu öyküler...

SEYİRCİSİZ / SAFİYE GÖLBAŞI

Safiye Gölbaşı, ilk kitabı *Serazat*'ın ardından 2020'de yayımladığı ikinci kitabı *Seyircisiz* ile iddialı bir şekilde tekrar okuruyla buluştu.

Gölbaşı'nın, yeni kitabıyla öykü konusunda daha da ustalaştığını, kendine has öykü kimliğini belirginleştirdiğini ve çok rahat bir dil kullanımı ile öyküdeki yolunu

çizdiğini görüyoruz. *Seyircisiz*'de en güzel öykünün hangisi olduğuna karar vermekte zorlanıyoruz. Yerini pekiştiren bir kalıcılıkla öyküler hayatımız içinde sürüp gitmeye devam ediyor ve anlaşılmış olmanın, yazar tarafından dile gelmenin hazzını duyuyoruz.

Seyircisiz birçok açıdan başarıyı yakalamış bir kitap. Özellikle yazarın dil kullanımı, sade, temiz ve güçlü anlatımı öyküleri kesintisiz okuma isteği uyandırıyor bizde. Bununla beraber insan psikolojisini, ruh halini çok iyi çözmüş, sıkı bir gözlemci ve yorumcu buluyoruz karşımızda. Kahramanları bu nedenle çok sahici, çok içimizden. Yazarın esneyen zekâ ve ruhunu yarattığı kahraman ve kurgularda fark ediyor ve insanı bu denli

anlamış olmasına seviniyoruz. Öykülerinden biri olan "Öznel Olasılık" buna çok iyi bir örnektir. Zaten öykü konusundaki işçiliği, titizliği başlıkta bile kendini gösteriyor. Öykü bittikten sonra başlığı ayrıca daha fazla sever oluyoruz. Kahramanın kendisini mutlu edecek bir ihtimal yaratması ve buna gerçekten inanması, kendisini şımartacak nedenlerin izini sürmesi ve öykünün sonunda onunla birlikte rahatlamamız her açıdan başarılı bir metin okuduğumuzun ispatı oluyor.

Kitaba ismini veren "Seyircisiz" öyküsü tüm öykülerin çatısını oluşturacak bir mesaja sahip. Değerini arayan, görülmek isteyen, varlığını duyumsamaya çalışan kahramanlar neredeyse tüm öykülerde karşımıza çıkıyor. Ailenin sekizinci kızı olarak doğan ve daha anne karnındayken varlığı bir ur ile tarif edilen Fatma Kaya, hayalinde yarattığı binlerce seyirci ile gösteriler yapmaktadır. Gereksizlik, fazlalık halini üzerinden hayatı boyunca atamayan Fatma, en iyi varlık gösterebildiği alanda kendine karşı merhametini çoğaltmaya çalışmaktadır. "Görülüyorum öyleyse varım" duygusunun çok içten ve hüznü öyküsünü okuyoruz *Seyircisiz*'de.

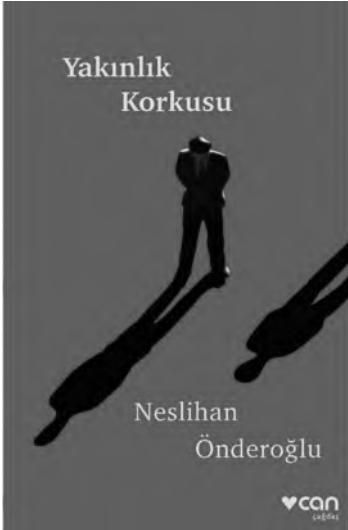
Gölbaşı, öykü konusundaki emeğini, titizliğini, başarısını ispatlamış durumda. Özellikle *Seyircisiz*, hakkında uzun süre konuşulacak öykülere sahip. Kitabı bitirdikten sonra etrafınızdakilere öyküleri anlatma ihtiyacı duyacak ve günlük hayat içindeki anlarda karşılaştıklarınızın, sizi hep bu öykülere çıkardığını göreceksiniz. Bu halden

anlamayı, tertemiz akıp giden nehir gibi dili, gösterişsiz ama etkileyici sadeliği, öteyi görebilen zekâyı seveceksiniz.

TUBA DERE

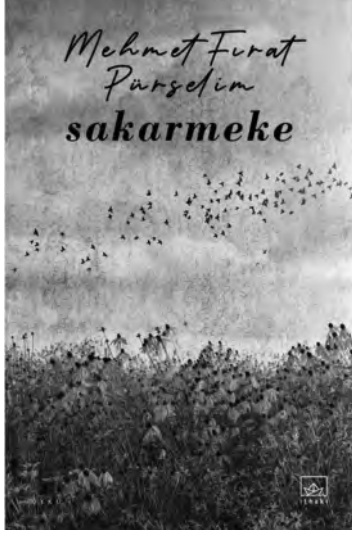
YAKINLIK KORKUSU / NESLİHAN ÖNDEROĞLU

Geçen yılın dikkat çeken öykü kitaplarından biri Neslihan Önderoğlu'na aitti. Önderoğlu'nun dile ve kurmacaya hâkimiyetini, gözlem yeteneğini, sıradan hayatlardan ve anlardan öykü çıkarmadaki maharetini gösteren *Yakınlık Korkusu* usta işi bir kitap. On beş öyküden oluşuyor. Adını içerisindeki öykülerin birinden değil, onların derinliğinde duran bir duygudan alıyor, bu sebeple isim seçimi çok isabetli. Bugünün insanının içinde bulunduğu yalnızlığı, yalnızlığı tercih ediş nedenini iyi tanımlayan bu iki sözcük, bir bakıma kitaptaki öykülerin derinliğinde duran taşları da okur gözünde netleştiriyor. Önderoğlu, bir yerinden kırılmış ilişkileri, yabancılaşmış çiftleri ve anne kızları, yıllarca görüşmemiş insanları, bu insanların bir araya gelemeyişlerini, gelseler de yakınlık kuramayışlarını çarpıcı biçimde ele almış. Hayatın kıyısından değil, tam ortasından seçmiş hikâyeleri. Öykülerde toplumun farklı kesimlerinden insanlar, yoksullar, işsizler, gayrimüslimler, aldatanlar, metresler, evladını kurban veren ana babalar, ölümlere göz diken sıçanlar, güvercine benzeyen

genç kızlar, ömrünü su kaplumbağalarına adanmış kadınlar var. Kitapta kurgu, konu ve karakter çeşitliliği oldukça zengin. Diğer yandan öykülerde neredeyse sarmal biçimde kullanılan metaforlar mevcut. Mesela birbirinin 'yüzüne bakmayan' insanlar, 'ayağını sürüyen' kadınlar bir bardak çayın sıcaklığında buluşmaya çalışıyor ama beceremiyorlar. Yazar ânı, onu derinleştiren ayrıntılarla doldurarak capcanlı, hatta film gibi izlenebilir kılmış. Bu sayede kahramanlarının duygusunu, hüznünü, burukluğunu, azabını güçlü bir biçimde okura aktarabiliyor ama anlatmak istediklerini sadece sezdirip, çıkarım yapmak üzere okura bırakıyor. *Yakınlık Korkusu* iyi bir öykü kitabı okumak isteyen okurlara tereddüt-

süz tavsiye edilebilecek bir eser.

SAKARMEKE / MEHMET FIRAT PÜRSELİM

Mehmet Fırat Pürselim'in adını göllerde yaşayan bir kuştan alan; içerisinde turnalı, serçeli, martılı, kumrulu, velhasıl kuşlu öyküler barındıran *Sakarmeke*'si yıl sonuna doğru yayımlansa da dikkat çeken, kitapseverleri hakkında konuşturan kitaplardan biri oldu. On bir öyküden oluşan *Sakarmeke*'de uzun öyküler bile bir solukta okunacak cinsten. Çünkü hüzünlü öykülerde hatta ölümden bahseden "Ufak Bi" Teslimat", "Bekledim de Gelmedin", "Martı Avcısı" öykülerinde bile tadında, dozunda bir mizah ve ironi var. Öykülerin çoğu birinci tekil kişi ağzından yazılmış. Bu nedenle kurgulanmış gibi değil, yaşanmış kadar doğal akıyorlar. Okumuyor da bir arkadaşınızdın dinliyorsunuz sanki. Üstelik iflah olmaz bir hayalperest bu arkadaş; sizi düşler âleminde diyar diyar dolaştırırken başını-

za olmadık işler getiriyor. Öykülerin bir tarafında hayaller, öbür tarafında iç sızlatan gerçekler duruyor. Bu denge acıyı katlanılabilir; kahramanları da -düş ve gerçek katmanları arasında gidiş gelişleri sebebiyle- sahici kılıyor. Kitaptaki hiçbir öyküye adını vermemiş ama gelip kitabın kapağına kurulmuş olan *Sakarmeke*'nin rahatsız olduğu meseleler, okura vermek istediği mesajlar var. Bunları lafı dolandırıp kurgunun derinlerine gömerek değil gayet net, dolaysız ve korkusuzca söyleyivermiş. Çoğunluğunu şehir insanların oluşturduğu öykü kahramanlarının arasına Muş'tan gelen delikanlılar ve mülteciler de karışmış. Öykülerin konu ve kahraman çeşitliliği Pürselim'in futbol, müzik, teknoloji gibi popüler kültüre ve gündeme ilişkin ayrıntılarla da kitaplara ve tarihe dair birikimiyle de kurgular oluşturabildiğini gösteriyor. Bir distopya olan "Ledli Zaman Hikâyesi" ya da "Erektus Kalesi" ve "Atatürk Yalnızlığı" öyküleri politik göndermeler içeriyor. Velhasıl farklı meseleleri ele alan öyküleriyle *Sakarmeke* okurunu güldürürken düşünmeye davet ediyor.

MÜZEYYEN ÇELİK

AYNADAKİ KADINLAR / ÖZLEM KARAPINAR

Özlem Karapınar'ın ilk öykü kitabı *Aynadaki Kadınlar* 2020'nin sonlarına doğru Pruva Yayınları'ndan çıktı.

Aynadaki Kadınlar toplumun acıyan yerlerini okuyucuya işaret ediyor. Bakın orada

bir şeyler oluyor siz de oraya bakmalısınız diyor. Kitapta yer alan on üç öykünün

tamamı da bu maksatla yazılmış ve kitaba alınırken de özenle seçilmiş. Parçalanmış ve sevgisiz bir aile ortamında yaşayan çocuklar, bu şekilde büyümüş ve toplumda yer edinmiş bireyler, hayatta tutunmaya çalışan kadınlar, eve temizliğe gelen, sadece adıyla bilinen ya da hiç bilinmeyen kadınlar, seküler hayatta yalnızlığa sürüklenmiş beyaz yakalı kadınlar, silik diye yaftalanmış erkekler, lohusa depresyonu yaşayan anneler, istenmeyen çocuklar, ruhsal rahatsızlıkları olan insanlar, kalabalık aile gelinleri, öğretmenler, yalnızlar, yurttan yetişen insanlar, kendine yabancı hale gelmiş kalabalıklar gibi geniş bir çeşitlilikte kahraman kadrosuyla tanıştırıyor bizi yazar. Öykülerin tamamını okuduğumuzda ise sevgiyle, güvenle

geçirilmemiş bir çocukluğun insan hayatı için nelere mal olabileceğini göstermeye çalışmış bize. Öykülerin neredeyse hepsinde karamsar ve problemlili tiplerin çocukluğuna indiğimizde bir sıkıntıyla karşılaşırız. Sevilmemiş, istenmemiş, kardeşle kıyaslanmış, şiddete uğramış bireylerin birey olamamaları ve sosyal hayatta karşılaştıkları güçlükler kimsenin fark edemeyeceği ayrıntılarıyla işlenmiş.

Her bir öyküde kullanılan dil de öykünün konusuna ve bölgesel ağız özelliklerine göre kullanılmış. Özellikle doğulu bir ailede doğup batıda yetişen ve doğulu bir aileye gelin giden “Hayalleri Olmayan Kız” öyküsünde bu durum başarılı bir şekilde karşımıza çıkıyor.

Karapınar gerçekten iyi bir gözlemci. Ele aldığı konularda vurucu ayrıntıları başarıyla yakalamış ve fazla süs ve özentili benzetmelere yaslanmadan güçlü bir sadelikle anlatmış.

Öykülerin evlerde geçen kısımlarında mekân ve şahıslar âdeti bütünleştirilmiş. Seküler yaşantıda evlerin işlevi gösteriş amaçlı ve yaşamaktan ziyade göstermekten Anadolu’da mekânlar insana dair izler ve yaşantılar barındırır. Anadolu’da taşra yaşantısında evler ve anılar iç içe girer. “Aynadaki Kadınlar ve Serkisof” öykülerinde bunun ayırdına varmak mümkündür.

Anadolu efsanelerine de yer vermiştir yazar. “Savaktaki Suret” öyküsünde bir aileye miras bırakılan efsanenin yükü en genç bireye aktarılmıştır. Bu öyküde yazar gerçek ve fantastiği öyle sahici bir şekilde ele almıştır ki okuyucuları buna inandırmayı başarmıştır.

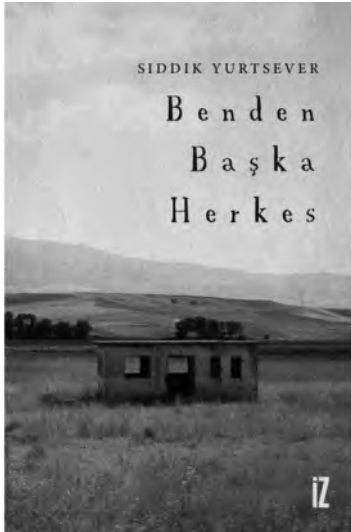
Aynadaki Kadınlar’da dil akıcı ve sadedir. Okumayı yavaşlatan tımtıraklı bir üslup tercih etmez yazar. Benzetmelerde de özentiden ziyade gözlem ve tespitlerini özellik-

le de insan davranışlarının yorumuna dair benzetmeleri başarılı şekilde kullanmıştır. Bunu yaparken de metni süse ve sanata boğmamıştır.

Aynadaki Kadınlar'da dikkatimi çeken bir diğer husus da yazarın şiirsellikten ve masalsi anlatımlardan uzak durmasıdır. Kitapta bu yönüyle artık arzulamaya başladığımız öz öyküyü de görüyoruz.

BENDEN BAŞKA HERKES / SİDDİK YURTSEVER

Sıddık Yurtsever'in *Benden Başka Herkes* isimli ilk hikâye kitabı "Hep Eksik" ve "Hep Hiç" başlıklarıyla iki bölümden ve on sekiz hikâyeden oluşuyor.

Benden Başka Herkes, bu toplumun yani herkesin hikâyesi. Her kesimden insanı türlü halleriyle anlatıyor bize yazar. Çöp toplayan insanlar, bıçkın delikanlılar, mağdur kadınlar, define arayanlar, dolandırıcılar, feleğin çemberine girip bir türlü oradan kurtulamayanlar, gazinolarda çalışanlar, âşıklar, kavuşamayanlar, evlenme arifesinde ayrılanlar, parçalanmış aileler, intihar edenler, ölümcül hastalığa tutulanlar, kültür karmaşası yaşayan Müslüman gençler ve düştükleri ikilemler gibi çok çeşitli konularda hikâyeler anlatılmış.

Kitap, günümüz Türkiye'sine ayna tutar âdeti. Belki ekranlarda, haberlerde göremediğimiz dramlar çıkıyor karşımıza. Yazar, bir aydın sorumluluğu ve bilinciyle yapıyor bunu. Yaşadığı zamana tanıklık etmiş biri olarak gerçek yaşam sahnelerini gözler önüne seriyor.

Eserde en çok dikkatimi çeken konulardan biri Anadolu kültürüyle ve İslam'la yoğrulmuş bireylerin modern zamanlara uyum sağlama çabaları. Birkaç hikâyede tamamen bunun üzerine kurulurken birkaç hikâyede de yan düşünce olarak bu durumla karşı karşıya geliyoruz. Gençlerin kendi aralarındaki diyaloglarda da bu aktarılmış. Kültür, değişime direnç gösterdiği sürece her şeye rağmen kendi kültür ve değerlerimizden uzaklaşmamız zaman alacaktır. Bu vaziyet genç bir yazarın kaleminden çıkarken sanki kanayarak çıkmıştır. Değişimi tersine döndürme, değerlerimizden kopmamamız gerektiği mesajı inceliklerle, kör göze parmak olmadan verilmiştir.

Bir hata işlemek üzereyken hâlâ dedesinden korkan kahramanların varlığı da dikkatlerden kaçmaz. Bu, genç bir yazarın omzunda ağırlık olarak yer almışsa toplum olarak bizden ümit var demektir.

Dikkatimi çeken diğer bir husus da eserde yer alan şiddet olgusudur. Şiddetin hâlâ toplumumuzun kanayan yarası olması ve bir türlü çözüme ulaştırılamamış olması da canımızı acıtmaya devam ediyor. Biz, şiddetle iç içe yaşıyoruz. Her yaştan her kesimden insan bir çeşit şiddetle mücadele ediyor. Bu meselemiz de yazarın dikkatinden kaçmamış ve toplumun kanayan yarasını yine topluma göstermiş.

Ayrıca erkek bir yazardan bir kadının hikâyesini çok gerçekçi ve şairanelikten, duygusallıktan uzak bir biçimde dinlememiz de yazarın üsluptaki ve gözlemdeki başarısının yansımasıdır. Özellikle “Geniş Çaplı Bir Cürüm” hikâyesi buna güzel bir örnektir.

Benden Başka Herkes köylerde, kasabalarda, şehrin arka sokaklarında akıp geçen hayatı işaret ediyor bize. Bütün mekânlara gerçek hayat sahneleri de demek mümkün.

Öykülerde zaman olarak şimdiki zamandan geçmiş zamana hızlı bir geçiş yapabilmiş yazar. Anlattığı hikâyelerde olay ağırlıklı anlatı hâkimse şimdiki zamandan çıkmamış ama halk hikayesi ve masala yakın, tahkiyelerin ağır bastığı metinlerde geçmiş zaman anlatılmış ve dil zamana uygun kullanılmıştır.

Benden Başka Herkes’te, ilk bölümde olay hikâyeleri ağırlıklı iken ikinci bölümde halk hikâyesi ve masala yaslanmıştır yazar. Olay hikâyelerinde biz tertemiz Türkçe metinler okuruz. Yerel söyleyişler gerektiğinde kullanılmıştır ama okuyucu fazla zor durumda da bırakılmamıştır. Anlaşılmayacak derecede söyleyiş değişikliğine rastlamayız. İkinci bölümde ise halk hikayesi ve masal tadında yer alan hikâyelerde dil bizi geçmişe götürür. Genç bir yazarın halkın diline ve anlatısına olan hakimiyeti dikkate değerdir. Esasında yazar asıl başarısını bu tahkiyenin ağır bastığı metinlerde göstermiştir. Dili işleyişi ve anlatıcılığı bu metinlere oldukça uygundur. Yazarda halk hikâyeciliği damarı oldukça iyidir de diyebiliriz.

Atasözleri ve deyimler de bu öykülerde kendilerine yer bulmuşlar ve yaşatılmaya çalışılmış resmen. Popüler kültürle yavaş yavaş aramızdan ayrılan pek çok atasözü ve deyim *Benden Başka Herkes*’te arz-ı endam ediyor. Hem tahkiyesi hem konuları ayrıca anlatıcılıktaki başarısı ve masalsı havasıyla yazarın hikâyesi dikkat çekiyor.

SEMA BAYAR

***FİNCAN FİNCANLA* / NECATİ MERT**

Usta öykücülerimizden Necati Mert 2020 yılında *Fincan Fincanla* ile bir kez daha öykü severlerle buluştu. Mert, akıcı üslubu ve sade diliyle daha ilk cümlede okurlarını samimi bir anlatıma buyur eder. Öykülerdeki kelime zenginliği dikkat çekicidir. Kimi öykülerde yöresel kelimelerle anlatıma zenginlik kazandırılır. Kitapta okuru titizlikle işlenmiş bir dil karşılar.

Birinci bölümde Mert, birbiri içinden geçen öykülerle Tenekeçiler’in hikâyesini kaleme alır. Her öykü o hikâyeye açılan yeni bir penceredir. O pencerelerden öncelik-

le kalabalık bir aile sofrası görünür ve bu aile üzerinden dönem fotoğrafı çekilir,

ardından sofradaki herkese söz hakkı tanınır. “Ayfer, Gayet Münasip” bir gelindir Tenekeciler ailesine. Eşi İsmail ise bir kuyu... Yamacı Nuri’nin en büyük kızıdır Ayfer. Sesi buyurgandır, bir çırpıda eşi İsmail’i de kayınvalidesi ve kayınpederini de derdest eder. Yetinmez, yazarın sesini dahi gölgede bırakır. Mert, yarattığı karakterlerin iplerini sıkı sıkı tutar, Ayfer’e nasıl bile isteye hoyrat bir dil verdiyse İsmail’in sesini de öylece kırmış ve onu pasifleştirmiştir. Eski zaman âdetlerine, yoksulluklarla yoğrulmuş hayatlara ayna tutan yazar “Çetin Anlatıyor”da bu defa hikâyenin derinliklerine doğru kazıya başlar. Çetin, zor bir çocukluk geçirmiş, yaşadığı her andan travma devşirmiştir. Yazarın asıl söz hakkını Çetin’e ver-

mesi dengeleri değiştirir. Bu defa Ayfer’in dilinden dinlediklerimiz sis perdesinin ardında kalır. Sürekli merceğin ayarlarıyla oynayan, gitgide derine inen yazar, “Koydan Ötesi Deniz”de bu defa hikâyeyi yeni bir gözle, dışarıdan birinin gözleriyle yeniden yorumlar. Yazar ilk öyküde o büyük hikâyeye, sıradan insanların hikâyesine kapı araladıysa şimdi de o kapıyı dışarıdan bir el kapatmaktadır. İlk bölümde tercih edilen bu çok seslilik karnaval öyküyü çağırıştırır.

“Kadınlar” başlığını taşıyan kitabın ikinci bölümünde ise bu defa bir şehir üzerinden deklanşöre dokunur yazar. İnsanlarla birlikte şehirlerin, caddelerin hatta hanelerin yaşadığı değişimi fotoğraflar. Öykülerin çoğunda mekân olarak Sakarya ön plandadır. Kahramanların her biri o şehrin insanı, yaşadığı coğrafyanın parçasıdır. Yazar, karakterlerini sıradan insanların arasından seçer. Âmedâbi, Muzaffer Ağbi, Seher Hanım, Kıymet hayatın içinden çıkıp gelen öykü kişileridir. Şehrin her bir karakterdeki izdüşümünün izini sürer yazar. “Oy Birliğiyle”de ironik dil göze çarparken “Değişen Bir Şey Yok”ta değişimin karşısında insanın kendisiyle ve geçmişleriyle yüzleşmesi dikkat çeker. Bir mahallenin adının değiştirilmesi esnasında yaşanan trajikomik hadiseyi serinkanlı bir dille aktarır. Mert, sıradan hayatı akıcı ve sade bir dille öyküye taşır. Mert’in merceğini çevirdiği mekân kimi zaman bir temizlikçi dükkânının önü kimi zaman bir sahaf kimi zaman ufak bir tamirhanedir. Satır aralarında, gençliği siyasi hareketlerin içinde geçmiş, orta yaşlarda durulmuş, ileri yaşlarda ise bütün bir hayatı ile yüzleşme yoluna girmiş karakterin sesi gezinir. Bu karakter, “Çetin Anlatıyor”da gençliğin bütün dalgalanmalarını yaşamış bir delikanlı, “Önümde Durdu”da siyasi mücadelesinin bedelini yıllarını kaybederek ödemiş ve köşesine çekilmiş bir sahaf, “Değişen Bir Şey Yok”da yüzleşmenin eşiğinde bir ihtiyardır. Necati Mert öykülerin-

de kadın karakterler, Ayfer'i dışta tutarsak çoğunlukla edilgendir. "Kadınlar" öyküsünün Sevilay ve Tülay'ı, "Konuşmak Niye"nin Kıymet'i, "Ne diyorsunuz Seher Hanım"ın Seher'i hayatın kendilerini tutup getirdiği yerde yaşama sınırsız tutunmaya çalışan pasif karakterlerdir.

KENDİNE DOLANAN SARMAŞIK / EMİNE ALTINKAYNAK

2020 yılında ilk kitap heyecanını yaşayan yazarlardan biri Emine Altınkaynak. *Kendine Dolanan Sarmaşık*, hayatın birbirinden farklı veçhelerinden devşirilmiş on dört öyküden oluşuyor. Her karakter kendi dili, kendi dünyası, kendi takıntılarıyla öyküye buyur ediliyor. Masalcı anneler, kendi hikâyesini arayan öğrenciler, aynı hikâyede birden fazla rol oynayan karakterler kendi seslerini duyurur. Emine Altınkaynak yöresel söyleyişleri kullanarak yarattığı atmosferin altını çizer. Öykülerde betimlemelerden, tasvirlerden ziyade okura mekânın kapılarını açan dildir. Öykülerde biçimsel

denemelere sıkça başvurulur. "Adı Neymiş", "Kan Rüya'yı Bozar Züleyha", "Y.O.K.U.M." biçimsel doku-nuşların ön plana çıkarak kurguyu tüllendirdiği öyküler arasında yer alır.

"Bi' Da'a Bak Bana"da saflığı muzipliğin örtülerine saran Necmi, "Y.O.K.U.M."da Yeter Hanım, "Yeryüzü Oyunu"nda bir bedende iki kalbi sırlatan Cem... Altınkaynak'ın öykülerinde karakterler ön plandadır ve her bir karakter ya doğayla ya renklerle ya da seslerle kardeş kılınmıştır. İnsanın yazgısı sürekli olarak ötekiyle ilintilidir. "Adı Neymiş"de kadınların dünyasına mercek tutulur, sözlerin ardına saklı niyetler, düşmanlıkla kendini açık eden gizli korkular gün yüzüne çıkar. Bir kadın, içinde nice sırrı gizleyen dağlarla özdeşlik

kurar. Bir kadın baktığı yere, yürüdüğü yola kendi yazgısını parça parça döker. Miyase, güzelliğinin bedelini aklıyla öder. Üstelik onun için delilik bile artık güvenli bir liman olmaktan çıkmıştır. Meczuyları, garipleri bağrına basan insan, sıra Miyase'ye geldi mi tırnaklarını çıkarır. Kitapta dikkat çeken bir diğer öykü "Yeryüzü Oyunu"dur. Cenneti Agop'un korusunda yitiren, aslında kendi cehennemine düşmeden önce yaşadığı o son ana, gördüğü o son manzaraya Agop'un korusuna tutunan Haşim'in bir minibüs kazasında kaybettiği eşinin ardından duyduğu vicdan azabı monolog şeklinde anlatılır. Ardından Haşim'in gölgelediği, annesinin Haşim olmaya zorladığı Cem'in sesi duyulur. Öykü ben içinde yer edinmiş ötekinin sanrılarıyla devam eder.

MISIR TARLASINDA BİR EKSİK / ŞENLER YILDIZ

“İnsan bazen kendisini görmeye gider.”

Mısır Tarlasında Bir Eksik, Şenler Yıldız'ın zamanla değişen, epriyen, soluklaşan, astarı yüzünden pahalıya gelen insan ilişkilerini, alışık olmadığımız bir anlatımla okura sunduğu ilk öykü kitabı.

Dergâh Yayınlarından çıkan kitapta otuz yedi öykü bulunuyor. Öyküleri okurken sıklıkla yaşadığım kararsızlık; şiirsel anlatımdaki metinlerin öyküyle deneme arasında bir yerde durmasıydı.

Metinlere geniş açıyla baktığımızda öyküye bir adım daha yakın olduğunu görüyoruz. Öykülerin hemen hepsinde kurgular, hayatlarımıza tutulan aynalar gibi tanındık. Öyküler aslında üç temel kavram üzerinde hayat buluyor. Çocukluk, gençlik ve aile bağları. Kaybolmasın diye kırk bohçaya sarılıp saklandığı halde güvelenmiş çocukluğun kabuk bağlamayan yaralarına şahit

oluyoruz. Muradının ne olduğunu bilmeden peşinden koşulan, koştukça uzaklaşılan gençlik hatıralarında yine aynı yaralar dökülüyor kelimelere. Modern hayatın dişlileri arasında hissizleşen, kangrene dönüşen, derin kesilmiş tırnak acısına benzetilen aile bağları tüm gerçekliğiyle işleniyor öykülerde.

Karakterleri de işlenen temalar gibi tanındık aslında. Yan komşuda, karşı ofiste, halk otobüsünde, metroda, çocukluğumuzun hatıra defterinin sayfaları arasında, üçüncü sayfa haberlerinde, her gün önünden geçtiğimiz yüzlerce konutun üç beş adımlık kış bahçelerinde bilinir bilinmez bir sebepten aynı havayı soluduğumuz insanlar. Bize bu kadar yakın olan kahramanlar yazarın ustalığıyla, mısır tarlasının korkuluğu gibi hayat denen kargayı kollarında barındırıyor. Ortasına düştükleri hayatla, bu hayatın yaşanabilirliği arasındaki anlaşmazlıkların arasında kalmış, taraf olamamış, hayatı hiza çekerken kaybettiği dengesinin peşine düşen insan hikâyeleri.

Öykülerdeki çatışmalar arabeske düşmeden tüm gerçekliğiyle işleniyor. Yazar kahramanları aracı kılarak şovalyeler şovalyesi Don Kişot'un sevgili Şantosuna söylediğini söylüyor hepimize: “Bir zamanlar bir keçi çobanı olduğunu unutma ve yeri geldiğinde bunu söylemekten çekinme. O zaman seni bununla utandırmak kimsenin aklına gelmeyecektir.” Hayatının neredeyse hiçbir anında huzuru bulamamış kahramanların çoğunda bu şövalyeliği görebiliyoruz.

Yazarın sıklıkla yaptığı telmihlerle, uzak yakın dünyanın farklı coğrafyalarında

dolaşıyor; bir öyküde Michael Jackson'dan bir parçayı, bir başka öyküde unutulmuş bir direniş ezigisini söylerken buluyoruz kendimizi.

Kısa metinler olmasına rağmen öykülerdeki duygusal derinlik kimi zaman okuru yorabiliyor. Bunun yanı sıra öykülerde altını çizdiğimiz pek çok sözün bir yorgunluk kahvesi kıvamında olduğunu da söylemeden geçemeyeceğim. Hatırı sayılır bu cümlelerdeki akıcı, gösterişten uzak dil ile anlatımdaki doğallık okurun öyküyle bağının kopmasını engelliyor.

Anlatıcının gözünden bakabilmek için kurgunun izlerini takip ettiğinizde yolunuz kimi zaman bir çıkmaz sokağa, kimi zaman da içine doğru bağırان kalabalık insanların olduğu bir meydana çıkıyor. Öykülerde kendi yaşamımızdan karelerle karşılaşmak hatta kahramanın arkasına saklanıp hesaplaşmak mümkün. Koca bir mısırın taneleri arasında eksik taneyi bulmak için dolaşıyor gibi hissettim öyküleri okurken. O eksik olan biri bulduğumda düşeceğimi bildiğimden, tutunacağım mısır püskülünde idi gözüm. Öykülerin bendeki okunma serüveni; bir mısırın taneleri arasından yola çıkarak koca bir mısır tarlasında eksik olan biri aramaktı.

CAHİD EFGAN AKGÜL

KOCAMIN ADI AĞZIMIN TADI / ESRA ERDOĞAN

Kocamın Adı Ağzımın Tadı, Esra Erdoğan'ın ilk öykü kitabı. Etkileyici bir kitap ismi.

Kapakta bu ismi görünce bile insanın eli hemen kitabın bulunduğu rafa uzanıyor. Kitabın isminden başlayarak bütün kitaba sirayet eden bir “şiiirsellik” var. Şiiirsellik kelimesini burada bilerek tırnak içine aldım. Esra Erdoğan'ın kitabını değerlendirirken bu kelimeyi olumsuz anlamda kullanmadığımı peşinen söylemek isterim.

Ben öykücülerin anlatımda şiiire, şiiirsellığe yakınlaşmalarını, anlatı atmosferini soyutlamlarla berhava etmelerini anlamlandıramayanlardanım. Şiiir sadece şiiir, öykü sadece öyküdür bana göre. Elbette türler arasında birbirine geçişler, taşmalar olacaktır. Ancak bunun dengeli olması gerekir. Esra Erdoğan'ın anlatımı benim tam da yukarıda ifade ettiğim noktada duruyor.

Kısacası Esra Erdoğan öykülerinin gücünü, şiiirin enstrümanlarını kullanarak elde ediyor.

Kocamın Adı Ağzımın Tadı daha ilk öyküsünden itibaren secili, mecazlı bir anlatımla ilerliyor. Kullandığı tamlamalarla şiire kaymadan, öyküsüne şiirsel bir atmosfer oluşturuyor. Bazı örnekler vermem kaçınılmaz burada: *Ah o ev içlerine, serin yaylalara, sarısıcak şehirlere sığmayan... Kocamın adı, ağzımın tadı, vardı bir, yoktu bir. Hızla akan bir nehrin yığıldığı tortular... ..duaları tutanlar! Bir ucundan tutun da, şu acıyı...Ömür vermeyen, ölüm verir.* Ev içleri derken *Necatigil*, sarısıcak derken *Nâzım*, Hızla akan bir nehir derken *Zarifoğlu* gelmedi mi sizin de aklınıza?

Esra Erdoğan daha ilk kitabında belli bir başarı seviyesini tutturmuş gözüküyor. Tarzı, tavrı, söyleyişi kendine has. Kısa, etkili, ahenkli ve vurucu bir anlatımı var. Okurken sizi yormayan, tam tersine okudukça sizi dinlendiren bir dili var Hikâyesinin başarısı biraz da “ayrıntılarda” gizlidir. Anlatımda ayrıntıya girdikçe, konudan uzaklaşma tehlikesi vardır. Ayrıntılar, anlattığınız hikâyenin ana omurgasını beslediği oranda başarıyı yakalayabilirsiniz. Esra Erdoğan bizim belki de öyküde yer bulacağını düşünmediğimiz, çok güzel ayrıntılar yakalıyor hayattan.

Erdoğan metinlerinde yer yer diyaloglara da yer veriyor. Hatta iki öykü baştan aşağı diyalog formunda. Bunda da başarılı olduğunu ve diyaloglu metinleri çoğaltması gerektiğini düşünüyorum.

Kocamın Adı Ağzımın Tadı benim 2020 yılında okuduğum ve çok sevdiğim birkaç kitaptan biri oldu. Öykü severlerin bu kitabı pas geçmemeleri gerekiyor.

VESVESE / ÜLKÜ OKTAY

Vesvese, bir ilk kitap. İlk kitabın kaygıları, arayışları onda yok. Kalemi akıcı, duru,

fazlalıklarından arınmış. Bunda yazarın senarist olarak ürettiği senaryoların payı var mıdır? Muhtemelen. Senaryolar, matematiği olan metindir. Bir kelime fazla, bir kelime eksik olursa yapı çökebilir. Girişi, gelişmesi ve sonucu ince bir hesaba dayalıdır. Bütün bu matematik içerisinde duyguyu, teknik bir nesneye dönüştürmemek çok önemli. Ülkü Oktay'ın hikâyelerinde de böyle bir ince hesap ve matematik var demek istemiyorum ama senaryo yazarkenki titizlik açıkça gözlemlenebiliyor.

Kitapta on tane öykü var. Öykülerin konusu birbirinden farklı ama biçim ve anlatım tekniği açısından birbirine sımsıkı bağlı. Her öykü bir kadının ağzından anlatılıyor ve her öyküde kıyıda

köşede kalmış, dışlanmış, anlaşılamamış, anlaşılmak istenilmemiş kadınların serencamı gözümüzün önünden geçiyor. Tüm hikâyeler derinden akan bir hüznün eşliğinde kalbe dokunuyor. Kimi yerlerde bu hüznün üstü ironiyle örtülüyor.

Anlatımdaki başarı, hikâyeleri okudukça karakterlerle çabucak bağ kurmamızı da sağlıyor. Çoğu karakter marjinal olsalar bile onları anlamaya çalışıyoruz. Hatta bir süre sonra, acaba bu karakterler mi “marjinal”, yoksa biz mi onları “marjinal” bir konumda düşlüyoruz sorusunu sordurmayı başarıyor yazar.

On hikâyenin tamamı da dokunaklı ve atmosferiyle zihinlerde kekre bir hüznün bırakıyor. Özellikle “Orfoz” öyküsü çok kısa olmasına rağmen duygusu çok güçlü bir metin olarak karşımıza çıkıyor. “Taş” isimli öyküyse kitabın bana göre en sürükleyici ve güzel öyküsü. Kısa film tadında ilerliyor her satır. Hem bir an önce öykünün sonunu öğrenmek istiyor hem de metni daha yavaş okuyarak tadını çıkarmak istiyorsunuz.

Ülkü Oktay’ın bir öykü poetikası var mıdır diye sorulsaydı, bu soruyu sorana “Annemin Hikâyesi”nde geçen şu bölümle cevap verirdim kesinlikle:

“Hepimizin içinde bir yılan yaşarmış,” derdi annem, son nefesimizi verdikten sonra yılan ağızımızdan çıkar, bizden topladığı hikâyeleri kovuğundan içeri fısıldarmış. Karıncalar sözcükleri tek tek kovuklardan daha derine taşırmış, çayanlar hikâyelerin kişilerini, kırkayaklar sevincini, böcekler hüznünü, akrepler öfkesini, fareler korkusunu taşır, örümcekler de hepsini birbirine örermiş. Toprağın altı hikâye ağları ile örülüymüş, kimsenin hikâyesi unutulmazmış bu sayede. Sevinçli olanlar ağacın köklerinden yürürse meyveler bol, sulu ve lezzetli olurmuş, mutsuz köylerdeyse verim olmaz, başaklar cılız kalırmış.”

Vesvese, Sel Yayıncılık’ın 2020 yılında çıkardığı güzel öykü kitaplarından biri. *Ülkü Oktay*’ın ismini daha sık duyacağız gibi geliyor.

ÖYKÜNÜN DÖNÜŞÜ / ŞAHİN TAŞ

Adına bir türlü karar veremediğimiz bir öykü türü var. *Küçürek öykü*. *Kısa kısa öykü* diyen de var, *minimal öykü* diyen de. Aslında ben bir István Örkény hayranı olarak *Bir Dakikalık Öyküler* denilebilir diye düşünüyorum. Uzun uzun okuyamayan, sabırsız okurlar için bu tarz öykülerin pratik bir karşılığı var gibi görünüyor. Bence durum pek öyle değil. Çünkü gerçek bir okur bir metinde “uzunluk” “kısalık” gibi kıstaslar aramaz, aramamalı. İyi bir metinle karşılaşıncı, diğer ölçütler işin ayrıntısıdır.

Şahin Taş’ı bilmeyen var mı? *Adam Sanat*’tan *Dergâh*’a, *Yasakmeyve*’den *Hece*’ye, *Yedi İklim*’den *Sincan İstasyonu*’na birçok dergide şiirlerini okumuşsunuzdur. Kendisi şair kimliğiyle tanınıyor. Bir de *Şiir Üzerine Günsüz Günlükler* isimli enfes bir “poetik günlük” kitabı yayımlanmıştı 2011’de. Birkaç baskı yaptı ve yapmaya da devam edecek gibi görünüyor.

2020 yılında Öykünün Dönüşü ismini verdiği dosyasını kitaplaştırdı. Böylece bil-meyenler onun öykücü kimliğini de görmüş oldu.

Şahin Taş'ın şiiri için söyleyebileceğimiz her şeyi, öyküleri için de söylemek müm-kün. Kısa, çarpıcı, etkileyici. Kelime kullanımı konusunda elinden geldiğince cimri

davranıyor. Mükün olsa şiiri ve öyküyü tek bir kelimeye, -hadi biraz abartayım- tek bir harfe ka-dar indirecek neredeyse. Metinde atmosferi hız-lıca kuruyor ve söyleyeceğini bir çırpıda söyleyip bitiriyor. Taş, küçürek öyküyü, şiirle öykü arasında bir yere koyduğunu söylüyor. Ben öyle düşünmü-yorum. Küçürek öykünün şiire yakın olduğu gibi yanlış bir kanı var. Şiirle öykü arasına keskin bir set çekilmeli her zaman. Bu, şiirle öykü arasında alışveriş olmayacağı anlamına gelmiyor. Küçü-rek öykü de olsa, o birkaç satırın içerisine olay, mekân ve zaman ustalıklı yerleştirilebilir. Bu mümkündür.

Tam bu söylediklerimi kanıtlayan bir iki örnek seçtim Şahin Taş'ın Öykünün Dönüşü kitabından.

“Ağız Tadını Kaçıran” isimli öykü şöyle:

-Kapıyı kapattık, dışarıda kaldı, oh!

-Ya anahtar deliğinden girerse?..

“Yeni Köy” ismini verdiği öyküde sayfalarca tahlil edebileceğimiz bir medeniyet eleştirisi var:

Eskilerden kimselere rastlamadım, ne tuhaf!

Sonra mezarlığa uğradım.

O da ne, bizim köy mezarlığı taşınmış

Şahin Taş'ın Öykünün Dönüşü isimli kitabı küçürek öykü seven yazar ve okurların kitaplığında bulunmalı.

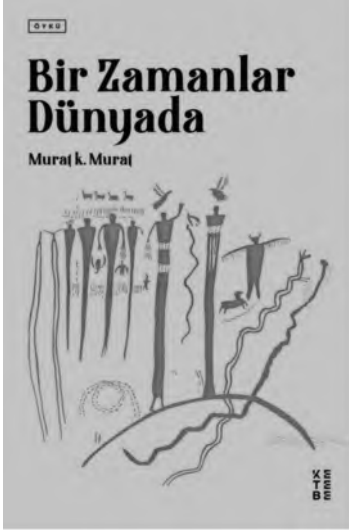
SELMA MAŞLAK

BİR ZAMANLAR DÜNYADA / MURAT k. MURAT

Ketebe Yayınları'ndan çıkan *Bir Zamanlar Dünyada* dokuz güzel öyküyle çıkıyor karşımıza. Evvela bir masal tüneline içine çekiyor bizi Murat k. Murat. Bambaşka in-sanların bambaşka dünyalarına konuk ediyor. Özellikle “Muhafız”, “Zirvede Bir Felaket” ve “Beklemekle Varılan” öykülerinde zirvelerde saklanan, kat kat katlanmış sırlardan haber veriyor. Bazen “Kubbeli Kale” oluyor sır saklayıcı bazen “Zamanın Efendisi Bilge” bazen de bir “Kervancı”. Ve bu sırdan etrafa cümleler taşıyor yanan ateşten sıçrayan kıvılcımlar gibi: “Bir cana kıymak, öldürmenin en kolay kısmıdır. Asıl mücadele elle-

rine bulaşan kan kuruduğunda başlar.” “Zaman sandığınız kadar merhametli değildir evladım, daima verdiklerinden daha fazlasını alır.” “Sana unutmak bir kaçıştır demiş-tim, bak kaçıp geldiğin yer de kaçtığından farksız. Çünkü kendi içine sakladıklarından kaçmana zaman dahi yardım edemez.”

Hep bir arayışın peşinde olan, önce unutup sonra hatırlamanın acısını duyan

kahramanlar bin yıl yaşasalar da aradıkları şeyi yine kendilerinde buluyorlar. Kaybedişlerin, buluşların, unutuşların, hatırlayışların, tezatlıkların büyümlü masalları çalınıyor kulağımıza. Aynı ayrı hikâyeler de olsa hepsi aynı ahengi paylaşıyor. Rivayet ve kehanetin birbirine karıştığı, tanıdık ama aynı zamanda yabancı bir ahenk. Kahra-manlar farklı yollardan aynı zirveye tırmanıyor. Yol kimi zaman bir ormandan geçip kervanla bu-luşuyor kimi zaman bir dağda ilerliyor kimi za-man da mağara dehlizlerinde ışık arıyor. Yolun sonundaki hakikati merak eden yolcu hep aynı şeyi fark ediyor: “Tüm gidişler aslında gidilen yerden gelişlerdir.” ve “Av da avcı da birdir. Bir ömür kovaladığı da kaçtığı da kendisidir. Zapt

edilemez bir iştahla yakaladığı da aslında kendi kuyruğudur.” Yani aranan şey gözümüzün önündeki o tezatlığın içindedir.

Bir anda tüm bu geçmiş zaman dünyalarının rüyalarından uyandırıyor bizi yazar. “Döner” kokusunda ve “Bir Fantom Ağrısı”nda gerçek hayatı buluyoruz. İnsanın içini ezen, acı bir gerçek. Yok olan elini, yok olan Hilal’in saçlarında bırakan bir adamın ağrılarını, iç sancılarını hiçbir ilaç geçirmiyor. Sekiz yaşında bir çocuk yurttan kaçıp annesini gömdükleri çukuru arıyor, bulamayınca sıkça gittikleri hastane koridorlarına koşuyor...

Gerçekliğe dönüş uzun sürmüyor. Çünkü bu sefer de geleceğin masallarının içine dalıyoruz, zombilerin, canavarların içine. Burada sıkça ölümü, ölmeyen ölümü ve tüm azameti ile akan zamanı sorguluyor Murat k. Murat. “Zamanla aşık atmak beraberinde türlü tehlikeler getirir. Zira onun doğasını anlamak neredeyse insanüstü bir iştir. Zamanı eğip bükmek, aktığı yataktan çıkarmaya çalışmak insanın göstermemesi gereken bir cürettir belki de.” diyor.

Geçmişin, şimdinin ve geleceğin üçgenine ustaca yerleştirilen öyküler tam da bu üçgene uyan bir adla tamamlamış kendini: *Bir Zamanlar Dünyada*. Kitap sayfalar boyunca merak unsurunu hiç yitirmeden devam ediyor. Aynı zamanda benzer motifleri farklı hikâyelerde görmek de kitaba bütünlük kazandırmışa benziyor. Fantastiğin, ütopiğin ve hatta distopiğin kıyılarında akıcı bir üslupla şaşırtarak, “yok canım artık” diyerek gezdiriyor.

MÜGE GÖNCÜ

Varlık ve Hiçlik Arasında: “Gibiciler”

Birey kavramını irdelemesi sebebiyle yirminci yüzyılda edebiyata yansıyan en önemli akımlardan biri de varoluşçuluk (egzistansiyalizm) felsefesidir. Türk edebiyatında 1950’li yıllardan itibaren varlığını hissettiren bu akımla birlikte bunalıtı edebiyatı adı verilen anlayış kendini göstermiştir. Feyyaz Kayacan da bu dönemde bu anlayışla eserlerini kaleme alan yazarlarımızdandır. Varoluşçuluk akımının önemli belirtisi olan hayatın anlamsızlığı problemi yazarın eserlerinde farklı boyutta karşımıza çıkar. Onun öykülerindeki varoluşçuluk izleği bireyin toplumsal baskılardan kurtulup kendisi olabilme yolunda verdiği savaşılarından ibarettir. Toplumsal yapının dayattığı kurallar yönünde değil özgür iradesiyle kendini ispatlama anlayışı öykülerinin temelini oluşturur.

Varoluşçuluk, değişen ve dönüşen burjuva toplumlarında görülen bir sorgulama aracıdır. Bireyin, modernizm etkisiyle mekanikleşmesi, kendi eliyle yarattığı bu düzenin aracına dönüşmesi sorgulama sürecini başlatan noktadır. Toplumdan edebiyata yansıyan bu akımın en önemli temsilcisi *Bunaltı* eseriyle Sartre kabul edilmektedir. Albert Camus, Franz Kafka, Samuel Beckett gibi yazarlar da akımın devamını sağlayan isimlerdir. Bu yazarların eserlerinin Türkçeye aktarılmasıyla 1950’li yıllarda edebiyatımızda bunalıtı edebiyatı olarak yer edinmiştir. Varoluşsal kavramlar olan yabancılaşma, yalnızlık, cinsellik, tükenmişlik, hayattan soyutlanma, ölüm vb. yazarlarımızın eserlerinde boy göstermeye başlamıştır. 1950’li yılların sonlarına doğru iktidarın uyguladığı baskıcı yönetim kültür ve sanat üzerinde de tesirini gösterir. Hem varoluşçuluk felsefesinin etkisi hem de baskıcı tutum dönem yazarlarını kapalı, gerçeküstü metinler yazmaya itmiştir. İmgesel, soyut, kapalı bir dil, gerçeküstü ve varoluşçu kavramlar ya da öğeler, bunalım, yalnızlık, sorgulama metinlerin en belirgin özellikleri olmuştur.

1950 kuşağı öykücülerinde kabul gören Feyyaz Kayacan, edebiyatımızın şen kirpisi olarak bilinmektedir. Öykülerinde düş ve bilinçdışının

tüm olanaklarından yararlanan yazar, gerçekliği ve karakterlerini belirsiz bir alanda kurgular. Varoluşçuluk etkisinin görüldüğü öykülerinde bireyin açmazları, bunalımı, tüm baskılara rağmen ben olma çabası, yalnızlığı, yabancılaşması düşsel öğelerle birleştirilerek verilir. Geleneksel öykü anlayışını ters yüz eden Feyyaz Kayacan, dilde de alışılmış olanı bozar. Bir nevi dille oyun oynayan yazar öykülerinde farklı kelimeler türetmeyi sever.

Yazarın ele alacağımız “Gibiciler” öyküsü de bütün bu özellikleri taşımasının yanı sıra toplumsal baskılardan, dayatılan kurallardan bunalan bireyin özgürleşme yolunda kendini gerçekleştirmesini ve özgürleşmesini ele alır. Edebiyat dünyasındaki taklitçiliği, gerçekte olanla sanatta yansıtılanın zıtlığı öykünün temelini oluştururken, yazar eleştirisine araç olarak ironiyi seçer. Öykü, kahramanın sevgilisine mektup yollamak için postaneye gitmesiyle başlar. Postaneye giderken yolda edebiyat öğretmenin kendisine söyledikleri öykünün temelini oluşturması bakımından önemlidir. “Unutma, dedi, sende bir şey vardı, sese dönük bir şey vardı, veresiye bir gırtlaktan çıkmışa benzemiyen” (Kayacan, 1967: 22). Zaten kahramanın da tek istediği içinden geldiği gibi, kendisi olarak yazdıklarını, kendi sesinden olanları sevgilisine göndermektir. “Dilim uydurmaymış ne çıkar. Onu ben uydurdumsa?” (Kayacan, 1967: 23). Önemli olan özgün olmak ve özgün kalmaktır. Uydurulmuş bile olsa başkalarına benzemeyen ses kabul görendir. Çünkü yazara göre bireyin kendine özgü yazamaması topraksızlıkla eş değerdir. “Sendeliyor olsa bile, ortada bir ses var dolaşan, arıyan, sorunlarımın yükünü taşıyan. Bir topraksızlığın önünde sıraya girip beklemekten daha iyi değil mi bu?” (Kayacan, 1967: 23). Bir milletin, bir insanın kendine ait dili, edebiyatı olması demek vatanı olduğunun göstergesidir. Kişinin kendine özgülüğü ya da millette özgülüğü onu yurtsuzluktan kurtarır. Postane memuru, kahramanın mektubunu iznini almadan yırtar ve okumaya başlar. Sevgiliye yazılan bu mektubu kimden aktardığını sorduğunda “kendim yazdım” cevabı memuru hayal kırıklığına uğratar. Artık kendi sesimizi ürettiğimiz günlerin geride kaldığını, kendi sesimizi bırakarak başka seslerin üzerinde yükseldiğimizi övünerek anlatır. Getirilen yasaya göre artık her mektup yazan bir postaneye uğrayıp yazdıklarını kimlerden aktardığını, kimin duygu ve görüşlerinden yararlandığını belirtmek zorundadır. Yasaların istediği evren çapında bir duygudaşlık ortamına katılmak gibi görünse de “büyük bir sesin üyesi olduk” gibi süslü cümlelerle benlik kaybı yaşatmaktır. Başkalarının düşüncelerini, yazdıklarını taklit yoluyla ancak ilerleyebileceğimize inanan bu anlayış karşısında kahraman öfkelenir. Kendimize has üslubumuzla, edebiyat anlayışımızla eskiden de görünür olduğumuzu, kimseye bir şey ispat etmek zorunda olmadığımızı söyleyen kahramanı memur, dışadönük ve yapıcı olmamakla suçlar. “Sesimizi

başımızdan savdıktan sonra mı görünür olacağız? Ve sonra kime görünmek istiyoruz. Kendimize kendi elimizle mi, yoksa başkalarına bizden olmayan oyunlarla mı?” (Kayacan 1967: 27).

Postane memuru mektup sahibini edebiyatımız için yapılan aktarmaları göstermek üzere gezintiye çıkarırken söyledikleri manidardır: “Biz kendi sesimizle ancak küçük kapıları açabiliyorduk. Şimdiyse çok daha büyüklerini açmaya doğru gidiyoruz. Bunu da başka seslerin yardımıyla başaracağız” (Kayacan 1967: 28). Kahraman postanenin içinde gezdikçe gördüklerine inanmaz; boş bir odada tek bir masayla birlikte oturup masa romanı yazmaya çalışan bir adam, en dış gıcırdatıcı öfke romanını yazmaya uğraşan biri, kitaplardaki cümleleri daha bitirmeden aşırıdıklarıyla kendi yazılarını yazmaya çalışan, yaratıcı aktarma yapmaya uğraşan binlerce yazar. “Ne kadar da ses sarkıtılmış ciğerlerimize. İçimizde bizden başka herkes var.” (Kayacan 1967: 31) Memurla birlikte yürüdükçe karşılırları Bunalım apartmanının zindan katında oturan bir öykücü çıkar. Burada apartmana verilen isim dikkat çekicidir: edebiyatımızın ve yazarlarımızın içinde bulundukları bunalımı vermek için seçilen manidar bir kelimedir. Yazar, yazarlarımızın zorlama yazdıkları eserlerle bir nevi zindanda yaşadıklarını ifade etmek ister gibidir. Postanede ilerledikçe oldukça kalabalık bir alana gelirler. Burada başka ülkelerin edebiyatlarını temsil eden akademi üyeleri kendilerine en çok benzeyen eserler yazanlara ödüller verirler. Özellikle Küteli temsilcisinin kendilerinde parmakla gösterilen yazarlar arasında Tüket ve Yoket olduğunu söylemesi dikkat çekicidir. Yazar burada modaıa uymak amacıyla yazılan fakat edebî kaygısı olmayan eserleri ve buna verilen değeri eleştirmek ister. Alandaki herkesten sorduğı sorulara aynı cevapları vermelerini istemesi de manidardır. Tek tip düşüncenin dayatıldığı bu anlayışta bireylerin farklı düşünme yollarını kapamak tek amaçtır. Kendileri gibi düşünmeyenleri aralarına almayacakları, yazarlık serüveninde ilerleyemeyecekleri yönündeki tehditlerle herkese kendi düşüncelerini empoze etmeye çalışır.

“- Söyleyin bakalım: Ne düşünüyorsunuz?

- İyi şeyler.

- Ne içiyorsunuz?

- İyi şeyler.

- Adınız nedir?

- İyi şeyler.” (Kayacan, 1967: 37).

Akademi üyelerinden biri alandaki yazarlara, aktarmalarını eskiden beri takip ettiklerini, yeteneklerini çok ilerletip onlarla aynı yazarlık olgunluğuna yetiştiklerini, başlayıp bitiremedikleri bir öyküleri olduğunda öyküyü onların yerine onlarmış gibi yazabileceklerini, ülkelerinde çıkan akımlara yetişmek-

te zorlanırlarsa söylemelerini en kısa yoldan onlara ileteceklerini söyler. Bu noktada akademi üyesinin bu söylemleri ne yazık ki acıtırıcıdır. Yazar bize dışarıdan çalışmalarımıza nasıl bakıldığını, sadece taklit etmeyi becerebildiğimizi, onlara erişmekte zorlandığımızı düşündüklerini göstermek ister; fakat kahramanını bu yanılsamaya dâhil etmez.

Kayacan, temsilciler kendi önemli yazarlarını överken ünlü yazarların isimlerini değiştirerek verir; Can Pul Satır, Hemenhemenvayvay, Caymış Co-yoş, Mışıl mışıl Batır vb. Ömer Lekesiz, yazarın isimler üzerinde yaptığı bu oynamanın amaçlı olduğunu, ideolojizizlikleriyle aşırı ayrıntıya, dil oyunlarına ve felsefi arka plana dayalı edebî anlayışları eleştirdiğini belirtir. (Lekesiz 1999: 207). Ayrıca, Hemenhemenvayvay'ın Hemingway, Caymış Coyoş'un James Joyce, Can Pul Satır'ın Jean Paul Sartre, Mışıl Mışıl Batır'ın Michel Butor olduğunu altını çizer.

Mektup sahibi alanda ilerledikçe gibici yazarlardan sonra gibici okurlarla karşılaşır. Buradaki okurlara aktarma aldıkları kitaplarla birlikte hap verilmekte ve bu hap sayesinde okudukları eserin anlamını hızlıca kavramaktadırlar. Kayacan, verilen haplarla aslında okuma kıtlığımızı, üzerine düşünme yetisizliğimizi eleştirdiği gibi bir metinden tek anlam çıkarılmasının da karşısında durmaktadır. Bu haplarla birlikte eser üzerinde düşünülmemesi, herkesin aynı anlama ulaşmasıyla kafa karışıklığının önlenmesi, sorgulama yeteneğinin köreltilmesi hedeflenir. Öyküde mektup sahibi ile gibi okurun arasındaki diyalog durumun önemini ortaya koyar:

“Sizinkisi ikinci elden aktarma olduğuna, yani gibicilerin gibicisi olduğuna göre, ve anlam da size gelinceye dek biraz yarı yollarda kalıp beyninize artık yedi ülkenin yedi yeli estiğine göre, kavrama yetileriniz ıkıntıya uğramıyor mu?

- Hayır, biz hiçbir zaman o dediğiniz ıkıntılara sürüklenmedik. İçimizde bir sezgi zili var. O zil çalar çalmaz anlama eriştik diyoruz. Bundan daha kolay ne olabilir. Kafa yormadan bütün bunları elde etmek...Siz de bir tadına varsanız...” (Kayacan 1967: 47)

Oradaki memurlar, yazarlar ve okurlar yabancı ülkelerin edebiyatlarına öylesine hayrandırlar ki kendimize ait bütün dertleri onların çözeceğine inanmaktadırlar. Gibici yazar ya da gibici okur olmanın bizi bizden uzaklaştırdığını, milli olan ne varsa yerle bir ettiğini göremez duruma gelmişlerdir. Toplumsal güçlükler konusunda bile bir eksik oluştuğunda yerimizde sayarak onlara danıştığımızı, onların gönderdiği özel haplarla bu sorunların kendiliğinden düzeldiğini, hatta eskiden niye bu konularda bu kadar dert-

lendikleriyle alay ettiklerini söylerken bile yüzleri kızarmaz. Yazar alay etmeyi bile kendi düşüncemizle yapamadığımızı söyleyerek olayın trajikliğini ortaya koyar.

Mektup sahibi daha sonra kötürümler salonuna gelerek en iyi kötürüm romanını yazacak kötürümün yanına gelir. Kötürüm romanını yazmak adına kötürüm taklidi yapan bu adamın her yerini örümcek ağları sarmıştır. Kayacan, öyküsünde kurguladığı bu kötürüm salonuyla günümüz edebiyat anlayışının taklit üzerine kurulduğunu, yazarların hep birilerine benzemeye çalıştıklarını ve böylece de edebiyatın kötürümleştüğünü, yeni olana açılmadığını ifade etmek ister. Çünkü okurun ve yazarın düşünce, anlama yetisini elinden almak demek edebiyatı kökünden kötürümleştirmek demektir.

Öykünün sonunda yazar tüm gördüklerinden sonra kahramanına isyan bayrağını kaldırtır. Aşk mektupları yazmaya devam edecek, mektupları postaneye vermese bile vapurlara, trenlere, kütüphanelere koyarak okunmasını sağlayacaktır. Artık karşımıza bir direnişçi olarak çıkan kahraman mektuplarının sonuna da şunları eklemekten vazgeçmeyecektir:

“SESOĞLU bu mektubu içinden geldiği için yazdı.”

“SESOĞLU bu mektubu kendi sesinden başlayarak yazdı.”

“SESOĞLU bu mektubu aktarma bir sesin pupasını yalayarak yazmadı.”

“SESOĞLU bu mektubu yazarken sahibinin sesini dinleyen bir köpek değildi” (Kayacan 1967, 67).

Öyküde mekân olarak seçilen postane idari gücü temsil eden bir mekân olarak karşımıza çıkar. Yazar postaneyi gerçeküstü bir mekân olarak kurgular çünkü anlatmak istediği gerçeğin daha çarpıcı olmasını amaçlamaktadır. Gerçek üstü olanı ironiyle öylesine harmanlar ki okurda buruk bir gülümseme yaratır. Özgün olmanın ve özgün kalmanın artık onaylanmadığı, insanların kendi düşüncelerine ait eserler vermelerine izin verilmediği baskıcı bir dönemi eleştirir. Kayacan, tek tipe sokulmak istenen yazar profiline olan tepkisini öyküsünü farklı, kendine has bir üslupla yazarak cevap verir. Öykü gerçeküstü olaylardan ibaretmiş gibi görünse de vermek istediği mesaj oldukça toplumsaldır. Yazar kahramanı aracılığıyla, yazarların kendi seslerini unutmalarını isteyen, taklitçiliği önceleyen bu düzene başkaldırır. Mektup sahibi postaneyi gezerken gördükleri karşısında kapana kısırlanmış gibi hissederek. Bu kısırlanmışlık hissi, kendi olarak kalmak istemesinden, taklitçilikten kaçınmasından kaynaklanır.

Yazar aynı zamanda öyküsünde varoluşçuluğun en önemli kavramı olan yabancılaşmayı da kendi değerlerinden uzaklaşma noktasında toplum

bazında eleştiriyor. Başka edebiyatları ya da yazarları önceleyerek ilerleme düşüncesine sahip bu düzen yozlaşmayı da beraberinde getirecektir. Yazar, kimliksiz olması istenen bireyin ve edebiyat dünyasının eleştirisini absürt olanla ironiyi birleştirerek yapar. Kendisi olamayanların, gibi yaşayanların, gibi yaşamak zorunda bırakılanların anlatıldığı öyküde gibiciliği fazlasıyla benimseyen ve bundan rahatsızlık duymayanlar eleştiri oklarının hedefidir. Alanında en iyi gibici yazarların heykellerinin olduğu salonda hep bir ağızdan “NE BENCİYİZ NE BİZCİ GİBİCİYİZ GİBİCİ” diye bağırانlar yazarın asıl hedefidir. Gibicilik yolunda ilerleme sağlayamayanlar “Silbaştancılık ve Gibiciliğini Başına Toplama” okuluna gönderilip orada gibi kelimesinden yeni kelimeler – gibimtrak, gibigen, gibiloz, gibimetre, gibilemek, gibgibi, gibiloji, gibilliyet- türetmeleri böylece gibiciliğe daha çok alışmaları istenir.

“Gibiciler” öyküsü; düşüncelerimizi, duygularımızı, inancımızı ve hayallerimizi köksüzleştiren gibi bir hayat yaşadığımızın çığlığıdır. Cehalet, taklit, kurnazlık, zorbalık arasında kendini kabul edilen bir alana atmak isteyen toplumun eleştirisidir. İnsanın hiçbir alanda kendisinin olmasına izin verilmediğinin ifadesidir. Öykünün sonunda kahramanın yazdıklarını onlara teslim etmeyip dağlara, denizlere, vapurlara bırakması, gibi toplumunun içinden sıyrılarak var olmayı seçtiğinin göstergesidir.

KAYNAKÇA

KAYACAN, Feyyaz. (1967). *Gibiciler*. İstanbul: Yeditepe Yayınları.

LEKESİZ, Ömer. (1999). *Yeni Türk Edebiyatında Öykü 3*, “Öykücüler ve Öykü Anlayışları, Öyküler ve Çözümlemeleri”. Cilt 3. İstanbul: Kaknüs Yayınları.

ALİ NECİP ERDOĞAN

Öykünün Belleği

Hikâye Hatırlar

Aklında tuttuğun ne ise yaşadıkça gördüğün odur. Çünkü “akılda tutulan şey” aklı çerçeveleyen, sınırlayan bir etkiye sahiptir. Bu, yol/yöntem/usul belirlemenin de ilk adıımıdır. Siz bir hikâyeyi öğrendiğinizde, o hikâyeyi bilen birine dönüştüğünüzü düşünebilirsiniz; aslında olan şey, hikâyenin sizi hafızasına almasıdır. Hikâyeyi dinleyen/okuyan sizsiniz ama sizi hafızasına alan hikâyedir. Sizin bilmeniz, hikâyenin sizi hatırlamasıdır zira yaşaması gereken hikâyedir ve hikâye kendisini sürekli tekrar eder. Hikâyenin kendini tekrar ettiği hususu Shakespeare ve Borges gibi yazarlar tarafından da ifade edilmiştir.

Farabi’nin ruhların birbiriyle bağlantısına dair oldukça etkileyici bir tespiti vardır: Bir insan grubu ölüp geçmişe karışınca bedenleri yok olur, ruhları ise kurtulur ve mutluluğa erişir. Artlarından mertebelerine göre başka insanlar gelir, onların yerine geçerek hayat sürerler ve yaptıklarını yaparlar. Bunlar da ölüp geçmişe karışınca, ruhları kurtulunca, saadet bakımından o daha önce geçmişe karışmış olanların mertebelerine ulaşır. Onlardan her biri tür, nicelik ve nitelik bakımlarından kendi benzerine kavuşur ve onunla bağlantı kurar. Onlar artık cisim olmadıkları için, bir araya gelişleri, onlara ne kadar çok katılım olursa olsun, birbirlerine yer bakımından sıkışıklık ve darlık vermeden gerçekleşir. (...) Birbirlerine benzeyen ayrılmış ruhlar ne kadar çoğalırsa, birbirlerine kavuşup bağlantı kurarlarsa, onlardan her birinin duyduğu zevk de o kadar fazla ve şiddetli olur. (...) Çünkü her biri hem kendi zatını hem de kendi zatının benzerini pek çok kere akleder (düşünür), böylece aklettiği şeyin niteliği çoğalır. (...) Onlara katılanlara (sayı bakımından) son bulunmadığından her birinin kuvvetlerindeki ve (duymakta olduğu) zevkindeki artış, gelecek zamanda nihayetsiz

biçimde artacaktır.¹

Alıntıyı bu kadar uzun tutmamın nedeni, meselenin etraflıca anlaşılabilmesi içindir. Aslında bizim için en önemli yeri “her biri hem kendi zatını hem de kendi zatının benzerini pek çok kere akleder, düşünür, böylece aklettiği, düşündüğü şeyin niteliği çoğalır” cümlesidir. Çünkü hikâye de tıpkı ruhlar gibi kendisini yaşatacak olanı akleder, düşünür. Kendisine katılan biri, diğerlerinin yerini daraltmaz, bu katılma hem hikâyeye hem de katılana saadet ve zevk verir. Bu yüzden hikâyeyi dinleyen (yani hikâyeyi benimseyen, sahipleneni) hikâyenin aklettiği, hafızasına aldığı kişidir. Bu hem hikâye için saadet hem de hikâyenin hatırladığı kişi için saadettir. Âşıkların kavuşamamasından tutun da birçok Somuncu Baba’nın varlığına ve tarihin tekerrür etmesi bahsine kadar aslında var olanın hikâyenin hafızası olduğu, kişinin hafızasının ise büyük bir çemberin içindeki küçük bir çember hükmünde olduğudur.

İnsanın hikâyeler yoluyla öğrendiği bilinen bir gerçektir. Bir hikâyenin hafızasına dâhil olduğunuzda artık onu anlatmak, anlattıkça da kendinizi deşifre etmek, tefsir etmek zorunda kalırsınız.

Hikâye anlatıcısı, hikâyenin dinleyiciler üzerindeki etkisini görmüş, her etki sonrası hikâyesini yeniden düzenlemiş ve onu mükemmelleştirmiş kişidir. Dinleyici ise hikâyeyi öğrenmiş ve hikâyenin hafızasına dâhil olarak (dinlediği hikâyelerden birini seçmiş olarak) rolünü benimsemiş kişidir. Hikâyenin hafızası dinleyiciye ilkeler vermesi bakımından dinleyiciyi belleğine alır. Eğer hikâyede anlatılanları benimseyip uygulayacaksa bu ilkelere riayet etmelidir ki hemen hemen aynı sonuca ulaşabilsin ya da eğer öyküleyecekse yine söz konusu ilkelere riayet etmelidir ki bu hikâye kadar güzel bir hikâye yazabilsin.

Hikâye, baştan geçen, yaşanılmış tecrübe edilmiş olanın anlatılmasıdır, bu yönüyle hikmetlidir. Dinleyiciyi hafızasına almaktaki etkisi/başarısı tam da buradadır: ona yol yöntem göstererek onu şekillendirir. Bu, benimsemeyi mümkün kılan ve kolaylaştıran etkidir. Dinleyiciyi belleğine almakta yaşanılmış, tecrübe edilmiş olanın etkisi, kurgusal olanın etkisinden daha yüksektir. Eğer kurgusal olan “çok iyi düşünülmüş” ise en az tecrübe edilmiş olan kadar hatta daha bile fazla etki sağlayabilir. Dinleyici açısından farkı yaratan şey, tecrübe edilmiş olanın sonuçlarının görünür olmasıdır, kurgusal olanın sonuçları hemen görülmeyebilir.

Hatırlamayan Hikâyenin Etkisi

Kişi seçer, seçmedikleri de seçtikleri üzerinde baskı kurar. Seçilmeyen-

¹ Farabi, *El-Medinetü'l Fazıla*, Kurtuba Kitap, 2015 Ağustos, s.155.

lerin baskısı seçilenler üzerinde her zaman etkilidir. Hikâye, seçilenlerin örgüsü olarak varlık kazanırken seçilmeyenler sürekli kendini hatırlatma eğilimi gösterir. Hayat hikâyeniz tercihlerinizin bir sonucu olarak bu noktaya gelmiştir. Keskin yol ayrımlarıyla karşılaşmışsınızdır; bunu değil de öbürünü seçseydiniz hayatınızın seyri değişecekti. Tam da bu anda seçmediğiniz tercih etmediğiniz, yaşamadığınız bir dünyayı kurmanıza sebep olacaktır. Mesela lise son sınıfa kadar tıp okumayı hayal etmiştiniz, kendinizi beyaz önlük içinde bir doktor olarak görüyordunuz. Sınava girdiniz ve en iyi tıp fakültesini kazandınız, o esnada ülkenin en başarılı ve zengin iş adamı size bir teklifte bulundu: Gel benimle çalış, seni çok iyi bir yönetici olarak yetiştireyim, üstelik de yüksek bir maaş vereceğim ve benimle birlikte dünyanın birçok ülkesine seyahat edeceksin. Eğer doktor olma hayalinizin peşinden gittiyse, başarılı ve zengin bir iş adamı olma ihtimali zihninizin bir köşesinde hep duracak ve en çok doktorluktan yorulup bıktığınız anlarda kendini hatırlatacaktır. Ya da iş adamı olmayı seçtiğinizde doktor olma hayaliniz peşinizi hiç bırakmayacaktır. İşte tercihiniz hikâyeniz, tercih etmediğiniz de öykünüz olacaktır. Şu hâlde hayatınız bu ikisinin toplamıdır. Yani sizi hatırlayan (sahiplendiğiniz ve yaşattığınız) hikâye ile size kendini hatırlatan (sahiplenmediğiniz ve yaşatmadığınız) öykü.

Kişi ister seçsin ister maruz kalsın yaşadıkları (ya da anlattıkları) zorunlu olarak bir örgü oluşturur. Kişi (ya da karakter) dış dünyaya bu örgünün içinden bakar. Örgü onun tecrübe ettiği bilinciye tecrübe etmediği dış dünya onun bilinçdışıdır. Bilinçdışı sayısız bilinmeyen barındırır ve bu bilinmeyenler örgüye dâhil oldukça bilince dönüşür. O zaman kişi, hareket ederek tecrübe kazanacaktır. Tolstoy'un ezberlediğimiz cümlesi: Ya şehre bir adam gelir ya da bir adam yola çıkar. Bu tam da hikâyenin bu adamı hatırlamasıdır. Hikâye kendini yeniden var etmek zorundadır, bu nedenle adamı hatırlamıştır. Hatırlanan kişi harekete geçecektir. Adam çok da belirgin olmayan hatta sudan bir sebeple yola çıkmıştır. Başına geleceklerden habersizdir, onu çağıran hikâyenin hafızasından habersizdir. Ama aslında hikâyeyi bilmektedir, bilmektedir de, bu hikâyenin başına geleceğini bilmemektedir. Bu, bilinçdışının bilince gelme serüvenidir, adına kader de denilse, karar alma ve harekete geçme süreci bir hikâyenin hatırlamasıyla başlar.

Düşünmeyi Mümkün Kılan Hatırlama

Zihnin bir yeteneği gibi gözükken düşünme faaliyeti, tercih edilen ve bir örgü oluşturan hikâyenin sınırları, tercih edilmeyenlerin de uyguladığı baskıyla birlikte gerçekleşir. Bu yüzden düşünme faaliyeti kişinin düşüncesiymiş gibi gözükür oysa asıl düşünen hikâyenin kendisidir; çünkü bütün ilkeleri ve

sonuçlarıyla zihni ele geçiren hikâyesidir.

Kafka'nın *Dönüşüm* öyküsünü ilk kez okuyan bir kişide aşamalı olarak iki şey gerçekleşir: İlki, böcek olmanın nasıl bir şey olduğu üzerine hiç düşünmediğini fark eder; ikincisi, bir süre sonra böcekleşmenin ne anlama geldiğini, böceğin kimi ya da neyi temsil ettiğini düşünmeye başlar. İşte bu süreç kişinin öykü tarafından ele geçirilme süreci, yani öykünün belleğine alınma sürecidir. Böylelikle bir sınır içinden kendini, çevresini ve dünyayı yeniden anlamlandırmaya başlar, hâlbuki bu öyküyü okuyan birçok kişi zaten bu süreci yaşamış ve öyküyü yaşatmıştır, bu yeniden anlamlandırma artık sadece bir hatırlamadır. Bu kişi bir öykü yazdığında *Dönüşüm* öyküsünü yeniden ve yeniden var edecektir; çünkü artık bir belleğin aidiyetini taşımaktadır. İyi bir öykünün kendini hatırlatma ve tekrar etme özelliği, onu iyi öykü yapan özelliktir.

H. G. Wells'in "Körler Ülkesi" isimli öyküsü de böyle bir öyküdür. Bir adam kaza ile dünya üzerinde var olduğu bilinmeyen bir ülkeye düşer, burada yaşayan herkesin gözü kördür ama sanki görüyormuş gibi hareket etmektedirler, gözleri gören bu adam ise bu ülkede tam bir kör gibidir. Tıpkı *Dönüşüm* öyküsü gibi bu öykü de okuyan herkesi belleğine alacak kadar güçlü bir öyküdür çünkü herkesin kör olduğu bir yerde görmek kusurdur. Okuyucu gözleri görmeyen birinin neler yaşadığı üzerine hiç düşünmemiştir. Görmenin bir kusur olabileceğini şimdi fark edecek, böylece körler ülkesinin aslında üzerinde yaşadığı ülke olduğunu anlayacak, görme ve görmemeyi yeniden anlamlandıracaktır.

Gogol'ün "Palto" ve "Burun" öyküleri, Poe'nun "Çalınan Mektup" öyküsü, Melville'in "Katip Bartleby" öyküsü, Ömer Seyfettin'in "Efruz Bey" öyküsü, okuyan herkesi belleğine alan güçlü öykülerdir.

Son Söz

Aslında yazının başlığı, "Hikâyenin Hafızası" idi, zira geçmişte anlatılan/yazılan hikâyelerin bugünün okuyucularını hafızasına aldığı varsayımından hareket ediyordu. Bu nedenle günümüzde yazılan öykülerin gelecekteki okuyucularını belleğine alacağını düşünerek (yani bu ihtimal nedeniyle) başlık "Öykünün Belleği" oldu. Dolayısıyla bir öykü (kurmaca metin), içine girilebilecek bir bellek alanı oluşturabildiği sürece varlığını devam ettirebilecektir.

MEHMET AYCI

Yaşadığım Gibi

Dünyanın Eleğinden Sen de Geçtin Mustafa

Lisede üç yıl sınıf arkadaşımı, en samimi arkadaşı bendim, başka samimi arkadaş var mıydı bilmiyorum, çok yalnızdı, sosyal dedikleri türden, dersleri iyiydi, yemekhanede masasına ben otururdum, teneffüslerde, sınırlı hafta sonu tatillerinde, Çarşamba günleri kısa süreli dışarı çıkma izinlerinde, bazen kolundan tutar çıkarırdım onu, galiba Köfteci Ali'den köfte yediğimiz de olmuştu, en fazla kitap okuyanıydı, akşam ve sabah etütlerinde kitap okurdu, çokça roman okurdu, okurken kendi kendine güler, kahkaha atardı bazen, okul kütüphanesinden okurdu, üç yılda çoğu Varlık Yayınları kitaplarından oluşan minik okul kütüphanesinde okumadığı kitap kalmamıştır diye düşünüyorum, ucuz kitap satan, al götür oku getir sloganlı Kitapbank'a birlikte giderdik, kitaplar zaten ucuzdu, ilk sayfalarına kurşun kalemle satış fiyatları yazılmış olurdu, okuyup getirdiğimizde bugünün parasıyla elli kuruş eksikliğine tekrar alırdı rahmetli Muhittin Bayazıt amca, bazen okuduğumuz kitapları yeni alacağımız kitaplarla değiştirirdik, eksik kalırsa üzerine tamamlardık, fazla çıkarsa Muhittin Bayazıt üzerini verirdi, ben daha ikisini okumadan o aldığı kitapları okumuş olur, bendekileri alır, onları da okurdu, Kitapbank'ın yolunu aşındırmıştık, saçları beyazlamıştı daha lise birde, sonra gittikçe beyazlıklar artı, diğer arkadaşlar onun yalnızlığını, bir başınlığını ve kitap okuma hastalığını yadırgarlardı, hiçbir sosyal etkinliğe katılmazdı, zorunlu sabah sporu hariç spor yapmazdı, futbol, hentbol oynamazdı ki birinci sınıfta benim de oynadığım okul hentbol takımı Eskişehir'de efsane idi, kızlarla ilgilenmezdi, lunaparka gitmezdi, sigara içmez, hafta sonları dadandığımız kahvelerde kâğıt ve okey oynamaz, okulda hemen herkesin oynadığı iddialı masa tenisi maçlarını bırakın oynamayı seyretmezdi bile, sınıflarda satranç oynanırdı, o oynamazdı, dersleri iyiydi, kendi dünyasına gömülmüş bir başka dünya olarak aramızdaydı, biraz düşünceli bir gülümseme yayılırdı

yüzünden, çok sinirlenmezdi mesela, çok üzülmezdi, ama uçsuz bir hayreti vardı, lise bir bitiminde İskenderun Limanı'nda birlikte bir aylık staj yaptık, lise ikide de aynı, Dörtöylü idi, hangisinde bilmiyorum beni evlerine götürdü, babası İskenderun Demir-Çelik'te işçiydi, annesi yemek yapmıştı, dünya tatlısı bir teyzeydi, bakışları oğluna olan şefkatinin derinliğini yansıtıyordu, evdeki hali de asosyal ve yalnızdı, babasıyla ilişkisi neredeyse hiç yok gibiydi, bende en azından o yemekten, o misafirlikten dolayı tuz ekmek hakkı vardır, o kadar denedim, hiç açılmadı bana, biraz da yalnızlığından, o tek ilgisi olan kitaplarla kurduğu dünyadan memnun gibiydi, Dostoyevski olsa alır bir romanının bir yerine yerleştirirdi mutlaka, öyle cins bir kişiydi, yürürken ayakları da acıyla gülümsüyor gibi hissederdiniz, Türkiye'nin, dünyanın durumu, politika, ülke meseleleri ilgilendirmezdi onu, gazete okumazdı örneğin, o kadar okuduğu halde dergi okumazdı, onun için okunacak şey kitaptan ibaretti, bazen sizin önceden okuduğunuz bir romanı okurken görürdünüz onu, roman karakterleriyle öyle özdeşleşirdi ki, o sırada mimiklerinden o karaktere dönüştüğünü, hatta elinden gelse suretinin bile o karaktere dönüşebileceğini anlardınız, onun arkadaşları karakterlerdi, bunun üzerine biraz konuşmuştuk da, üç yıl boyunca sınıf arkadaşları olan bizlerden çok okuduğu roman kahramanlarını tanırdı, arkadaşları onlar, sırdaşları, bir ara, daha ilkokuldayken babasının istediği halde ona kitap almadığını, hatta ne zaman kitap istese babasının ona kızdığını söylemişti, hayal meyal hatırlıyorum, bu konuşma onun evine gitmeden önce olmuş olmalıydı, çünkü babasının yüzüne bu önyargıyla bakmıştım, onu biraz anladığımı düşünürdü, açılma alanı sınırlıydı, okul bitti, Türkiye'nin dört bir yanına dağıldık, onun İzmir'de olduğunu biliyordum, bir daha karşılaşmadık, konuşmadık, haberini alıyordum arkadaşlardan, yine yalnızdı yine okuyordu ancak, okuma eylemi biraz çeşitlenmişti, çizgi roman ve beyaz dizi de onun vazgeçilmezi olmuştu, saçları tamamen beyazlaşmıştı, evlenmişti, çocuğu vardı, işyerinde sessiz sedasız işini yapıp kendi dünyasına çekiliyordu, bunları haber alıyordum almasına da, ne mezuniyet günlerine, ne mezunlardan birinin İzmir'e geldiğinde yemek programlarına eşlik ediyordu, o kadar samimi olmama rağmen beni bile 30 yıl boyunca bir kez aramadı, sormadı, gerçi ben de aramadım ama onun hakkında işyeri arkadaşlarından bilgi alıyordum, anladığım kadarıyla benimle olan samimiyeti de benim ona yüklediğim bir şeydi ve yalnızlığının duvarını eritecek boyutta değildi, geçenlerde Kovid 19'dan öldüğünü duydum, İsmet'i aradım, ardından Nuri'yi aradım, çok üzüldüm, adıyla hitap etmezdi ona kimse, Eleroğlu idi soyadı, dünya onu da eledi, rahmet olsun...

BAŞKA DÜNYALARIN ÖYKÜLERİ

Ç a ğ d a ş Ö z b e k Ö y k ü s ü

ULUG'BEK HAMDAM¹

Söz

Türkiye Türkçesine aktaran: **Emine Bakar**²

Karı koca arabaya bindi ve yayla evine doğru yol aldılar. Yol boyunca ondan bundan konuştular. Özellikle, adamın şevkle anlattığı fıkralar yüzünden karısı karnı yırtılırcasına kahkahalara boğuluyordu. Karısı, kocasının omzuna vurarak haykırdı: “Yeter! Durun artık diyorum, lütfen.” Böylece onlar arabanın içinde şen şakrak yollarına devam ettiler. Konuştukları gibi, pazar alışverişi için uygun bir yerde arabayı durdurdu. Acele etmeden, adım adım ilerleyerek satıcılarla şakalaşarak alışverişini dört dörtlük tamamladı. Adam arabaya geldiğinde karısına sevgiyle bakarak: “Bundan sonraki hayatımız da yine güzel olacak inşallah!” dedi. Karısı cevap vermek yerine güldü. Adam kadının elini tutup sıktı: “Sonunda çoluk çocuktan başımız ayıktı, kendimiz için yaşayacağımız zamana geldik balım.” dedi. “Artık her günümüz bayram gibi geçecek, duyuyor musun bayram gibi!”

¹ **Ulug'bek Hamdam:** 24 Nisan 1968 tarihinde Andican vilayetinin Merhmet ilçesinde dünyaya geldi. 1988-1993 yıllarında Taşkent Devlet Üniversitesinin Özbek Filoloji Fakültesini bitirdi. 1992-1993 yıllarında Özbekistan Cumhuriyeti tarafından Türkiye'nin Konya şehrine eğitim için gönderildi. 1993-1994 yıllarında Şarkiyat Enstitüsünde Türkçe dersleri verdi. 1994-1996 yıllarında şimdiki adıyla Özbekistan Millî Üniversitesinde yüksek lisans eğitimi aldı. 2018 yılında “XX Yüzyılın Özbek Şiirinde Sanatsal Düşüncenin Gelişiminin Sosyo-Psikolojik Temelleri” konulu doktorasını tamamladı. 1997-2009 yıllarında Ali Şir Nevai Dil ve Edebiyat Enstitüsünde öğretim görevlisi olarak çalıştı. 2016 yılından bu yana Ali Şir Nevai Özbek Dili ve Edebiyatı Üniversitesinde Dünya Dilleri Bölümünde bölüm başkanı olarak çalışmaktadır. “Tenrige Eltguvçi İsyân” (Tanrıya Götürülen İsyân, 2002), “Atirgöl” (Gül, 2006), “Seni Kütdim” (Seni Bekledim, 2007) şiir kitaplarıyla “Yalgızlık” (Yalnızlık, 2000), “Muvazanat” (Denge, 2003), “İsyân ve İtaat” (2004), “Seba ve Semender”, “Uzaktaki Dilnura” gibi nesirleri yayımlandı. Uluğbek Hemdem, Mevlâna Celaleddin Rumi'nin “İçindegi İçindedir” (Fihî Ma Fih, 2001) ve Osman Turan'ın “Türkiy Halklar Mefkûresi Tarihi” (Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi) isimli eserlerini tercüme etti.

² **Emine Bakar:** 1992 yılında Osmaniye'nin Kadırlı ilçesinde dünyaya geldi. 2014 yılında Atatürk Üniversitesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları bölümünden mezun oldu. 2019 yılında Atatürk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsünde “Fazıl Yoldaşoğlu'nun Ferhat ile Şirin Hikâyesi Üzerine Bir İnceleme” başlıklı tezini savunarak yüksek lisansını tamamladı. Özbek Türkçesini çeviri yapacak derecede iyi bilen Bakar, bir çocuk annesidir.

Gide gide varacakları yere geldiler. Yayla evindeki demir giriş kapısını ardına kadar açıp içeri girdiler. Kapı ağzında onları değişen mevsim karşıladı. Adam yüksek ağaçların altın renklerine bakarak: “Hadi ya! Karıcığım bak, güz de geldi ve bizimle birlikte. Hissetmemişiz daha” dedi. “Yolda da dikkat etmemişiz meğer...” Sonra arabadan eşyaları indirmeye başladı. Kadın ise o sıralarda ilerideki havuzun önüne gidip çömelip oturdu ve havuzun yüzeyindeki yaprakların ileri geri sürüklendiğini ve ne zamandır sudaki yansımasını izlemek istiyordu. Adam karısına nedense siz diye seslendi:

- Bu kadar ayna az mı geldi size? Onun yerine gelip gözlerime bakın, orada siz hep osunuz, asla değişmeyensiniz. Kadın sonsuz minnettarlıkla gülümsedi.

Karı koca aynı anda durmadan beraberce işe başladılar. Kadın nice zamandır bakımsız kalmış evin içini ve dışını süpürüp sildi, adam ise ocağı yakıp odun yardı. Bir anda yayla evi tertemiz düzenli bir mekâna dönüştü. İçeriden kadının nazlı sesi geldi:

- Vaat ettiğiniz pilavınız ne zamana pişecek? Havuçları küçük parçalara ayırarak doğrayan adam, haykırdı:

- Sizi bekletmeyiz hanım! Bir saate sofraya koymazsam Allah belamı versin.

- Tövbe deyin, melekler her söze âmin derler ya. Daha uzun süre kaynatıverin, daha lezzetli olur.

- A canım, siz ne diyorsunuz, söyledim ya, artık sadece bizim için, sizin için yaşıyorum diye! Şimdi pilavın kavurma malzemelerini hazırlayıp tuzuna bakayım, sizi alıp aşıya, nehre ineceğim.

- Akıntıya kapılıp gitmeyelim yine...

- Korkmayın, bu zamana kadar akıntıya kaptırmadık, bundan sonra da dikkat ederiz...

Bir süre sonra adam karısının elini tutarak aşıya su kenarına ilerledi. Su dediğimiz Çırçık nehrinin bir kolu olup şehrin içinden geçtiği kısım Bozsu, çıktığı yer ise Anhor diye adlandırılmış. Buralarda Zeherik denilir. Hakikaten de o kadar kocaman ki tam da bir nehir dersin. Fakat bir şeyleri eksik gibiydi, bunun için olsa gerek isminin içinde ark geçiyor. Değişik ha! Bir baksan nehir, bir baksan ark! Üstüne üstlük nemi de var. Su akan yerde nem olur tabii ki. Evet, ne olacak, Zeherik nehrine bakan biri nemli suyu, biri arkı ve yine başka biri de nehri görürse görsün. Bütün herkes bu dünyada niyetine göre nasibini alıverirmiş ya. Diğer taraftan, o üç kişinin bir kişiye dönüşerek Zeherik nehrini hayatımın üç evresinde, üç farklı şekilde gördüm dese, ne dersiniz? Mesela; gençliğinde nehir, orta yaşlarında ark, yaşlılığında ise nemli suyu gördüm dese? Buna göre felsefecilerin

dediği gibi, âlem bizim tasavvurumuzda mı? İnsanlık, neyi görmek istese, onunla mı karşılaşır? Eh, bu sırları kim çözmüş ki, biz çözelim... Anladığımız tek şey şu ki, bu dünyada her şey dışarıdan görüldüğü gibi değil, yok! Kısacası, Zeherik nehri kıvrıla kıvrıla akıp dururdu. O da mevsime uygun giyinmiş: sakin, mülayim, dalgalı kumaştan dikilen gömleğini hafifçe üzerine almış. O kadar hafif ki, hemen yeniden onu da çıkarıp atacakmış gibi bir ruh hali var.

Su boyuna geldiklerinde adam sararan otları ve çimleri eğerek evden getirdiği minderi serdi ve “Buyursunlar!” diyerek nezaket gösterdi. Karısı dikkat ederek oturacağı sırada ise adam onun elini tutarak yanına çöktü. Onlar bir düzende nazlı nazlı akan suya bakıp konuşmadılar. Sonra etrafı gözden geçirdiler ve ondan bundan konuştular. Laf lafa ulanınca uzun uzun oturdular. Sonunda “Sahiden de insan ömrü suya benzermiş.” denen bin yıllık karara vardılar. Gönüllerine birazcık sonbahar hazinliği indiğinde ise adam kadının parmaklarını birer birer dudaklarına götürüp öptü. Sonra öne eğilerek mis gibi Fransız kokuları yayan boynunu dudaklarıyla okşadı. Kadın kıkır kıkır güldü. Kocasının zevki arttı. Kadın hızlıca yerinden kalktı: “Sakin olun! Pilav ne oldu?” dedi. Adam kadını tekrar bağrına almak istedi: “Bırak, ne olursa olsun.” dedi. Lakin kadın dizginleri eline aldı: “Yok, yürüyün!”

Onlar yola koyularak tepeye çıktılar. Adam tencerenin başına vardı. Suyu dibinde kalmıştı. Ocağın yanına koyulmuş hazır bir şekilde kaynamakta olan bakır çaydanlıktaki sudan koyarak yemeğin suyunu yeterli seviyeye getirdi. Sonra yan tarafa hazırlanan yarılmış odundan iki tanesini attı ve karısının yanına döndü. Kadın tepedeki avlu ortasına yerleştirilen çardağa çenesini dayayarak düz alçak araziye, çok uzaklara, avuç içi gibi görünen açık seçik genişliklere, onların eteğindeki dağlara gözlerini dikmiş, hayallerine gömülmüş halde oturuyordu.

Kocası, karısının arkasından yaklaşarak omzuna sarıldı: “Bu düzlüklerde neyini kaybettin melikem?” Kadın: “Hiç... Ben...” dedi ve yumuşakça gülümsedi. Kadının gözlerine baktı erkek ve: “Biliyor musun, şimdi ne yapacağız?” dedi. “Ne?” diye sordu kadın. Adam çabucak “Yaşayacağız! İnsanca! İnsan gibi!” Kadın cevap vermek yerine yine gülümsedi. “Bir zamanlar seni dünyanın en mutlu kadını yapacağım demiştim, aklında mı? Hâlâ o sözüm söz. Dönen namerd olsun!” Adam karısının yanına oturdu: “Ârdımıza baktığımda gönlüm rahatlıyor. Bir erkek bir kız yetiştirip ele verdik. Mertebeli yerlerde çalışarak dünyamızı güzelleştirdik. Yediğimiz önümüzde yemediğimiz arkamızda kaldı. Başka ne ister insan ya hatun? Artık göreceksin bundan sonrası da yine çok güzel olacak, duyuyor musun, çok güzel!” şevklenmişti adam. Kadın yine gülümsedi. Kocası ise yine ona sarıldı...

Karısı kalkıp pirinci yıkadı. Kocası da ocağın ateşine ve yemeğin tuzuna baktı.

- Ben sana biliir pilav yapayım- Her zaman yapsanız ya.- Bu daha başka olacak melikem, daha başka.- Size bugün ne oldu böyle, babası?Sonra beraberce yemeği yapmaya başladılar. Karısı tabağı tuttu, kocası kevgirle ordan pirinç alıp tencereye koymaya başladı. O esnada biri çağırdı. Adam "Evet, geliyorum." dedi ve kevgiri karısına uzatarak giriş kapısına yöneldi. Karısı, onun dönüşünü çok beklemeden, kalan pirinci tencereye koyup tuzuna baktı. Ona göre pilavın tuzu mutlaka azdı.- Babası, siz buna tuz atmış mıydınız? Babasından ses çıkmadı.Karısı kendine göre pilavın tuzunu ayarladı. Büyük kaşıkla bir tane alıp tuz attı, su vıkır vıkır azıcık kaynadığında, yine pilavını tattı. Nihayet gönlü rahatlamış, tuzu ayarlamıştı. Kocası döndü.- Komşu vardı ya, yaşlı. Kışa hazırlık için, arabasıyla soba alıp gelmiş. İndiriverdim. "Önce-leri bilmezdim, yaşlandığında soğuk canından can alıp gidermiş." dedi. Sen neler yaptın burada? Aha! Yemeği tek başına halletmişsin ya! Gel, bana ver elindeki maşayı, tabağı da. Ben demleyeyim.O sırada kadının telefonu çaldı. Konuşarak içeri girdi kadın:

- Alo! Evet canım, selam. İyi misin?

Kocası yemeği bastırıp ocağın közünü dışarı çıkardı ve ibrikteki suyla ise bulanık elini yıkadı. Temizlendikten sonra kadının ardından eve yöneldi. Ama kapıyı açar açmaz karısının konuşmalarını işitti: - Hiç sorma canım. Öylesine manasız bir gün oldu ki, sıkıntıdan patlayacağım sandım. Bir şeyleri bahane ederek erken döneceğiz büyük ihtimalle... Akşamüstü gelin ya yanıma, dertleşelim... Kocasının kapının kolunu tutan eli heykel gibi katılaşmıştı. Belirsiz bir zaman sonra onu bırakıp geriye çekildi. Sağırlaşarak tencerenin başına gitti. Ne yapacağını bilemeden, gayriihtiyarî etrafında dolanmaya başladı. Tıpkı zihninde dönen bir çift söz gibi. Bu sözler ise eve giren bir çift kara sineği hatırlatıyordu. Beyninin içinde durmadan inliyordu: MANASIZ GÜN! MANASIZ GÜN! MANASIZ GÜN! GGIINNG GGIINNG GGIINNG...

Adam istemsizce avludaki kapıdan aşağıya, nehre bakarak inip gitti. Suyun kenarına çöktü ve bakışlarını suyun akışına verdi...

Çok zaman sonra karısının haykırışı duyuldu:

- Pilav ne oldu? Hey! Nereye kayboldunuz, babası? Adam sanki oturduğu yere mıhlanıp kalmıştı, yerinden kalkamıyordu. O sırada karısı onu bularak yanına geldi:

- Hey! Gözünüz açık uyuya mı kaldınız? dedi ve adamı dürttü. Bu tarafta pilav dibine tutmuştur diye de düşünmediniz mi ya? - Burada benim hayatım dibine tuttu, sen yemek diyorsun! Yemek dibine tutmuşsa tutsun, onu tekrardan yapmak mümkün, lakin ya ömrü? Eğer o dibe çökerse yeniden başlamak

mümkün mü? demek istedi. Çok istedi ama karısına baktığında, her zamanki gibi uysal gülümsüyordu. Sanki hiçbir şey olmamış gibi...

- Size ne oldu? Niye betiniz benziniz atmış? Kalkın, yürüyün tepeye karınız acımadı mı? diyerek kocasının elinden tuttu kadın. Az kalsın yemekten olacaktık. Çok güzel oldu. Siz servis edin, seversiniz kendiniz servis etmeyi ya. Adam, yemeğini alıp geldi. Eti, ayvayı, sarımsağı, kırmızı biberi üzerine mercan gibi dizilmiş, en iyi kimyon kokusu yayılan güzelim pilav her zamanki gibi burun deliklerini gıdıklayacak derecede güzel ve mis kokuluydu. Lakin adamın iştahı kaçmış, boğazından bir yudum su bile geçemeyecek hale gelmişti. Buna aldırmadan karısını kırmamak için oturdu, keyfi olmasa da kendini toplayarak önceki keyfiyetine yakın bir hali aradı. Karısı çay uzatarak:

- Hadi başlayın, dedi. Adam bir kaşık aldı ve durakaldı. Ağzına yemek değil sanki bir kaşık tuz atmış gibi yüzü iyice buruşmuştu. Dikkat kesilen karısı:- Hı? Ne oldu? Sonra kendisi de yemeğin tadına baktı. Tuzlu mu demek istiyorsunuz? Hiç te bile. Adam sesini çıkarmadı. Çayını hüpleyerek ağzındaki çabucak yutmaya çalıştı. İçinden "Tövbe!" dedi. Bu kadar birlikte yaşayıp kendi hayat arkadaşımın karakterini hâlâ daha bilmiyorum ya. Doğru, o bana baktığında çok tuzlu şeyleri de sevip yerd. Ama bu kadar da değildi ya!

- Tamam tamam sadece birazcık. Tuzsuzmuş, azıcık tuz eklemiştım. Önemli değil. İşte nehir var, suyu şifalı derdiniz. Acı bir çay demlesem, eski tuzlarınızı bile yıkar. Alın! diyerek karısı yine yemeği kaşıkladı. - Değil bir çaydanlık, başlı başına bütün nehri kaynatıp içsem de bugün içime dolan tuzu yıkayamaz. Hayır, adam bu sözü dile getirmedi, belki içinden geçirdi... Çünkü karısına baktığında, o yine gülümsüyordu. Aslında her zaman böyle olmuyor muydu? Gülen, gülümseyen, nasıl olsa kocasına kendini sevdiren ya! Bunun için de o an adam ona yine uydu. Fakat bu sefer kaşığı pirince değil gayriih-tiyarî ayvaya daldırdı. Ah! O da tuza batırılıp pişirilmiş gibiydi. Adam yine çay ve ekmele ağzındaki çığnemededen yuttu. Karısı ise nezaket göstermekten yorulmuyordu. Adam pirinç ve ayvadan vazgeçip ete elçi gönderdi. Görüşme yine aynı şekilde hazin sonuçlandı... İlginç, öğleden sonra hava o kadar açık o kadar güzeldi ki, bakınca insanın gönlü ferahlardı. Şimdi gökyüzünde top top bulutlar ortaya çıktı, göğün yüzü kararıp yerde gölgesi gezinmeye başladı. Çok geçmeden gök kubbe çatırdayarak aydınlandı ve sağanak yağmur başladı. Adam karısının yanibaşındaki pencerenin açık kanadının pervazına çarpmıştı. İkisi birden ürpererek indiler...

Onlar çabucak yayla evinden geri döndüler.

* * *

Karısı her zamanki gibi ev işleri, torunları, akrabaları, konu komşu ve özellikle kız arkadaşlarıyla meşgul olurken fakat adam... adamın gemisi de-

linmişti sanki. Delikten sızıp giren sular ise gitgide ağırlaşarak gemiyi yıkmaya sürüklüyordu. Bu yüzden o, ne yapacağını, nereye gideceğini bilemeden bocalıyordu. Aslında bugünleri ne kadar da istiyordu ne kadar beklemişti. “İşlerimi bir bitirsem, karımla oraya gideriz, şurada dolaşırız, onu yaparız bunu yaparız...” Eh, he sayıversek adı var sayısı yok. Bu zamana kadar iş dedi, geçim dedi, ayaklarımızın üzerinde duralım dedi. Hepsini gönlündeki gibi yapıp şimdi ise kadınının gönlündeki gibi, insan gibi yaşayalım dediğinde... Birdenbire arzu ve istekleri manasız kaldı. Onun şu anki hali; sanki çölde gitmekte olan taa ötedeki kum tepelerinden sonra berrak suların aktığı gül vadiye çıkmayı bekleyen, ama tepeliği aştıktan sonra yine çölün devamıyla karşılaşan, susamış ve neşeden yoksun yolcunun hali gibiydi. “Şimdi ne olacak?” Gün geçtikçe bu soru, ağzına aldığı o bir kaşık tuzlu pilav gibi bütün varlığını acıtıp zehirliyordu. “Neden karım o sözü söyledi? Neden? Bunca zamandan beri benden memnun olmadan mı yaşadı ya da hayatında onu sıkmayan biri var mı?” Cevap bulamamak adamın bağırını ezer gibi deşiyordu. Öyle dese, karısı o güne kadar kendisini şüpheye düşürecek bir iş, bir hareket yapmamıştı ya. Kaldı ki o tatsız sözden sonra nice zaman onu gizliden izledi. Gönlüne utanç verecek bir zerre bulsa, gök yarılıp pusuda bekleyen adamın başına düşsün! Ama neden karısı o sözü söyledi. Öylesine güzel bir günü “manasız” olarak nitelendirdi. Eğer öyle bir gün anlamsızsa hangi gün anlamlı olacak? O neden böylesine sevinç dolu bir günde “sıkılıyorum” diye dert yandı? Derdi neydi? O ne zaman, ne şekilde karısının bağına sokulmaya vakit bulabildi? Adam neden bunu görmedi, neden sezmedi? Neden kadın yüreğini dökmek için kocasını da değil de kız arkadaşını seçti? Bu yürek neden doldu? Neyle doldu? Tamamen birbirlerine bağışlanmış bugünden vazgeçip aptal arkadaşıyla boş boş geçireceği vakit için neden acele etti bu kadın?

Başı sonu olmayan bu gibi sorulara adamın herhangi belirli bir cevabı yoktu. Ne şekilde düşüneceğini gitgide anlamıyor, anladığı zaman ise sinirleniyor, sıkılıyor, eziliyordu... “Sonunda ben de gül gibi ömrümü, gençliğimi, güç, kuvvet dolu devrimi, hislerimi, duygularımı, arzu ve ümitlerimi, gönlümü, bütün varlığımı kadınıma, çocuklarıma adamadım mı? Bugüne kadar Allah bana ne verdiyse, tamamını karımın ayakları altına halı gibi serdim ya! Yine neden, niçin o benden memnun olmadı? Madem memnun değildi, neden bunu o güne kadar ağzına almadı, bana açıklamadı? Neden bu zamana kadar bana gülerek baktı, neden hâlâ öyle bakıyor? Ses etmeden hizmetimi yaptı? Sonuçta, bu hayat onun hoşuna gitmiyor, makbul değildi ya! Neden o, istemediği bir hayata kanıp onu kaderim deyip kabul mü etmiş? Başka çaresi olmadığı için, bu yüzden her şeye boyun eğip gönlündeki en aziz, en alışıl-

mamış, en önemlisi, en samimi hislerini o ukala kız arkadaşına söyleyerek ömür mü geçiriyor? Sonuçta bu hayat mı?”

Aradan günler, haftalar ve aylar geçse de kadın her zamanki gibi kibar, nazik, dudaklarından tebessümü, dilinden tatlı sözleri eksik etmiyordu. Adam mı? Adamın içi günden güne kararıp gidiyordu. Nice vakit geçerse geçsin, nice güzel düşüncelerle kendini avutmaya, kafasını dağıtmaya çalışırsa çalışsın hepsi faydasızdı. Sonunda, nihayet “Karımla ne yaşayacaksak yaşadık. Güzel günlerimizi, mutlu anlarımızı geride bıraktık. Şimdiki hayatımız ise önceki gibi olamadı.” dedi. Hepsı tıpkı o güne, yayla evinde istirahat edilen o yaşıntıdaki güne benziyordu. Öğleye kadar hava açık, gökyüzü berrak, ortalık aydınlıktı ve öğleden sonra kasırgalar başladığındaki gün var ya, işte o gün gibi... Tam da söylenilen gibi: “Ayın on beşi karanlıksa on beşi aydınlıktır.” Ama bir tarafı aydınlık, diğer tarafı ise karanlık diye belirlenen işte bu söz onun hayatında tam tersi olmuştu. Önce aydınlık tarafı sonra karanlık tarafı. Yine desenize ömrünün tam ortasında geldiğinde. Ne olursa olsun, sonunda hayırlı olanı iyi değil miydi? İnsanlar böyle derler ya!

Devran döner... Dönerken de de adamın içindeki tuzun zehri artıyordu. O derecede ki, o günün aydınlık olan ilk kısmı, karanlık olan diğer yarısına batarak gömüldü. Evet, evet aynen gömüldü. Öyle bir zaman geldi ki, adam başını kaldırıp baksa, o gün, yayla evinde geçen o gün, karısının söylediği gibi, gerçekten de manasız geçmiş imiş. Tüm bedenine, sabahtan akşam namazına kadar... Sonra... Sonra bundan da beteri ortaya çıktı. Hayatının şu anki MANASIZ kısmı, MANALI geçen önceki kısmını kemirmeye başladı. Önceleri MANASIZ olan şey gündü, şimdi ise BÜTÜN ÖMRE hücum etmişti. Hatta onun geçmişteki herhangi bir parçasına bile. Adam, hatıra defterinin en saadetli sayfalarını karıştırırdı ama zerre kadar faydası olmuyordu. Sayfanın üzerine neredendir bilinmez bir damla yaş akar ve sonra o damla yayılıp bütün yüzeyi kaplardı. Tam da yemeğe fazla konulan o lanetli tuz gibi... Şimdi adamın haline bakın: O yuvasından düşmüş demir kanatlı bir kuş yavrusu misali kurtuluş arayarak etrafa umutlu bir beklentiyle bakar, şimdi bu gözler iyilik meleklerini değil, belki de kendine hücum eden, kanatları yazılı sayısız sinekleri görür ve titreyip zangırdarak heceleyerek okurdu: MANASIZ GÜN! MANASIZ HAYAT! MANASIZ ÖMÜR! GIINNGG, GIINNGG, GIINNGG...

Varı yoğun bir çift söz, varı yoğun söz, puf diye havaya uçup ona sinen, yok olup giden söz yine söylenmişti. Bundan da acısı ise, adamın bu sözü hiçbir zaman işitmemesi de mümkündü...

İBRAHİM GÜLİSTAN¹

Bir Çift Balık

Türkçesi: **Yasamin Gholamrahmani**

Adam balıklara bakıyordu. Balıklar camın ardında usulca süzülmekteydiler. Camın ardında onlar için kavisli kaya parçalarından büyükçe bir gölet yapmışlardı. Adamın karşısında camdan bir duvar vardı. Mağarayı çağrıştıran ve sonlarına doğru karanlıklaştıran koridorun iki yanındaki camların ardında envaiçeşit ve rengârenk balıkların sergilendiği iki gölet vardı. Her göleti yukarıda yer alan bir ışıklandırma aydınlatmaktaydı. Işıklandırma gözle görünmüyordu fakat göleti aydınlatan aydınlığı besbelliydi. Adam ise oturmuş donuk ve sessiz ışığın içindeki balıkları seyrediyordu.

Balıklar camın ardında bir kuş misali usulca süzülmekteydiler. Kanat çırpıksızın havada cevelan eder gibiydiler. Arada bir hava kabarcığı yukarıya yükselmese suyun içinde oldukları dahi anlaşılmazdı. Hava kabarcıkları ve vücutlarının arada bir ufak hareketleri...

Adam karşısındaki camın kuytularına doğru kavisli bir şekil alan gölette birbiri yanında olan iki balık gördü. Büyük olmayan her iki balık da yan yanaydılar. Kafaları birbirine yakındı ve kuyrukları birbirinden uzaktı. Birbirinden uzaklaşmışlardı. Sonra tekrar kıpırdanıp yukarıya doğru süzülüp yolun ortasında geri dönüp aşağıya doğru yüzüp tekrar yan yana durmuşlardı. Birbirlerini öpmek istiyor gibiydiler fakat ayrılmış ve tekrar yüzüp süzülmeye devam etmişlerdi.

Adam oturuverdi ve şimdiye kadar asla bu denli güçlü bir yekpârelik ve benzerlik ile karşılaşmadığını düşündü. Esasen her balık gönlünce yüzüp

¹ 19 Ekim 1922 tarihinde Şiraz'da doğan İbrahim Gülistan, İranlı yönetmen, yazar, çevirmen, gazeteci ve fotoğraf sanatçısı kimliğiyle çok yönlü bir sanat insanı olarak tanınmaktadır. Gülistan, nevi şahsına münhasır dünya görüşüyle modern İran sineması ve edebiyatında adından çokça söz ettiren bir isimdir. Dünyaca ünlü birçok kültür sanat ödüle sahip olan Gülistan, gerek İran sineması gerekse modern İran hikâyeciliğinde velut sanatçılar kategorisinde yer almaktadır.

gezme kabiliyetine sahipti. Başka göletlerdeki balıkları, dünya üzerindeki, ormanlardaki ve sokaklardaki insanlar ile kuşları ve gökyüzündeki yıldızları her daim hareket eder vaziyette görmüştü. Ancak hiçbirisi bu denli uyumlu değillerdi. Sonbaharda yaprakların tümü birlikte dökülmezlerdi. Nevruz Sebzeleri² aynı anda testiler üzerinde yeşermezlerdi ve yıldızlar da bu denli uyumlu parlamazlardı. Fakat yağmur öyle değildi. Aralarında belki de sadece yağmurun zarif teller misali yağın damlaları pür uyum içinde yeryüzüne inip sular tek bir nefeste buharlaşıp göğe yükselebilmekteydi.

Bu iki balık ya birlikte çok vakit geçirdikleri için bu denli birbirine benziyorlardı yahut da ziyadesiyle benzer olmaları hasebiyle hemdem olmuşlardı. Uyumlu yüzüyor olmaları hemdem olduklarından mıydı yoksa uyumlu yüzüş mü onları hemdem kılmıştı? Belki de ruh ikiziydiler. Sâhi balıkların ruh ikizi olur muydu?

Adamın kulağına çalınan bir müzik yoktu. Ancak balıkların bir iç mûsikîleri olduğunu hayal etmeyi tercih etti. Belki de onların bir olma nağmesini söyleyen yahut dinleyen bir kulaklarının var olduğunu hayal etmeyi tercih etti. Ama niçin başka bir balıkta değil de bu balıklarda?

İki balık birbirine aşınaydılar. İki balık dar gölette yaşamayı ahenkli bir yüzüşle güzelleştirmişlerdi. Fakat sonsuza değin nasıl her an ahenkle süzüleceklerdi? Nereye kadar sürecekti bu uyumlu yüzüş?

Küçük bir çocuğun elinden tutan yaşlıca bir kadın gölete doğru gelip bakmaya başladı ve adamın görüş hizasının önünü kesti.

Kadın işaret parmağıyla balıkları çocuğa gösteriyordu. Adam kalkıp gölete doğru gitti. Balıklar naif, güzel ve telaşsızlardı. Gölete ise hoş bir ışıık ve sakin bir hava hâkimdi. Kadın parmağıyla balıkları çocuğa göstermekteydi. Ardından balıkları daha iyi görebilmesi için çocuğu kucağına alıp kaldırmaya çalıştı fakat gücü yetmedi. Adam çocuğu kucaklayıp kaldırdı. Yaşlı kadın, teşekkür ederim beyefendi, dedi.

Biraz zaman geçince adam çocuğa, baksana onlar nasıl da hoş bir uyum içerisinde, dedi.

İki balık birbirine yaslanarak yüzüyorlardı ve pulları usulca bir ahenkle dalgaya uyum sağlıyordu. Göletin sonundaki ışıık, sabahın ilk ışııklarıyla beraber gelen uyku misaliydi ve taş parçasının bir kabarcığa benzemesine yol açıyordu. Pirüpak, pürüzsüz, rahat ve hafif.

² Birçok kültürde varlık gösteren Nevruz geleneği, İran'da yeni yılın habercisi olup çok önemli bir kültür ögesi olarak nitelenmektedir. Nevruz gününde hazırlanan Nevruz sofrasında "sin" ((س)) harfi ile başlayan yedi ögenin bulunması önemli bir noktadır. Nevruz Sebzesi ise buğday, mercimek ve benzeri tohumların ekilmesiyle hazırlanan ve bahsi geçen sofranın sin ile başlayan yedi ögesinin başlıca unsurudur.

İki balık ansızın uzaklaşmışlardı. Ansızın yakınlaşmak için. Adam çocuğa dönüp, baksana ikisi nasıl da güzel yan yana duruyorlar, dedi.

Çocuk çok geçmeden, hangi ikisi?, diye sordu.

Adam, bak o ikisi işte.. onları diyorum, dedi ve parmağıyla göleti çevreleyen cama vurdu. Birisi cam üzerine iğne ya da çiviyle bir anı kazımişti.

Çocuk, onlar iki tane değiller, dedi.

Adam, onlara baksana işte o ikisi, dedi.

Çocuk, evet işte onlar iki tane değiller. Biri diğerinin öteki camdaki yansıması, dedi.

Adam biraz sonra çocuğu yere bıraktı. Ardından diğer göletleri izlemeye gitti.

HECEÖYKÜ'DE İLKLER

NURCAN ANKAY

Makas

IV

Yanımdan gri bir tüy gibi süzülerek uçtu geçti. Arkasından sadece dağılan bir sise bakar gibi baktım. Gerçek miydi, değil miydi diye düşünürken yaklaştığını fark edememişim. Bir hayalet gibi geçip gitti yanımdan. Görmedi, fark etmedi, bütün Recai'liğini üzerine alıp geçti gitti. Saçlarını uzatmış biraz. Kısaydı hâlbuki saçları, biraz perçemli, o kadar. Adının ağırlığından kurtulmaya mı çalıştığını bilmem, bildiğim uzun zamandır kurtulmaya çalıştıklarından biri de bendim. Hadi dedim kendime, kalk ve ağırlığının olduğu bir yere git. Gara gidip ilk trene binmeye o an karar vermedim, zaten ilk trenle teyzeme gitmek üzereydim. Bütün yolların Ankara'ya çıktığı bir şehirden başka nereye gidilirdi ki?

Saçların çok uzun, yaz geldi hem. Bu sıcakta ne böyle yapış yapış. Kestirmen lazım, ferahlarsın. Hemen gidiyoruz kuaföre, kalk bakayım.

Teyzeme birkaç günlük ziyaretimin hemen ilk saatlerinde kendimi kıldan bir mücadelenin içinde bulacağımı bilmiyordum. Bir çay içip kek diliminin yarısını kemirebilmişim ki kendimi nasıl olduğunu anlamadan bir mahalle kuaföründe buldum. Hâlbuki trene binerken aklımda saçlarımla hesaplaşmak yoktu. Biraz daha birikmeleri lazımdı, biraz daha kederle kurtulacaktım kırıklarımın. Teyzem öyle mi, kestirip atar her şeyi. Bense biraz hâl hatır sorar, ev yemeği yerim demiştim. Kırıklarımla bir derdim yoktu, mevsim normallerinin üzerinde seyreden sıcak havanın imajıma yansması da beni ilgilendirmiyordu. Ayna bana bakıyordu, ben aynaya bakmıyordum. Kendimi eski, derisi yer yer dökülmüş, siyah, yağlanmaya yüz tutmuş bir kuaför koltuğunda bulunca anladım, kuaför koltukları uzun süreli temaslardan sonra değiştirilmeli. Bak, bu Sevtap dedi teyzem, çok güzel saç keser. Bak Sevtap, bu da sana hep bahsettiğim yeğenim. Tanışma faslı az çarpışmayla bittiği için mutluydum ki saçlarıma dokundu, uçlarından şöyle bir kaldırıp baktı. Bakım

yapmayacaksan neden uzatıyorsun dedi saçlarını. Bakım yapmayacaksanız neden bu koltuk burada diyemedim tabii. Kendimi çok tabii bir biçimde koltuğa yaydım. Susmaları için susmam lazımdı, bütün hakları onlara tanıdım.

III

Kuaför Sevtap, otuz sekiz yaşında. Mahalle içinden gelen müşterilerini hayranı olduğu ve fotoğraflarıyla camekânlarını süslediği kadınlara benzetmeye çalışıyor. Her müşteri dükkândan karışık bir saç yumağı olarak çıkıyor. Üç kere evlendi, üçüncü eşi nihayet kel biriydi de adam rahat etti. Olmuyor bu kıl muhabbeti işte, arada susmak da lazım. Belki bir film izlemek, belki bir düş kurmak bu koltuklardan uzakta, bir yeşilliğin ortasında. Tam bu esnada kafamda bir sıcaklık hissedip düşünmeyi bırakıyorum. Sevtap bir hikâyede kendisine yakıştırmalar yapamayacağım kadar net. Hah hah diye bir kahkaha atıyor anlamış gibi düşündüklerimi, canın mı yandı kız?

Saçlarımı yıkadıktan sonra eskimiş ve kirli bir havluyla kurutmaya çalışıyor. Henüz tam olarak kurumamış olan havlunun kötü kokusundan ilk tren binip geri dönebilirdim, kalkamadım yerimden. Ağzımı kapatıp teyzemin kendinden emin ve mağrur yüzüne baktım. Hepinizden kurtulacağım, yere dökülünce daha az görüneceksiniz gözüme der gibi dudağının bir kenarı biraz yukarıda saçlarıma bakıyor. Kardeşimin saçları da hep uzundu ama onunkiler asıldı, senin saçlar halana çekmiş sanki, uzayıp uzayıp bir yere varmıyorlar, hah hah, halan da konuşur konuşur bir yere bağlayamazdı, diyor. Gözümde halam canlanıyor, halama benzemek teyzeme benzemekten daha mı iyi, bilmiyorum. En azından yeğenimin saçlarına müdahale etmezdim. Biraz daha biriksin, kendisi kurtulacaktır yükünden derdim. Halam bir hastane odasındadır muhtemelen şimdi, saçlarımı görse de umursayacağını sanmıyorum. Haftanın iki günü diyalize giriyor. Şu anda, tam da şu saatte bir cihaza bağlı olmalı. Fişini çekince halam da durur mu olduğu yerde? Ya da teyzemin fişini çeksem, gözlerimin önünden bu tuhaf görüntü kaybolur mu bilmiyorum. Ayna bir ekrana dönüyor, ekranda iki kadın bir kafa üzerine konuşuyorlar. İki doktorun bir kadavraya bakışı gibi, iki mimarın bir projeye bakışı gibi. Ortada ne varsa her haliyle nesne. Kendimi bir boşluk olarak görüyorum. Yapbozdaki eksik parça aynaya yansıyan kafamış da bakanlar oraya ne yerleşmesi gerektiğini düşünüyorlar.

Saçlarımı omzumun biraz üzerinde tutup, bu boy yapalım mı, şu yeni çıkan şarkıcının saçları bu boy bak, çok moda şimdi. Geçen gün dört kişiye yaptım böyle. Nasıl patladı kadın bir şarkıyla gördün mü? Bizim semtte oturmuş eskiden, iki kelimeyi bir araya getiremez, yüzüne bakılmaz bir kızmış. Şimdi milyonlar gidiyor konserlerine ayol. Bilenler diyor, okumakta da gözü

yokmuş, atmışlar kız lisesinden. Anlarsın ya...

Yok, biraz daha kısa olsun, henüz bildiğim yaşayan bir şarkıcı da yok maalesef.

E tamam diyor kuaför Sevtap. Çene hizama getiriyor makası, ha kesti ha kesecek bir eda ile bu saç boyu da eski şarkıcıların boyu bak. Bilirsin belki doksanları. Bu boy saçın oldu mu patlardı albümün. Ah, aahh... Kimleri kimleri dinlerdik radyodan o zamanlar. Bense içimden cevap veriyorum, bak diyorum, bu boy Sabahat boyu. O saçlarını böyle kestirir, sonra hayatındaki bütün insanları kestirip atardı. İmajına yaradıkça yani. Baktı ki saçı gibi artık fazla geliyor karşısındaki ya da çıkarı kalmadı, birden koparır bağlarını. Kuaföre bir gider, kırt. Kesilen saçlarla biter arkadaşlığı. Bir akşam bana da demişti, yaaaa sen de gideceksin yakında, benim yeni bir kanka bulmam lazım. O an şaşkınlığının dozu kanka kelimesinden mi artmıştı, kuaförde ilk kırtlanacak olmamdan mı bilmiyorum. Cevap vermemiştım. Bir süre daha beraber yürüdük okul çıkışları, sonra o bir gün kuaföre gitti: kırt.

Yok dedim, aklıma biriken Sabahat'ı kovmaya çalışarak, biraz daha kısa olsun.

Yüzüne çok saç gelmesin o zaman dedi kuaför hanım, madem bu kadar kesesin vardı, neden bu kadar uzattın ayol?

Uzatıyorum kuaför hanım, sorunları, düşünceleri, okumaları, dertlenmeleri, terk edilmeleri, daha terk edilmeden "yol yakın cicim"leri uzatıp duruyorum. Kestirip atamam öyle kolay. Hem Sevtap, seni hiç terk etmediler mi? Kazırdın saçlarını muhtemel. Muhtemel diyorum, ihtimali olmayanlar uzatır her şeyi.

II

Adı Sevtap, kuaför. Otuz beş yaşında. Hiç terk edilmedi. Saçları o kadar bakımlıydı ki terk edile-bile-mezdi. Taliplerinin sırf terk edilmek için kuyruğa girdikleri bile oldu. Hiçbirini kırmadı, vakit buldukça sırayla terk etti. Terk ettikçe saçlarını kestirdi. Sonuçta üç numara saçla kaldı Sevtap ama neyse ki kafatası çok ideal bir formdaydı da daha alımlı biri oldu. Sonra her terk ettiği adam için kuafördeki havlulardan birini yıkamamaya karar verdi. Sevtap, kokuyor yahu bu havlu. Hem bu havlu neden boynumda, burnumu da kesip atacaklar sonunda galiba. Sevtap belki bir seri katildir hem. Saçını kestiği kurbanlarını kirli havlu kokularıyla öldürüyordur. Burnu hassas müşterilerin yolunu gözlemesi hep bundan. En büyük ideali kurbanlarının saçlarından yaptığı peruklarla bir sergi açmak. Çünkü Sevtap olmak bunu gerektirir.

Evet, muhtemel. Yazılabilecek bütün hikâyeler bütün Sevtaplar için muhtemel. Kafamın içinde dolanan uzun bir yol var. Beynimin kıvrımları

gibi, dolambaçlı ve uzun. Beynin kıvrımları açılırsa bir oda büyüklüğünde yer kaplar demişti lisede biyoloji öğretmenim. Bir oda ne kadar yer kaplar peki beyinde? Küçük müdür, büyük müdür... Ne bileyim, düşündükçe odalara kapatırım kendimi. Beynim açılacaksa da kaçamaz bir yerlere o zaman. Uzamı biter, soluğu kesilir, düşünür durur dökülen sıvaların içinde.

Diyemiyorum. Onların konuşmaları esas kayıtmış da ben plaktaki tozdan çıkan cızırtıymışım gibi. Yıpranma payıyım sadece. Saçlarım da bu yıpranmışlığın yansıması sanki. Plağı silmek, saçları kesmek, sesin ve zihnin yorgunluğunu almak lazımmış gibi.

Ee, diyor bu sefer, şöyle kulak memene kadar keseyim bari. Kes, kes diyor teyzem, hafiflesin. Bak nasıl çökmüş gözleri. Saçlarından hep bunlar, saçlarından.

Gözlerim diyorum teyze, çok yorgun değiller aslında. Gözlük numaram büyüdü, bir de uyutmuyor işte uzun saç, ondan hep bu ağırlık. Bak, diyor, saçlarından hep derdi bu kızın. Kes kes, nereden bulursan oradan kes. Kökü onda nasılsa... Tamam, tamam, keselim diyorlar. Anlaşmışlar aralarında, iyi bu boy diyor biri, diğeri bu boy saçın yüzümü ortaya çıkaracağını söylüyor. Kimse biçimsiz suratınla ortada çıplak kalacaksın demiyor. Kimse, bu saç boyu Mefharet Hocanın saç boyu, derste düşündükçe kaşır durur saçlarını, kepekleri dökülür önündeki kitaba, sonra suratına tiksintiyle bakarak özel hayatına dair sorular sorar demiyor. Kimse Mefharet saçıyla yaşarsan onun gibi bir paranoyak olur, günün birinde her önüne gelene hakaret edersin demiyor. Kimse aynaya her baktığında Mefharet'i görürsün ve o aynayı muhtemelen kırarsın demiyor. Kimse geceler saçların gibi kısalдықça gündüzleri Mefharet soğukluğuyla insanlara bakarsın demiyor. Kalbim kırık demek istiyorum, Mefharet'in saçlarını yüzüme monte etmeye başlıyorlar. Sinirden konuşamıyorum, beni olanlardan memnun sanıyorlar. Saçlarım kesildikçe kaşım gözüm de Mefharetleşiyor. Bari saçlarımı bukle bukle yapın da Mefharet bana bakınca yabancılık çekmesin demek istiyorum, çok ferah, çok ferah diyorlar. Boynumdaki havlunun kokusu büyüdüğüce büyüyor, koca bir Mefharet olup mideme yerleşiyor. Kussam saç mı çıkar ağzımdan diyorum, bir şey demiyorlar. Eserlerinden memnun bir şekilde bana bakıyorlar, ben aynaya bakmıyorum, camda Mefharet var, göz altları kırışmaya başlıyor. Sen diyor, sen neden geçen derse gelmedin?

Gece Mefharet'le koyun koyuna yattık. Durup durup ensemde doğru seslendi, sen, sen neden geçen derse gelmedin? Bak Mefharet diyorum. Ben artık senin dersinden muafım. O kadar çok çaktım ki öğrenci işleri bile ka-

bullenemedi bunu. Senden muafım hatta bizzat. Bu muafiyete çok içerlemiş olmalısın ki gelip yüzüme, ardından enseme yerleşiverdin. Hâlbuki senin şu an Sarımsaklı'da yazlığında torun seviyor olman lazım diz boyu kolsuz elbisenle. Kaşlarını birbirine bitiştirip, çok açılmayın denize demen lazım. Enseme yapışıp “bu kâğıdın hali ne böyle” der gibi nefes alıp vermen gerekmiyor. Anlaşalım bir konuda, muafiyet çok net bir kelime. Saçları Sabahat boyunda bırakmadığıma beni lütfen pişman etme, diyorum. Ben sabah yazlığa gideceğim, torunlarımın arkadaşları evde parti yapacaklarmış, diyor. Mefharet'te kaç harfi değiştirsem bir muafiyet olur, bilmiyorum. Yaz, diyorum. Hep yazdan bunlar.

Ertesi sabah aynaya bakıyorum, Mefharet'in gözleri şiş. Dudağının üzerinde bir et beni belirmiş. Mefharet diyorum, çek etini üzerimden, gitmiyor. Teyzem günaydın diyor, bak bu saçlarla hiç terlememişsindir gece diyor. Düşünceden geceleri su içinde kaldığımı nereden biliyor, bilmiyorum. Teyze, diyorum, biraz daha mı kısaltsak saçlarımızı? Olur, yavrum olur. Bak, açıldı hemen zihninin, şimdi sana bir süt ısıtıvereyim, gideriz yine Sevtap'a. iyileştirse tabii. Sevtap diyor, dün akşam tansiyondan acile kaldırılmış. Artık ne çok saçın varsa, hah hah. Bayılttın kadını... Bana bakınca Mefharet yüzü görmüştür, ondan bayılmıştır, diyemiyorum. Geçmiş, geçmiş olsun. Hepimize koca bir geçmiş diyorum.

I

Adı Sevtap, kasiyer. Yirmi beş yaşında. İlk aldatıldığını öğrendiğinde saçları uzundu. Sonra kesti saçlarını. Öteki kadının saçları çok uzunmuş, o hırsla uzun saçları olan herkesten nefret etti ve kuaför oldu. Her müşterisinin ömründen dörder santim çaldı. Gizli gizli en güzel saçların aralarına kesikler attı. Tatmin olduğuna inandıktan sonra tekrar saçlarını uzattı.

Ayol kız, dün gece bayılıvermişim. Hep senin saçlarından bak. Kes kes bitmedi. Senin de pek kesesin varmış da neden tuttun kendini şimdiye kadar anlamadım ki. Zaten çok az kalan saçlarımızı birkaç su püskürtme ile ıslattı. Kınalı yapıncak yapayım ha seni, yakışır da, dedi. Olur, dedim. Tam aradığım ifade işte. Saçlarının ardına gizlenmiş bir terk edilmişlik. Sahi Sevtap, aklım-dakileri mi okuyorsun? Diyemedim, tabii. Sevtap yüzümün etrafında kısa bir saç kümesi bıraktığında aynada kınalı yapıncak terk edilip ağlamaya başlamıştı bile. Çok kısaydı şimdi saçlarımız, biraz perçemli, o kadar.

Teyzem bu saçlarla modern ve rahat bir görüntü kazandığımı düşünüyor, muhtemelen artık halamla bir alıp veremediği kalmayacak. Sevtap koleksiyonuna bir kınalı yapıncak daha katmış olmanın sevincini yaşıyor, muhtemelen birkaç sene tansiyonu hiç düşmeyecek. Sevtap, diyorum, sen kaç

yaşındaydın?

Akşam yemeğinde zeytinyağlı börülcenin içine karışmış bir yüz gördüm. Yağın içinde belirip belirip kayboldu. Çorba kâsesinde başıboş duran kaşığımı kaldırıp baktım, tersine dönmüş bir dünya gibi yüzüm. Kınalı yapıncaktan Recai'ye çalan bir hüznle bıraktım kaşığı. Çatalla börülceleri sağa sola itip durdum ve hepsini birkaç dakikada yedim. Bu kadardı, hınçtan kaçmanın yolu, hıncın kaynağını yok etmek. Peki, ayna diyorum? Sabah Mefharet'in bıraktığı yerden beni kim kaldıracak?

O gece Recai girdi düşüme, ikimiz de Recai'ymişiz de birbirimizi aldatmışız sanki. Sonra kısa saçlı bir kız bulup getiriyorum, Recai bak, beni bir daha aldatırsan bundan istiyorum, uzun saçlılarla uğraşamam, diyorum. Uyandığımda teyzemi daha iyi anlıyorum, akli başında kimseye çekmemişlik var bende. Bu çekilmezlikle elimi yüzümü yıkarken aynaya bakmıyorum. Sonra sofrada çaydanlık karşıma dikiliyor, başımı eğip kaldırdıkça suratım elmadan armuda kayan bir biçimle Recai'leşiyor. Teyze diyorum, kalmışım bir sınavdan, gitmem lazımmış okula bugün. Bak işte, diyor, kesin halana çekmişsin sen. O da okulu uzattıydı. Kahvaltını bitir, çıkarsın. Çıkarsız diyorum teyze, çıkarsız, halama, anneme, babama bağlamadan beni sevebilir miydin? Çıkarsız diyemiyorum tabii ki. Teyzem emeklerinin boşa gittiğini düşünerek çayı yeniden koyuyor ocağa ve sudan bir muhabbetle içimdeki saçları hatırlatıyor. Elmadan armuda dönen yüzüm kayboluyor saçların arasında.

Trenden indiğimde karşıma ilk çıkan kuaföre girdim, başıma doladığım fuları açtım. Trenin tuvaletinde jiletle kazıyıp kanattığım kafama bakan kuaför irkilerek hastaneye gidelim mi, diyor. Yok diyorum, orada Mefharet yatıyor. Önceki gece ensemle biriken Mefharet'i bir tokatla öldürdüğümü bilmiyor. Tuhaf tuhaf kafamda kalan saçları ve kesikleri inceliyor. Doktor diyor, doktor şart. Pansuman lazım. Bu sefer aynaya vuran kelleşmiş yaralı kafa derimin altından bakan yüzümden, Recai bakıyor gözlerime. Hiçbir pansumanla tedavi edilemeyecek bir ifadeyle bakıyor. İşte yine terk edeceğim seni, kafanı kazıdığım gibi benliğini de kazıyacağım diyor, korkuyorum. Aynadaki gözlerimden gözlerimi ayıramadan, bana bir peruk diyorum, Recai'siz olsun.

SALİHA FERŞADOĞLU İLHAN

Rüya Yongası

“Kaydım...” dedim endişeyle. “Oluşturuldu mu?”

“Evet Özgür Bey.”

Kulaklarıma inanamıyordum. Nihayet başarmıştım. Oysa buraya gelene kadar, ne badireler atlatmıştım. Daha bu sabah yabani ot gibi biten yersiz evhamlarım yüzünden tüm planlarım alt üst olmak üzereydi. Evden çıkmak bile başlı başına bir meseleydi. Kapı açılmıyordu. Birkaç kez kola asılmıştım. Ağlara takılan balıklarinkinden aşağı kalır yanı olmayan hadsiz çırpınışlarıma son verip antreye monteli boy aynasının karşısına dikildim. Simli camın acil durum göstergeleri kırmızı yanıp sönüyordu. Ekranda görünen veriler tehlike çanları çalıyordu; kaygı düzeyi %91. Böylesine endişelenecek ne vardı? Parmak izlerinden arta kalan inatçı lekelerle kirlenmiş ayna, anne ısrarıyla nefes egzersizi yapmamı öneriyordu. Sunduğu uygulamalardan birine rastgele dokundum. Nefes al, nefes ver. Tam sekiz dakika. Yeni veriyi kontrol ettim. Kaygı düzeyim %49’a düşmüştü. Kıl payı yırtmıştım. Kapı, otomatik olarak açıldı. Sanki açılan kırk haraminin hazinelerinin saklandığı mağara kapısıydı. Sevinçle kendimi sokağa bıraktım.

Uçuruma kurulmuş bir salıncakta sallanıyor gibiydim. Göğsümün arasında bol coşku vardı, biraz da her an düşebilir olmanın dehşeti. Endişe ile korku el ele tutuşup dans ederek kalbimde tepindikçe adımlarım birbirine karışıyor; rüzgâra imrenerek hızlanıyor, kaplumbağaya özenerek yavaşlıyordum. Beni, eskilerin deyimiyle mahallenin delisi kıvamına getiren başıbozuk duygu halimin devam etmesi hayra alamet değildi. Eğer böyle giderse bileğimdeki sensör, kaygı düzeyimi ajan titizliğiyle kaydettiğinden haftalık kaygı ortalamam yüksek çıkabilirdi. Bu da evimin kapısının bir müddet kilitli kalmasına neden olurdu ki isteyeceğim en son şey. Sakin olmalıydım zira toplum refahı için vatandaşı koruma ve asayiş sağlama kanunu karşısında yapacak bir şey yoktu.

Göğü bir kılıç gibi kesen binanın önüne geldiğimde onu ilk defa görü-

yormuş gibi inceledim. Barok ve gotik karışımı mimarisi çirkindi. Asansöre bindim. Yerin göğsüne akarak eksi otuz dokuzuncu kattaki *Düşler merkezine* indim. Kapılar açıldığında hâkî takım elbiseli, Yunan heykelleriyle yarışır güzellikte bir kadın belirdi. Gözleri lacivert desem değil siyah desem değildi.

“Gözleriniz, ne renk?”

Kaşları havalandı, donuk bir ifadeyle baktı.

“Night blue 3004,” dedi.

Randevu saatimi kontrol ettikten sonra önündeki tablete birtakım bilgiler girdi. İşlemler uzadıkça uzuyor, bitmek bilmiyordu. Beklemeye tahammülüm kalmamıştı.

“Nereyi imzalayacağım?”

Ekranı bana çevirmesi çabuk olmadı. Bürokrasi, varlığını hâlâ sürdürdüğünden işler yavaş yürüyordu. Kuru, soğuk cümleler yığınınından ibaret sözleşme metnini okumamı isteyince reddettim. Saçımın ucundan kısa bir tel koparıp sözleşmenin sonundaki çerçeve içine alınmış kutuya bıraktım. Kadının uzattığı makası sonradan gördüm.

“*Düşler merkezi* yönetimi tarafından gerekli görüldüğü takdirde DNA ve bilinçaltı tüm verileriniz saklanabilir, periyodik olarak kontrol edilebilir, yeniden düzenlenebilir, sınıflandırılabilir, işlendikleri amaç için lazım olan ya da ilgili kanunda öngörülen süre kadar muhafaza edilebilir.”

“Biliyorum,” dedim bıkkınlıkla. Veri kayıt odasına ne zaman alınacağımı sordum.

“Yarım saat içinde. Sizden istediğimiz eşyalar yanınızda mı?”

*

Tavandan yerlere değin bir renk hakimdi: Bondi mavisi. Normalde midemi bulandıracak bu durum, şu an bana güven veriyordu. *Düşler merkezinin* profesyonelliğinden emin oldum. Ortada, odanın renginde bir chaise longue koltuk vardı. Alışkanlıkla, bir köpek gibi havayı kokladım. İçerinin arı bir havası vardı; karlarla kaplı bir dağ zirvesinde nefes alıyor gibiydim. Halbuki kelimenin tam anlamıyla yerin dibindeydim. Az sonra Arzu, hoş geldin diyerek, beni karşıladı. Sesiyle.

“Sizi kameralarla izliyorum. Gerekli yönlendirmeleri yapacağım. Lütfen oturun.”

Uysalca söylediğini yaptım. Her ne kadar sakın görünsem de içimde kıyametler kopuyordu. Her an bir taşkınlık yapabilir ya da vazgeçerek eve dönebilirdim. Gözlerim kameraları aradı. Tavanla duvarların kesiştiği çizgide dört taneydiler. Tıpkı iri bir kedi gözüydü her biri. En küçük hareketimde ciddiyetle dikkat kesiliyor, mercek göz bebeğiymişçesine büyüüp küçülürken oynar başlıkları beni takip ediyordu. Kameraların altında ise hoparlör vardı.

“Hazır olduğunuzda başlayabiliriz.”

Daha fazla beklemek istemiyordum. Her şey bir an önce olup bitmeliydi.

“Hazırım.”

Az önce girdiğim kapıdan bembeyaz üniformalı, servi boylu bir kadın bondi mavisinin içinde bir melek gibi yüzerek bana doğru yaklaştı. Güneşe özenen beyaz, gözlerimi kamaştırdığından yüz hatlarını seçemedim. Üniformasının altından, vücudunun kusursuzluğu hükümranlığını ilan ediyordu. Kalçalarına kadar inen saçları yüzünden bir hoş olmuştum. Kendimi tutamayıp ergenlik buhranına kapılmış bir oğlan çocuğu gibi gülümsedim.

Elindeki maskeyle geldi. Şeffaf tabakalı maskeyi itinayla yüzüme oturttu. İnternette sıklıkla reklamı dönüyordu. Çok pahalıydı. İçine özel enjekte edilen havayı soludukça tercihinin göre bir şeyler yemiş veya içmiş oluyordun. Kullanıcı yorumları, zamandan tasarruf olduğunu iddia ediyordu. Bence tembellikten başka bir şey getirmiyordu. Hem ne kadar sağlıklı olabilirdi toprakta yetişmeyen bu gıdalar?

“Bunu neden takıyorsunuz?” dedim merakla.

“Yalnızca bir prosedür,” dedi beyaz üniformasındaki gri bir tüyü alırken. Yakınımda olduğundan rahatlıkla yüzünü görebiliyordum şu an. Laciverte çalan gözleri, dünyada hiçbir acıya tesadüf etmemiş bir dinginlikle parlıyordu. Daha önce aynısını görmüştüm bu gözlerin. O an kafama dank etti. Resepsiyondaki kadınla aynıydı gözleri. Night blue 3004. Bakışları da. Karşımdaki yapay asistandı; her şeyi mükemmel yapan ama bizden olmayan, topraktan yaratılmayan bir robot. Tüylerim diken diken oldu. Nasıl olur da gerçek olmayan birinden hoşlanabilirdim.

“Özgür Bey, maske aracılığıyla uykuya kolayca dalmanızı sağlayacak bitki çayınızı afiyetle için,” dedi Arzu. Sesindeki buyurgan ton rahatsız edici olsa da karşı çıkmadım.

Her nefes alışverişte dilimdeki gözeneklere ferahlık veren bir his dağlıyordu. Çok kısa bir sürede doymuştum. Daha fazla içemeyeceğimi söyledim. Alımlı yapay asistan maskeyi çıkardı. Sol kulağımın üç parmak üstünü buldu, işaretledi. Raptiye büyüklüğündeki mikro çipi, hamarat bir dokunuşla belirlediği noktada derimin altına yerleştirdi. Canımın hiç acımamasına şaşırdım. İnsanlar neler neler demişti. Doğum sancısıyla bir tutanlar, ameliyat ağrılarıyla yarıştıranlar... Amma da abartmışlar. Ellerimi çırpıp bir çocuk gibi zıplamamak için kendimi zor tutuyordum. Nihayet senelerdir hayalini kurduğum minik mucizeye yemeden, içmeden ve gezmeden kısarak biriktirdiğim paralarla sahip olmuştum.

Yapay asistan odadan çıkınca yalnız kaldım. Ellerimle derimin altındaki rüya yongamı okşadım.

“Özgür Bey, çantanızı boşaltabilirsiniz.”

İtiraz etmeden Arzu'nun dediğini yaptım. Kargacık burgacık harflerle *'seni seviyorum baba'* yazılı bir kâğıt, ahşap topaç, Londra'dan getirdiğim kırmızı telefon kulübesinden kumbara, kızıma altıncı yaş gününde hediye ettiğim ağlayan bebek.

“Bu eşyalardan birini seçmenizi istiyorum.”

Gözlerim, bir kuş gibi sırasıyla objelerin sırtına kondu. Hangisini seçeceğimi bilemedim. Ahşap topaca uzanacakken vazgeçtim. Kumbarayı evirip çevirdim alıcı gözle. En sonunda ağlayan bebeği elime aldım.

“Bilinçaltınızı çağrışım yoluyla harekete geçireceğiz. Lütfen dikkatiniz bebekte olsun. Nefesinizi burnunuzdan alıp burnunuzdan verin. Tümüyüle odaklandığınızda melatonin hormonlarını devreye sokacağım. Odanın havası hafiften değişecek, fakat siz anlamayacaksınız bile. Bir ihtimal gözlerde yanma olabilir. Kimi misafirlerimizde görülebiliyor. Geçicidir, kesinlikle zarar vermez; merak etmeyin.”

Gözlerim, ağlayan bebekte. Sarı saçları keçeleşmiş. Göz kapaklarından biri düşük. Bir kolu kopmuş; kızımın arkadaşına karşı bireysellik savaşı verdiği bir oyun esnasında. Anımsıyorum da bebeği oyuncakçı vitrininde ilk gördüğümde ne kadar güzeldi. Kızım, onunla oynarken saatlerce aynı şarkıları söyleyerek başımızı şişirirdi. Hangi şarkılardı onlar? Hafızamı zorluyorum. Bölük pörçük kelimeler, saklandığı yerden sesleniyor. Uykuyla uyanıklık arasında çırpınıyorum son bir kez. Pusların içine daldığımda, gözlerim yavaşça kapanıyor. Zihnimden içeri renkler, sesler, kokular ve eylemler süzülerek.

“Kızıım, masaya gelin.”

Arkadaşlarıyla beraber salona koşturuyor. Pembe tül elbisesi ileri geri salınıyor. Esinti sarı, kıvrırcık saçlarını dalgalandırdıkça, bir prensesi andırıyor. Yetişkinler, odada dağınık oturuyor. Masanın başında karımla yan yanayız. Kızım bize yaklaşıyor. Sandalyeye çıkıyor. Aniden boynuma sarılıyor. Terine karışan çiçek sabunu kokusunu içime çekiyorum.

“Neyin var kızım?” diyor karım hayretle. İstemeyerek kollarını çözüyor prensesim. Gözlerimin içine bakıyor.

Eline ağlayan bebeği veriyorum.

Yıldızdan gözleri de dahil kocaman gülüyor.

Gözlerimi açtığımda yanaklarım ıslaktı. Yaşadıklarım karşısında korunaksız kalmıştım. Gördüklerim, rüyaların perde aralarından düşen sahicaliğiyle dalgalanarak geçmişle örtüşüyor gibiydi. Hayır, gibisi fazla. Her şey yaşandığı şekliyleydi. Tüm canlılığıyla, tüm gerçekliğiyle. Geçmiş ise yeniden geçip gitmişti.

“Kaydım...” dedim endişeyle. “Oluşturuldu mu?”

*

Bir çakmak büyüklüğündeki kumandayı asla kaybetmemeliyim.

“İstedığınız zaman rüya yonganızı çalıştırabilir, kaydınızı tekrar izleyebilirsiniz,” diye ekledi Arzu.

“Her şey ne kadar kolay oldu,” dedim.

“Derin acılar, düşlerin akışını oldukça etkiler. Bedensel uyarılarınız hâlâ aktif. Yaşadığınız acı dün gibi taze. Bu yüzden bilinçaltınız sembolik bir anlam kullandığından rahatça kendini ifade etti. Anlayacağınız, ağlayan bebek, doğru ve isabetli bir tercih oldu.”

On sene öncesini kara kutu gibi saklayan kendime sair zamanlarda kı-zardım; unutmayı beceremiyorum diye. Şu anda, teşekkür ediyordum.

Artık kızımı özlediğim her an; yemek yerken, bulaşıkları makineye dizerken, bilgisayara iş yetiştirirken yaptığım işi bırakıyor, yatağıma uzanarak rüya yongamı çalıştırıyordum. Sadece gözlerimi kapamamla yıllar öncesine kanatlanıyor ve sandalyeye basarak bana sarılan kızımı sıkı sıkı kucaklıyordum.

Bir an geldi, tek rüya yetmez oldu. Karımı da çok özlemiştim. Onu görmeye ihtiyacım vardı. Aile dediğim kocaman bir boşluktan uzun yıllardan beri. Şimdi kara delikten bozma bu boşluğu mutluluk enstantanelerinin yaslandığı rüyalar ile doldurmalıyım. Varımı yoğumu ilk rüya için harcamıştım. Kara kara ne yapacağımı düşünürken aklıma bir fikir geldi. Altı aylık maaşım karşılığı *Düşler merkezine* borçlanacaktım. Karnımı nasıl doyuracağımı önemsemedim. Yakın arkadaşlarımdan borç alır; makarnayla, çorbayla geçiştirirdim.

Bondi mavisini odaya ikinci kez girdiğimde evimdeymiş gibi rahattım. Yapay asistanın getirdiği maskeden, çayımı içerek gevşedim. Arkadaşımmış gibi laf attım ona, iki üç cümleyle de olsa sohbet ettik. Sıra, çantamı boşaltmaya geldiğinde içindekileri tek tek çıkardım; kırmızı karton kapaklı bir defter, tozlanmış rengarenk bisiklet paletleri, hunharca oynanmaktan bitap düşmüş bir tetris ve ahit sandığından da kıymetli mini kasetli ses kayıt cihazı. Bu eşyalar bizden özellikle isteniyordu. Çünkü *Düşler merkezi*, rüyaların bizimle bir sözlük aracılığıyla iletişim kurduğunu fark etmişti. Bu sözlük, akla gelebilen her şeydi; düşünceler, sesler, resimler, şekiller, tatlar, kokular. Arzu, hazır olduğumda kayda başlayacağımızı haber verdi.

Elim önce deftere gitti. Eciş bücüş yazılar, anlamsız karamalarla dolu yapraklarını havalandırdım. Onu bırakıp tetrise yoğunlaşmaya uğraştım. Bisiklet paletine yabancı gibi baktım durdum. Tekrar ses kayıt cihazı, defter, palet, tetris... Neyim vardı benim? Odaklanamıyordum. Sanki doğru seçim değildi hiçbirisi. Gene ses kayıt cihazına uzandım. İçindeki kaseti çıkarıp tersine taktım. Düşmelerine bastım. Melatonin hormonları çoktan salgılanmış olmalıydı ki uyku kuyusuna baş döndürücü bir hızla yuvarlandım.

"Beni seviyor musun?"

Karımın tarçın kabuğu gözleri muziplikle ışıltıyor. Ses kayıt cihazını ikide bir ıslattığı kalın dudaklarına yaklaştırırken baş parmağı kırmızı tuşa basılı. Şaşkınlıkla ona bakıyorum. Çok kullanmaktan gelen beceriyle düğmelerin bazısını arka arkaya basıyor tökezlemeden. Yeniden onun sesini duyuyorum aletten.

"Beni seviyor musun?"

Parmakları düğmelerde, cihazı dudaklarıma doğrultuyor. Gözleriyle cevap vermeme işaret ederek.

"Evet. Seviyorum."

Aletten duyuyorum utançla çıkan çatlak sesimi. Buruşturarak yüzümü ince belinden kavradığım karımı kendime çekiyorum.

"Sakalların..." diyor kıkırdarak. "Yanağımı acıtıyor."

Aldırmıyorum. İyice bastırıyorum.

Gözlerimi açtığımda Arzu, müjdeyi veriyordu.

"Kaydınız başarıyla oluşturuldu. İyi seyirler."

Şimdi elimde iki rüyam vardı. Yitirilmiş zamanı avlayarak kısı kacına alan rüyalar. Arzu'nun söylediğine göre düşler aracılığıyla geçmişimize inilebilirdi. Benim yolculuğumda olduğu gibi. Teknolojinin vardığı nokta inanılmazdı. Her şey insanlar içindi.

Keyifle, satın aldığım hizmetin tadını çıkarıyordum. Gece gündüz, iş güç demeden sokakta, kafede, pazarda aklıma esen her an rüya yongamı çalıştırıyor, bıkana kadar rüyalarımı seyreliyordum. Mazi geçmiş olmaktan çıkıyor, şimdiki hale evriliyordu. Bu yeni boyut hoşuma gittikçe daha çok rüya satın alıyordum. Her seferinde maaşım karşılığı borçlanarak. Yaşamak için değil rüya görmek için çalışıyordum. Biraz zaman geçti mi satın aldıklarım yetersiz geliyordu. Düşlerime tutkuyla sarılmanın, hasretten fazlası olduğunu keşfettiğimde hapı çoktan yutmuştum. İflah olmaz bir rüya koleksiyoncusuydum artık; hırslı ve saplantılı. Zamanı üst üste katlayan görüntüler algılarımla oynuyordu. Uykusuna kanmamış rüyalar ile hakikat iç içeydi. Kısır döngüye giren bir hayatın içinde sıkışıp kalmıştım; bir parçam geçmişte, bir parçam andaydı. Sanki karımla kızım hiç ölmemiş, o meşum trafik kazası yaşanmamıştı. Her şey eskisi gibiydi. Hepimiz bir aradaydık. Gülüyor, şakalaşıyor hatta tartışıyorduk. Birden ayılıyor onların öldüğünü hatırlayarak ağlama nöbetleri geçiriyordum. Kendimi daha yalnız, daha korkak, daha huzursuz hissediyordum. Geride kalan kırılmanlığıydı üstüme yapışan. Ne bir ceket gibi çıkarıp atabiliyordum ruhumdan ne kıyılarından uzaklaşıp kurtulabiliyordum ondan. Çareyi, rüya yongamı çalıştırmakta buluyordum. İşe geç kalmalar, meşai deyken vazifemi doğru dürüst yapamamalar, sebepli sebepsiz işe gitmemeler baş gösterdiğinde iradem iflas etmişti. İş, ağustos böceğinden hallice

savsakladığım barizdi. Bir akşam mailime gelen bir mesajla, dünyalar başıma yıkıldı. Kovulmuştum. Daimî bir işim olmazsa nasıl rüya satın alırdım? Affedilemez bir hata yapmıştım. Telifisi olmayan. Ne yapacaktım? Yeni bir iş fikri çok uzaktı. Dikkatimi bile toparlayamazken mülakatlardan geçmem imkansızdı. Kendimi, evdeki eşyaları satarken buldum. Zaten çoğu gereksizdi tek başına yaşayan biri için. Göz açıp kapayıncaya kadar ıssız bir çöle döndü evim. Elimde kalan sayılı eşya vardı; akıllı aynam, yatağım, tencere, bardak, tabak. Aynamı, satmayı hiç düşünmedim. O da olmasa, bana bakacak, duygularımdan haberdar edip ne yapmam gerektiğini söyleyecek, günlük egzersizlerimi ve yemek yememi hatırlatacak kimse kalmayacaktı.

Tam o günlerde eski bir arkadaşım, tatile gideceğini, yapay asistanının bakımında olduğunu, kedisine bakmam için evine gelip gelemeyeceğimi sor-du. Yapacak bir işim olmadığından kabul ettim.

Arkadaşımın evinde, zihnimden geçen düşünceler fenaydı. Bu teklifin önüme çıkan bir fırsat olduğunu, iyi değerlendirilmesi gerektiğini üflüyordu şeytan kalbime. Bir yandan da çocukluğumdan beri öğretilen ahlaki kurallar aklımı kurcalıyordu. Duvarları kaplayan devasa pencerelerden gökdelenlerin bahçe çatılarını izledikçe tereddüdüm, ufukta küçülen bir gemi gibi giderek silindi. Kedinin, altın yaldızlı porselen tabağına döktüğüm mamasını iştahla yemesini seyrederken arkadaşımın ufak bir miktarı ödünç almanın ona bir hasar vermeyeceğini düşündüm. Çok zengindi. Sadece süper zenginlerin sahip olduğu yapay asistanı, katlanabilir iki evi vardı. Yurt dışından getirttiği kedisi, genetik kodlarıyla oynanmış, laboratuvar ortamında üretilmiş ender bir ırktı. Hareket tabanlı bilgi işlem ekranını kullanarak insanlarla konuşabiliyordu. Hayvan severlerin bayıldığı bir özellikti bu. Arkadaşım, bunları hak ediyor muydu? O hak ediyorsa benim ne eksikim vardı? Kıskançlıkla yoğrulmuş bir isteriyle maddi değeri olan bir ziynet eşyası aramaya koyuldum. Öte yandan çalmanın yedi büyük günaha dahil olup olmadığını soruyordum kendime. Hatırlayamayınca boş verdim. Çekmeceleri karıştırırken karısına ait bir düzine altın takı, değerli taşlarla süslü bileklikler buldum. İçlerinden birini alsam ruhları duymazdı. Nitekim duymadı da. Sayelerinde rüya yongama yeni bir düş eklenmişti.

Açlıktan ölmek için vasıfsız işlere girip çıkıyordum. Bu işler de olmasa ayakta nasıl kalacaktım. Tezgahtarlık, temizlik, kasiyerlik daldan dala atladığım işlerdi. Faturalarımı ödeyip, yeterli erzak istifleyince bırakıyordum işi. Yine küçük bir marketin gece vardiyasında çalışıyordum. Yapabildiğim en kolay işti. Başlayalı henüz üç gün olmuştu. Elemanların biri yemekte öbürü depoda mal sayımı yaparken kameraları devre dışı bıraktım. Elektronik kasadaki hesap bakiyesini başka isimle açtığım hesabıma gönderir göndermez

tabana kuvvet *Düşler merkezine* koştum. Fakat planda yanlış giden bir şeyler olmuştu anlayamadığım. Belki de gözden kaçırdığım, unuttuğum. Yolda yalandım. Bir hafta sonra hâkimin karşısındaydım.

Neden çaldığımı sordu.

Anlattım.

Hâkimin hüznle bakan gözleri küçüldü. Bana acıdığını, merhamet duyduğunu sezinliyordum. Belli ki parmaklıklar arkasında çok uzun kalmayacaktım. Adam öldürmemiş, kimsenin canını yakmamıştım. Hem ha içeride olmuştum ha dışarıda. Rüya yongam sayesinde mekânın hiçbir önemi yoktu gözümde. Üstelik bu minik alet yüzünden hayatım bir nevi hapishaneye dönmemiş miydi? Hani nasıl diyorlardı; ayrılamadığın yer hapishanendir.

Hâkimin yüzündeki keder peçesi aralandı. Tınılarından ayaz yayılan bir sesle kararı okuduğunda, buzdan bir dağ devrildi de ben altında kaldım. Halime üzüldüğünü zannederken meğer o beni hiç umursamamış bile. Mahkeme salonunun açık kapısından, zincirinden boşanmış bir deli gibi çarparak kalbim, fırladım. Yapay polisler, -kahrolasıcalar her yerdeydi- bir solukta ensemde bittiler. Onlarla boğuşmam yarım dakikadan uzun sürmedi. Aşırı güçlüydüler; insan kuvvetinin çok ötesinde. Lacivertten siyaha dönen gözleri donuk, yüzleri ifadesiz, bir boşluğa yuvarlanır gibi baktılar. İçlerinden biri ellerimi bağlayarak, ses tellerimi biçen çığlıklarına aldırmadan, hâkimin verdiği cezayı ifa etti.

Kalbimin bir düdüklü tencere gibi patlamasıyla rüya yongamın paramparça olması aynı anda gerçekleşti.

MEHMET BAYNAL

Köstekli Saat

Tayinim Ege'nin küçük bir kasabasına yapıldı. Çok geçmeden kasabaya, insanlarına alıştım. Günlerim ev, hastane, pazar, alışveriş sarmalında geçer olmuştı. Arifeden önceki gündü. Yetmiş yaşlarında bir çift çıkageldi. İkisi de çok mahcup. Kılıkları pek perişan. Yaşlı kadın başına güvez bir tül bağlamış, altına soğan kabuğu rengi bir eteklik, üzerine de toprak sarısı bir buluz uydurmuş. Kocasını da, buruşuk suratlı sert kıllarla kaplı, ufak tefek şirin bir ihtiyar. Adamın kırışmış şakakları, gözlerinin kenarında beliren kazayağı çizgiler ve yüzündeki tasalı sarılıkla karısından daha çökmüş bir haldeydi.

“Buyrun şikayetiniz nedir?” dedim. Sustular. İkisinin de saygısı, hem konuşmalarından hem de davranışlarından belli oluyordu. Şikayetleri yokmuş. Önce ne yapacağımı bilemedim. Başıma gelecekleri kestirir gibi oldum. Kadın utana sıkıla lafa girdi. “Doktor Bey geçenlerde bizim beyle oturmuş, laflıyorduk. Ne iyi dedim şu kasabaya gelen yeni doktor. Size muayene olmadan önce perişandım. Yatıp oracıkta ölsem daha iyiydi. Aman o ne ağrıydı ne sancıydı. Yalnız dizim olsa gene iyi, içine çivi çakılmış gibi kulağım zonklayıp duruyordu. O verdiğiniz ilaçlardan sonra sayenizde yeniden doğmuş gibi oldum. Yine geçenlerde ilaçlarımı yazdırmak için gelmiştim size. Pek ilgiliydiniz. Yanınıza gelip biraz halinizi, hatırlınızı soralım sohbet edelim dedik. Evde oturma oturma vakit geçmiyor. Gelen gidenimiz de pek yok.”

Gülümsemeye çalıştım, olmadı yoğunum diyecektim utandım, söyleyemedim. Suskunluğumdan cesareti arttı kadının, “Kanım nasıl ısındı size anlatamam evladım. Bizim oğlan da doktor oldu sizin gibi. Boyun, posun duruşun... Hele de yüzün bana onu hatırlatıyor,” dedi. Biraz sohbet ettikten sonra hasta gelince müsâade istediler. İstemeye istemeye kalktılar. Bir şey unutup unutmadıklarını düşünüyormuş gibi duralayarak odadan çıktılar.

“Müsait oldukça buyrun gelin. Her zaman beklerim.” dedim.

Ara sıra uğramaya başladılar. Onlarla konuşmak, gülmek, dertleşmek bana da iyi geliyordu. Saffet Efendi hem komik hem de ağzı kalabalık bir

adamdı. Her fırsatta köyünden, bağ, bahçesinden söz edip duruyordu. O ağır-başlı görünüşünün altında öyle sevimli bir haylazlık var ki yaramaz oğlan çocuklarını anımsatıyor. O gülünce benim de içim ısınıyor. Bir ara hislenerek: "Eski günler geride kaldı. Çocuklar büyüyor ama biz küçüldük. İyice yaşlandık. Ölüm hepimizin kapısını er geç çalacak. Ama karıkoca aynı zamanda niye ölmezler ki? Düşünsene ikimizden biri mutlaka öbürünün öldüğünü görecektir. Buna yürek mi dayanır!" diyor gözleri dolarak. Biraz daha sohbet ettikten sonra kalktılar.

Bir bayram günü evlerine misafir oldum. İkisi de ne yapacağını şaşırdı. Kanepenin bir ucuna çöktüm. Bir hürmet bir hürmet. Biraz sonra sofanın ortasında muşamba örtülü küçük bir masaya buyur edildim. Patlıcan dolması, salata yanında da fasulye var... Yemeklerin kokusu, sobada yanan linyit kömürünün kokularına karışıyordu. Mahcubane ufak lokmalarla yemeği bitirmeye çalıştım. Daha sofrada başladı hemen takılmaya Şükran Hanım. "Yavrum kopardığın lokmalar kuş lokması kadar. Seninkisi iştahsızlık değil, hep bekarlıktan..." Gülüyoruz. Yemek faslı bitince bu kez kahve faslı başladı. Saffet Efendi meraklı gözlerle bana bakarak: "Evladım anne baban nerde? Ailenle bayramlaşmayacak mısın?"

"İkisi de rahmetli beyamca."

"Vah oğul vah! Kimin kimsen de mi yok?"

Sözcükler, cümleler sığıyor sekip duruyordu kafamın içinde. Geçmiş günleri yeniden yaşar gibiyim şimdi. Dilim çözülüyordu sonra. "Bir dağ köyünde doğdum. Okulum yarım saat ötedeydi. Bizimkiler baktı olmuyor kasabaya taşındılar. Birkaç yıl sonra babamı bir kazada kaybettik. Annemin kazandığı üç beş kuruşla okuyabildim."

İkisine de hüznün çöktü. Sustular. Kocası gözlerini boşluğa dikmiş, dalıp gitmişti. Bir vakit sonra Şükran Teyze içini çeke çeke sessizliği bozdu: "Yavrum hani pembe, beyaz akide şekerleri vardır bilir misin? Onların böyle insanın içine yayılan güzel bir kokusu vardır. Elinde olmasa da aklına gelince kokusunu hissedersin. Evlat öyle bir şey işte. Napsan da atamazsın, unutamazsın. Ha, hatır sorsun, sağlığı iyi olsun kâfi. Tek geldik, tek gideceğiz."

"Haklısınız, o dediğinizi yaşadım, bilirim!" diyorum boğuk bir sesle.

Şükran Teyze merakla soruyor yine: "Bir şey soracağım evladım, niye evlenmedin?"

"Evlenemedik işte. Yaş kırkı geçince beğenmek de zor oluyor anacığım."

"Aaa kırk var mısın? Gördün mü, evlenecek zamanın gelmiş de geçmiş bile...Yüreğin doludur senin yoksa birine mi sevdalısın?"

"Yok be teyze! Okumak, gurbet gezmek belimizi büktü. Hayat yürüyüp gitti, biz birlikte yürüyemedik napalım."

“Vah vah. Halbuki tam gönül çekecek zamanın. Yazık olmuş.”

Gülerek cevapladım: “Pek yazık oldu valideciğim. Yazık oldu bana.”

Dişleri arasında kelimeleri çiğneyerek soruyor bu kez: “Evladım birşey diyeceğim ama gücenme. Sana şu beyaz önlüğü ne diye giydirirler ki.”

“Neyi varmış?” diyorum merakla.

“Kefene benziyor biraz.” Söylediğini o da komik bulmuş ki gülüyor, biz de gülüyoruz. “Tamam sen gelince çıkartırım,” dedim. Bu kâgir evde zaman durmuş âdeti. Yıllar öncesini yaşar gibiyim. Evin kırık dökük eşyalarını süzdüğümü fark edince hemen lafa giriyor Saffet Bey: “Bütün eşyaların bir anısı vardır. Atmaya kıyamayız. Misal şu gümüş köstekli saat, rahmetli babamdan kaldı. Bu tahtadan araba da oğlumun ilk oyuncağı. Bunlara her bakışında anılarımı hatırlarım, içim ısınır. İyi gelir bana.”

O konuşurken gözlerim duvarlarda tahtaları çürümüş çerçeveler içinde iyice sararmış resimlere kayıyor. Orta boylu yakışıklı bir adam yanında da güzeller güzeli bir hanım duruyor. Muhtemelen yeni evlendikleri zamanlar. “Nasıl da yakışmışlar birbirlerine,” diye düşünüyorum. Hemen fotoğrafın altında çocuklarının heybetli bir askerlik resmi asılı. Hakikaten de kendime benzetiyorum çocuklarını. Kadının abarttığını sanmıştım halbuki. Ona baktığımı anlamış gibi sözü yine oğluna getirdi. Küçüklüğünden, haylazlıklarından bahsetti. Gözleri doldu. Çatma perdelerin arasından soluk ışıklar ince ipek saçaklar gibi süzülüyordu odaya. Saffet Efendi köşedeki minderin kenarında duran topuksuz terliklerini giydi. Tahta sedirin üzerindeki tıkız tıkız tiftik minderde eli şakağında gözü açık dalıp gitti bir süre. “Köyde bağ bahçeyle meşgul olurdum ne güzel. Bu yaştan sonra uğraşılmazmış diye sattırdı zamanında oğlan; bu kümesi aldırıldı. Gel de dayan içinde. Her bayram arasın diye bakarım telefona. Kasabanın ıssızlığı kasveti kalbimi bir burğu gibi deliyor da deliyor.”

Üstüste yutkunarak rahatlamaya çalıştı. “Evler de vücutlar gibi çöküyor evlat. Mahalleler, nesiller gibi eskiyor, kalan bütün eşyaların manaları değişiyor. Yavaş yavaş, parça parça göçüyoruz da haberimiz yok.” Sigara arandı. Paketini güçlkle çıkardı cebinden. Elleri titriyordu. Kolu ağır ağır düştü. Gevşedi sinirleri biraz. Biraz sonra yağmurla birlikte odanın tavanları, akıp damlamaya başladı. Bakımsız ev birçok gözlerle ağlıyor gibiydi. Kadın biraz su alabilecek kap namına ne varsa altlarına koydu bir çırpıda. Acele acele banyoya gidip bir kovayla yer bezi aldı. Sessizce yerleri silmeğe başladı. Sessizlik uzadı. Bir şeyler bulmak gerek konuşmayı sürdürmek için. Bulamadım. Evin hali de konuşmayı kaldıracak gibi değildi. Ben de biraz sonra müsaade isteyip kalktım.

Ertesi yıl kışa doğru tayinim başka bir kasabaya çıktı. Görüşemez olduk.

Bir gün kapı çaldı. Baktım Şükran Teyze. Çocuk gibi sevindim. Baktım elinde ufak bir paket var. Yorgun bakışları odada geziniyor. Sıkıla sıkıla lafa girdi: “Bir emanetin var onu getirdim.” Sesinin perdesini pek beğenmedim. Şaşırdım. İyice meraklandım Saffet Bey’i sordum hemen. Derin bir çizgi belirmişti alnında. Bir süre konuşamadı. Önündeki koltuğa çöküverdi. Gözlerini kaldırıp, kendine güçlülükle hâkim olarak, “Kocam sizlere ömür,” dedi. Sonra kıpırtısız, neredeyse dalgın bir tavırla ekledi “Rahmetli, vefatından önce bu köstekli saati size...” devamını getiremedi, sustu. Gözlerinden iki iri, garip yaş süzüldü.

Kalbim, o an bir bıçakla kesildi sandım. Ne diyeceğimi bilemiyordum. Uzun bir suskunluktan sonra konuşabildim. “Oğlunuzun yanına mı taşınacaksınız?”

Yarasını deşmişim gibi zorlukla yutkundu, “Bizim çocuk birkaç yıl evvel trafik kazasında vefat etti Doktor Bey, lakin biz sana diyemedik bunu bir türlü.”

Ayşegül Genç ile Kalbin Arka Odası Üzerine

Konuşan: **Şeyma Subaşı**

*Meydanda değil yolda olmak en güzeli belki de.
Meydanda seyirciler ve alkışlar olur, yolda ise sizi izlemek
için bile bir miktar sizinle yürümesi gerekir insanların,
alkışların yerini adımlar alır.*

Ayşegül Genç

Her eserinizde teknik olarak yenilikler denediğinizi düşünüyorum. Bu sefer de romanınızı günlük türünde metinlerle kurmuşsunuz. Farklı anlatıcılar var aynı zamanda. Okurlar, bahsetmek istediğim bu teknik farklılıkları kitapla karşılaştıklarında anlayacaklar diye düşünüyorum. Romanı bu şekilde yazmak bir rahatlık sağladı mı size? Ya da bu romanın ruhuna uygun olan bu muydu?

Günlükler şeklinde roman yazmak klişedir aslında. Bu çokça denenmiş bir anlatım şeklidir. Ben günlüğün sunduğu samimiyetten faydalanmak istedim ama bunu klişe olandan kurtararak. Başka bir zamanda başka bir yerde yazılanlar ile bugün yazılanları tamamlamak, dışta olanı içeriden kurmak, akli ve kalbi aynı hizaya getirmek, evi hem kabuk hem öz olarak anlatmaya çalışmak, bunları hem iç içe hem birbirinin devamı olarak aktarmak, klişeyi aşmama yardımcı oldu. Roman kendi ruhunu kendi yakaladı böylece.

Karakterin doğmamış torunu için yazdığını düşündüğüm satırlar karşılıyor kitapta beni. Bana doğmamış çocuğu için satırlar kaleme alan anlatıcıyı anımsattı bu kitap. Sonbahar'ın yazarı Knausgaard'ı. Bir esinlenme olmuş mudur bu eserden?

Dediğim gibi günlükler, mektuplar, gelecek nesle bir şeyler anlatmaya çalışmak, her zaman denenmiş bir yöntemdir. Bahsettiğiniz kitabı okumadım. Ama bu süreçte çok fazla nasihatname okudum. *Mesnevi*, *Risaletü'n Nushiyye*, *Bostan* ve *Gülistan* birer nasihat kitabıdır. Siyasetnameler, pendnameler, ruznameler önemli bir yer tutuyor edebiyatımızda. Ahlaki ve didaktik öğeler

barındıran bu eserlerin ardına kendi kaygılarım ve anlayışım ile düşmek istedim. Lakin faydalı olanı değil gerekli olanı yazma arzusu ile kurgu bir yerden sonra kendi istediği noktaya taşıdı beni. Metnim distopik bir anlatıma göz kırpmaya başladı. Ben de izin verdim, farklı bir yolculuk oldu.

Kilit ya da anahtar, bu roman için önemli bir imge mi? Bu eser için anlamı ne bu imgelerin?

Bir nasihat kitabının imgesi başka ne olabilir ki. Elinizde bir anahtar var karşınızda bir kilit var. Bu anahtar bu kilide uygun mu, her anahtar her kilide uygun mu, anahtar değerli ama kilide uygun değilse değerini kaybeder mi gibi sorular sordurur.

İşildamak isteyen yazar bahsinden hareketle, okurluk ya da yazarlık hakkındaki güzel atıflar var eserde. Aslında sosyal medyada da sizin böyle bir tutumunuz var. Mesela, yazar buluşmalarından bahsetmişsiniz geçenlerde. Bunun yerine an-nanneme gidiyorum, demiştiniz ironik bir biçimde. Romanda satır aralarındaki ifadeler de bir yazar olarak durduğunuz yeri haber veriyor gibi geliyor bana?

Edebiyat insanı önce kendine yaklaştırmalı. Sonra insanı insana yaklaştırmalı. Biz önce ağlar kurmayı, iş birliği yapmayı önemsiyoruz. Son zamanlarda gençler en çok bunu soruyor bana. Bir camia, topluluk, grup içinde olup daha sonra yazmalıyız değil mi diyorlar. Yahut sosyal medyada çok takipçisi olan bir hesap olursak yayınevleri yazdıklarımızı basar mı? Amaçlar ve araçlar yer değiştirdi sanki. Kabiliyetimiz var ama geliştirmiyorsak, ilhamı çalışma ile desteklemiyorsak, okumuyor ve okuduklarımızı kendi filtremizden geçirmiyorsak nerede olursak olalım bir faydası olmayacak. İnsan önce kendi çağrısına kendini davet etmeli. “İnsanları hâlâ çağırabilmem gerek beni kurtarabilecek olan tüm seslerle” der, I. Bachmann. Tüm sesler nelerdir? Şu klasik sesler mi? Su sesi, para sesi, sevgilinin sesi, anne sesi mi? Yoksa kendi seslerimiz mi? Bebeklik sesimiz, yaşlılık sesimiz, gençlik sesimiz. Durduğumuz zemine; önce kendi çocukluğumuzu, gençliğimizi ve ihtiyarlığımızı çağırmalıyız, onların sesini dinlemeli ve önce onları ikna etmeliyiz. Bu evvela kendi ruhumuzda derin bir kazı yapmayı gerektirir.

“Filmler seyrettiniz, kitaplar okudunuz, dünya müziklerini ezberlediniz, bilmek ne işe yaradı?” diyorsunuz. Salgın döneminde herkesin evde kalıp, kendini daha da okumaya verdiği, bir yığın e-kitabın havada uçuştugu anları da hatırlatıyor bu ifadeler bana. Bilmenin bizi bir yere vardırabilmesi korkunç değil mi sizce de?

İnsan bilir. Ama çoğu zaman bu bilme ile ne yapacağını bilmez. Edebiyatı, insanı insana tanıtan rolüyle hayatımızın bir parçası kılarız. Yukarıda da dediğim gibi insanı kendine yaklaştırır edebiyat. Lakin modern edebiyat ve sanatın diğer kolları farklı tekniklerle insanı kendine o kadar yaklaştırır,

istek ve arzularını, heves ve zaafalarını o kadar iyi tanıtır ki bu kez de karşımıza kendiyile ne yapacağını bilemeyen insanlar çıkmaya başlar. Toplumun uzağında kendiyile meşgul birçok insan bu birikim ve donanımla bizzat boşluğun ta kendisi haline gelebilir. Eser bir ele dönüşmüyorsa tabii. Teknik, biçim, anlatım veya içerik elin parmaklarıdır. Ama bu parmakların size doğru uzanıp elinizi kavraması için gerekli olan; hakikattir. Hakikati anmak, hak üzere durmak, hakkı teslim etmek, hile ve düzenbazlığa uzak hakikate yakın olmak en büyük kurtarıcısıdır insanın.

Hepimiz çocukken ortadan bir anlığına kaybolmuş, gizli bir yere saklanıp ufak bir delikten ailemizi izlemiştir. Onların bizi arayışı, telaşlanmaları hoşumuza gider. Rüzgârımızın peşine düşmeleri bizi memnun eder. Onların arasında “kendi eksikliğimizi” görmek bizi başka duygularla buluşturur. Toplumdan kendimizi çektiğimiz zaman bir boşluk oluşmuyorsa bu insanı yaralamalı. Bir boşluğu dolduracak hasleti bulmak ve diğer insanlardan bizi ayıran yönü aramak gerekiyor. Bilgi bunun için olmalı.

Tekrar bir evvelki soruyla ilgili bir konuya dönmek istiyorum. Yazar açmazlarına bir hayli değiniyorsunuz romanda. Şu cümle düşündürdü beni: “Gogol’un paltosu üç beş beğeni uğruna lime lime dağılır.” Tıpkı bir şairin şu dizeleri gibi:

*Aslında fena fikir değil, neler olup bittiğini anlatırım insanlara
Ama inan bana, filmde çıkınca mcdonaldsa gidip
Buzluğa atılmış çocukların emeğinden yapılmış burgerlerden yerler
Oturup beni tartışılar “aslında var ya” diye başlayan cümlelerle
Aslında var ya, harcarlar beni: Çünkü harcanmayan şey kutsal değildir*

Biraz da böyle mi bakmak gerekir? Kutsal olan mı harcanıyor? Değerli olan? Görünmek- görünmek istememek ikileminde ve yazar açısından da düşünüldüğünde neler söylemek istersiniz?

Sadece görünmeyi değil görünmemeyi de kutsallaştırabiliriz. Hiç fotoğraf vermemiş yazarlar da gizemleri ile meşhur olabiliyor. Bir denge gerekiyor. Ne yolgeçen hanı ne fildişi kule. Ne ulaşılmaz ne her yerde. Ne iligine kemiğine kadar ortada ne de korunaklı yerlerde.

Meydanda değil yolda olmak en güzeli belki de. Meydanda seyirciler ve alkışlar olur, yolda ise sizi izlemek için bile bir miktar sizinle yürümesi gerekir insanların, alkışların yerini adımlar alır. Peki her yol muallim midir? Hayır. Bizi düzeltmeyen yol yorar sadece. Eskiden bahçeli evlerde yaşayan kadınlar dış kapı çaldığı zaman iç kapıdan dış kapıya giden yolda eteklerindeki unları çırpır, saçlarını örtülerinin içine katar, gömleklerinin kollarını indirir, aradaki mesafeyi kendilerine çeki düzen vererek aşarlarmış. Kendimizi düzeltmeden

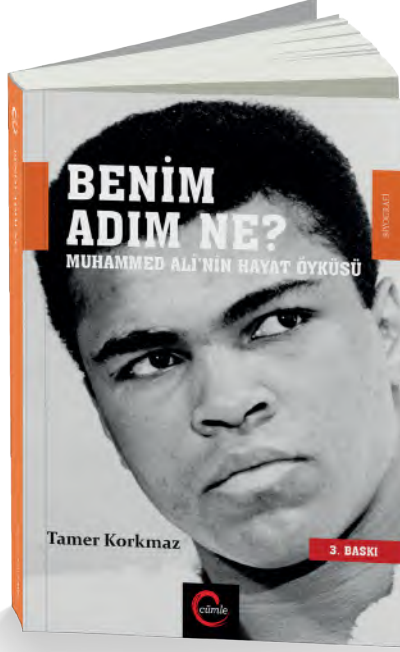
aştığımız her yol ziyandır.

Kalbin Arka Odası, bize iki karakterin ruh dünyasını aktarıyor. Fakat eleştirel de birçok konu yer alıyor kitapta. Eskiler de özellikle “kalp” kavramının üzerinde durmuşlardır. Sizce bu kalbi nasıl beslemek gerekir? Ayşegül Genç, kendi kalbini nasıl muhafaza ediyor ve besliyor? Öykücülerin yaralarına ilaç yine kelimeler mi?

Aslında kalpten ziyade gönülden bahsetmiş eskiler. Kalbi değil göğsü genişler insanın misal. Göğüs genişledikçe gönül olurmuş adı. Hz. Mevlâna mürşitlerinin gönlüne “gönül fırını” dermiş. Oraya gireni pişiren olgunlaştıran bir ocak. İnsanların o gönle girmek için uğraş verme sebebi budur. Gönlü geniş insanların bize sevgi nazarı ile bakmalarını arzulama sebebimiz budur. Yunus Emre’nin “Hepisinden iyice bir gönüle girmektir.” dediği de budur. Gönül sırrına kalbi yoklayarak ulaşırız. Hayreti kaybetmeyerek, alışmayı reddederek, saf noktayı arayarak. Sanat burada devreye giriyor. Sadece sanatçılar insanın içindeki saf noktayı arama telaşında çünkü. Bir mısra bizi çarpar çünkü içimizde saf kalmış noktayı bulmuş ve ona dokunmuştur. İnsanın kalbi kendisi için müdahale aracına dönüşür böyle anlarda.

CÜMLE YAYINLARI

BENİM ADIM NE? MUHAMMED ALİ'NİN HAYAT ÖYKÜSÜ

Tamer Korkmaz

Biyografi, 288 Sayfa

Muhammed Ali'nin fevkalade gerilimli öyküsü, sadece şampiyon bir boksörün veya tüm zamanların en iyi boksörünün hayat hikâyesi değildi.

Amerikan Kurulu Düzeni tarafından sistematik bir ayrımcılığa uğrayan, ezilen siyahların özgürlük mücadelesinde; Ali, bir döneme damgasını vurarak çok önemli katkılar yaptı.

Kimlik arayışının sonucunda Hristiyanlığı terk edip, Müslüman olmuştu.

Cassius Clay iken, Muhammed Ali adını almıştı. Bu tercihi, Amerikan halkının ezici çoğunluğunun tepkisini çekti. Derin Amerika'nın gazabına uğradı.

www.hece.com.tr

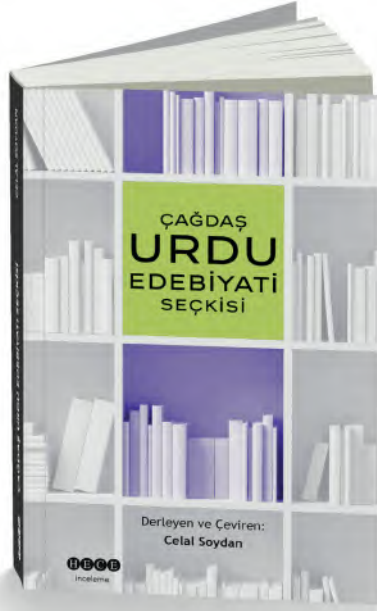

bilgi@hece.com.tr

[heceyayinlari](https://www.youtube.com/channel/UC...)

Konur Sokak 39/1 Kızılay/Ankara Tel: (0312) 419 69 13 Faks: (0312) 419 69 14

ÇAĞDAŞ URDU EDEBİYATİ SEÇKİSİ

Celal Soydan

İnceleme, 326 Sayfa

Çağdaş Urdu Edebiyatı Seçkisi'nde şiirden gezi yazılarına, mizah-hiciv yazılarından öykülere uzanan geniş bir yelpazede özgün örnekler veriliyor. Toplumun her kesitinden seçilen insan ve yaşam manzaralarının resmedildiği düz yazılar Urdu edebiyatını tanımaya yardımcı olurken, mizah ve hiciv yazıları da bu edebiyatın zenginliği hakkında önemli ipuçları veriyor. Toplumsal geleneklere bağlılığın yanı sıra bireysel eğilimler ile duyguların iniş çıkışına şahit olacağımız bu kitapta, Urdu edebiyatının önde gelen edebiyatçıları yer alıyor.

Göç Öyküleri

CELAL SOYDAN

Öykü, 255 Sayfa

Bu kitapta yer alan öyküleri seçerken biz de aynı kaygıyı özenle dikkate aldık ve o dönemin gerçekleriyle örtüşen öyküleri seçmeye çalıştık. Tarafsız kalmaya ve yapıcı olmaya özen gösteren Hindistan ve Pakistanlı Müslüman, Hindu ve Sih yazarların öykülerine yer vermeye çalıştık. Her toplumdan yazarın bu trajediye bakış açısının bu kitapta yer bulmasını önemsedik. Bir insanın ve bir toplumun karşılaşılabileceği en büyük trajedilerden olan zorunlu göçlerin son bulması ve insan onuruna yakışır yaşanabilir bir dünya oluşmasına katkı sağlaması dileği ile.

HECEÖYKU-103

ISSN 1304-7604

9 771304 760006

26.00 ₺